

7. Η απόφαση των Ηνωμένων Εθνών για διχοτόμηση της Παλαιστίνης και οι Μεγάλες Δυνάμεις.

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα επιβεβαιωθεί εκ νέου η υπόθεση εργασίας μας: ότι δηλαδή, η Αγγλία δεν ήταν πια μεγάλη δύναμη, αλλά μία παραπαίουσα δύναμη δευτέρας τάξεως, εξαρτημένη πλήρως από τα αμερικανικά δάνεια. Συναφώς, αδυνατούσε να βγει από τα αδιέξοδα, που η ίδια δημιούργησε στην Παλαιστίνη.¹ Αν και έφερε την μεγαλύτερη ευθύνη, για τα διαδραματιζόμενα στην Εντολή, ως η κατεχόμενη κηδεμονεύουσα χώρα, έπρεπε όμως να λαμβάνει πλήρως υπόψη, τις απόψεις της Αμερικής για τα τεκταινόμενα στην Παλαιστίνη. Η αμερικανική ανερχόμενη ηγεμονία, εξερχόμενη από τρεις δεκαετίες απομονωτισμού και στην ουσία διασώζοντας την Ευρώπη από την μανία του Χίτλερ, μπορούσε να επιβάλει την θέληση της για τις εξελίξεις στην περιοχή. Από την άλλη πλευρά, οι πελατειακές σχέσεις που είχαν αναπτύξει οι Εβραίοι με εξέχοντες παράγοντες του αμερικανικού πολιτικού συστήματος, τους έδιναν ένα ακόμα συγκριτικό πλεονέκτημα, το οποίο θα τους έφερνε πιο κοντά στα σχέδια τους.

Η Αγγλία ενόψει του χιτλερικού κινδύνου και μίας ενδεχόμενης συμμαχίας του τρίτου Ράιχ με τους Άραβες, προσπαθούσε να τηρήσει, τις πρόνοιες της Λευκής Βίβλου του 1939, περιορίζοντας την παλιννόστηση των Εβραίων στην Παλαιστίνη. Επιπρόσθετα, η στρατηγική διάσταση, δηλαδή ο φόβος της Βρετανίας ότι κάποια στιγμή ίσως θα εγκατέλειπε το Σουέζ, μοναδικό οχυρό στην Μέση Ανατολή απ' όπου θα μπορούσε να υπερασπίσει την Μέση Ανατολή σε μια ενδεχόμενη επίθεση της ΕΣΣΔ στον χώρο, την έκανε να φανεί πιο διαλλακτική προς τα αραβικά κράτη και να εκφράσει την θέληση της να συμφιλιωθεί μαζί τους. Η

¹ Βλ. Ilan Pappé, *The Making Of The Arab-Israeli Conflict 1947-1951* (London: I.B.Tauris & CO Ltd Publishers, 1992), σ.10, σ.14 Όπως επισημαίνει ο Ilan Pappé, η διακοσμητική σύγκρουση Αράβων και Σιωνιστών το 1929, ώθησε τους Βρετανούς να συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι η κατοχή της Παλαιστίνης θα ήταν περισσότερο βάρος, παρά ένα στρατηγικό κεφάλαιο. Στην συνέχεια, στη δεκαετία του σαράντα, η αδυναμία να εξευρεθεί μία λύση στο πρόβλημα και η παράλληλη αύξηση των επιθέσεων των σιωνιστών εναντίον των αγγλικών στρατευμάτων στην Παλαιστίνη, οδήγησε τους Άγγλους στο να αναθεωρήσουν ριζικά την πολιτική τους στην περιοχή. Η όλη κατάσταση γινόταν ακόμα πιο δύσκολη για τους Άγγλους εξαιτίας της δεινής οικονομικής κατάστασης που είχαν βρεθεί μεταπολεμικά. Οι Αμερικανοί απαιτούσαν από την Αγγλία την αποπληρωμή των δανείων-με όλους τους τόκους-που τους είχαν παραχωρήσει κατά την διάρκεια του πολέμου. Όπως σημειώνει ο Pappé, ο Άγγλος πρωθυπουργός Κλέμεντ Ατλι, θεωρούσε ότι η Παλαιστίνη είχε μετατραπεί σε, "οικονομική και στρατιωτική ευθύνη." Έτσι, μετά την απόσυρση της Βρετανίας από τις Ινδίες, σκεφτόταν να πράξει το ίδιο και στην Παλαιστίνη.

αντιφατική αγγλική πολιτική στην Παλαιστίνη, είχε οδηγήσει την αγγλική εξωτερική πολιτική σε αυτοπαγίδευση. Από τη μία οι Ισραηλινοί είχαν εκλάβει την υπόσχεση Μπάλφουρ ως μία σαφή υπόσχεση για την δημιουργία εβραϊκής εστίας στην Παλαιστίνη και δεν ήταν διατεθειμένοι να υποχωρήσουν ούτε βήμα από αυτή την υπόσχεση. Από την άλλη, οι Άραβες είχαν εκλάβει τον εβραϊκό εθνικισμό ως μία μείζονα απειλή για τα δικά τους εθνικά συμφέροντα. Διαβλέποντας η Μεγάλη Βρετανία τον πόλεμο του 1939 προσπαθεί να κατευνάσει τους Άραβες με την “Λευκή βίβλο”. Οι Ισραηλινοί όμως, υπολαμβάνουν την λευκή βίβλο του 1939, ως ακύρωση της υπόσχεσης Μπάλφουρ, που με τόση επιτηδειότητα είχαν εκμαιεύσει από τις βρετανικές αρχές. Οι ποσοστώσεις που προσπάθησε να επιβάλει η Βρετανία στην εβραϊκή μετανάστευση, ήταν η αιτία να στραφούν οι ίδιοι οι Εβραίοι ενάντια της Βρετανικής διοίκησης στην Παλαιστίνη. Ο Μπεν Γκουριόν, πρόεδρος της Εβραϊκής Αντιπροσωπίας, και μετέπειτα πρωθυπουργός του Ισραήλ είχε προβλέψει πολύ πριν το τέλος του δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου ότι η κατάσταση στην Παλαιστίνη θα εκτραχυνόταν και θα οδηγούσε σε σύγκρουση μεταξύ Αράβων και Παλαιστίνιων. Για αυτό άρχισε να παίρνει μέτρα, για αντιμετώπιση ενός τέτοιου ενδεχομένου. Τον Ιούλιο του 1945, συναντήθηκε στη Νέα Υόρκη με 17 Εβραίους εκατομμυριούχους και τους ζήτησε την βοήθεια τους.² Έτσι ιδρύθηκε μία Επιτροπή που σύστησε ένα φανταστικό ινστιτούτο (Soneborn Institute), το οποίο ανέλαβε να διαχειριστεί το θέμα της αγοράς οπλισμού. Στα μέσα του 1946 το Ινστιτούτο αυτό άρχισε να αγοράζει οπλισμό, αεροπλάνα και πλοία, τα οποία είχαν φυλαχτεί σε αποθήκες στην Αμερική και στην Ευρώπη, για να μπορούν να μεταφερθούν στην Παλαιστίνη μετά το τέλος της εντολής. Ταυτόχρονα οι ισραηλινές οργανώσεις, Χαγκανά, Σνέχ, Λέχι του Stern και το IZL (National Military Organization) του Μεναχέμ Μπέγκιν, άφησαν κατά μέρος τις διαφορές τους, για να πολεμήσουν εναντίον των Βρετανών.³ Στις 4 Οκτωβρίου διενεργήθηκε η πρώτη επιχείρηση από τη Χαγκανά εναντίον βρετανικών στρατευμάτων που προσπάθησαν να εμποδίσουν μία ομάδα Εβραίων που προσπαθούσαν να περάσουν τα λιβανικά σύνορα και να εισέλθουν στην Παλαιστίνη. Στη συνέχεια, στη διάρκεια της νύχτας της 31^{ης} Οκτωβρίου, οι εβραϊκές οργανώσεις σε μία πρώτη μεγάλης κλίμακας επιχείρηση, σαμπόταραν το βρετανικό δίκτυο

² Βλ. Michael J. Cohen, *Palestine and the Great Powers, 1945-1948* (Guildford, Surrey: Princeton University Press, 1982), σ.68.

³ Στο ίδιο. σ.σ.70-89.

στην Παλαιστίνη σε 153 σημεία. Τον Δεκέμβριο του 1945, 10 Άγγλοι σκοτώθηκαν και 11 τραυματίστηκαν. Αν και οι Άγγλοι απάντησαν, εξαπολύοντας την επιχείρηση Άγκαθα εναντίον των Εβραίων, δεν κατάφεραν να συντρίψουν την ισραηλινή αντίσταση. Τακτικός στόχος της Χαγκανά ήταν να παραλύσει τα επικοινωνιακά συστήματα των Βρετανών στην Παλαιστίνη αμφισβητώντας την στρατηγική της αξία.⁴

Αποκορύφωμα των ενεργειών των εβραϊκών στρατιωτικών οργανώσεων ήταν η τοποθέτηση εκρηκτικών υλών τον Ιούλιο του 1946 στο Ξενοδοχείο βασιλιάς Δαβίδ στην Ιερουσαλήμ. Εκεί διέμεναν οι αξιωματούχοι της Αγγλικής διοίκησης. Από την έκρηξη έχασαν τη ζωή τους 92 άνθρωποι, -μεταξύ αυτών Εβραίοι, Άραβες και Παλαιστίνιοι - και πολλοί άλλοι τραυματίστηκαν. Μετά το γεγονός αυτό οι σχέσεις μεταξύ της Βρετανίας και του Γιτσούβ ψυχράθηκαν ακόμα περισσότερο. Σταδιακά, η Βρετανία άρχισε να χάνει τον έλεγχο επί της εντολής...

Μία άλλη παράμετρος που διαδραμάτισε κεφαλαιώδη ρόλο στην επιτυχία των Σιωνιστών και στην δημιουργία εκείνων των συνθηκών που θα οδηγούσαν στην απόκτηση εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, ήταν η στήριξη που τους παρείχε ο ίδιος ο Αμερικανός πρόεδρος, Χένρυ Τρούμαν. Ο Τρούμαν είχε κάνει τους δικούς του υπολογισμούς: Η πολιτική επιρροή των Εβραίων ήταν πολύ σημαντική ενόψει και των ενδιάμεσων εκλογών στο Κογκρέσο τον Νοέμβριο του 1946. Για αυτό τον λόγο πίεζε φορτικά την αγγλική κυβέρνηση (Ιούλιο 1946) να επιτρέψει σε 100. 000 Εβραίους να εγκατασταθούν στην Παλαιστίνη. Την ασυμφωνία μεταξύ Βρετανών και Αμερικανών, ακολούθησε η ανακοίνωση του Αμερικανού Προέδρου Τρούμαν (Yom Kippur Statement, October 1946),⁵ η οποία υποστήριζε την διχοτόμηση της Παλαιστίνης και την δημιουργία ενός αραβικού και ενός εβραϊκού κράτους.⁶

⁴ Στο ίδιο σ.82.

⁵ Στο ίδιο σ.163. Ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών του Κογκρέσου, οι Σιωνιστές άσκησαν μεγάλη πίεση στην κυβέρνηση Τρούμαν να υποστηρίξει τα σχέδια τους για διχοτόμηση της Παλαιστίνης. Έτσι στις 4 Οκτωβρίου 1946, ο Τρούμαν εξέδωσε την περίφημη ανακοίνωση του Γιουμ Κιμπούρ, παρά τις συμβουλές του υφυπουργού Εξωτερικών Ουίλιαμ Κλέϊτον για το αντίθετο.

⁶ Βλ. Ιωάννης Μάζης, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού κινήματος στην Μέση Ανατολή* (Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2002), σ. 205. Η ανακοίνωση έγινε στις 4 Οκτωβρίου του 1946, την ημέρα της Εβραϊκής γιορτής του Yom Kippur και ένα μήνα πριν τις εκλογές στο Κογκρέσο!

Το επιφανινόμνο αδιέξοδο η Αγγλία αποφάσισε να το λύσει με το να παραπέμψει το όλο ζήτημα στον ΟΗΕ. Ήδη, ο βετεράνος πολιτικός Ουίνστον Τσόρτσιλ είχε ζητήσει από την κυβέρνηση Ατλι να επισπευθεί η παραπομπή του εν λόγω ζητήματος στον ΟΗΕ.⁷ Εκεί οι ηγεμονικές βλεις των μεγάλων δυνάμεων θα μπορούσαν εύκολα να παραβιάσουν το διεθνές δίκαιο, με αποτέλεσμα να προκριθεί η αρεστή για αυτές λύση.⁸ Το παλαιστινιακό πρόβλημα μεταφέρθηκε στην αρμοδιότητα των συνεδριάσεων του ΟΗΕ. Στις 28 Απριλίου του 1947 η Γενική Συνέλευση συγκλήθηκε για να ερευνήσει ειδικά το παλαιστινιακό πρόβλημα. Μετά από μια εξονυχιστική διερεύνηση προτάθηκαν δύο σχέδια. Το ένα προέβλεπε την διχοτόμηση της Παλαιστίνης σε ένα Εβραϊκό και σε ένα Αραβικό κράτος (πρόταση πλειοψηφίας), ενώ η άλλη πρόταση, προέβλεπε αυτονομία των δυο κοινοτήτων κάτω από ομοσπονδιακή μορφή (πρόταση μειοψηφίας).⁹

Μετά από 4 μήνες (23 Σεπτεμβρίου) άρχισε η μελέτη και των δύο σχεδίων. Η Αμερική και Ρωσία¹⁰ όμως τάχθηκαν υπέρ της πρότασης πλειοψηφίας (σχέδιο διχοτόμησης). Η Μεγάλη Βρετανία αδύναμη να ελέγξει τις καταστάσεις, δήλωσε ότι θα αποσυρόταν από την διοίκηση της Παλαιστίνης τον Μάιο του 1948. Ήταν μια ακόμα τακτική από μέρους της Αγγλίας για να εκβιάσει την Επιτροπή. Η τακτική αυτή θυμίζει την στάση της Βρετανίας στο Κυπριακό, δέκα χρόνια αργότερα, όταν θα προσπαθήσει να επιβάλει ετοιθετικά το σχέδιο Μακμίλλαν.¹¹

⁷ Βλ. Palestine, 5 April 1947. PREM 8/626,

⁸ Βλ. Ήφαιστος(2001) σ.σ.61-62.Όπως σημειώνει Καθηγητής Παναγιώτης Ήφαιστος, “Το διεθνές δίκαιο και οι διεθνείς οργανισμοί αφήνουν παντελώς αναπάντητο το ζήτημα της εγγύησης της επιβίωσης ενός κράτους, εάν αντιμετωπίζει εξωτερικό κίνδυνο.Λειτουργούν στην βάση “αρχών”, αλλά υπάρχει αρκετός δρόμος, πριν οι αρχές μετασχηματιστούν σε κανόνες.Κατά συνέπεια παρά την πάροδο δύομισι χιλιάδων ετών ισχύει χωρίς την παραμικρή παραλλαγή η θεώρηση του Θουκιδίδη πως στις διεθνείς σχέσεις το σημαντικότερο αίτιο πολέμου είναι η άνιση ανάπτυξη, τα διλήμματα ασφάλειας και οι ηγεμονικές συμπεριφορές”.

⁹ Βλ. Cattan, οπ.π.σ.σ.33-34.

¹⁰Βλ. Parpe, οπ.π. σ.20. Η Σοβιετική ένωση τάχθηκε υπέρ της διχοτόμησης της Παλαιστίνης, διότι ήθελε να εξαλείψει την Βρετανική επιρροή από την περιοχή. Επιπλέον οι περισσότεροι Εβραίοι άποικοι προέρχονταν από την Ρωσία, την Πολωνία και την Κεντρική Ευρώπη. Συναφώς, οι Σοβιετικοί πίστευαν ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις σχέσεις με αυτούς του αποίκους και να έχουν ένα σύμμαχο στη Μέση Ανατολή.

¹¹ Καταπληκτική ομοιότητα υπάρχει στον τρόπο που η Βρετανία προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τα εσωτερικά διλήμματα ασφάλειας μεταξύ των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο και στην Παλαιστίνη, (τα οποία η ίδια δημιούργησε). Έχοντας η ίδια το πάνω χέρι στη σύγκρουση, προσπαθούσε να εκβιάζει τους διαφόρους δρώντες σε μία προσπάθεια να βγει από τα αδιέξοδα που με την πολιτική της δημιούργησε. Αυτή η πολιτική όμως εγκυμονούσε μεγάλους κινδύνους για την περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα.

Στις 24 Νοεμβρίου του 1947, τα σχέδια τέθηκαν υπό ψηφοφορία στην πολιτική Επιτροπή. Δώδεκα χώρες ψήφισαν υπέρ του σχεδίου, 29 εναντίον και 14 έριξαν λευκό. Η δεύτερη ψηφοφορία την επομένη δεν κατόρθωσε να συγκεντρώσει και πάλι τα δυο τρίτα. Τότε οι ΗΠΑ επιστράτευσαν όλα τα αθέμιτα μέσα για να επιβάλουν την δύναμη τους και να χειραγωγήσουν τον ΟΗΕ.¹² Η ψηφοφορία που ορίστηκε για τις 26 του ιδίου μήνα, αναβλήθηκε επειδή συνέπιπτε με την αμερικανική γιορτή των Ευχαριστιών που διαρκούσε δύο μέρες. Η Αμερικανική διπλωματία είχε τον χρόνο να επηρεάσει το αποτέλεσμα της Γενικής Συνέλευσης. Εκμεταλλευόμενη τις σχέσεις εξάρτησης με τις διάφορες χώρες που ψήφιζαν τον ΟΗΕ πέτυχε στις 29 Νοεμβρίου του 1947 το επιθυμητό για τα συμφέροντα της αποτέλεσμα. Η κατά κόσμον απόφαση 181,¹³ ήταν η ληξιαρχική πράξη γέννησης του κράτους του Ισραήλ και συνάμα η ληξιαρχική πράξη θανάτου του κράτους της Παλαιστίνης. Το αποτέλεσμα της 29^{ης} Νοεμβρίου με 33 ψήφους υπέρ 13 κατά και 10 αποχή, νομιμοποίησε την απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων να δημιουργήσουν ένα νέο κράτος, που θα αποτελούσε από τούδε και το εξής τον εντολοδόχο των δυτικών συμφερόντων στην περιοχή.

¹² Βλ. Αλφτιάν ο.π. σ.σ.46-48. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1947 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, άρχισε να μελετάει τα δύο σχέδια και αποφάσισε να τα υποβάλει στην πολιτική Επιτροπή για συζήτηση. Στην ομιλία του ο εκπρόσωπος των Παλαιστινίων Αχμάντ Αλ Σοκρί, απόρριψε το σχέδιο διχοτόμησης και ζήτησε να απαγορευθεί η μετανάστευση των Εβραίων στην Παλαιστίνη. Παράλληλα απαίτησε την ανακήρυξη της Παλαιστίνης σε ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος. Ο εκπρόσωπος των Εβραίων συμφώνησε με την άποψη της πλειοψηφίας για διχοτόμηση της Παλαιστίνης. Μαζί του συμπαράταχθηκαν τόσο οι εκπρόσωποι των ΗΠΑ, όσο και της ΕΣΣΔ. Η Βρετανία προσπαθώντας να εκβιάσει την Επιτροπή, για να πετύχει λήψη απόφασης για τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης, ανακοίνωσε ότι θα αποσυρόταν από την Παλαιστίνη τον Μάιο. Στις 24 Νοεμβρίου του 1947 όταν το σχέδιο της Επιτροπής τέθηκε σε ψηφοφορία, υπέρ του ψήφισαν 12 χώρες, 29 το καταψήφισαν και 14 έριξαν λευκό. Στις 25 Νοεμβρίου το σχέδιο τέθηκε εκ νέου σε ψηφοφορία, αλλά παρά τις προσπάθειες των ΗΠΑ και των Σιωνιστών το σχέδιο δεν συγκέντρωσε τα 2/3 που απαιτούνταν.(25 ψήφισαν υπέρ, 13 το καταψήφισαν και 17 έριξαν λευκό). Η ψηφοφορία ορίστηκε την επομένη, αλλά οι ΗΠΑ βλέποντας ότι τα αποτελέσματα δεν θα ήταν τα αναμενόμενα, κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την αναβολή της ψηφοφορίας. Στις 27 Νοεμβρίου του 1947, στις Ηνωμένες Πολιτείες γιορταζόταν η Γιορτή των Ευχαριστιών, που κρατάει δύο ημέρες. Μέσα σε αυτές τις δύο ημέρες οι ΗΠΑ επιστράτευαν όλα τα αθέμιτα και θεμιτά μέσα για να εξασφαλίσουν το ποθητό αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα έστειλαν επιστολές σε 13 αντιπροσώπους ισάριθμων χωρών με τις υπογραφές γερουσιαστών. Αυτές οι χώρες συνδέονταν οικονομικά με τις ΗΠΑ και συνεπώς ήταν εξαρτημένες από αυτές. Στις 29 Νοεμβρίου 33 χώρες ψήφισαν υπέρ, 13 κατά και 10 δήλωσαν αποχή. Αυτή θα ήταν και η ληξιαρχική πράξη της διχοτόμησης της Παλαιστίνης. Οι τακτικές που χρησιμοποίησαν οι ΗΠΑ στο διεθνή οργανισμό για να πετύχουν τους στόχους τους στο Παλαιστινιακό, παρουσιάζει καταπληκτικές ομοιότητες με τις μεθόδους που μετέρχονταν την δεκαετία του 1950, στις προσπάθειες τους να μην τελεσφορήσουν οι ελληνικές προσφυγές για την αυτοδιάθεση της Κύπρου (βλ. Μέρος Α). Για το θέμα της πίεσης που άσκησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων μελών του Κογκρέσου, για να επιτευχθεί ένα ψήφισμα που θα ευνοούσε την διχοτόμηση της Παλαιστίνης, βλ. Cattán, ο.π. σ.σ. 34-36.

¹³ General Assembly, A/RES/181/(II)(A+B), UNISPAL.

Στο μεταξύ, οι αμερικανικές προεδρικές εκλογές του 1948 (Νοέμβριο) στην Αμερική ήταν επί θύραις και η στήριξη των Εβραϊοαμερικανών θα μπορούσε να κρίνει το εκλογικό αποτέλεσμα. Από τον Νοέμβριο του 1947, ο Λευκός Οίκος υπό τον Κλάρκ Κλίφορντ καταστρώνοντας την εκλογική στρατηγική του Προέδρου Τρούμαν εισηγήθηκε να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στις βόρειες πολιτείες όπου κατοικούσαν οι Εβραίοι. Σε αντίθεση με τον Νότο που θεωρείτο δεδομένος, έπρεπε να εξασφαλισθεί η υποστήριξη των Εβραίων, που αν και σχετικά ολιγάριθμοι (5. 000. 000-3. 5% του πληθυσμού) ήταν συγκεντρωμένοι σε λίγες κρίσιμα εκλογικά μεγαλουπόλεις και διέθεταν πολιτική επιρροή.¹⁴ Υπό το βάρος των εκλογικών αυτών σκοπιμοτήτων οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν το Ισραήλ ντε φάκτο, την ημέρα που ανακήρυξε την ανεξαρτησία του¹⁵, μετακυλίνοντας την ντε γιούρε αναγνώριση του στον ΟΗΕ.

Στις 14 Μαΐου του 1948 ο Μπεν Γκουριόν ανακοίνωσε την ίδρυση του Ισραήλ, έχοντας ωστόσο κατά νου το “Μεγάλο Ισραήλ”.¹⁶ Οστόσο η νομιμότητα της εν λόγω απόφαση

¹⁴ Βλ. Παπασωτηρίου, οπ.π. σ.σ.74-76. Ωστόσο κορυφαίοι παράγοντες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής όπως ο Υπουργός Άμυνας Φέρεσταλ, ο Κέναν, Ο Μάρσαλ και ο υφυπουργός Εξωτερικών Λόβερ ήταν σθεναρά αντίθετοι στην αναγνώριση του Ισραήλ. Ο Κέναν μάλιστα χαρακτήρισε ενδεχόμενη αναγνώριση του Ισραήλ ως “ισοδύναμη με κήρυξη πολέμου κατά των Αράβων”. Ο Κέναν θεωρούσε ότι το ενδεχόμενο αναγνώρισης του Ισραήλ θα δημιουργούσε προβλήματα στις σχέσεις των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή και θα υπονόμει την στρατηγική της ανασχεσης. Ωστόσο ο Τρούμαν ήταν ανένδοτος και κατάφερε να περάσει την γραμμή του. Φέρεται μάλιστα να δήλωσε σε αξιωματούχους του Υπουργείου Εξωτερικών ότι “σε αντιδιαστολή με τους Αμερικανοεβραίους “δεν έχω εκατοντάδες χιλιάδες Άραβες μεταξύ των ψηφοφόρων μου”. Βλ. επίσης, Harry S.Truman Library & Museum (Oral History Interview with Stuart W.Rockwell, Second secretary, consul, Ankara 1946-1948, officer in charge Palestine-Israel-Jordan Affairs 1948-1950, Principal adviser to U.S.members of the U.N. Palestine Conciliation Commission, 1949. (www.trumanlibrary.org/oralhist/rockwell.htm)). Όπως επισημαίνει ο έμπειρος διπλωμάτης Rockwell, ο οποίος έζησε τα γεγονότα στην Παλαιστίνη, όταν αυτά εκτυλίσσονταν, ο Υπουργός Άμυνας Φέρεσταλ, είχε διατυπώσει την άποψη ότι με την πολιτική τους οι ΗΠΑ διακυνδύνευαν τις σχέσεις τους με τους Άραβες. Όπως εξηγεί ο Rockwell, υπήρχε ο φόβος ότι οι Άραβες θα μπορούσαν να αρνηθούν στις ΗΠΑ την πρόσβαση στις ενεργειακές πηγές (πετρέλαιο). Επιπλέον Υπήρχε, προσθέτει και μια υπερισχύουσα σκέψη ότι στην περιοχή αυτή η Αμερική είχε για αρκετό καιρό επιρροή και ρόλο διαμέσου ιεραποστολών σε εκπαιδευτικές αποστολές και θεσμούς όπως το αμερικανικό πανεπιστήμιο στη Βυρπητό και το Πανεπιστήμιο του Καίρου. Υπήρχε επίσης ο φόβος ότι η χωρίς όρους υποστήριξη του Ισραήλ από τις ΗΠΑ μπορούσε να αποξενώσει τους Άραβες και να δώσει την ευκαιρία για διείσδυση στην περιοχή.

¹⁵ The U.S National Archives and Records Administration, (U.S. Recognition of the State of Israel.Draft press release announcing U.S. recognition of the State of Israel, approved by President Harry S. Truman, May 14, 1948), accessed 5 March 2009, διαθέσιμο από, http://www.archives.gov/exhibits/american_originals/israel.html

¹⁶ Βλ. Benny Morris, *Palestinians, 1948 and After* (Oxford: Clarendon University Press, 1994), σ.9. Όπως επισημαίνει ο Morris, η αποδοχή της διχοτόμησης από τους Εβραίους στα μέσα του 1930, αλλά και το 1947 ήταν τακτικής φύσεως. Οι Σιωνιστές ποτέ δεν εγκατέλειψαν το όνειρο της ίδρυσης ενός κράτους σε όλη την Παλαιστίνη. “Δεν θεωρώ ένα κράτος σε ένα μέρος της Παλαιστίνης, τον στόχο, αλλά μέσο για την υλοποίηση του στόχου”, έγραψε ο Μπεν Γκουριόν το 1938. Βλ.επίσης, Benny Morris, *The Birth of the Palestinian Refugee Problem 1947-1949* (New

αμφισβητείται εξεταζόμενη από το πρίσμα του διεθνούς δικαίου. Η Γενική Συνέλευση ήταν αναρμόδια να αποφασίσει για την διχοτόμηση της Παλαιστίνης καθώς, τα Ηνωμένα Έθνη δεν κατείχαν την κυριαρχία επί του εδάφους.¹⁷ Συνεπώς δεν είχαν δικαίωμα να επιβάλουν την βούληση της στην πλειοψηφία των Αράβων που ήταν αντίθετοί με τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης. Επιπρόσθετα μια άλλη σειρά παραγόντων δημιουργεί εύλογες αμφιβολίες για το νόμιμο της ενέργειας.¹⁸ Μέσα από την ενδελεχή εξέταση του τρόπου δράσης των Μεγάλων Δυνάμεων στην συγκεκριμένη περίπτωση μπορούν να αντληθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τον ρόλο του Δικαίου και της Ηθικής στα πλαίσια του άναρχου διεθνούς συστήματος. Οι Μεγάλες Δυνάμεις (Αμερική-Ρωσία), δεν δίστασαν να θυσιάσουν το διεθνές δίκαιο (Αυτοδιάθεση των Παλαιστινίων), στον βωμό των δικών τους γεωπολιτικών συμφερόντων. Οι μετέπειτα εξελίξεις στην Παλαιστίνη διαδραματίστηκαν στο πεδίο της ενδοκοινοτικής σύγκρουσης και όχι μόνο.

York: Cambridge, 1988), σ.σ.25-26.Ενώ αρχικά ο Μπεν Γκουριόν, είχε γράψει ότι ο στόχος των Εβραίων δεν είναι να "κυριαρχήσουν και να εκμεταλλευτούν τους Αραβες", στη συνέχεια μετέβαλε τις απόψεις του, ή κατά μια άλλη έννοια αποκάλυψε τις πραγματικές του προθέσεις.Συγκεκριμένα, τα χρόνια που ακολούθησαν με την διακοινοτική διαμάχη μεταξύ Εβραίων και Παλαιστινίων (1920-21, 1929, 1936-1939), ο Ισραηλινός πολιτικός υπεδείκνυε ότι έπρεπε να εκδιωχθούν οι Άραβες και να πάρουν τα μέρη τους οι Εβραίοι. Ωστόσο και ο ίδιος αντιλαμβανόταν ότι κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει με ειρηνικά μέσα, αλλά μόνο μέσω του εξαναγκασμού και της στρατιωτικής ισχύος. Επιπλέον, ο Μπεν Γκουριον είχε αναφέρει ενώπιον της Ιουδαϊκής αντιπροσωπείας ότι υποστήριζε τη διχοτόμηση στη βάση της θεωρήσης ότι όταν θα δημιουργηθεί μία μεγάλη πολεμική δύναμη, θα ματαιώσουν την διχοτόμηση και θα επεκταθούν σε όλη τη γη του Ισραήλ. Στη γυναίκα του είχε γράψει τα εξής: Ας δημιουργηθεί αμέσως ένα ιουδαϊκό κράτος, έστω και αν δεν είναι σε όλη τη γη του Ισραήλ. Το άλλο θα έρθει με την πάροδο του χρόνου.

¹⁷ Εκτός αυτού, ακόμα και αν αποδεχτούμε εστω θεωρητικά ότι τα Ηνωμένα Έθνη είχαν την Κυριαρχία επί του εδάφους, η Γενική Συνέλευση ήταν αναρμόδια να αποφασίσει για την διχοτόμηση της Παλαιστίνης.Και αυτό διότι το εκτελεστικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας, βάσει του άρθρου 24 του Χάρτη του ΟΗΕ: " Τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών αναθέτουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας την κύρια ευθύνη για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και συμφωνούν ότι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, το Σ.Α ενεργεί εξ'ονόματος τους".Για το θέμα αυτό, βλ.Μιχαήλ Ιωάννου, *Ηνωμένα Έθνη:Οργανική Δομή και Λειτουργία του Συστήματος*, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών: Σημειώσεις Ε' Εξαμήνου, 1992), σ.σ.8-15.

¹⁸ Βλ.Cattan, οπ.π. σ.σ. 38-40.

8. Δύο αντιμαχόμενες βουλήσεις: Η νίκη των Σιωνιστών.

Από τούδε και στο εξής, η μια πλευρά θα δρούσε με γνώμονα τον ολοκληρωτικό αφανισμό της άλλης. Οι Άραβες δεν αποδέχτηκαν την απόφαση του ΟΗΕ και αποφάσισαν να δράσουν εναντίον του Γितσούβ (εβραϊκός πληθυσμός στην Παλαιστίνη). Στις 15 Μαΐου του 1948 τέσσερις αραβικές χώρες επιτέθηκαν εναντίον του νεόκοπου κράτους του Ισραήλ.¹

Ο Αιγυπτιακός στρατός επιτέθηκε από τον Νότο, ενώ ο Ιρακινός στρατός κατευθύνθηκε προς το μέσο της Παλαιστίνης απελευθερώνοντας την πόλη Γκανίν. Οι Ιορδανοί συνεπεία και της γεωγραφικής τους θέσης, επιτέθηκαν από τα ανατολικά. Τέλος, οι Σύριοι διενήργησαν στρατιωτική επίθεση από τον Βορρά. Αρχικά τα αραβικά κράτη πέτυχαν κάποιες σημαντικές νίκες επί των Ισραηλινών καταλαμβάνοντας όλη την Νότια Παλαιστίνη (Αιγυπτιακός στρατός), καθώς και την Ιερουσαλήμ, (ιορδανικός στρατός). Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ζήτησε στις 29 Μαΐου του 1948 κατάπαυση του πυρός. Η ανακωχή τέθηκε σε εφαρμογή στις 11 Ιουνίου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες επιχείρησαν να μεσολαβήσουν σε μία προσπάθεια αποκλιμάκωσης της κρίσης. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, διόρισε ως μεσολαβητή τον κόμη Φοκ Μπέρναντ, ο οποίος στις 27 Ιουλίου κατέθεσε ενώπιον των δύο πλευρών νέες προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος. Οι προτάσεις του μεσολαβητή προέβλεπαν την ίδρυση δύο ξεχωριστών κρατών. Ο αραβικός τομέας θα περιλάμβανε την Υπεριορδανία, την Παλαιστίνη και μέρος της Γενεύης. Τα δυτικά της Γαλιλαίας και τα περισσότερα από τα εβραϊκά εδάφη θα διδόνταν στους Ισραηλινούς. Το λιμάνι της Χάιφας και το αεροδρόμιο της Λύδδα θα χαρακτηζόνταν ελεύθερη ζώνη.² Τόσο ο Αραβικός Σύνδεσμος, όσο και οι Εβραίοι απέρριψαν το σχέδιο. Ο Μπερναντθό θα πλήρωνε με τη ζωή του το εγχείρημα του να αναμειχθεί στην ισραηλινο-παλαιστινιακή σύγκρουση. Η εβραϊκή οργάνωση Στερν, θα τον δολοφονούσε στην Ιερουσαλήμ στις 17 Σεπτεμβρίου του 1948.

Στις 9 Ιουλίου οι Αιγύπτιοι ξανάρχισαν την επίθεση, με αποτέλεσμα να ξαναρχίσουν οι εχθροπραξίες. Παρά τις πρώτες επιτυχίες που σημείωσαν οι δυνάμεις των Αράβων τις πρώτες

¹ Για μία συνολική παράθεση των μαχών του πρώτου αραβο-ισραηλινού πολέμου, βλ. Chaim Herzog, *Arab – Israeli wars* (New York : Vintage Books, 1984)

² Βλ. Sherbock- El Alami, οπ.π. σ.σ.106-107, σ.σ. 254-255.

μέρες, οι Ισραηλινοί χρησιμοποιώντας την υπεροπλία της αεροπορίας τους, έγειραν την πλάστιγγα του πολέμου υπέρ τους. Τα ισραηλινά αεροπλάνα άρχισαν να βομβαρδίζουν το Κάιρο και τη Δαμασκό. Παράλληλα, τις επόμενες δέκα ημέρες το Ισραήλ επιτιθέμενο κατάφερε να θέσει υπό τον έλεγχο του μεγάλες εκτάσεις της Κάτω Γαλιλαίας (Λύδα, Ραμάλα), καταφέροντας έτσι να διευρύνει την δίοδο της Ιερουσαλήμ. Στις 18 Ιουλίου επιβλήθηκε η δεύτερη ανακωχή, η οποία διήρκεσε μέχρι τις 12 Οκτωβρίου του 1948. Από τις 15 Οκτωβρίου μέχρι τις 20 Ιουλίου του 1949 το Ισραήλ αποδύθηκε σε μία σειρά στρατιωτικών επιχειρήσεων (επιχειρήσεις Χιράμ, Γοάβ, Χορέβ), με στόχο την ολοκληρωτική εκδίωξη των αραβικών στρατευμάτων από την Παλαιστίνη. Τα αιγυπτιακά στρατεύματα εκδιώχθηκαν ολοκληρωτικά από τη Νεγεύη και στις 24 Φεβρουαρίου η Αίγυπτος υπέγραψε συμφωνία ανακωχής με τους Ισραηλινούς.³ Τους επόμενους μήνες ακολούθησαν συμφωνίες ανακωχής και με τις άλλες αραβικές χώρες που είχαν εμπλακεί στη σύρραξη: με το Λίβανο στις 23 Μαρτίου, με την Ιορδανία στις 3 Απριλίου και με τη Συρία στις 20 Ιουλίου.

Τελικά, οι Εβραίοι εξήλθαν οι αδιαμφισβήτητοι νικητές από τον πρώτη αραβο-ισραηλινή σύγκρουση. Πολεμώντας έχοντας την υποστήριξη των Μεγάλων Δυνάμεων και με τις (αόριστες μεταβλητές ισχύος)⁴ τους, σε πολύ καλύτερα επίπεδα, από την σωρευτική ισχύ των αραβικών κρατών, κατάφεραν να εδραιώσουν την ύπαρξη τους στην Παλαιστίνη. Μάλιστα ο ισραηλινός στρατός κατάφερε να καταλάβει αρκετές πόλεις και περιοχές που βρίσκονταν εκτός των ορίων του σχεδίου του ΟΗΕ. Σε επίπεδο Υψηλής Στρατηγικής, αλλά και τακτικής, ο ισραηλινός στρατός το 1948-1949, συνδυάζοντας άμεσα και αποτελεσματικά όλες τις εκείνες τις τακτικές κινήσεις που υπονομεύουν τις βασικές αρχές της Στρατιωτικής Στρατηγικής και μπορούν να εγγυηθούν την νίκη,⁵ εφάρμοσε τακτική έμμεσης προσέγγισης⁶

³ Ο στρατηγικός στόχος του Ισραήλ ήταν να διασφαλισθούν τα σύνορα του Ισραήλ με την Αίγυπτο. Ο στόχος ήταν να απαλλαχθεί όλη η Νεγεύη από την αιγυπτιακή παρουσία, η οποία θεωρείτο από τους Ισραηλινούς ως άμεση απειλή για τις νότιες περιοχές του Ισραήλ.

⁴ Βλ. Δ.Κώνστας-Κ.Αρβανιτόπουλος, *Διεθνείς Σχέσεις, Συνέχεια και Μεταβολή*, Γ' έκδοση (Αθήνα: Εκδ.Παπαζήση, 1997), σ. 252. Μεταβλητές όπως η ηγεσία, η κοινωνική συνοχή μιας χώρας, η γραφειοκρατική της οργάνωση, το ηθικό του στρατού, αλλά και η διοικητικές ικανότητες των αξιωματικών που το απαρτίζουν, είναι μείζονος σημασίας για την έκβαση του πολέμου. Το Ισραήλ υπερεπέρυσε πολύ, όσον αφορά αυτούς τους συντελεστές ισχύος έναντι των διχασμένων και αποδιοργανωμένων αραβικών στρατευμάτων.

⁵ Για μία στρατηγική ανάλυση του αραβο-ισραηλινού πολέμου του 1948-1949, βλ. Lidell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσέγγισης* (Θεσσαλονίκη: Εκδ.Βάνιας, 1995), σ.σ.595-603.

συντρίβοντας τους στρατούς των αραβικών χωρών. Οι Ισραηλινοί διοικητές επικεντρώθηκαν στο τρίπτυχο, “αποκοπή των ανεφοδιασμών, φράξιμο των δρομολόγιων συμπτύξεως και προσβολή των κέντρων διοίκησης”, εξασφαλίζοντας έτσι τη νίκη.

Η μελέτη των ούτω καλούμενων “νέων ιστορικών”, φέρνει στην επιφάνεια και μία άλλη διάσταση του πρώτου-αραβοϊσραηλινού πολέμου. Σύμφωνα με τους ιστορικούς αυτούς, υπήρχε μυστική συμφωνία μεταξύ της ηγεσίας του ιουδαϊκού Γιτσούβ και του εμίρη Αμπντάλα της Υπεριορδανίας, σύμφωνα με την οποία η διχοτόμηση της Παλαιστίνης ανάμεσα σε ένα εβραϊκό και αραβικό κράτος δεν θα εφαρμοζόταν ποτέ. Σύμφωνα με τα συμφωνηθέντα η Υπεριορδανία και το Ισραήλ θα μοιράζονταν τα εδάφη της Παλαιστίνης που προορίζονταν για την δημιουργία αραβικού κράτος.⁷ Έτσι η συμφωνία με τον Ιορδανό βασιλιά είχε ως στόχο να μην τηρηθεί η απόφαση 181 του ΟΗΕ, του Νοεμβρίου του 1947.⁸ Το σύμφωνο μη επίθεσης στηρίχθηκε από το Λονδίνο και επικυρώθηκε στη συνάντηση μεταξύ της Γκόλντα Μέιρ και του Εμίρη Αμπντάλα, στις 17 Ιανουαρίου του 1947, δύο βδομάδες πριν την απόφαση του ΟΗΕ για διχοτόμηση. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η Αγγλία τριτεγγυήθηκε τη συμφωνία. Είναι γεγονός πάντως ότι η Ιορδανία είχε πάντοτε βλέψεις για την Παλαιστίνη στην προσπάθεια της να δημιουργηθεί η “Μεγάλη Συρία”.⁹ Αυτή η ερμηνεία των γεγονότων υποστηρίζεται ιστορικά

⁶ Για την στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης που εφήρμοσαν οι Ισραηλινοί στον πόλεμο του 1948-49, βλ. Hart, οπ.π.σ.596. Ο ισραηλινός στρατός διενεργούσε τακτικές παραπλανητικές επιθέσεις που να συνδύαζαν τακτική, ψυχολογική και πολιτική επίθεση. Διενεργούσε επίσης επιθέσεις εναντίον των γραμμών συγκοινωνιών και αποθεμάτων στα μετόπισθεν με παράλληλη κρούση στους δίαυλους διοικήσεως.

⁷ Βλ. Ιλαν Γκραϊλσαμερ, *Η Νέα Ιστορία του Ισραήλ* (Αθήνα: Εκδ.Καστανιώτη, 2000), σ.192.

⁸ Βλ. Morris (1994), σ.11.Ο συγγραφέας σημειώνει ότι η εισβολή του Αμπντουλλάχ στην ανατολική Παλαιστίνη είχε ως στόχο να αποκτήσει έδαφος, εις βάρος των Παλαιστινίων. Όπως επισημαίνει ο Μόρρις η αραβική λεγεώνα δεν αναμίχθηκε σε καμία μάχη με το Γιτσούβ εκτός από την στήριξη που έδωσε σε Παλαιστίνιους που κατέκλυσαν την περιοχή όπου υπήρχαν Εβραίοι έποικοι, νότια της Βηθλεέμ. Κατέλαβε επίσης στα μέσα του Μάη τα ιουδαϊκά διαμερίσματα της παλιάς πόλης της Ιερουσαλήμ όπως και κάποιες περιοχές στη Δυτική Ιερουσαλήμ. Η Ιερουσαλήμ ήταν μία περιοχή που σύμφωνα με το σχέδιο διχοτόμησης θα τηρούσε υπό διεθνή επιτήρηση και όπως αναφέρει ο συγγραφέας δεν είχε περιληφθεί στη μυστική συμφωνία του Γιτσοβ με τους Χασιμίτες. Καταλίνοντας, ο ερευνητής, αναφέρει ότι ο Αμπντουλλάχ προτιμούσε να έχει σύνορα με ένα μικρό εβραϊκό κράτος, παρά με μία επεκτεινόμενη Συρία ή Αίγυπτο. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν ακολούθησε επιθετική στρατηγική εναντίον των Ιουδαίων το διάστημα 15 Μαΐου με 11 Ιουνίου.

⁹ Τα σχέδια του Αμπντάλα της Υπεριορδανίας για την “Μεγάλη Συρία” εκφράστηκαν δημόσια κατά την διάρκεια του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Το δράμα του Ιορδανού βασιλιά ήταν η ένωση κάτω από την ηγεσία του, της Συρίας, του Λιβάνου, της Παλαιστίνης και της Υπεριορδανίας, σε ένα κράτος ομοσπονδιακής μορφής, τύπου ΗΠΑ, η του ελβετικού μοντέλου. Στους Εβραίους της Παλαιστίνης ο Αμπντάλα θα παραχωρούσε διοικητική αυτονομία. Οι επεκτατικές βλέψεις του Αμπντάλα, εξωτερικεύθηκαν ακόμα περισσότερο, όταν στις 28 Μαρτίου του 1946 η Ιορδανία εξασφάλισε την ανεξαρτησία της από την Μεγάλη Βρετανία. Στην πρώτη συνεδρίαση του κοινοβουλίου το Νοέμβριο του 1946, αναγόρευσε το ζήτημα της “Μεγάλης Συρίας” σε αρχή της ιορδανικής εξωτερικής

και από το γεγονός ότι ο Χουσεΐν το 1950 προσάρτησε τη δυτική όχθη του Ιορδάνη στο βασίλειο της Ιορδανίας.

Τα εδαφικά κέρδη για τους Σιωνιστές μεταπολεμικά ήταν άμεσα, καθώς επέκτειναν το κράτος τους επιπλέον, 1/3 σε σχέση με ότι προβλεπόταν από το σχέδιο διχοτόμησης του Νοεμβρίου του 1947. Ενώ το σχέδιο διχοτόμησης του ΟΗΕ προέβλεπε να τους παραχωρηθεί το 55% της Παλαιστίνης, οι Σιωνιστές καταλαμβάνουν το 1949 το 78% της Παλαιστίνης. Σημειωτέον ότι τότε οι Εβραίοι αντιπροσωπεύουν μόνο το 30% του πληθυσμού. Από την άλλη, το αραβικό κράτος δεν ιδρύεται ποτέ. Η Ιορδανία καταλαμβάνει την Δυτική όχθη και μέρος της Ιερουσαλήμ,¹⁰ ενώ ο Λίβανος και η Συρία γυρίζουν στα παλιά τους σύνορα.

Άμεση συνέπεια του εμφυλίου πολέμου στην Παλαιστίνη (1947-1948) και του παρεπόμενου αραβο-ισραηλινού πολέμου του Μαΐου του 1948, θα ήταν η δημιουργία ενός τεράστιου αριθμού Παλαιστινίων προσφύγων που θα αναγκάζονταν να καταφύγουν στα γειτονικά αραβικά κράτη. Αναφορικά με την “έξοδο” των Παλαιστινίων προσφύγων, από την Παλαιστίνη έχουν αναπτυχθεί δύο διαμετρικά αντίθετες, “θεωρίες”, που εξηγούν τους λόγους της “εκκένωσης” των αραβικών εδαφών από τους Παλαιστινίους.¹¹ Η αραβική ιστοριογραφία, υποστηρίζει ότι το Γισσούβ είχε διενεργήσει από του πρώτους μήνες του πολέμου μία προμελετημένη και συστηματική προσπάθεια εκδίωξης των Παλαιστινίων από τα εδάφη τους (Plan D). Αντίθετα, η παραδοσιακή ιουδαϊκή ιστοριογραφία, αναφέρει ότι η έξοδος των Παλαιστινίων, ήταν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου, από την μεριά των Αράβων ηγετών, που για λόγους στρατηγικούς, είχαν διατάξει τις αραβικές μάζες να φύγουν από την Παλαιστίνη.

πολιτικής. Εξάλλου, σε συνέντευξη του σε λιβανέζικη εφημερίδα, υπεραμύνθηκε της “Μεγάλης Συρίας”, σημειώνοντας ότι ο πατέρας του δεν πολέμησε ούτε για την ανεξαρτησία του Λιβάνου, ούτε της Συρίας, αλλά για τις αραβικές χώρες ως σύνολο. Βλ. επίσης, Seale, οπ.π.σ.σ.11-15.

¹⁰ Βλ. Cattani, οπ.π.σ.σ.251-252. Σύμφωνα με το ψήφισμα 181 της 29^{ης} Νοεμβρίου 1947, η Ιερουσαλήμ έπρεπε να τεθεί υπό διεθνή έλεγχο κάτω από την αιγίδα του ΟΗΕ.Ωστόσο το Ισραήλ το 1948 κατέλαβε και προσάρτησε την μοντέρνα Ιερουσαλήμ (Νέα Ιερουσαλήμ-Δυτική Ιερουσαλήμ).Μεταξύ 14-18 Μαΐου 1948 το Ισραήλ αποδύθηκε σε μία προσπάθεια να καταλάβει και την παλιά πόλη (Ανατολική Ιερουσαλήμ), αλλά η σφοδρή αντίσταση των Παλαιστινίων και η έλευση του τακτικού στρατού της Ιορδανίας στις 19 Μαΐου, διέσωσε την πόλη.Η ανατολική Ιερουσαλήμ παρέμεινε μέχρι το 1967 υπό τον έλεγχο της Ιορδανίας.Μετά τον πόλεμο των έξι ημερών, στις δύο πρώτες ημέρες του πολέμου το Ισραήλ κατέλαβε την παλιά πόλη.Στις 30 Ιουλίου 1980 το Ισραήλ ψήφισε νόμο σύμφωνα με τον οποίο η Ιερουσαλήμ ήταν η “αιώνια πρωτεύουσα” του.Στις 20 Αυγούστου του 1980 το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε με 14 ψήφους υπέρ και κανένα κατά ότι επρόκειτο για μία έκνομη πράξη.

¹¹ Βλ. Γκραϊλσάμερ, οπ.π. σ.σ.213-229.

Σύμφωνα με τους Εβραίους ιστορικούς, αυτό έγινε για να έρθουν σε αμηχανία οι αρχές του νεότευκτου ισραηλινού κράτους, για να μπορέσουν στη συνέχεια οι Άραβες να εισβάλουν στην Παλαιστίνη. Ωστόσο ο Ισραηλινός Ιστορικός Benny Morris, αποδεικνύει ότι τα γεγονότα ήταν πολύ πιο σύνθετα απ' ότι τα παρουσιάζουν οι Άραβες και οι Ισραηλινοί. Βασιζόμενος σε έγγραφο των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών (Haganah) με τίτλο, « The Emigration Of The Arabs of Palestine in the Period 1/12/1947-1/6/1948),¹² απορρίπτει την παραδοσιακή ιουδαϊκή άποψη ότι οι Παλαιστίνιοι αναχώρησαν οικειοθελώς από τις εστίες τους, αλλά και την αραβική, ότι δηλαδή υπήρχε προμελετημένο σχέδιο μαζικής εκδίωξης των Παλαιστινίων.

Σύμφωνα με το εν λόγω έγγραφο, το οποίο αναλύει τα στάδια της εξόδου,¹³ τα αίτια, τον αριθμό των προσφύγων, καθώς και το πρόβλημα της ενσωμάτωσης τους στα γύρω αραβικά κράτη, η πλειονότητα των προσφύγων έφυγαν στις αρχές του πολέμου, πριν από την επιδρομή των αραβικών στρατευμάτων στις 15 Μαΐου του 1948, σε μία περίοδο βίαιου και εμφυλίου πολέμου. Σύμφωνα με τις μυστικές υπηρεσίες-που συνέταξαν το έγγραφο- η κύρια αιτία που προκάλεσε το μεταναστευτικό κύμα ήταν οι εχθρικές επιχειρήσεις της Hagana/IDF, κατά τη διάρκεια του πολέμου. Το 55 τοις εκατό της εξόδου προκλήθηκε από τις επιχειρήσεις αυτές και από τις συνέπειες τους. Επιπλέον διάφορες άλλες εβραϊκές οργανώσεις που είχαν βασικές διαφωνίες με τη Χαγκανά (Dissident organizations) προκάλεσαν κύματα εξόδου των Παλαιστινίων προσφύγων της τάξεως του 15 %. Πρέπει εδώ να αναφερθούμε και στην ιστορική επιχείρηση του Ντεϊρ Γιασίν τον Μάρτιο του 1948. Στις 9 Απριλίου του 1948, η οργάνωση Ιργκούν του Μεναχέμ Μπέγκιν, σκότωσε 300 Παλαιστίνιους, άνδρες γυναίκες και παιδιά, χωρίς να υπάρχει πρόκληση ή οποιαδήποτε στρατιωτική αιτία. Το συγκεκριμένο

¹² Βλ. Morris, οπ.π σ.σ.83-84.

¹³ Στο ίδιο σ.8. Τα στάδια της εξόδου των Παλαιστινίων προσφύγων μέχρι τον Ιούνιο του 1948 είναι: Στάδιο πρώτο, (Δεκέμβριο 1947 με Φεβρουάριο 1948), όπου λίγοι πρόσφυγες έφυγαν κυρίως από την παραλιακή ακτή. Στάδιο δεύτερο, (Μάρτιος 1948), όπου ένας μικρός αριθμός προσφύγων αναχωρεί από την Παλαιστίνη. Στάδιο τρίτο, τον (Απρίλιο του 1948), όπου παρατηρείται μια μετριοπαθής αύξηση του κύματος των προσφύγων και στάδιο τέταρτο, τον (Μάιο του 1948), που σύμφωνα με το έγγραφο είναι το αποφασιστικό στάδιο του μεταναστευτικού κινήματος. Σε αυτό το στάδιο άρχισε να αναπτύσσεται μία “μεταναστευτική ψύχωση” και μία κρίση εμπιστοσύνης στις αραβικές δυνατότητες.

επεισόδιο δημιούργησε ατμόσφαιρα πανικού και τρομοκρατίας ανάμεσα στον παλαιστινιακό πληθυσμό, με αποτέλεσμα να συμβάλει τα μέγιστα στην έξοδο του Μαΐου.¹⁴

Ο Benny Morris, διαφωτίζει ακόμα περισσότερο την όλη συζήτηση που αναπτύχθηκε γύρω από το θέμα του προσφυγικού προβλήματος, σημειώνοντας ότι οι Εβραίοι επιδόθηκαν και σε ψυχολογικό πόλεμο προπαγάνδας, όταν διέδιδαν “ φιλικές συμβουλές” στους κατοίκους των περιοχών για να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Τέλος προσθέτει, ότι ανάμεσα στον παλαιστινιακό πληθυσμό υπήρξε μία κρίση εμπιστοσύνης στην αραβική δύναμη να συνεχίσει τον αγώνα και να αντισταθεί στους Εβραϊκές στρατιωτικές δυνάμεις.¹⁵

Είναι πάντως γεγονός που δεν αμφισβητείται, ότι οι Ισραηλινοί δεν δυσανεστήθηκαν καθ’ όλου από την παλαιστινιακή έξοδο. Από την δεξιά έως την άκρα αριστερά εναντιώθηκαν στην επιστροφή τους. Κοινός παρανομαστής όλων των εβραϊκών κομμάτων από το 1948 είναι η άρνηση της επιστροφής των Παλαιστίνιων, γιατί αυτό θα σήμαινε την καταδίκη του νεοσύστατου αραβικού κράτους.¹⁶ Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ τον Δεκέμβριο του 1948, υιοθετεί την απόφαση 194 σε σχέση με τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες. Η Συνέλευση του ΟΗΕ αποφάσισε: “ ότι ήλθε η στιγμή να επιτραπεί στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες που το επιθυμούν να επιστρέψουν στις εστίες τους, το ταχύτερο δυνατό και να ζήσουν ειρηνικά με τους γείτονες τους και ότι θα πρέπει να τους καταβληθούν αποζημιώσεις σε αντιστάθμισμα για τα αγαθά όσων αποφασίζουν να μην επιστρέψουν στις εστίες τους, όπως και για κάθε απολεσθέν ή καταστραμμένο αγαθό, αφού σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου, είτε

¹⁴ Βλ. Cattani, οπ.π.σ.σ. 43-44. Όπως έχουμε αναφέρει και πιο πάνω, σύμφωνα με την αραβική άποψη υπήρχε προμελετημένο σχέδιο (D-Plan) από τη Χαγκανά για την δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους. Το σχέδιο που στηρίζεται σε προηγούμενα σχέδια (1945, 1946, 1947, 1948) είχε δύο μέρη: Πρώτο να δημιουργηθεί ένα εβραϊκό κράτος που θα εκτείνεται πέραν των γραμμών που όρισε το σχέδιο διχοτόμησης του ΟΗΕ. Αυτό έγινε με την κατάληψη εδαφών από τις εβραϊκές δυνάμεις, που δεν ορίζονταν στο σχέδιο (Τιβέρια, Χάιφα, Γιάφα κ.α). Ο δεύτερος στόχος ήταν η εκδίωξη των Αράβων για να δημιουργηθεί ένα εθνοτικά ομοιογενές εβραϊκό κράτος. Σύμφωνα με την αραβική άποψη, το σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή τον Απρίλιο του 1948 με το επεισόδιο του Ντερ Γιασίβ.

¹⁵ Βλ. Morris οπ.π. σ. 91.

¹⁶ Βλ. Γκραϊλσάμερ, οπ.π. σ.221. Βλ. επίσης, Morris (2004), σ.308. Στα μέσα του Ιουνίου του 1948 το ισραηλινό κοινοβούλιο συζήτησε το εν λόγω ζήτημα. Από την συζήτηση προέκυψε ένα consensus, για την απαγόρευση της επιστροφής των προσφύγων, - τουλάχιστον για όσο χρονικό διάστημα, επικρατούσαν οι εχθροπραξίες. Η συναίνεση αυτή μετατράπηκε τον Ιούλιο, σε επίσημη απόφαση της ισραηλινής Κνεσετέ.

του φυσικού δικαίου, αυτή η απώλεια ή η ζημία πρέπει να αποκατασταθεί από τις κυβερνήσεις ή τις αρχές που ευθύνονται".¹⁷

Από τούδε και στο εξής το θέμα των Παλαιστινίων προσφύγων θα συνιστά μία από τις πιο σημαντικές, αν όχι και τη σημαντικότερη πτυχή του παλαιστινιακού προβλήματος. Οι διεθνείς προσπάθειες για επίλυση του προβλήματος το τέλος του 1948 και τις αρχές του 1949 εστιάσθηκαν στα Ηνωμένα Έθνη δια μέσου της Επιτροπής συμφιλίωσης της Παλαιστίνης (PCC). Επιπρόσθετα, ενεργό ρόλο έπαιξαν και οι Μεγάλες Δυνάμεις, κυρίως οι ΗΠΑ. Ωστόσο καμία προσπάθεια δεν τελεσφόρησε. Στις συνομιλίες που διεξήχθησαν στη Λοζάνη τον Απρίλιο του 1949 οι Άραβες εμφανίστηκαν ενωμένοι στο ότι το Ισραήλ έπρεπε να δεχθεί την αρχή του επαναπατρισμού όλων των προσφύγων, πριν από κάθε συνολική διευθέτηση το όλου προβλήματος. Αντίθετα οι ισραηλινοί μόλις και μετά βίας-μετά από αμερικανική πίεση-αποδέχθηκαν τον επαναπατρισμό 100. 000 Παλαιστινίων στις πατρογονικές του εστίες. Μία άλλη παράμετρος που πρέπει να επισημανθεί, είναι η στάση που επέδειξαν οι αραβικές χώρες. Συγκεκριμένα η Ιορδανία ευνοούσε μία διασύνδεση του προσφυγικού ζητήματος με το εδαφικό. Όσο περισσότερο έδαφος θα ήταν διατεθειμένο το Ισραήλ να δώσει στην Ιορδανία, τόσο περισσότερους πρόσφυγες θα δεχόταν στο έδαφος της.¹⁸ Συναφώς, το παλαιστινιακό πρόβλημα θα τύγχανε ακόμα μία φορά εκμετάλλευσης από τις αραβικές χώρες.

Μία άλλη πρόταση, αμερικανικής έμπνευσης που συζητήθηκε στη Λοζάνη ήταν ή ενσωμάτωση της Γάζας, στο Ισραήλ μαζί με τους 240. 000 πρόσφυγες που υπήρχαν εκεί. Ούτε αυτή η πρόταση είχε πολλές προοπτικές επιτυχίας, καθώς ήταν πολύ δύσκολο για το αιγυπτιακό κράτος, το οποίο είχε ηττηθεί στον πόλεμο να "δωρίσει" στο Ισραήλ, το μόνο κομμάτι γης που του είχε απομείνει και παράλληλα να το βοηθήσει να "ξεφορτωθεί" μία για πάντα το θέμα των προσφύγων.¹⁹ Η τελευταία προσπάθεια για επίλυση του προβλήματος που έγινε από τα Ηνωμένα Έθνη (PCC) και τους Αμερικανούς, βασιζόταν σε μία οικονομιστική προσέγγιση. Το όλο σχέδιο φιλοδοξούσε στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη της Μέσης Ανατολής (Economic Survey Mission) με κύρια στόχευση να τεθούν οι Άραβες στην

¹⁷ Βλ. Azchenbaum, οπ.π. σ.σ.20-21.

¹⁸ Βλ. Morris, οπ.π. σ.559.

¹⁹ Στο ίδιο, σ. 566.

αμερικανική τροχιά, εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης.²⁰ Με αυτό τον τρόπο οι Αμερικανοί φιλοδοξούσαν ότι τα αραβικά κράτη θα συναινούσαν στην ενσωμάτωση των προσφύγων στο εσωτερικό τους. Εντούτοις και αυτή η προσπάθεια αποδείχθηκε ότι θα έμενε στο επίπεδο της διακήρυξης. Η διάσκεψη της Λοζάννης είχε λήξει άδοξα και μαζί της και το θέμα των προσφύγων. Θα περιφέρονταν στα γύρω αραβικά κράτη απ' όπου θα εξορμούσαν εναντίον του Ισραήλ. Επιδίωξη τους; η οριστική καταστροφή του. Το Ισραήλ θα απαντούσε στις επιθέσεις με σιδηρένια πυγμή και στρατιωτική ισχύ, περιπλέκοντας ακόμα περισσότερο τα μεσανατολικά δρώμενα για τα επόμενα χρόνια.

Καταληκτικά επισημαίνουμε ότι η ισραηλινή πλευρά, κατέφερε να ενεργοποιήσει στο μέγιστο τις διαστάσεις της Υψηλής της Στρατηγικής²¹ και να νικήσει την αντίπαλη πλευρά. Η ισραηλινή στρατηγική έχαιρε της πρόπουσας διεθνούς νομιμοποίησης. Όπως έχουμε δει πιο πάνω, τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ρωσία ευνοούσαν την δημιουργία του ισραηλινού κράτους. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν δίστασαν να χειραγωγήσουν τον διεθνή οργανισμό για να προκύψει το αποτέλεσμα που ήθελαν. Με αυτό τον τρόπο έκριναν ότι θα εξυπηρετούνταν καλύτερα τα περιφερειακά τους συμφέροντα στην Μέση Ανατολή. Τόσο στο διπλωματικό όσο και στο τακτικό επίπεδο, ο άρτια οργανωμένος ισραηλινός στρατός νίκησε τους αποδιοργανωμένους αραβικούς στρατούς. Ενεργοποιώντας το Ισραήλ τα μέγιστα επίπεδα αφοσίωσης των στρατεύσιμων του, στο διακύβευμα (μη απόκτηση κρατικής υπόστασης) κατάφερε να νικήσει τους αντίπαλους στρατούς των αραβικών κρατών. Από την άλλη, η παλαιστινιακή πλευρά δεν κατάφερε να συγκροτήσει Υψηλή Στρατηγική. Έχοντας υποδαυλίσει εν τη γενέσει της, την εσωτερική συνοχή της,²² αναγκάστηκε να υποχωρήσει και να προσαρμοστεί στην υπέρτερη ισραηλινή Υψηλή Στρατηγική. Από τώρα και στο εξής οι Παλαιστίνιοι θα προσπαθούν με κάθε μέσο να πλήξουν το εχθρικό για αυτούς κράτος του Ισραήλ, εξαπολύοντας αιφνιδιαστικές επιθέσεις από τα γύρω αραβικά κράτη που τους φιλοξενούν. Ο στόχος τους θα είναι η

²⁰ Στο ίδιο σ. 578.

²¹ Βλ. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} αιώνας* (Αθήνα: Εκδ.Ποιότητα. 2000), σ.σ. 16-22. Οι διαστάσεις της Υψηλής Στρατηγικής ενός κράτους είναι πέντε: 1. Στρατιωτική Στρατηγική, 2. Οικονομική διάσταση, 3. Εσωτερική Πολιτική, 4. Διεθνής Νομιμοποίηση, 5. Διπλωματία.

²² Στο ίδιο, σ.σ.32-36. Η εσωτερική συνοχή αποτελεί ένα από τα κριτήρια αξιολόγησης της Υψηλής Στρατηγικής. Τα υπόλοιπα είναι η καταλληλότητα, η αποδοτικότητα, ο συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων και η αντοχή σε σφάλματα.

δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους στην Παλαιστίνη. Ωστόσο ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η έλλειψη αποτελεσματικής ηγεσίας. Θα βρούν την λύση στο πρόσωπο του χαρισματικού Αιγυπτίου ηγέτη Νάσερ και του αναδυόμενου Παλαιστίνιου ηγέτη, Γιάσερ Αραφάτ;

ΜΕΡΟΣ Ε΄

Οι Παλαιστίνιοι σε Αναζήτηση Πολιτικής
Κυριαρχίας

Εισαγωγή

Η άνοδος των “Ελευθερων Αξιωματικών” του Νάσερ στο πηδάλιο της εξουσίας στην Αίγυπτο το 1952, θέτει το παλαιστινιακό πρόβλημα σε άλλη βάση. Η αντι-δυτική στάση του Άραβα ηγέτη, ο ενεργός ρόλος του στο κίνημα των αδεσμεύτων, αλλά και η ενεργός στήριξη του προς το κίνημα της Αλγερίας, θα οδηγήσει το Παλαιστινιακό Εθνικό Μέτωπο (ANM)¹ στην πλήρη συνταύτιση του με την πολιτική στρατηγική και τους στόχους που ο Νάσερ εκπροσωπεί. Ποιοι ήταν όμως αυτοί οι στόχοι; Η απευθείας σύγκρουση με την αποικιοκρατία και η απαλλαγή κάθε εξάρτησης από αυτή. Τα μέσα; Η αραβική ενότητα και ο ένοπλος αγώνας. Υπήρχε ωστόσο και μία νέα υπό εκκώλαψη οργάνωση (PLNM) που θεωρούσε ότι έπρεπε να συνεχίσει μόνη της, την αντίσταση εναντίον του ισραηλινού κράτους.² Οι διαφορές μεταξύ των Παλαιστίνιων και των διαφόρων οργανώσεων τους,³ δεν θα αρνήσουν να αναδειχτούν στην επιφάνεια των ενδο-παλαιστινιακών σχέσεων.

Η αγγλογαλλική επέμβαση στο Σουέζ, με την συνδρομή του τότε νεόκοπου ισραηλινού κράτους, σηματοδοτεί μια ευρεία σειρά νέων μεταβλητών, τόσο για τον μεταπολεμικό ρόλο της Μεγάλης Βρετανίας στο διεθνές σύστημα, όσο και για την θέση των Ηνωμένων Πολιτειών στο ψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα. Μετά το φιάσκο του Σουέζ, είχε γίνει σαφές στις Ευρωπαϊκές δυνάμεις (Γαλλία⁴-Αγγλία), ότι δεν μπορούν να αντιτεθούν στην βούληση της

¹ Βλ. Yezid Sayigh, *Armed struggle and the search for state, The Palestinian National Movement, 1949-1943* (New York: Oxford University Press, 1999), σ. 71.

² Στο ίδιο. σ.σ. 71-94. Οι παλαιστινιακές οργανώσεις αντίστασης εναντίον του εβραϊκού κράτους, αναδύθηκαν μέσα από τις διάφορες σκορπισμένες κοινότητες των Παλαιστίνιων προσφύγων. Εκτός από το Αραβικό-Εθνικό Κίνημα (ANM), είχε δημιουργηθεί το 1959, το Παλαιστινιακό Κίνημα Εθνικής Απελευθέρωσης (PLNM, Φατάχ) που αργότερα θα αναλάβει την αρχηγία της PLO και στα τέλη της δεκαετίας του 1960, όλων των αντάρτικων οργανώσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι το (ANM) ήταν η μητρική οργάνωση των δύο οργανώσεων, του Λαϊκού Μετώπου για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PFLP) και του Δημοκρατικού Μετώπου για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PDLFP). Αυτές οι οργανώσεις ήταν οι κυριότεροι αντίπαλοι της Φατάχ. Συναφώς ενώ το ANM επιδίωκε συνταύτιση με τον παναραβιστή Νάσερ, η Φατάχ επιδίωκε ανεξαρτησία δράσης για την επίτευξη των στόχων της. Η Φατάχ υποστήριζε ότι η είσοδος των αραβικών στρατών στην Παλαιστίνη εξάλειψε την δυνατότητα των Παλαιστίνιων μαχητών για αντίσταση με το να αναστείλει τις επαναστατικές ιδιότητες τους. Επίσης οι παλαιστινιακές μάχες υπέστησαν πολιτική πίεση και εξαναγκασμό από τα αραβικά κράτη. Πρέπει σε αυτό το σημείο να σημειώσουμε τις διαφορές στρατηγικής, που παρουσιάζονται μεταξύ των Παλαιστινιακών οργανώσεων, που όπως θα δούμε στη συνέχεια αποτελούν πηγή αδυναμίας για το Παλαιστινιακό Εθνικό Κίνημα.

³ Για μια εκτεταμένη περιγραφή όλων των γνωστών παλαιστινιακών πολιτικών κομμάτων και οργανώσεων, βλ. MidEastWeb.PalestinianOrganizationandParties, (www.mideastweb.org/palestinianparties.html), accessed, 25.6.08.

⁴ Βλ. Ηφαιστός (1999), σ.σ.120-121. Οι Γάλλοι ηγέτες κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου έβλεπαν με καχυποψία τις αμερικανικές στρατηγικές επιλογές, αναφορικά με την πυρηνική αποτροπή. Από την εποχή που

υπερδύναμης. Η πρωτοκαθεδρία του διεθνούς συστήματος θα περάσει από την βρετανική στην αμερικανική ηγεμονία, αφού αλλάζει ριζικά ο παγκόσμιος καταμερισμός ισχύος και συμφερόντων. Μετά το ερασιτεχνικό εγχείρημα της Γαλλίας και της Αγγλίας στο Σουέζ, καταδεικνύεται ότι η Μέση Ανατολή στηρίζεται στα πηλίνα βρετανικά πόδια. Το κενό ισχύος που προκύπτει στην Μέση Ανατολή, θα το καλύψει η Αμερική. Μείζον ερώτημα που προκύπτει από την πιο πάνω περίπλοκη εξίσωση, είναι τι γίνεται τώρα με το παλαιστινιακό πρόβλημα, τον αύξοντα αραβικό εθνικισμό⁵ και την άνοδο του ριζοσπάστη ηγέτη Νάσερ; Οι ισορροπίες στα παλαιστινιακά εδάφη είναι ιδιαίτερα εύθραυστες, με αποτέλεσμα να απειλούν την παγκόσμια ψυχροπολεμική ισορροπία δυνάμεων. Όλα αυτά τα ζητήματα, θα επιχειρήσουμε να τα εξετάσουμε μέσα από την ανάλυση της κρίσης του Σουέζ.

διατυπώθηκε το αμερικανικό δόγμα των μαζικών αντιποίνων, η Γαλλία αμφισβήτησε τη δυνατότητα- και τη θέληση- των Αμερικανών να παράσχουν αξιόπιστη αποτροπή στους Ευρωπαίους. Οι Γάλλοι ηγέτες έθεταν ως επιχείρημα για να αιτιολογήσουν αυτή τη στάση, ότι εάν οι ΗΠΑ αντιμετώπιζαν το δίλημμα της κήρυξης ή μη ενός πυρηνικού πολέμου, γνωρίζοντας ότι η ΕΣΣΔ είχε τη δυνατότητα να προκαλέσει τρομερές καταστροφές επί αμερικανικού εδάφους, "ένας Αμερικανός Πρόεδρος πρόεδρος δεν θα θυσιάζε μια αμερικανική πόλη για χάριν του Παρισιού ή της Βόννης." Αυτός είναι και ο λόγους που τη δεκαετία του 1960, η Γαλλία αποχώρησε από το στρατιωτικό σκέλος του NATO και προχώρησε στην ανάπτυξη αξιόπιστου και αυτόνομου πυρηνικού αποτρεπτικού, όταν το αμερικανικό δόγμα της "ευέλικτης ανταπόδοσης" θεωρήθηκε αναξιόπιστο.

⁵ Πρέπει να σημειωθεί ότι το παλαιστινιακό πρόβλημα αποτελούσε- και συνεχίζει να αποτελεί- το σημείο εκείνο που ενώνει τους Άραβες σε μία κοινή ταυτότητα.

9. Η κρίση του Σουέζ

Κατά την διάρκεια της βρετανικής αποικιοκρατικής περιόδου, η διώρυγα του Σουέζ ήταν μέγιστης στρατηγικής σημασίας τόσο για τον έλεγχο των πετρελαϊκών πηγών στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής, όσο και ως σημείο εξόδου και διείσδυσης προς την Αφρικανική Ηπειρο. Αποτελούσε επίσης στρατηγικό σημείο υψίστης σημασίας για τον έλεγχο και την διαφύλαξη των γραμμών επικοινωνίας της Μεγάλης Βρετανίας προς τις Ινδίες.¹ Η διώρυγα του Σουέζ άρχισε να λειτουργεί το 1869 με χρηματοδότηση από την Γαλλία και την αιγυπτιακή Κυβέρνηση. Το 1875 η βρετανική κυβέρνηση του Βενιαμίν Ντισράελι, αγόρασε τις αιγυπτιακές μετοχές της διώρυγας, αποκτώντας μερικό έλεγχο επί των λειτουργιών της, μοιραζόμενη τα μετοχικά δικαιώματα με Γάλλους ιδιωτικούς επενδυτές². Ωστόσο, το 1882 η Μεγάλη Βρετανία επεμβαίνει στρατιωτικά στην Αίγυπτο αποκτώντας τον ντε φάκτο έλεγχο της διώρυγας³. Στη συνέχεια θα συναφθεί η αγγλο-αιγυπτιακή συνθήκη του 1936,⁴ η οποία δίδει στη Βρετανία και τυπικά τον έλεγχο επί της διώρυγας.

Μετά την ανεξαρτησία της Ινδίας το 1947, η κατοχή της διώρυγας αποκτά διαφορετική σημασία, καθώς μέσω αυτής γίνεται η μεταφορά των πετρελαίων του Περσικού Κόλπου στην Ευρώπη. Τα δύο τρίτα των ευρωπαϊκών αναγκών σε πετρέλαιο μεταφέρονταν μέσω της

¹ Βλ. Hyam, οπ.π.σ.67.Οι Ινδίες μέχρι το 1914 ήταν πολύ σημαντικές για την ασφάλεια της ιμπεριαλιστικής Βρετανίας.Η κατοχή τους αποτελούσε εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την διεξαγωγή του εμπορίου της Μεγάλης Βρετανίας.Παρείχαν επίσης ευκαιρίες για τις επενδύσεις, αλλά και τις εξαγωγές του Ηνωμένου Βασιλείου.Επιπρόσθετα πολλοί Βρετανοί εργοδοτούνταν εκεί.

² Βλ. Gorst - Johnman, οπ.π.σ.1.Ο Πρωθυπουργός της Αγγλίας Βενιαμίν Ντισράελι, αγνόησε την αντίθεση του Υπουργού Εξωτερικών και αγόρασε τις μετοχές της διώρυγας για 4 εκατομμύρια λίρες.Πρέπει να σημειώσουμε ότι όταν κατασκευαζόταν η διώρυγα (1858) και έγινε προσπάθεια να πουληθούν οι μετοχές της από την κατασκευάστρια εταιρεία (Suez Maritime Canal), το αγγλικό κοινοβούλιο με 290 ψήφους εναντίον και 62 υπέρ ψήφισε η Μεγάλη Βρετανία να μην συμμετάσχει στο όλο εγχείρημα.Μάλιστα οι Βρετανοί προσπάθησαν να μπουκατάρουν την όλη προσπάθεια.Ωστόσο, όταν τελικά η Βρετανία απέκτησε τις μετοχές η διώρυγα έγινε σημείο κατατεθέν για τον βρετανικό εθνικισμό.

³ Στο ίδιο, σ.2.Η Αγγλία θα επέμβει στρατιωτικά στην Αίγυπτο τον Ιούνιο του 1882 μετά από αντι-ευρωπαϊκές διαδηλώσεις στην Αλεξάνδρια.Από τις αρχές της δεκαετίας του 1880, το διεθνές χρέος της Αιγύπτου άρχισε να χειροτερεύει, με αποτέλεσμα οι Άγγλοι σε συνεργασία με τους Γάλλους να εκθρονίσουν τον Τούρκο πρόξενο Ισμαήλ.Μάλιστα οι δύο κυβερνήσεις έθεσαν ένα τελεσίγραφο στις αιγυπτιακές αρχές, υποστηρίζοντας ότι οι ζωή και οι περιουσίες των υπηκόων τους, ήταν σε άμεσο κίνδυνο.Οι διαδηλώσεις που ακολούθησαν έδωσαν την ευκαιρία στο βασιλικό ναυτικό της Αγγλίας να βομβαρδίσει την Αλεξάνδρεια και διαμέσου της διώρυγας να καταλάβει την Αίγυπτο, καθιστώντας της αγγλικό προτεκτοράτο.Η σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (1888) μεταξύ της Τουρκίας και των δύο ευρωπαϊκών δυνάμεων, ρύθμισε το νομικό καθεστώς της διώρυγας.

⁴ Βλ. Κούτσης, οπ.π. σ.σ. 160-161.

διώρυγας. Ο έλεγχος της διώρυγας διασφάλιζε την πιο γρήγορη μεταφορά τους στον προορισμό τους καθώς μειωνόταν δρομολόγιο 11,000 ναυτικών μιλίων σε 6,5000 ναυτικά μίλια.⁵

Οι πιο πάνω λόγιοι καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη διατήρησης του ελέγχου της διώρυγας του Σουέζ, για τις δύο παραπαίουσες αποικιοκρατικές δυνάμεις. Μέσα από αυτό το πρίσμα πρέπει να δούμε την σπασμωδική αντίδραση της Αγγλίας και της Γαλλίας, όταν ο Νάσερ εθνικοποίησε την διώρυγα τον Ιούλιο του 1956. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Αιγύπτιοι εθνικιστές προσπάθησαν χωρίς επιτυχία να αναθεωρήσουν την συνθήκη του 1936, στην προσπάθεια τους να αποκτήσει η Αίγυπτος τα ινία στην διαχείριση της διώρυγας. Τον Οκτώβριο του 1951 η αιγυπτιακή βουλή κατήγγειλε μονομερώς την αγγλο-αιγυπτιακή συνθήκη, απαιτώντας άμεση απομάκρυνση των βρετανικών στρατευμάτων από το Σουέζ. Παράλληλα, οι Αιγύπτιοι εθνικιστές άρχισαν να οργανώνουν επιθέσεις εναντίον των αγγλικών στρατευμάτων στην περιοχή. Υπό το βάρος αυτών των εξελίξεων το Κίνημα των "Ελεύθερων Αξιωματικών", υπό τον Συνταγματάρχη Τζαμάλ Αμπντ Αλ Νάσερ ανέντρεψε το τον βασιλία Φαρούκ (1952), σύμμαχο των Άγγλων, αναλαμβάνοντας την εξουσία στην Αίγυπτο.⁶

Το 1954-μετά από πίεση των Αμερικανών προς την Βρετανία - είχε επιτευχθεί συμφωνία που προέβλεπε την ακύρωση της αγγλοαιγυπτιακής συνθήκης και την απομάκρυνση των βρετανικών στρατευμάτων από την διώρυγα εντός είκοσι μηνών.⁷

⁵ Σε διαφορετική περίπτωση τα πετρέλαια έπρεπε να κάνουν ένα ολόκληρο γύρο, περνώντας από το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, απ' όπου θα κατευθύνονταν προς το Σαουθάμπτον.

⁶ Βλ. P.J.Vatikiotis, *The Middle East, From The End Of the empire to The End Of The Cold War* (London: Routledge, 1997) σ.σ.89-117, Όπως επισημαίνει ο Βατικιώτης, οι ελεύθεροι αξιωματικοί του Νάσερ φαίνεται να εξέφραζαν τις επιθυμίες μίας μορφωμένης μειοψηφίας στη χώρα-κυρίως νεοαστοί υπαξιωματικοί- οι οποίοι προσανατολιζόταν στο να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στην Αίγυπτο. Κατάφεραν να εκφράσουν τις απογοητευμένες μάξες που ήταν δυσареστημένες από την οικονομική δυσπραγία που συνόδευσε το μεταπολεμικό κόσμο, αλλά και την ταπεινωτική νίκη του 1948 στη Παλαιστίνη. Κατάφεραν να κεφαλαιοποιήσουν επί της εξουθενωμένης και χρεοκοπημένης άρχουσας τάξης που δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του μεταπολεμικού κόσμου. Επιπλέον, ανήλθαν στην επιφάνεια σε μία ευνοϊκή στιγμή, όπου η κηδευμονεύουσα χώρα δεν ήθελε αλλά ούτε και μπορούσε να τηρεί τις δεσμεύσεις και τις υποχρεώσεις μιας Μεγάλης Δύναμης, που ούτως η άλλως δεν ήταν. Κοντολογίς, καταλήγει ο Βατικιώτης, οι ελεύθεροι αξιωματικοί αντιπροσώπευαν το αιγυπτιακό έθνος, τη συνείδηση του και την εμπειρία του .

⁷ Βλ. Gorst- Johnman, οπ.π.σ.σ.32-33.Για την πίεση των Αμερικανών προς τη Βρετανία να αποσυρθεί από τη διώρυγα, αλλά και του λόγου που υπαγόρευαν την αμερικανική στάση, βλ.Kissinger, οπ.π.σ.σ.588-589.

Βασικός στόχος του Νάσερ ήταν η απαλλαγή της Αιγύπτου από κάθε μορφής ξένη επέμβαση στα εσωτερικά της, η οικονομική πρόοδος, καθώς και η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης για τους Αιγυπτίους πολίτες.⁸ Ο αιγύπτιος ηγέτης τάχθηκε σφόδρα εναντίον της αποικιοκρατίας και κάθε μορφής επέμβασης στα εσωτερικά της χώρας του. Έχοντας βιώσει, τον πόλεμο του 1948 με το Ισραήλ και την παρεπόμενη ήττα των αραβικών κρατών, ανέπτυξε μια ρητορική που ήταν ενάντια σε κάθε συνθηκολόγηση με το κράτος του Ισραήλ.

Ο Νάσερ αρχικά είχε προτείνει την επιστροφή ολόκληρου του Νεγκέβ στους Παλαιστίνιους, αλλά και την επιστροφή των εκατοντάδων χιλιάδων Παλαιστινίων προσφύγων στις εστίες τους.⁹ Ο Άραβας ηγέτης, που όπως αποδείχθηκε, ήταν άψογος μελετητής της ισορροπίας δυνάμεων για να επιτύχει τα σχέδια του έθετε με αριστοτεχνικό τρόπο τις δυο υπερδυνάμεις σε αντιπαράθεση,¹⁰ σε μία προσπάθεια να επιτύχει τους στόχους του.

Το καλοκαίρι του 1955 στην προσπάθεια του να εκσυγχρονίσει τον αιγυπτιακό στρατό ενόψει της ισραηλινής απειλής,¹¹ ζήτησε βοήθεια από τις ΗΠΑ και την Μεγάλη Βρετανία, χωρίς όμως να βρει ανταπόκριση.¹² Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι το Ισραήλ ήταν ιδιαίτερα ανήσυχο

⁸ Βλ. Roger Owen, *State Power and Politics in the making of The Modern Middle East* (London: Routledge, 1992), σ.σ. 24-25. Ο Νάσερ αίφνης μόλις ανέλαβε την εξουσία στην Αίγυπτο άρχισε να υποβάλλει τη χώρα σε μία μακρά διαδικασία γραφειοκρατικής επέκτασης και να ενδυναμώνει την αστυνομία. Επιπρόσθετα, μεγάλωσε το στράτευμα και το εξόπλισε με μοντέρνα οπλικά συστήματα. Σε ένα άλλο επίπεδο το καθεστώς άρχισε να θέτει σε εφαρμογή μία σειρά μέτρων οικονομικής ανασυγκρότησης της χώρας. Αυτά περιελάμβαναν την μεταρρύθμιση για τη γη, την απόφαση να κτίσει το φράγμα του Ασουάν, αλλά και την εθνικοποίηση της εξωτερικής ιδιοκτησίας διώρυγα Σουέζ, που οδήγησαν στο πρώτο πενταετές σχέδιο του 1960-1965. Ο Νάσερ εθνικοποίησε επίσης τις ιδιωτικές τράπεζες, τα εργοστάσια, καθώς και άλλες επιχειρήσεις. Εξάλλου, τα υπουργεία αυξήθηκαν από 15 σε 29, ενώ οι υπάλληλοι στις επιχειρήσεις αυξήθηκαν από 350,000 το 1951/52 σε ένα εκατομμύριο το 1965/1966. Βλ. επίσης, YAPP, οπ.π. σ.σ.211-219.

⁹ Βλ. Kissinger, οπ.π. σ.589. Ο Νάσερ στην ουσία απαιτούσε να επιστραφεί πίσω στους Παλαιστίνιους το μισό περίπου του Ισραηλινού κράτους που είχαν κατακτηθεί το 1948. Ένα αίτημα που μόνο με τη δύναμη των όπλων μπορούσε να ικανοποιηθεί.

¹⁰ Για την στρατηγική αυτή των αδύνατων-λιγότερο ισχυρών κρατών, βλ. Handell, οπ.π.σ.σ.119-131, 187-195.

¹¹ Βλ. Κούτση, οπ.π. σ.17. Μετά την ίδρυση του συμφώνου της Βαγδάτης, ισραηλινά στρατεύματα επιτέθηκαν εναντίον αιγυπτιακών θέσεων στη Λωρίδα της Γάζας για δήθεν αντίποινα επιθέσεων Παλαιστινίων εναντίον του Ισραήλ. Ωστόσο ο στόχος ήταν να υπονομευθεί η προσέγγιση που αναπτυσσόταν μεταξύ Αιγύπτου και Δυτικών δυνάμεων.

¹² Με την Τριμερή Διακήρυξη του 1950 η Γαλλία, η Αγγλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, εγγυήθηκαν τα σύνορα του Ισραήλ και των γειτονικών αραβικών χωρών. Επιπρόσθετα, συμφώνησαν όπως συνεισφέρουν στο να διατηρηθεί μια ισορροπία δυνάμεων μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων, έτσι ώστε καμία από αυτές τις χώρες να μην αποκτήσει το στρατιωτικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Ωστόσο, τον Φεβρουάριο του 1955 η Γαλλία προμήθευσε όπλα στο Ισραήλ, γεγονός το οποίο θεωρήθηκε ότι διατάρασε την ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή. Βλ. Yapp οπ.π. σ. 407.

για την προσέγγιση που αναπτυσσόταν μεταξύ του Νάσερ και των ΗΠΑ και για αυτό τον λόγο ακολούθησε μια επιθετική στρατηγική με σκοπό να την υπνομεύσει. Στις 28 Φεβρουαρίου του 1955, διενήργησε επιδρομή στην Γάζα ταπεινώνοντας ακόμα περισσότερο το γόητρο του Νάσερ.¹³

Μετά από αυτές τις εξελίξεις η Αίγυπτος στράφηκε προς τη Σοβιετική Ένωση, όπου αυτή ανταποκρίθηκε, βοηθώντας τον να αποκτήσει το στρατιωτικό υλικό που αποζητούσε το Σεπτέμβριο του 1955 μέσω της Τσεχοσλοβακίας. Η προσπάθεια αυτή της Σοβιετικής Ένωσης για διείσδυση στην Αίγυπτο αποτελούσε άμεση απειλή για την ψυχροπολεμική Ισορροπία δυνάμεων, καθώς η χώρα αυτή θεωρείτο ότι αναμφισβήτητα άνηκε στην βρετανική σφαίρα επιρροής.¹⁴ Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν την επαπειλούμενη αρνητική ροπή, που θα έπαιρνε η ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή- σε περίπτωση που το αιγυπτιακό κράτος έγενερόνε ακόμη περισσότερο προς την σοβιετική σφαίρα επιρροής- επιχείρησαν να υποδείξουν στο Νάσερ ότι ήταν πολύ πιο χρήσιμες για τον ίδιο, απ' ότι ήταν η Σοβιετική Ένωση.

Οι δύο κυβερνήσεις προσφέρθηκαν τον Δεκέμβριο του 1955 να τον βοηθήσουν να κατασκευάσει το μεγαλόπνοο, τεραστίων οικονομικών και τεχνικών διαστάσεων φράγμα του Ασουάν, το οποίο ξεπερνούσε το ένα δισεκατομμύριο δολάρια. Το εν λόγω έργο θα βοηθούσε τον αιγυπτιακό λαό να ανανήψει οικονομικά, αφού μέσω της άρδευσης της κοιλάδας του Νείλου, στηριζόταν η επιβίωση του. Πρέπει να σημειωθεί, ότι η Σοβιετική Ένωση τον

¹³ Βλ. Mufti Malik, "The United States and Nasserit Pan-Arabism", στο David W. Lesch (edited), *The Middle East and the United States*, οπ.π. σ.σ.170. Η επιδρομή των Ισραηλινών στην Γάζα υπονόμει τις προσπάθειες των ΗΠΑ να εστιάσουν στην περιφερειακή διάσταση της σύγκρουσης και την ανάσχεση της σοβιετικής απειλής. Η επιθετική στρατηγική επανέφερε την αραβο-ισραηλινή σύγκρουση στο προσκήνιο με αποτέλεσμα να αρχίσει μία ραγδαία κούρσα των εξοπλισμών μεταξύ των Αράβων από την μία και του Ισραήλ από την άλλη. Κάτω από τις εξελίξεις αυτές το δίλημμα που αντιμετώπιζαν οι ΗΠΑ ήταν προφανές: Έπρεπε να επιλέξουν μεταξύ του Νάσερ και του Ισραήλ. Τελικά επέλεξαν την δεύτερη επιλογή. Έτσι το Ισραήλ κατάφερε τελικά να μπει σφύηνα στις σχέσεις Ηνωμένων Πολιτειών-Αιγύπτου. Επιπλέον τα σχέδια των Αμερικανών για σύμπτυξη ενός περιφερειακού συμφώνου ασφάλειας στην Μέση Ανατολή-όπου η Αίγυπτος θα συμμετείχε ενεργά-αποδείχθηκαν φρούδες ελπίδες.

¹⁴ Βλ. Selwyn Lloyd, *Suez 1956* (London: Ebenezer Baylis and son Ltd, 1978) σ.28. Η κίνηση αυτή του Νάσερ, άλλαξε δραστικά την ισορροπία των δυνάμεων στην περιοχή. Τα αραβικά κράτη τη δέχθηκαν με ενθουσιασμό ενώ το Ισραήλ ανησύχισε τα μέγιστα από αυτή την κίνηση. Όπως επισημαίνει ο Selwyn Lloyd, ο οποίος υπηρετούσε ως υπουργός Εξωτερικών κατά τη διάρκεια της κρίσης του Σουέζ, η κίνηση αυτή του Νάσερ ενόχλησε τους Ισραηλινούς, καθώς τα ρωσικά όπλα ήταν πολύ πιο φτηνά από τα δυτικά και η αγορά τους μπορούσε να γίνει με πολύ πιο φθηνούς όρους.

Οκτώβριο του 1955 σε μία προσπάθεια περαιτέρω διεύθυνσης στην Αίγυπτο είχε προσφερθεί και αυτή να αναλάβει αποκλειστικά την χρηματοδότηση όσο και στην κατασκευή του εν λόγω φράγματος.

Ο Νάσερ παλινδρομούσε για αρκετό καιρό-με στόχο την εξασφάλιση της καλύτερης δυνατής προσφοράς προς αυτόν- χωρίς να ξεκαθαρίζει τις προθέσεις του. Όταν τελικά απάντησε στους Αμερικανούς καταφατικά για το συγκεκριμένο ζήτημα, αυτοί τον αιφνιδίασαν αντιτείνοντας ότι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι οικονομικές δυνατότητες της Αιγύπτου δεν ήταν αρκετές για το φράγμα και συνεπώς θα απέσυραν την προσφορά τους(19 Ιουλίου 1956). Στην ουσία όμως, αυτό που ενόχλησε τα μέγιστα τους Αμερικανούς, ήταν την αναγνώριση από τον Νάσερ της Κομμουνιστικής Κίνας (Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας), τον Μάιο του 1956.

Αμέσως μετά την αμερικανική αντίδραση ο Νάσερ έδωσε ευθέως την δική του απάντηση στις 26 Ιουλίου του 1956, που δεν ήταν άλλη από την απόφαση για εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ. Η ενέργεια του Νάσερ, αποτελούσε άμεση απειλή για την Αγγλία που κατείχε το 44% της διώρυγας και μέσω αυτής μεταφερόταν το πετρέλαιο προς την Ευρώπη. Η στάση του Νάσερ ανησύχησε και τους Γάλλους διότι θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει παράδειγμα και για τους Αλγερινούς, πυροδοτώντας τον δικό τους εθνικισμό εναντίον της Γαλλίας.¹⁵ Η αντίδραση των Αγγλογάλλων στις ενέργειες του Νάσερ ήταν ιδιαίτερα έντονη. Τα σχέδια του Νάσερ απειλούσαν την επιρροή τους και την ήδη κλονισμένη θέση τους στην Μέση Ανατολή.¹⁶ Συνεπώς αποφάσισαν ότι θα έκαναν τα πάντα για να εμποδίσουν την εθνικοποίηση της διώρυγας από την Αίγυπτο.

¹⁵Στο ίδιο σ.28. Οι Γάλλοι από την πλευρά τους, βρίσκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση με τους Αλγερινούς, στους οποίους ο Νάσερ χορηγούσε οπλισμό.Οι φιλοφοβίες του για την δημιουργία αυτοκρατορίας από το Μαρόκο μέχρι το Μουσκάτ, ήταν ευθεία πρόκληση στην στρατηγική της γαλλικής αποικιοκρατικής δύναμης,

¹⁶Βλ. Seale, οπ.π.σ.σ.247-262. Η Βρετανία ανησυχούσε για την αύξουσα επιρροή του Νάσερ στην περιοχή.Τα βρετανικά προτεκτοράτα, η Ιορδανία, το Ιράκ και τα κρατίδια του Κόλπου απειλούνται από τον εναγκαλισμό του Νάσερ και καζί τα αγγλικά πετρελαϊκά συμφέροντα στην περιοχή.Οι Γάλλοι απότ ην πλευρά τους πίστευαν ότι η δράση του Νάσερ θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιδράσεις στην δική τους, υπό εξέγερση Αλγερία. Ο Ηντεν και ο Μολέ, έφθασαν στο σημείο να συγκρίνουν τον Νάσερ με τον Χίτλερ και τον Μουσολίνι.Μία όχι και τόσο εύστοχη σύγκριση, η οποία στην ουσία τους άφηνε έκθετους στις δικές τους ηγεμονικές τάσεις: Ο Νάσερ πάσχιζε να εξαλείψει τα υπολείμματα της αποικιοκρατίας από το έδαφος της χώρας του, ενώ ο Χίτλερ στόχευε να κατακτήσει δια πυρός και σιδήρου όλες τις άλλες χώρες.

Ωστόσο οι Αμερικανοί δεν συμφωνούσαν ότι έπρεπε η Αγγλία και η Γαλλία να φτάσουν στα άκρα στο Σουέζ. Ο Αϊζενχάουερ και ο Αμερικανός υπουργός εξωτερικών Ντάλες δεν ήθελαν η Αμερική να ταυτίζεται απόλυτα με την αποικιοκρατία. Στην ουσία επιθυμούσαν να προσεταιρισθούν τον αραβικό εθνικισμό εντάσσοντας τον στην στρατηγική της ανάσχεσης.¹⁷ Έτσι αποκήρυξαν από την αρχή την χρήση βίας στην περίπτωση του Σουέζ. Ο Ντάλες αντέταξε στους αποικιοκρατικούς ισχυρισμούς των Αγγλογάλλων κάποιες άλλες προτάσεις για τον από κοινού έλεγχο της Διώρυγας του Σουέζ. Οι προτάσεις του Ντάλες, για σύγκληση μίας ναυτικής διάσκεψης για την δημιουργία ενός διεθνούς συστήματος ελεύθερης Ναυσιπλοΐας έπεσαν στο κενό.¹⁸ Η Αγγλία και η Γαλλία ήταν αποφασισμένες να χρησιμοποιήσουν βία για να ανατρέψουν τον Νάσερ. Για τον λόγο αυτό κατάστρωσαν ένα στρατήγημα-γαλλικής επινόησης (Πρωτόκολλο των Σεβρών), όπου το Ισραήλ θα επιτίθετο στο Σινά προελαύνοντας προς την διώρυγα του Σουέζ, δημιουργώντας έτσι μια τεχνητή κρίση, όπου θα “ανάγκαζε” την Αγγλία και την Γαλλία να απαιτήσουν από την Αίγυπτο και το Ισραήλ να αποσυρθούν, εν ονόματι της ελεύθερης ναυσιπλοΐας, σε μια ακτίνα δέκα μιλίων μακριά από την διώρυγα. Σε περίπτωση άρνησης της Αιγύπτου- που ήταν και το αναμενόμενο -θα εισέβαλλαν και θα καταλαμβάναν με την βία την διώρυγα.

Το στρατήγημα ήταν τόσο “αδύνατο” όσο και οι συντελεστές ισχύος των δύο χωρών, των οποίων οι ενέργειες θα τις έθεταν οριστικά, έξω από την χορεία των μεγάλων δυνάμεων.¹⁹ Σε αυτό το σημείο κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε τους ορισμούς που δίνει ο Michael Handell για την Υπερδύναμη και την Μεγάλη Δύναμη και στη συνέχεια να οριοθετήσουμε που βρισκόταν η Μεγάλη Βρετανία όσο αφορά την θέση της στο τότε διεθνές σύστημα. Σύμφωνα με τον Handell, “Μια υπερδύναμη είναι αυτή που όλες οι κοινές προσπάθειες των άλλων μη υπερδυνάμεων, θα είναι αδύνατες να την επιφέρουν ένα τελειωτικό πλήγμα επειδή οι

¹⁷ Βλ. Kissinger, οπ.π. σ.σ.594-598.Οι Αμερικανοί δεν διαφωνούσαν με τους Άγγλους και τους Γάλλους για την απειλή που αποτελούσε ο Νάσερ για τη Δύση, διαφωνούσαν ωστόσο με τα μέσα που σκόπευαν να χρησιμοποιήσουν οι ευρωπαίοι σύμμαχοι τους. Αυτό συνέβαινε εξαιτίας του ότι οι Αμερικανοί πίστευαν ακόμη ότι ήταν πιθανό να χρησιμοποιήσουν τους Άραβες στη δημιουργία ενός μεσανατολικού συστήματος ασφάλειας παρόμοιο με αυτό του ΝΑΤΟ. Συνεπώς υποστήριζαν ότι δεν έπρεπε να διεγείρεται ο αραβικός εθνικισμός στην περιοχή με τέτοιο τρόπο που να μειώνει τις πιθανότητες, “εκμετάλλευσης του εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης.”

¹⁸ Στο ίδιο, σ.σ.594-595, σ.σ.599-600.

¹⁹ Βλ. Handell, οπ.π. σ.20. Η ανικανότητα της Αγγλίας και της Γαλλίας να υπερασπισθούν τον εαυτό τους, με τις δικές τους δυνάμεις, στον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ήταν ένα σημάδι της οριστικής εξασθένησης των συντελεστών ισχύος των δύο χωρών.

τελευταίες, θα είναι αδύνατο να επιβιώσουν από μια πυρηνική επίθεση. Με άλλα λόγια Υπερδύναμη=Ανίκητη στρατιωτικά δύναμη". . . Η Αγγλία εξαρτώμενη από την Αμερική για την Άμυνα της δεν ανήκε σίγουρα σε αυτή την κατηγορία. Ο δεύτερος ορισμός που δίνει ο Handell για την Μεγάλη δύναμη είναι: "Ένα κράτος μπορεί να οριστεί ως Μεγάλη Δύναμη αν μπορεί να εξασφαλίσει την δική του ασφάλεια. Ένα κράτος είναι μεγάλη δύναμη αν για να νικηθεί χρειάζεται μια συμμαχία όλων των άλλων κρατών. Μια Μεγάλη Δύναμη δεν μπορεί να νικηθεί σε ένα πόλεμο χωρίς να επιφέρει συγκρίσιμα μεγάλα κόστη στους άλλους αντίπαλους της."²⁰ Αυτός ο ορισμός φαίνεται να προσδιορίζει καλύτερα την Γερμανία του Β' παγκοσμίου πολέμου και όχι την Αγγλία που, έφτασε στο σημείο να χρειάζεται την βοήθεια του Ισραήλ για να ελέγξει μια διώρυγα. Συνεπώς, η αποτυχημένη επιχείρηση στο Σουέζ κατέδειξε ότι η Αγγλία δεν άνηκε πλέον στην χορεία των Μεγάλων Δυνάμεων.

Στις 29 Οκτωβρίου του 1956, το Ισραήλ παραβίασε τα σύνορα της Αιγύπτου, εισβάλλοντας στην Λωρίδα της Γάζας και στη χερσόνησο του Σινά που βρισκόταν υπό αιγυπτιακό έλεγχο και άρχισε να προελαύνει προς τη διώρυγα του Σουέζ. Την επόμενη μέρα, οι Αγγλογάλλοι έθεσαν σε κοινητοποίηση τα σχέδια τους, ζητώντας να αποσυρθούν από την διώρυγα τόσο η Αίγυπτος, όσο και το Ισραήλ. Στις 31 Οκτωβρίου του ίδιου μήνα οι δύο χώρες ανάγγειλαν την επικείμενη χερσαία επέμβαση τους. Οι εχθροπραξίες άρχισαν με τον βομβαρδισμό διάφόρων στόχων στρατηγικής σημασίας επί του αιγυπτιακού εδάφους.

Οι ΗΠΑ αντέδρασαν έντονα στις μονομερείς ενέργειες των Ευρωπαίων, υποβάλλοντας μία σκληρά διατυπωμένη διατύπωση στο Συμβούλιο Ασφαλείας, απαιτώντας από το Ισραήλ να αποσυρθεί αμέσως από την διώρυγα. Στις 2 Ιανουαρίου η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ απαίτησε να τεθεί τέλος στις εχθροπραξίες.²¹ Επ ουδενί λόγο οι Αμερικανοί δεν ήθελαν να αμφισβητείται η Πρωτοκαθεδρία τους στο διεθνές σύστημα. Όπως συναφώς επισημαίνει ο Kenneth Waltz: "Σε συμμαχίες μεταξύ δρώντων άνισης ισχύος, οι ηγέτες των συμμαχιών, δεν ανησυχούν και πολύ για την πιστότητα των υπόλοιπων μερών που ούτως ή άλλως δεν έχουν και πολλές επιλογές. . . ." Συνεχίζοντας ο Waltz, προσθέτει: "Οι Ηνωμένες Πολιτείες, είχαν την

²⁰ Στο ίδιο.

²¹ Βλ. Kissinger, *οπ.π.* σ.σ.605-606.

ικανότητα να αποσυνδεθούν από την περιπέτεια των δύο κύριων συμμάχων της στο Σουέζ και να τους επιβάλουν βαριά οικονομική πίεση.”²²

Οι παράγοντες που συν τω χρόνω, αύξαναν την σχετική δύναμη της Αμερικής και της έδιναν την δυνατότητα μέσω της πολιτικής και οικονομικής επέκτασης στο διεθνές σύστημα να έχει στην διάθεση της αυξανόμενα οικονομικά και πολιτικά περισεύματα, δεν θα μπορούσαν να παραβλάπτονται από άφρονες ενέργειες δυνάμεων δευτέρας τάξεως. Επιπρόσθετα, μετά την εν λόγω κρίση ο έταιρος διαχειριστής του τότε διπολικού συστήματος, η Σοβιετική Ένωση εκτόξευσε άμεσες απειλές προς την Αγγλία και την Γαλλία και απείλησε το ίδιο το Ισραήλ με ολική καταστροφή. Σε ένα άλλο επίπεδο, απείλησε με ένα τρίτο παγκόσμιο πυρηνικό πόλεμο,²³ καθιστώντας ακόμα πιο έντονο το επερχόμενο αδιέξοδο σε περίπτωση κλιμάκωσης της κρίσης.

Από την πλευρά τους οι Αμερικανοί θέλοντας να τιμωρήσουν την Βρετανία για την απείθαρχη στάση της, πήραν οικονομικά μέτρα εναντίον της. Όταν η πτώση της στερλίνας πήρε διαστάσεις πανικού στη Βρετανία, η Αμερική απέφυγε να πάρει διορθωτικά μέτρα εναντίον της συμμάχου της. Ο Αντονι Ηντεν βρισκόμενος μπροστά σε ένα από τα μεγαλύτερα φιάσκο, της μεταπολεμικής διεθνούς πολιτικής αναγκάζεται να παραιτηθεί, ανακοινώνοντας το τέλος των εχθροπραξιών στις 6 Νοεμβρίου του 1956. Στη συνέχεια στρατεύματα των Ηνωμένων Εθνών που προέρχονται από ουδέτερες χώρες καταφθάνουν στην διώρυγα.

Παρά την επιτυχή στρατιωτική δράση των Αγγλογάλλων στο Σουέζ, από πολιτικής άποψης αποτέλεσε καταστροφή για τις δύο χώρες: Η κρίση του Σουέζ σηματοδοτεί την οριστική αλλαγή του παγκόσμιου συσχετισμού δύναμης και την μετατόπιση του κέντρου βάρους από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις στην Αμερική και την ΕΣΣΔ. Η Μεγάλη Βρετανία παύει να είναι μεγάλη δύναμη και αποφασίζει την οριστική υποταγή της στην Αμερικανική Ισχύ.

²² Βλ. Waltz, οπ.π.σ.169.

²³ Βλ. Pascal Boniface, *Ατλας Διεθνών Σχέσεων* (Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2001) σ.88. Στις 5 Νοεμβρίου του 1956, ο στρατηγός Μπουλγκάνιν, αποστέλλει απειλητικό σημείωμα στους ομολόγους του της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας και του Ισραήλ, στο οποίο αναφερόταν ότι η ΕΣΣΔ είναι έτοιμη να χρησιμοποιήσει οποιοδήποτε καταστροφικό όπλο, εάν δεν σταματήσει η επιχείρηση τους στο Σουέζ.

Αυτό που θα εξυπηρετεί πλέον την Αγγλία δεν είναι η σύγκρουση με την Αμερική αλλά η ενεργοποίηση της “ειδικής τους σχέσης.”²⁴

Το Ισραήλ αποψιλώθηκε εντελώς από κάθε ηθικό επιχείρημα περί της θελήσεως του να ζήσει ειρηνικά με τους γείτονες του. Με το να γίνει παρελκόμενο των αποικιακών βλέψεων των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή, ουσιαστικά έμενε έκθετο στις δικές του επεκτατικές και αναθεωρητικές τάσεις.

Συμπερασματικά αναφέρουμε ότι οι περιφερειακές κρίσεις είναι εύκολο να οδηγήσουν το διεθνές σύστημα σε παγκόσμια ανάφλεξη πυρηνικών διαστάσεων. Αυτό κατέδειξε η άμεση απειλή της ΕΣΣΔ προς τις Δυτικές Δυνάμεις μετά την κρίση. Κάθε υπερδύναμη προσπαθούσε να ελέγξει τις περιφερειακές κρίσεις επ’ ωφελεία της, καταλήγοντας έτσι σε ένα μηδενικού αθροίσματος παιχνίδι.

²⁴ Βλ. Ηφαιστος, ο.π. σ.σ.156-177. Μετά το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Βρετανοί ηγέτες συνέχιζαν να οραματίζονται το Ηνωμένο Βασίλειο ως ένα κράτος με μοναδικό ρόλο και ισχυρή παρουσία. Και αυτό παρά το γεγονός ότι οι συντελεστές ισχύος της Μεγάλης Βρετανίας είχαν εξασθενήσει σε τέτοιο βαθμό, που δεν της επέτρεπαν να προβάλλει την ισχύ της σε πλανητική κλίμακα. Ο ίδιος ο Ούνιστον Τσώρτσιλ σε ομιλία του στη Ζυρίχη, τον Σεπτέμβριο του 1946 υποστήριζε τη δημιουργία των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Η Βρετανία οραματιζόταν μία Ευρώπη, όπου οι Μεγάλες δυνάμεις (Αμερική, Γαλλία, Ρωσία) και οι ίδιες θα αποτελούσαν ένα διεθνές διευθυντήριο, που θα αποτελούσε την “ανάδοχο” κατάσταση της Νέας Ευρώπης. Όπως επισημαίνει ο Παναγιώτης Ηφαιστός : “Η Μ. Βρετανία, δεν επιθυμούσε να είναι μέρος του αναδυόμενου συστήματος συνεργασίας της Ευρώπης, αλλά ανάδοχος του. Επιπλέον η Μ. Βρετανία επιδίωκε μεν τη σταθερότητα στην Ευρώπη, αλλά στα πλαίσια ενός πολιτικά κατακερματισμένου συστήματος (κυρίως ως προς την Γερμανία.), υπό την εποπτεία των έξι Μεγάλων Δυνάμεων. Επιθυμούσε να μύσει και τις δύο Υπερδυνάμεις.”. Η “ειδική σχέση” με την Αμερική αποτελούσε στην ουσία το προζύμι που θα κατοχύρωνε το αγγλικό εθνικό συμφέρον. Η γεωπολιτική διάσταση της “ειδικής σχέσης” Βρετανίας-Ηνωμένων Πολιτειών, ανάγεται στις αναλύσεις των Μάκιντερ και Σπαϊκμαν, (βλ. Θεωρητικά Προλεγόμενα). Σύμφωνα με τον βρετανικής καταγωγής Μάκιντερ συμφέρον της Βρετανίας ήταν να μην συνενωθεί ποτε η Ευρώπη σε πολιτικό επίπεδο και να συγκρατούνται οι ηπειρωτικές δυνάμεις ούτως ώστε να μην ανέλθουν στα θερμά νερά του νότου. Συναφώς η Μ. Βρετανία υιοθετώντας μεγάλο μέρος της γεωπολιτικής ανάλυσης Μάκιντερ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επιβαλλόταν να αναπτυχθεί μία αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ (στρατιωτικό βάθος), Βρετανίας, (προκεχωρημένο φυλάκιο) και Γαλλίας (αμυντικό προγεφύρωμα). Έχοντας υπόψη τα προαναφερθέντα σημειώνουμε ότι η βρετανική εξωτερική πολιτική, αρθρώθηκε στη βάση ότι η άμυνα είναι διασφαλισμένη εάν υπάρχει στρατηγική δέσμευση από τις ΗΠΑ (παγκόσμιο εξισορροπιστή). Με αυτό το τρόπο η Βρετανία διασφάλιζε “ετερόφωτη” μεν, εντούτοις αρκετή ισχύ, ούτως ώστε να διατηρήσει ισχυρή θέση στο διεθνές σύστημα. Επιπρόσθετα, σε ιδεολογικό επίπεδο η Μεγάλη Βρετανία, βρίσκει σημεία συγκλίσεις με τις ΗΠΑ (αγγλοσαξονικό δόγμα). Το δόγμα του “αγγλοσαξονισμού” εμπεριέχει, “ισχυρές δόσεις ιδεαλισμού και ρομαντισμού, συνδυασμένες με τις φιλελεύθερες ιδέες περί ηθικής ανωτερότητας και συντηρητικές πεποιθήσεις πως η αμερικανική ισχύς θα ενισχύει τον απειλούμενο διεθνή ρόλο της Μεγάλης Βρετανίας.” Όπως επισημαίνει ο Παναγιώτης Ηφαιστός, “μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το ισχυρότερο, τόσο ιδεολογικού, όσο και συμφεροντολογικού χαρακτήρα κίνητρο των Βρετανών είναι τα οφέλη που προσδοκούν από τη συνέχιση της αμερικανικής επεμβατικής πολιτικής, η οποία επιβάλλει παγκοσμίως τις αγγλοσαξονικές ηθικές αξίες, γεγονός που εκτιμάται ότι ενισχύει το βρετανικό διεθνή ρόλο.”

Από την άλλη, όπως κατέδειξε η δράση του Νάσερ, οι λιγότερο ισχυροί δρώντες, μπορούν να αξιοποιήσουν την διπολική δομή του διεθνούς συστήματος και να προσποριστούν ασφάλεια από τις απειλές. Ο Νάσερ εμφανώς ενισχυμένος από την κρίση, προκύπτει ως ο αδιαφιλόνικτος Άραβας ηγέτης. Παράλληλα ο περιφερειακός συσχετισμός δύναμης αλλάζει αφού σε περιφερειακό επίπεδο δημιουργούνται νέες συμμαχίες. Το 1958- με τις ευλογίες της ΕΣΣΔ- η Αίγυπτος και η Συρία θα ενωθούν σχηματίζοντας την “Ηνωμένη Αραβική δημοκρατία”.²⁵ Οι δυο πόλοι του συστήματος θα προσπαθήσουν να ρυθμίσουν τις περιφερειακές δομές ισχύος, στα πλαίσια του δικού τους δικού τους διπολικού ανταγωνισμού.²⁶ Η Αμερική τον Ιανουάριο 1957 θα διατυπώσει το δόγμα Αζενχάουερ²⁷ σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της σοβιετικής απειλής στην Μέση Ανατολή, κυρίως μέσω της απόμονωσης του Νάσερ και της μείωσης της ισχύος του.

Το Κυπριακό ζήτημα, θα προσλάβει νέα διάσταση για την Βρετανία, αφού μετά την απώλεια του Σουέζ η Βρετανία θεωρεί την Κύπρο ως το τελευταίο προπύργιο από όπου θα

²⁵ Βλ. Al-Sayid Kamil Mustapha, “The Rise and Fall of the United Arab Republic”, στο Michael C. Hudson, Editor, *Middle East Dilemma, The Politics and Economics of Arab integration* (New York: Columbia University Press, 1999), σ.σ.109-127. Η Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία που προέκυψε με την συνένωση της Αιγύπτου και της Συρίας (22 Φεβρουαρίου 1958 - Σεπτέμβρη 1961), δημιουργήθηκε κυρίως για να αντιμετωπίσουν αυτά τα δύο κράτη την απειλή που έθετε για την ασφάλεια τους η δυτική στρατηγική στην περιοχή (σύμφωνο της Βαγδάτης-Δόγμα Αϊζενχάουερ) και το κράτος του Ισραήλ. Το εγχείρημα για ένωση των δύο χωρών, επήλθε μετά από πρόταση αξιωματούχων του συριακού στρατού. Ο Νάσερ αποδέχτηκε την πρόταση φοβούμενος επίσης ότι σε διαφορετική περίπτωση η Συρία μπορούσε να μετακινηθεί στο αντίπαλο στρατόπεδο στον “αραβικό ψυχρό πόλεμο”, υπό την ηγεσία του Ιράκ. Η χαρισματική ηγεσία του Νάσερ, καθώς και η στήριξη που η Αίγυπτος προσέφερε στην Συρία κατά την διάρκεια της αντιπαράθεσης της με την Τουρκία (1957), υπήρξαν καταλύτες για την σύμπτυξη της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας. Η συριακή κοινή γνώμη ήταν ενθουσιωδής σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, ενώ το συριακό κόμμα Μπάαθ που ήταν υπέρμαχος της αραβικής ενότητας, κατέθεσε στην συριακή βουλή, τον Δεκέμβριο του 1957, πρόταση για την δημιουργία Ομοσπονδίας μεταξύ των δύο χωρών. Τα κοινοβούλια των δύο χωρών εξέφρασαν τον Νοέμβριο του 1957 την επιθυμία των δύο λαών, να ενωθούν σε ένα ομοσπονδιακό μοντέλο. Πρέπει να σημειωθεί ότι από τον Μάρτιο του 1955 οι δύο χώρες είχαν υπογράψει μία κοινή δήλωση για συνεργασία στην οικονομική, στρατιωτική και στρατιωτική πολιτική. Ακολούθως τον Οκτώβριο του 1955 υπέγραψαν μία κοινή αμυντική συμφωνία. Η “Ενωμένη Αραβική Δημοκρατία”, πήρε σάρκα και οστά τον Φεβρουάριο του 1958. Τα κόμματα στην Συρία καταργήθηκαν και δημιουργήθηκε η Εθνική Ένωση ως το πλαίσιο της πολιτικής δραστηριότητας. Υπήρχε ένας Πρόεδρος, ένα κοινοβούλιο και οι κοινές οικονομικές πολιτικές. Ωστόσο η “συγχωνευμένη πολιτική κοινότητα-Deutsch”, κατέρρευσε τον Σεπτέμβριο του 1961. Ένας από τους κύριους λόγους που απέτυχε το όλο εγχείρημα ήταν λόγω της ανισορροπίας στην κατανομή της εξουσίας μεταξύ των Αιγυπτίων και Σύριων Αξιωματούχων. Οι Αιγύπτιοι αξιωματούχοι μονοπωλούσαν όλες τις θέσεις γοήτρου και κατείχαν πολύ περισσότερες θέσεις στην κεντρική κυβέρνηση απ’ ότι οι Σύριοι συνάδελφοί τους.

²⁶ Βλ. Stephen Walt, *The Origin of Alliances* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1987), σ.σ.58-59.

²⁷ Βλ. Mufti, οπ.π.σ.171. Οι ΗΠΑ συνομολόγησαν μία σειρά διμερών συμφωνιών με τα αραβικά κράτη ξεχωριστά, την Ιορδανία, την Σαουδική Αραβία και το Ιράκ. Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι θεωρούσαν ότι το επόμενο βήμα για την επίτευξη συμφωνίας ήταν η Συρία. Με αυτό τον τρόπο πίστευαν θα απομονωνόταν ο Νάσερ. Ωστόσο το αμερικανικό σενάριο αποδείχθηκε προβληματικό και η Συρία τον Φεβρουάριο θα ενωνόταν με την Αίγυπτο.

μπορεί να ασκεί επιρροή στην Μέση Ανατολή. Το αυξημένο κόστος της πολιτικής κυριαρχίας σε συνδυασμό με τις ανακατανομές συμφερόντων στο εσωτερικό της Βρετανίας (Ο Μακμίλλαν παίρνει την πρωθυπουργία), θέτουν ενώπιον της Βρετανίας τις περιορισμένες οικονομικές της δυνατότητες. Με το πέρασμα του χρόνου το κόστος της προστασίας του Status quo- (η κάποτε αύξουσα απόδοση - αυξημένο οικονομικό περίσσειμα) - αυξανόταν πολύ ταχύτερα από το ότι τα οικονομικά οφέλη για την Βρετανία.²⁸ Ως αποτέλεσμα του προαναφερθέντος η Μεγάλη Βρετανία εκτοπίζεται από την χορεία των Μεγάλων Δυνάμεων. Μετά το Σουέζ η θέση της Κύπρου ως της εναπομείνουσας στρατιωτικής βάσης, υπό απόλυτο βρετανικό έλεγχο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, θα αναβαθμιστεί.

Το έτος 1959, θα κάνει την εμφάνιση της μία οργάνωση που φέρει την ονομασία Φατάχ (Νίκη). Θα ιδρυθεί από τον Γιάσερ Αραφάτ²⁹ και τον Καλίλ αλ Ουαζίρ (Αμπου Τζιχάτ) στο Κουβέϊτ. Οι δύο άντρες είχαν συμμετάσχει σε διάφορες επιθέσεις εναντίον του Ισραήλ που διενεργούσαν οι Φενταγίν.³⁰ Ο Γιάσερ Αραφάτ είχε αρχίσει την δράση του με την ενεργή συμμετοχή στο φοιτητικό κίνημα, όταν ήταν Πρόεδρος της Ένωσης Παλαιστίνιων Φοιτητών. Για να γίνει γνωστή η οργάνωση ο Αραφάτ αποφασίζει να εκδώσει μία εφημερίδα, η οποία θα διακηρύττει τους στόχους της. Η εφημερίδα φέρει την ονομασία, “ Φιλιστούνα, η δική μας Παλαιστίνη.”³¹ Σκοπός της οργάνωσης είναι η απελευθέρωση της Παλαιστίνης από την σιωνιστική κατοχή. Ωστόσο, μέχρι το 1965 η οργάνωση δεν κατόρθωσε να δράσει αισθητά. Στις 24 Μαΐου ιδρύεται με αιγυπτιακή υποστήριξη η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης από τον Αχμέντ Έλ Σοκίρι, ο οποίος θα γίνει και ο πρώτος πρόεδρος της Οργάνωσης. Ο Σοκίρι θα δηλώσει ότι “ τα αίτια που οδήγησαν στην ίδρυση της οργάνωσης αυτής ήταν η ανάγκη συντονισμού του αγώνα για την απελευθέρωση του κατεχόμενου τμήματος της Παλαιστίνης και του παλαιστινιακού λαού και ταυτόχρονα η ενίσχυση του

²⁸ Βλ. Gilpin, οπ.π. σ.285-299.

²⁹ Βλ. Favret, οπ.π.σ.29. Ο Γιασέρ Αραφάτ γεννήθηκε στις 29 Αυγούστου του 1929 στο Κάιρο.Το πραγματικό του όνομα είναι Μοχάμεντ Γιασέρ ελ Κουντούα.Σπούδασε μηχανολόγος δημοσίων έργων στο Κάιρο.Ο Αραφάτ είχε πολεμήσει στον πρώτο Αραβο-Ισραηλινό πόλεμο του 1948-49.Πίστευε ότι τα αραβικά κράτη είχαν προδώσει τον παλαιστινιακό αγώνα προς εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων.

³⁰ Palestinian Organizations and Parties. οπ.π.σ.3.

³¹ Βλ. Favret, οπ.π. σ.σ.63-64.

ηθικού του και των δυνατοτήτων για την συνέχιση του αγώνα”.³² Μετά την ήττα του Ιουνίου του 1967, την εξουσία στην ΟΑΠ αναλαμβάνει η Φατάχ (Ιούνιου 1968). Η ΟΑΠ θα μετεξελιχθεί σε οργάνωση ομπρέλλα και θα θεωρηθεί από τους Παλαιστίνιους αλλά και από τους άλλους τους δρώντες που εμπλέκονται στο πρόβλημα ως το νόμιμο όχημα για την επιδίωξη των στόχων των Παλαιστινίων. Η αυτονομία της ΟΑΠ μετά το γεγονός αυτό αρχίζει να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Αποδύεται σε ένα ένοπλο πολιτικό αγώνα, σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητο από τις πολιτικές των αραβικών κυβερνήσεων³³. Ωστόσο οι ισορροπίες στη Μέση Ανατολή είναι ιδιαίτερα εύθραυστες και ένα νέος αραβο-ισραηλινός πόλεμος δεν θα αργήσει να ξεσπάσει.

³² Βλ. Αλφιτιάν, οπ.π. σ.74.

³³ Βλ. Ifestos (1987), σ.386.

9.1. Η επέκταση του Ισραήλ στα αραβικά εδάφη: Ο πόλεμος των έξι ημερών-Διεθνές σύστημα και Μεγάλες Δυνάμεις.

Ο Kenneth Waltz, αναφερόμενος στα κύρια χαρακτηριστικά του διεθνούς συστήματος, έκανε λόγο, για τις οργανωτικές αρχές¹ του συστήματος. Το διεθνές σύστημα άναρχο ως είναι, χαρακτηρίζεται από την απουσία μίας κεντρικής ρυθμιστικής εξουσίας. Στο διεθνές σύστημα τα κράτη έχουν ως ελάχιστο στόχο την επιβίωση τους και ως μέγιστο την αύξηση της επιρροής τους και της κυριαρχίας στους στο σύστημα. Ωστόσο ο βαθμός αναρχίας σε κάθε συγκεκριμένη περιοχή του διεθνούς συστήματος, ποικίλει ανάλογα με την κατανομή της δύναμης στο συγκεκριμένο σύστημα, αλλά και την κατανομή των δυνατοτήτων ανάμεσα στα κράτη του που συν-αποτελούν το διεθνές σύστημα.

Η κατανομή των δυνατοτήτων σύμφωνα με τον Waltz, αποτελεί συστημική ιδιότητα και αφορά τους διαχειριστές του ίδιου του συστήματος, δηλαδή αν υπάρχουν στο διεθνές σύστημα δυο δυνάμεις (διπολικό), μια (ηγεμονικό) ή περισσότερες (πολυπολικό- ισορροπία της ισχύος). Η δομή του διεθνούς συστήματος δρα περισσότερο ως αίτιο και όχι ως αιτιατό, επηρεάζοντας ενεργά τις επιλογές-στρατηγικές των δρώντων- κρατών. Συναφώς, οι συστημικές ιδιότητες ανακατανέμουν την ισχύ, αναδιατάσσοντας την ισορροπία δυνάμεων στο διεθνές σύστημα ή σε κάποιο συγκεκριμένο υποσύστημα. Στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής οι ισορροπίες είναι ιδιαίτερα εύθραστες και ευεπίφορες σε αλλαγές, όπως έχει αποδείξει το ιστορικό αρχείο. Θα προσπαθήσουμε στην συνέχεια να αναλύσουμε την κρίση του 1967 και πως αυτή επηρέασε την υποσυστημική ισορροπία.

Το δίλημμα ασφάλειας, μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και των αραβικών εδαφών, την τότε χρονική συγκυρία, ήταν ιδιαίτερα οξύ, αφού σημειώνονταν χαμηλής έντασης συγκρούσεις μεταξύ του Ισραήλ και των γειτονικών αραβικών χωρών. Οι δρώντες θα επιχειρούσαν με κάθε τρόπο να μεταβάλουν το status – quo. Ο πρώτος αραβο-ισραηλινός πόλεμος του 1948 , αλλά και η αγγλογαλική επέμβαση στο Σουέζ τον Οκτώβριο του 1956, με την συνδρομή του νεόκοπου Ισραήλ, έθεσαν το σπέρμα για την απαρχή μίας νέας σύγκρουσης.

¹ Βλ. Waltz, οπ.π.σ.σ. 88-93.

Το διεθνές διπολικό σύστημα, έθετε με τη σειρά του αρκετούς περιορισμούς στις στρατηγικές των αντιπαρατιθέμενων κρατών. Ο πόλεμος του 1967 μετασχημάτισε το χαρακτήρα της αραβο-παλαιστινιακής σύγκρουσης, από μια περιφερειακή κρίση σε μια κρίση παγκόσμιου χαρακτήρα (συστημικές ιδιότητες). Οι δύο υπερδυνάμεις άρχισαν να εμπλέκονται πιο ενεργά την κρίση, αφού αντιμετώπιζαν την αραβοϊσραηλινή σύγκρουση στα πλαίσια του δικού τους ψυχροπολεμικού ανταγωνισμού.² Η διπολικότητα του διεθνούς συστήματος, αντανακλούσε στο περιφερειακό επίπεδο.

Η Μέση Ανατολή και η σπουδαιότητα της για την διεθνή πολιτική σκηνή θα αναδεικνυόταν για ακόμα μια φορά με τον πιο περίτραπενο τρόπο. Και οι δυο υπερδυνάμεις θα προσπαθούσαν να ρυμουλκήσουν συμμάχους προς την δική τους τροχιά εξάρτησης, ούτως ώστε να προκληθούν εκείνες οι ανακατανομές ισχύος, σε περιφερειακό επίπεδο, που θα άλλαζαν επ ωφελεία τους τον παγκόσμιο συσχετισμό δύναμης και συμφερόντων. Η ήττα των Αράβων το 1967, ώθησε τις Ηνωμένες Πολιτείες³ να αναπτύξουν ακόμα πιο στενές συμμαχικές σχέσεις με το Ισραήλ και να προσπαθήσουν να πείσουν τους Άραβες να κάνουν υποχωρήσεις στη βάσει των νέων πραγματικοτήτων που είχε δημιουργήσει η κατοχή των αραβικών εδαφών από τον ισραηλινό στρατό.

Έχουμε ήδη αναφερθεί στην άνοδο του Νάσερ στην εξουσία και στην φιλοδοξία του να ηγηθεί του αραβικού κόσμου. Αυτό το στοιχείο δεν έμεινε ανεκμετάλλευτο από την τότε Σοβιετική Ένωση, η οποία έσπευσε να προχωρήσει σε οικονομική στήριξη προς το καθεστώς.⁴ Ωστόσο, μετά την πανωλεθρία του 1967, ο Νάσερ θα αντιληφθεί ότι η Σοβιετική Ένωση δεν

² Βλ. Sayigh, οπ.π. σ.142

³ Βλ. Douglas Little "The Making of the a Special Relationship: The United States and Israel, 1957-1968", *International Journal Of Middle East Studies*, vol.25, no.4, (Nov.1993), σ.σ.565-585. Εκτός από τους υπολογισμούς των ΗΠΑ για θέματα που άπτονται της εκλογικής δύναμης και επιρροής των Εβραίων στην Αμερική (Εβραϊκό Λόμπι, βλ. πιο κάτω), υπολογισμοί γεωπολιτικής υφής διαδραμάτισαν ρόλο στη διαμόρφωση της ειδικής σχέσης ΗΠΑ-Ισραήλ. Όπως ο Άιζενχάουερ και ο Κένεντυ, έτσι και ο Τζόνσον θεωρούσε ότι το Ισραήλ μπορούσε να αποτελέσει ένα αξιόπιστο συνέταρο για την ανάσχεση του κομμουνισμού στην Μέση Ανατολή. Επιπρόσθετα, ο Αμερικανός Πρόεδρος, θεωρούσε ότι ο μόνος τρόπος για να αποτρέψει το Ισραήλ από το να αποκτήσει πυρηνικά όπλα, ήταν να του παραχωρήσει συμβατικό οπλισμό. Πεπεισμένος ότι ένα Ισραήλ, το οποίο θα θεωρεί τον εαυτό του ανίκητο, θα είναι πιο μετριοπαθές, παραχώρησε ουκ ολίγες φορές όπλισμο υψηλής τεχνολογίας σε αυτό. Ωστόσο, τελικά οι υπολογισμοί του Τζόνσον αποδείχθηκαν λανθασμένοι καθώς το Ισραήλ ανέπτυξε πυρηνικό οπλοστάσιο.

⁴ Βλ. Walt, οπ.π. σ.90. Τα χρόνια 1962-1963 οι σοβιετο-αιγυπτιακές σχέσεις ενισχύθηκαν αρκετά. Ο Νάσερ παραχώρησε αμνηστία στους Αιγυπτίους κομμουνιστές, ενώ ο Κρούτσεφ επισκέφθηκε την Αίγυπτο προσφέροντας οικονομική βοήθεια αξίας 227 εκατομμυρίων δολαρίων.

έχει τα μέσα και την απαιτούμενη θέληση να προστατέψει τους Άραβες και να τους βοηθήσει να απελευθερώσουν τα κατεχόμενα εδάφη τους.⁵ Παρόλο που η Σοβιετική Ένωση κράτησε μία κριτική στάση τον Ιούνιο του 1967, δεν πήρε συγκεκριμένα μέτρα για να βοηθήσει τους Άραβες, εκτός από την υπόσχεση παραχώρησης στρατιωτικής βοήθειας.⁶ Μέχρι τις 10 Ιουνίου δεν πήρε κανένα δραστικό μέτρο για να σταματήσει την ισραηλινή επίθεση στο συριακό μέτωπο. Εντούτοις, ελλείπει συμμάχων, αλλά και λόγω της απροκάλυπτης αμερικανικής στήριξης στο Ισραήλ,⁷ ο Νάσερ θα συνεχίσει να προσπαθεί να εξισορροπεί την ισραηλινή απειλή, μέσω της συμμαχίας του με την Σοβιετική Ένωση.

Εξάλλου, η αριστερόστροφη ροπή του συριακού Μπααθικού καθεστώτος και σε λιγότερο βαθμό του Ιράκ έδωσαν ακόμα μια ευκαιρία στη ΕΣΣΔ να βάλει ακόμα πιο γερά το πόδι της στην περιοχή. Οι σοβιετικο-αιγυπτιακές σχέσεις καλυτέρευσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό καθώς και τα δυο κράτη ενοχλούνταν από την αμερικανική δραστηριότητα στον Τρίτο Κόσμο και στην Μέση Ανατολή. Όσον αφορά την Συρία, οι αίγυπτο – συριακές σχέσεις καλυτέρευσαν επίσης με την υπογραφή ανάλογων οικονομικών συμφωνιών αλλά και την υποστήριξη από μέρους της Σοβιετικής Ένωσης, της συριακής θέσης στον ΟΗΕ, σε σχέσει με τις επιθέσεις της PLO (Οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης), εναντίον του Ισραήλ, από συριακό έδαφος. Η υπογραφή επίσημης συνθήκης άμυνας μεταξύ των δυο χωρών το 1966, ισχυροποίησε τις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών, καθώς και την αποφασιστικότητα του Νάσερ να στηρίξει τη σύμμαχο του Συρία εναντίον του Ισραήλ.

⁵Βλ. Fawaz A. Gerges, "The 1967 Arab-Israeli War, U.S. Actions and Arab Perceptions", στο David W. Lesch (edited), *The Middle East and The United States*, σπ.π. σ. 195. Η Σοβιετική Ένωση ήταν εναντίον της πιθανότητας να συμβεί ένας νέος πόλεμος στη Μέση Ανατολή που θα την έφερνε σε απευθείας σύγκρουση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Εξάλλου στα τέλη της δεκαετίας του 1960 η ΕΣΣΔ προσπαθούσε να καλυτερέψει τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Ο ίδιος ο Νάσερ μετά τον πόλεμο του 1967 είχε εκμυστηρευθεί σε συναδέλφους του ότι δεν έχει σταθμίσει ορθά τις αλλαγές στην σοβιετική πολιτική μετά τον θάνατο του Νικίτα Κρούτσεφ.

⁶Memorandum for the Record, Washington June 7 1967, U.S. Department Of state, document 194, *Foreign Relations, 1964-1968, Volume XIX, Arab-Israeli Crisis and War, 1967*. Ο Νάσερ είχε κάνει λανθασμένες εκτιμήσεις αναφορικά με τη σοβιετική υποστήριξη προς αυτόν. Επιπλέον δεν εκτίμησε σωστά τη γενική στρατιωτική ισορροπία δυνάμεων. Παρόμοια ήταν και η γενική εντύπωση σε όλο τον αραβικό κόσμο σε σχέση με τη Σοβιετική Ένωση. Οι Άραβες θεωρούσαν ότι η Σοβιετική Ένωση τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν τον πόλεμο και μετά τους εγκατάλειψε.

⁷Message from President Johnson to Premier Kosygin, Washington 5, 1967, Document 159, (FRUS), σπ.π. Οι Αιγύπτιοι είχαν την άποψη ότι η αμερικανική αεροπορία συμμετείχε στον πόλεμο στο πλευρό των Ισραηλινών, εναντίον της Αιγύπτου.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες επί προεδρίας Κένεντυ (1963) προσπάθησαν να ακολουθήσουν μία πολιτική ίσων αποστάσεων και ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων αραβικών κρατών στην περιοχή. Όσον αφορά στην Αίγυπτο και το παλαιστινιακό πρόβλημα, ο Κένεντυ είχε ακολουθήσει αρχικά μια πολιτική ίσων αποστάσεων στην αραβοϊσραηλινή διαμάχη.⁸ Ωστόσο, ο Αμερικανός πρόεδρος δεν σταμάτησε να παρέχει οικονομική και στρατιωτική στήριξη στο Ισραήλ.⁹

Τελικά όμως οι Ηνωμένες Πολιτείες απέσυραν την στήριξη τους προς τους Άραβες και τάχθηκαν αναφανδόν υπέρ του Ισραήλ. Η απόφαση τους αυτή ήταν αποτέλεσμα διάφορων παραγόντων:¹⁰ α) Της συνεχιζόμενης σοβιετικής διείσδυσης στην περιοχή και της στήριξης προς την Αίγυπτο, καθώς και της αμερικανικής προσπάθειας να διατηρηθεί μια περιφερειακή ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή με την στήριξη συγκεκριμένων αραβικών κρατών (Ιορδανία, Σαουδική Αραβία).

β) Ο ενισχυμένος ρόλος των φιλο-ισραηλινών δυνάμεων στην κυβερνητική μηχανή.¹¹

⁸Βλ. Walt , οπ.π. σ.94. Ο Κένεντυ έκανε διάφορες δηλώσεις υπέρ μιας δίκαιης επίλυσης του παλαιστινιακού προβλήματος. Παραχώρησε επίσης οικονομική βοήθεια στον Νάσερ. Επιπλέον αναγνώρισε την Υεμένη παρά την έντονη αντίδραση της Σαουδικής Αραβίας και υποστήριξε οικονομικά την Ιορδανία.

⁹ Στο ίδιο, σ.95 .

¹⁰ Στο ίδιο.

¹¹ Μια από τις διαστάσεις της ιδιαίτερης σχέσης Αμερικής – Ισραήλ είναι η βαρύνουσα επιρροή του Εβραϊκού Λόμπι και κατά πολλούς η διάβρωση του πολιτικού συστήματος των ΗΠΑ.Βλ. John Mearsheimer and Stephen Walt, *The Israel-lobby*, Vol 27, no.6. London Review of books, (2006), σ.σ.1-24. Οι συγγραφείς παραθέτουν μία σειρά από στοιχεία που καταδεικνύουν ότι τα αμερικανικά κέντρα λήψης αποφάσεων, στις αποφάσεις τους σχετικά με την παλαιστινιακή διένεξη είναι καταφανώς υπέρ του Ισραήλ.Αυτό αποβαίνει αρκετές φορές και ενάντια στο εθνικό συμφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών.Συγκεκριμένα, το Ισραήλ υπήρξε από το 1976 ο μεγαλύτερος αποδέκτης άμεσης οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας, ενώ από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είναι ο μεγαλύτερος αποδέκτης οικονομικής βοήθειας σωρευτικά (140 δισεκατομμύρια δολάρια).Κάθε χρόνο λάμβάνει από τις ΗΠΑ οικονομική βοήθεια, ύψους τριών δισεκατομμυρίων δολαρίων.Το Ισραήλ λαμβάνει επίσης από την Ουάσιγκτον άμεση διπλωματική υποστήριξη.Από το 1982, οι ΗΠΑ έθεσαν βέτο σε 32 ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα οποία ήταν κριτικά εναντίον του Ισραήλ.Όπως σημειώνουν οι συγγραφείς, η ούτω καλούμενη ειδική σχέση μεταξύ Ισραήλ-ΗΠΑ, δεν μπορεί να εξηγήσει επαρκώς την άμεριστη στήριξη που οι ΗΠΑ παρέχουν στο ισραηλινό κράτος.Παραδείγματος χάριν, στον πόλεμο του 1973, η βοήθεια που δόθηκε στο Ισραήλ, προκάλεσε το αραβικό εμπάργκο, το οποίο επέφερε αξιοσημείωτες ζημιές στις δυτικές οικονομίες.Ούτε κατά την ιρακινή επανάσταση του 1979, όταν τέθηκαν σε κίνδυνο η ασφάλεια των προμηθειών σε πετρέλαιο, μπόρεσαν οι ΗΠΑ να βασιστούν στο Ισραήλ. Επιπρόσθετα, κατά την διάρκεια του πρώτου πολέμου στον κόλπο, οι ΗΠΑ δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει τις ισραηλινές βάσεις χωρίς να προκαλέσει ρήγματα στην αντι-ιρακινή συμμαχία.Το ίδιο συνέβη και στον πόλεμο του κόλπου το 2003.Παρόλο που το Ισραήλ ήταν πρόθυμο να παράσχει βοήθεια εναντίον του Ιράκ, ο Αμερικανός Πρόεδρος δεν μπορούσε να την αποδεχτεί για να μην προκληθούν αντιδράσεις στον αραβικό κόσμο. Όπως φαίνεται από την ανάλυση των Mearsheimer-Walt, η Αμερική, όσον αφορά την

γ) Λόγοι εσωτερικής νομιμοποίησης υπαγόρευαν αυτή την στάση καθώς η επαναπροσέγγιση με τον Νάσερ ενοχλούσε την κοινή γνώμη στην Αμερική.

δ) Ο ίδιος ο Κένεντυ διάκειτο ευνοϊκά προς το εβραϊκό κράτος.

ε) Η προσπάθεια του Κένεντυ να αποτρέψει το Ισραήλ να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο.¹² Ωστόσο, ο αιφνίδιος θάνατος του Αμερικανού προέδρου το 1963, η συνεχής σοβιετική διείσδυση στην περιοχή και οι περιφερειακές εχθρότητες υπονόμευσαν, κάθε προσπάθεια για ισορροπημένη αμερικανική παρέμβαση στην περιοχή. Η διαίρεση της Μέσης Ανατολής, σε δυο αντίπαλα και συνεχώς εξοπλιζόμενα στρατόπεδα από τις δύο υπερδυνάμεις, οδήγησε στο πόλεμο του 1967.

ισραηλο-παλαιστινιακή διένεξη, δεν δρα ως ορθολογιστικός δρώντας, αφού σε πολλές περιπτώσεις με την πολιτική της υπέρ του Ισραήλ θέτει σε κίνδυνο τα ίδια της τα συμφέροντα. Δεν είναι λίγες φορές που το Ισραήλ αποδείκνυται αναξιόπιστος σύμμαχος, αθετώντας υποσχέσεις που έδωσε στις ΗΠΑ. Παρείχε επίσης ευαίσθητη στρατιωτική τεχνολογία σε δυνητικούς ανταγωνιστές των ΗΠΑ, όπως η Κίνα. Βαρύνεται επίσης (Ισραήλ) με υποθέσεις κατασκοπίας εναντίον της Αμερικής. Συναφώς αυτό που διαδραματίζει βαρύνοντα ρόλο αναφορικά με την χωρίς όρους αμερικανική στήριξη των ΗΠΑ προς το Ισραήλ είναι το εβραϊκό λόμπι το οποίο "στρέφει την αμερικανική εξωτερική πολιτική σε μια κατεύθυνση φιλικά διακείμενη υπέρ του Ισραήλ", καθώς είναι σε θέση να προκαλέσει κόστος στο αμερικανικό πολιτικό σύστημα. Βλ. επίσης, Φίντλεϊ Πωλ, "Ο Βασιλιάς του Λόφου", στο Γιώργος Καραμπελιάς (επιμέλεια), *Εβραίοι Εναντίον Σιωνισμού* (Αθήνα: Εναλλακτικές εκδόσεις, (χ.ημ.εκδ.), σ. 41. Το Εβραϊκό λόμπι στις ΗΠΑ είναι τόσο ισχυρό που είναι σε θέση να απειλεί το Κογκρέσο. Η AI-PAC – American - Israel Public Affairs Committee (αμερικανό-ισραηλινή Επιτροπή δημόσιων υποθέσεων), αποτελεί την κυρίαρχη δύναμη στο Κογκρέσο. Όλα τα μέλη του Κογκρέσου και της βουλής εκτελούν τις εντολές της γιατί θεωρούν ότι σε περίοδο εκλογών μπορεί να τσακίσει ή να ενισχύσει τις πιθανότητες εκλογής τους.

¹² Walt, οπ.π. σ. 96.

Κατευθείαν προς την σύγκρουση του 1967.

Το σπέρμα της σύγκρουσης μεταξύ των Αράβων και των Ισραηλινών υπήρξε εγγενές από τον πόλεμο του 1948. Επιπρόσθετα, μετά την αγγλογαλλική επέμβαση στο Σινά (Οκτώβριο 1956),¹ προέκυψαν μία σειρά από διαφυλονικούμενα ζητήματα, για τα σύνορα του Ισραήλ και των όμορων αραβικών κρατών. Στο συλλογικό υποσυνείδητο των Αράβων υπήρχε έντονη η πεποίθηση ότι είχαν αδικηθεί από την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή. Η ίδρυση της οργάνωσης για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) τον Αύγουστο το 1964, πολιτικοποιεί και στρατικοποιεί τον αγώνα των Παλαιστινίων φέρνοντας στο προσκήνιο το δίλημμα του ισοζυγίου άμυνας-επίθεσης.² Από το 1965 η οργάνωση fatah το στρατιωτικό παρακλάδι της PLO, διενεργεί επιθέσεις εναντίον του Ισραήλ, από τη συριακή επικράτεια, αλλά και από ιορδανικό έδαφος. Το γεγονός αυτό προκαλεί την άμεση αντίδραση του Ισραήλ με άμεσες αντεπιθέσεις στις χώρες που φιλοξενούν την οργάνωση. Τον Φεβρουάριο του 1968 η μάχη των Παλαιστινίων αντάρτων με τους ισραηλινούς στο Καραμέ³ (προσφυγικός καταυλισμός στην Ιορδανία), θα δώσει νέα πνοή στον παλαιστινιακό αγώνα. Στην μάχη αυτή, οι Παλαιστίνιοι θα επιφέρουν μεγάλες απώλειες στους Ισραηλινούς, τόσο σε έμφυχο, όσο και σε άψυχο υλικό. Μετά από το Καραμέ οι Παλαιστίνιοι αντάρτες θα καταφέρουν να ανανήψουν μετά την συντριπτική ήττα του 1967 και να συνεχίσουν τον αγώνα για την απόκτηση κρατικής εστίας. Όπως σημειώνει ο Yezid Sayigh: “ Η δραματική αύξηση των ένοπλων οργανώσεων μετά την μάχη του Καραμέ δημιούργησε ένα καινούριο μύθο. Το να δηλώνει κανείς την παλαιστινιακή του ταυτότητα δεν σημαίνει πια ότι είναι πρόσφυγας ή δεύτερης κατηγορίας πολίτης. Αντίθετα, είναι μια διακήρυξη που συνοδεύεται από περηφάνια

¹ Memorandum for the Record, June 5-10, 1967, Washington, November 17, 1968, Document 149, (FRUS), οπ.π. Οι συμμετέχοντες στη σύσκεψη κάνοντας μία αποτίμηση της όλης κατάστασης, συνευχρηματοποίησαν ότι η ρύθμιση του 1957, μετά το τέλος του πολέμου ήταν πολύ αβέβαιη. Πριν από τον πόλεμο, σημειώνει ο συντάκτης του εγγράφου, είχαν συνευχρηματοποιήσει ότι έπρεπε να γίνει κάτι ουσιαστικό στην Μέση Ανατολή για να εμπεδωθεί η σταθερότητα.

² Βλ. Παλατιάς(1995), σ.σ.97-98. Η δημιουργία της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την διενέργεια επιθετικών επιχειρήσεων από τους αντάρτες, εναντίον του Ισραήλ. Αυτό προξενεί κόστος στις ισραηλινές αρχές που αντεπιτίθενται εναντίον των Παλαιστινίων σε μία προσπάθεια να συντρίψουν την PLO. Αυτό το γεγονός αποτελεί παράγοντα περιφερειακής αστάθειας, που θα οδηγήσει στον επόμενο πόλεμο.

³ Βλ. Sayigh, οπ.π. σ.177.

επειδή ο Παλαιστίνιος έχει γίνει Fida'i ή επαναστάτης που φέρει όπλα". Ο ένοπλος αγώνας αποτελεί την πηγή της πολιτικής νομιμοποίησης και εθνικής ταυτότητας, την νέα ουσία της, "φαντασιακής κοινότητας των Παλαιστινίων"⁴

Ένας άλλος παράγοντας περιφερειακής αστάθειας στην περιοχή ήταν η κούρσα των εξοπλισμών μεταξύ του Ισραήλ από τη μία και των όμορων αραβικών κρατών από την άλλη. Ενώ το 1950 το Ισραήλ και οι αραβικές χώρες ξόδευαν 4 με 6 τοις εκατό του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, για εξοπλισμούς από το 1966 και έπειτα η κούρσα των εξοπλισμών ανέβηκε στο 12 % του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, καθιστώντας το υποσύστημα της Μέσης Ανατολής την πιο στρατιωτικοποιημένη περιοχή⁵ του κόσμου. Αυτή η κατάσταση όξυνε ακόμα περισσότερο το δίλημμα ασφάλειας στην περιοχή.

Λίγους μήνες πριν τον πόλεμο των έξι ημερών είχε σημειωθεί ασυνήθιστη ένταση στις σχέσεις του Ισραήλ με τα γειτονικά του αραβικά κράτη. Στις 12 Νοεμβρίου του 1966, σκοτώθηκαν τρεις ισραηλινοί στρατιώτες που επέβαιναν οχήματος περιπολιών στα σύνορα του Ισραήλ με την Ιορδανία. Σε αντίποινα για το συμβάν οι ισραηλινές στρατιωτικές αρχές οργάνωσαν μία στρατιωτική επιχείρηση-την πιο μεγάλη από το 1956 -και επιτέθηκαν εναντίον της περιοχής Ες Σαμού της Δυτικής Όχθης,⁶ σκοτώνοντας δεκάδες Ιορδανούς και ισοπεδώνοντας την περιοχή. Στις 25 Νοεμβρίου το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετώντας ομόφωνα το ψήφισμα 228, καταδίκασε την ισραηλινή επιχείρηση, επισημαίνοντας ότι αν επαναληφθούν τέτοιου είδους πρακτικές τότε θα πρέπει να λάβει πιο αποτελεσματικά μέτρα.

⁴ Στο ίδιο, σ.195.

⁵ Βλ. Yapp, οπ.π. σ. 416. Η ασυμμετρία δυνάμεων ήταν βασικός παράγοντας αστάθειας. Το Ισραήλ έπρεπε να εξοπλιστεί εναντίον όλων των γύρω αραβικών κρατών, αλλά και τα αραβικά κράτη δεν εξοπλιζόνταν μόνο για να αντιμετωπίσουν το Ισραήλ, αλλά και τα όμορα κράτη, τα οποία μερικές φορές τα θεωρούσαν πιο απειλητικά και από το ίδιο το Ισραήλ.

⁶ Βλ. Quickley, οπ.π.σ.157.Οι επιθέσεις Παλαιστινίων ανταρτών από τα αραβικά κράτη εναντίον του Ισραήλ, προκαλούσαν την ανηλεή απεπίθεση του.Το Συμβούλιο Ασφαλείας καταδίκασε σχεδόν όλες τις ισραηλινές επιθέσεις ως δυσανάλογες σε σχέση με τα κτυπήματα των ανταρτών εναντίον του Ισραήλ.Σε σχέση με την επίθεση εναντίον του χωριού της Δυτικής Όχθης, το Συμβούλιο Ασφαλείας, την χαρακτήρισε "ως μια μεγάλης κλίμακας και καλά προσχεδιασμένη επίθεση και πρόσθεσε ότι οι ενέργειες της στρατιωτικής απεπίθεσης που χρησιμοποιεί το Ισραήλ δεν μπορεί να γίνουν αποδεκτές".Το Συμβούλιο Ασφαλείας απείλησε επίσης το Ισραήλ ότι "εάν επαναληφθούν τέτοιου είδους ενέργειες, τότε το Σ.Α. θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο ανάληψης παιρετέρω και πιο αποτελεσματικών μέτρων-όπως προβλέπονται-από τον Χάρτη των Ηνεμένων Εθνών-εναντίον της επανάληψης αυτών των ενεργειών."

⁷ Μετά από αυτό το περιστατικό ο Χουσεΐν που παραδοσιακά κρατούσε φιλική στάση εναντίον του Ισραήλ,⁸ αποφάσισε να επαναξιολογήσει την στάση του, καθώς μετά το επεισόδιο αυτό πλήθαιναν οι φωνές στο εσωτερικό της Ιορδανίας που καλούσαν τον Χουσεΐν να αντεπιτεθεί. Έτσι, ο Χουσεΐν βρέθηκε εγκλωβισμένος στο δίλημμα, “ μίας στρατιωτικής επίθεσης εναντίον του Ισραήλ ή να αντιμετωπίσει στο εσωτερικό του καθεστώτος, ένα εμφύλιο πόλεμο με ότι αυτό συνεπαγόταν για το ίδιο το καθεστώς του”. Όπως φαίνεται, το επεισόδιο του Ες Σαμού, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην απόφαση της Ιορδανίας, να συμμετάσχει στον πόλεμο στο πλευρό της Αιγύπτου.

Εξάλλου, ιδιαίτερη ένταση άρχισε να επικρατεί και στα σύνορα Συρίας -Ισραήλ, όταν οι Σύριοι άρχισαν να βάλλουν εναντίον της βορειανατολικής Γαλιλαίας από τα υψώματα Γκολάν, στα πλαίσια της διαφωνίας τους για τον έλεγχο των αποστρατικοποιημένων ζωνών (DMZs), μικρών περιοχών που διεκδικούσαν και οι δύο χώρες.⁹ Τον Απρίλιο του 1967 ένα ελάσσονος σημασίας συνοριακό επεισόδιο εξελίχθηκε σε μάχη από αέρος πάνω στα υψώματα Γκολάν. Στη συνέχεια, ακολούθησαν αψιμαχίες με την χρήση πυροβολικού και βαρέων αρμάτων. Ο Αιγύπτιος ηγέτης Νάσερ, δήλωσε απερίφραστα την στήριξη του προς τη Συρία. Έχουμε ήδη αναφερθεί στην συμφωνία που είχε υπογραφεί μεταξύ των δύο κρατών τον Απρίλιο του 1966.

Ένας άλλος παράγοντας που διεύρυνε την ένταση, ήταν μία σειρά συριο-ισραηλινών συγκρούσεων, απότοκο της διαφωνίας για την χρήση των υδάτινων πόρων του ποταμού

⁷ United Nations, Security Council, S/RES/228(1966), 25 November 1966, UNISPAL, accessed 27/5/08, διαθέσιμο από, <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/d7444b47860e>. Το Ισραήλ χρησιμοποιώντας δυσανάλογη βία για την πρόκληση του αντιπάλου παραβίαζε τον χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

⁸ Παραδοσιακά το χασεμικό κράτος της Ιορδανίας, ήταν φιλικά προσκείμενο στη Δύση και συγκεκριμένα στην Μεγάλη Βρετανία. Εξάλλου, η στάση της Ιορδανίας, στον πρώτο αραβο-ισραηλινό πόλεμο, όπως έχουμε σημειώσει πιο πάνω, δημιουργούσε στον αραβικό κόσμο υποψίες, σε σχέση με τις πραγματικές προθέσεις του καθεστώτος.

⁹ Με την υπογραφή της συμφωνίας της Ρόδου του Ιουλίου του 1949, μεταξύ του Ισραήλ και των Αραβικών κρατών που συνόρευαν με αυτό, συμφωνήθηκε κάποιες περιοχές στα σύνορα του Ισραήλ-Συρίας να είναι αποστρατικοποιημένες. Σε αυτές τις περιοχές θα μπορούσαν να εισέλθουν για να τις καλλιεργήσουν πολίτες και των δύο χωρών. Ωστόσο, και οι Σύριοι και οι Ισραηλινοί διεκδικούσαν κυριαρχία σε αυτές τις περιοχές με αποτέλεσμα να σημειώνονται συγκρούσεις μικρής έντασης.

Ιορδάνη.¹⁰ Από το έτος 1964 το Ισραήλ άρχισε να χρησιμοποιεί τα νερά του Ιορδάνη ποταμού, κατασκευάζοντας τον δικό του Εθνικό Μεταγωγό Νερού (National Water Carrier). Σε αντιπερισπασμό η Συρία απήντησε με την κατασκευή ενός δικό της σχεδίου εκμετάλλευσης των υδάτινων πόρων του Ιορδάνη (Headwater Diversion Plan).

Τον Μάρτιο και τον Αύγουστο του 1965 το Ισραήλ επιτέθηκε εναντίον του έργου, με αποτέλεσμα την έναρξη μιας σειράς εχθροπραξιών που οδήγησαν στον πόλεμο του Ιουνίου του 1967.¹¹

Στο μεταξύ, άρχισαν να διαδίδονται έντονες φήμες για επίθεση του Ισραήλ εναντίον της Συρίας.¹² Ο Νασερ σε μια προσπάθεια να στηρίξει τους Σύριους διέταξε την άμεση μετακίνηση των αιγυπτιακών μεραρχιών στο Σινά. Στη συνέχεια στις 16-18 Μαΐου απαίτησε την αποχώρηση των τριών χιλιάδων αντρών της δύναμης των Ηνωμένων Εθνών (UNEF) που είχαν σταθμεύσει στο Σινά και στη Γάζα, στα πλαίσια της συμφωνίας που είχε επιτευχθεί μετά

¹⁰ Για την υδρογεωπολιτική της περιοχής, βλ. Μάζης, οπ.π. σ.σ.41-61. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στην Μέση Ανατολή αποτελεί ένα διαρκές και παλαιότατο πρόβλημα. Όπως συναφώς σημειώνεται στο βιβλίο του καθηγητή Μάζη: “δεδομένου ότι εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών της περιοχής είναι ελάχιστη και δεν ελλείπουν οι διαμάχες, τα προβλήματα του διαμερισμού των υδάτων, αποτελούν συντελεστές εντάσεως των υφιστάμενων αντιδικιών. Καθώς αυξάνεται η ζήτηση τους, η έλλειψη τους και ο διαμερισμός του θα αποτελούν τα δύο κυριότερα προβλήματα στη Μέση Ανατολή.” Λαμβανομένης υπόψη αυτής της παρατήρησης, πρέπει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός στην Μέση Ανατολή αυξάνεται ραγδαία και το ίδιο και οι ανάγκες. Η εντατικοποίηση της γεωργικής παραγωγής, η εκβιομηχάνιση και η προσπάθεια βελτισίσεως του βιοτικού επιπέδου απαιτούν περισσότερο νερό. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός της Μέσης Ανατολής και της βορείου Αφρικής (εξαιρουμένου του Μαγκρέμπ), εξαρτάται σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50 τοις εκατό, από το νερό των ποταμών που διατρέχουν συνοριακά αρκετές χώρες πριν καταλήξουν στους καταναλωτές, ή από αφαλατωμένο νερό και το νερό που αντλείται από τις υπόγειες πηγές. Το Ισραήλ λαμβάνει το ένα τρίτο του νερού του από την θάλασσα της Γαλιλαίας, το ένα τρίτο από δικές του πηγές και το ένα τρίτο από πηγές της Δυτικής Όχθης. Το 83 τοις εκατό των υδάτων της Δυτικής Όχθης χρησιμοποιείται από τους Ισραηλινούς, ενώ οι Παλαιστίνιοι χρησιμοποιούν μόνο το 17 τοις εκατό. Με βάση τα στοιχεία αυτά καθίσταται εμφανές ότι οποιαδήποτε σταθερή ειρήνη μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης, πρέπει να περιέχει μια δίκαιη ρύθμιση για το νερό. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι οι πολιτικές των κρατών σε σχέση με την το νερό είναι έντονα αντι-οικονομικές με αποτέλεσμα το 70 τοις εκατό να σπαταλάται για άρδευση με αποτέλεσμα να μειώνονται τα ήδη μειωμένα αποθέματα. Καταληκτικά αναφέρουμε ότι οι Παλαιστίνιοι της Δυτικής Όχθης διατυπώνουν φόβους ότι το Ισραήλ θα χρησιμοποιήσει όλο και μεγαλύτερες ποσότητες νερού για να ανταποκριθεί στις αναπτυξιακές του ανάγκες (άρδευση εβραϊκών οικισμών). Ταυτόχρονα υποστηρίζουν ότι το Ισραήλ “πάγωσε τη δυνατότητα χρήσης των πηγών των εδαφών αυτών και δεν τους παραχωρεί αρκετές ποσότητες ύδατος για τις ανάγκες τους (αστικές και βιομηχανικές). Τέλος ο παλαιστινιακός λαός εκφράζει φόβους ότι και αν ακόμη δημιουργηθεί ανεξάρτητη παλαιστινιακή οντότητα, το Ισραήλ οι ποσότητες νερού που θα τους παραχωρήσει θα είναι ανεπαρκείς για τις πραγματικές τους ανάγκες του.

¹¹ Η σύγκρουση κλιμακώθηκε τον Απρίλιο του 1967 όταν άρχισαν να πληθαίνουν οι φήμες ότι το Ισραήλ είχε ως στόχο την ανατροπή του καθεστώτος της Δαμασκού.

¹² Σοβιετικοί διπλωμάτες ενημέρωσαν τους Αιγυπτίους για επικείμενη επίθεση του Ισραήλ εναντίον της Συρίας. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώθηκε.

την κρίση του Σουέζ το 1956. Η επόμενη κίνηση του Νάσερ (23 Μαΐου) -που θεωρείτο από Ισραήλ *Casus Belli*¹³- ήταν να αποκλείσει την ελεύθερη διέλευση από τα Στενά του Τιράν (κόλπος Ακάμπα) σε όλα τα πλοία με ισραηλινή σημαία.

Η αμερικανική κυβέρνηση Τζόνσον, παρόλο που δεν συμφωνούσε με τις ενέργειες του Νάσερ, ήταν ωστόσο αντίθετη με την ανάληψη οποιασδήποτε μονομερούς ισραηλινής δράσης. Προς αποφυγή της κρίσης, η Ουάσιγκτον διατύπωσε μια πρόταση ανάπτυξης πολυεθνικής ναυτικής δύναμης που όμως δεν βρήκε καμία ανταπόκριση. Ωστόσο οι ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση Τζόνσον ευνοούσε την στρατιωτική δράση των ισραηλινών εάν γινόταν κατορθωτό να εκδιωχθεί ο Νάσερ.¹⁴

Μετά από αυτή την ενέργεια της Αιγύπτου το Ισραήλ, υποστηρίζοντας ότι θα δεχόταν στρατιωτική επίθεση,¹⁵ αποφάσισε να απαντήσει με προληπτικό πόλεμο¹⁶ εναντίον της

¹³Το Ισραήλ το 1957-όταν είχε αποσύρει τα στρατεύματά του από την Γάζα και το Σινά- είχε δηλώσει ότι το κλείσιμο των στενών του Τιράν θα αποτελούσε αιτία πολέμου. Τα αραβικά κράτη αμφισβητούσαν το δικαίωμα ελεύθερης διέλευσης του Ισραήλ από τα στενά του Τιράν, καθώς όπως υποστήριξαν δεν είχαν υπογράψει την σχετική σύμβαση (Territorial sea and contiguous zone).

¹⁴Βλ. Morris (1999), σ.310.Ο Morris σημειώνει ότι αυτή η αλλαγή σκέψης στην αμερικανική κυβέρνηση επήλθε εξαιτίας της συμμαχίας του Χουσεϊν με τον Νάσερ, αλλά και εξαιτίας του ότι οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η νίκη του Ισραήλ επί της Αιγύπτου ήταν πιθανή.

¹⁵Βλ. Robert Jervis, "War and Misperception", Rotberg - Rabb, οπ.π. σ.σ.101-126. Παρά το γεγονός ότι ένας πόλεμος μπορεί να συμβεί μεταξύ δύο μερών, ενώ υπάρχει ακρίβεια στο πως η μία πλευρά αντιλαμβάνεται τις προθέσεις της άλλης, εντούτοις η λανθασμένη αντίληψη (Misperception) διαδραματίζει σε αρκετές περιπτώσεις κεφαλαιώδη ρόλο.Η λανθασμένη αντίληψη μπορεί να περιλαμβάνει τις προθέσεις της άλλης πλευράς, τις στρατιωτικές δυνατότητες της, αλλά και η αντίληψη για τις δυναμικές επιπτώσεις γεγονότων.Παραδείγματος χάριν, η Αμερική ενεπλάκη στο Βιετνάμ με στόχο όχι την άμεση σωτηρία της χώρας, αλλά εξαιτίας της αντίληψης της για το αρνητικό αντίκτυπο που θα είχε η μη εμπλοκή της και η παρεπόμενη ήττα του Νοτίου Βιετνάμ (Θεωρία του Ντόμινο). Επιπλέον στις περιπτώσεις του Α' και Β' Παγκοσμίου πολέμου η έννοια της λανθασμένης αντίληψης έπαιξε καίριο ρόλο στο ξέσπασμα του πολέμου.Ο Χίτλερ στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο, υποτίμησε την αποφασιστικότητα της Μεγάλης Βρετανίας να πολεμήσει. Οι Αμερικανοί σε σχέση με το Βιετνάμ θεωρούσαν ότι αν δεν επέβαιναν θα αυξανόταν η κομμουνιστική επιρροή στη νοτιανατολική Ασία. Όπως επισημαίνει ο Τζέρεβις, "είναι ευκρινές ότι τα κράτη μπορεί να υπερεκτιμήσουν ή να υποτιμήσουν την επιθετικότητα των αντιπάλων τους με αποτέλεσμα να οδηγηθούν προς την σύγκρουση."Συναφώς, οι Ισραηλινοί πραγματοποίησαν τον πόλεμο τον Ιούνιο του 1967, υποστηρίζοντας ότι θα δέχονταν επίθεση από την Αίγυπτο. Ωστόσο αποστεριόρι, έχει καταδειχθεί ότι ο Νάσερ δεν είχε τέτοιες προθέσεις.

¹⁶Βλ. Παναγιώτης Μαυρίδης-Ευστάθιος Φακιόλας, "Στρατηγική διαχείρισης κρίσης και η ελληνοτουρκική αντιπαράθεση , η περίπτωση των Ιμίων", στο Χρ.Γιαλλουρίδης-Π.Τσάκωνας, οπ.π. σ.142 .Ο στρατηγικός αιφνιδιασμός γίνεται αντιληπτός μόνο με την επιθετική του διάσταση, μπορεί να προσλάβει όμως και αμυντικό χαρακτήρα με την ικανότητα προληπτικού πολέμου (preventive war), η προληπτικής επίθεσης (preemptive attack).Ο στρατηγικός αιφνιδιασμός ορίζεται με όρους ανετοιμότητας και εσφαλμένης εκτίμησης του αμυνόμενου για το εάν που και πότε ο αντίπαλος θα επιτεθεί.. Συνδέεται αμφίδρομα με την αποτροπή. Από την

Αιγύπτου.¹⁷ Η επίθεση του ισραηλινού στρατού εναντίον της Αιγύπτου αποτελούσε πολλαπλό στρατηγικό αιφνιδιασμό τόσο σε τοπικό όσο και σε χρονικό επίπεδο.¹⁸ Στις 5 Ιουνίου του 1967, το Ισραήλ προτάσσοντας το στρατιωτικό πλεονέκτημα της αεροπορικής του ισχύος, κατέστησε τις 6 βάσεις στο Σινά και στη διώρυγα του Σουέζ εντελώς ανεπαρκείς.¹⁹ Η Αιγυπτιακή αεροπορία καταστράφηκε ολοσχερώς. Στη συνέχεια η Ισραηλινή αεροπορία κατάστρεψε ολοσχερώς την συριακή και την μισή Ιορδανική αεροπορία, οι οποίες είχαν αρχίσει να βάζουν εναντίον στόχων στο Ισραήλ. Η στρατιωτική κατατρόπωση των αραβικών αεροπλανοφόρων και η παρεπόμενη ψυχική εξουθένωση των Αράβων, άνοιξαν το δρόμο στο Ισραήλ για την προβολή επεκτατικής στρατιωτικής ισχύος. Το Ισραήλ κατάφερε μέσα σε λίγες μέρες να θέσει υπό κατοχή την Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, συμπεριλαμβανόμενης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, η οποία ήταν υπό Ιορδανική κυριαρχία και τη χερσόνησο του Σινά και Λωρίδα της Γάζας, που άνηκαν στην Αίγυπτο. Κατέλαβε επίσης τα στρατηγικής σημασίας υψώματα Γκολάν, τα οποία άνηκαν στην Συρία.

Στη διάρκεια ενός πολέμου αστραπή διεμβόλισε τον αιγυπτιακό στρατό στο Σινά. Ταυτόχρονα ο ισραηλινός στρατός επιτιθέμενος από τον Βορρά και την Δύση, κατέστησε την χερσόνησο του Σινά μια τεράστια παγίδα, για τους Αιγυπτίους. Πλήρης τακτική και ηθική αποδιοργάνωση κατέλαβε τον αιγυπτιακό στρατό, αφού τα κέντρα επικοινωνίας του είχαν

μια πλευρά η επιτυχία του αιφνιδιασμού προϋποθέτει την κατάρρευση της αποτροπής. Ο αιφνιδιασμός μπορεί να εκδηλωθεί σε διάφορα επίπεδα, το στρατιωτικό το τακτικό, το τεχνικό. Από την άλλη μεριά η αποτροπή είτε θα αποθαρρύνει τον αιφνιδιασμό, η θα αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης του. Για το θέμα αυτό βλ., Circular Telegram From The Department of State to All posts, June 5, 1967, Document 152, (FRUS), ο.π.π. Οι Ισραηλινοί υποστήριξαν ότι διενήργησαν προληπτικό κτύπημα εναντίον της Αιγύπτου, επειδή οι αιγυπτιακές δυνάμεις είχαν προελάσει κατά την αυγή, ενώ πολλά αιγυπτιακά αεροπλάνα, άρχισαν να κινούνται προς το Νεγκέβ, αλλά και προς τα ισραηλινά ύδατα.

¹⁷ Βλ. Cattani, ο.π.π. σ.106. Ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών απαγορεύει την προληπτική επίθεση, επιτρέποντας μόνο την χρήση βίας για καθαρά αμυντικούς σκοπούς. Από αιγυπτιακής πλευράς το κλείσιμο των στενών ήταν μία απάντηση στις ισραηλινές επιθέσεις εναντίον της Συρίας. Βλ. επίσης, Telegram From the Embassy in Israel to The Department Of State, June 5, 1967, Document 158, (FRUS), ο.π.π. Το Ισραήλ επικαλέστηκε ως λόγους για την πραγματοποίηση της επίθεσης του, τον αιγυπτιακό αποκλεισμό των στενών του Τυράν, τη συγκέντρωση αιγυπτιακών στρατευμάτων στο Σινά, καθώς και κάποιες αναφορές του Νάσερ για “ολικό” πόλεμο εναντίον του Ισραήλ. Επιπλέον το Ισραήλ, αφού υποστήριζε ότι η εδαφική ακεραιότητα του Ισραήλ είναι σε κίνδυνο, αναφέρθηκε και στις επιθέσεις τρομοκρατίας από το συριακό έδαφος, αλλά και από τη λωρίδα της Γάζας.

¹⁸ Βλ. Κολιόπουλος, ο.π.π. σ.40, σ.σ.66-67. Η επίθεση εναντίον του αιγυπτιακού στρατού συνέπεσε χρονικά με την επίθεση εναντίον των αιγυπτιακών αεροπλάνων στο έδαφος. Επίσης όσον αφορά το τοπικό επίπεδο, το Ισραήλ επιτέθηκε στο Σινά από τον Βορρά αλλά και από το κέντρο, σε αντιδιαστολή με τον πόλεμο του 1956, όταν το Ισραήλ επιτέθηκε από τον Νότο και διαμέσου των κεντρικών γραμμών στο Σινά.

¹⁹ Memorandum from the record, November 17, 1968, Document 149 (FRUS), ο.π.π.

καταστραφεί ολοσχερώς. Βαλλόμενος ο αιγυπτιακός στρατός, από όλες τις πλευρές και κυρίως στα μετόπισθεν του συνθηκολόγησε ταπεινωμένος στις 7 του Ιουνίου. Την ίδια μέρα η Λωρίδα της Γάζας πέρασε σε ισραηλινό έλεγχο, ενώ η κατάληψη του Σινά είχε ολοκληρωθεί την επόμενη μέρα.

Η υψηλή στρατηγική του Ισραήλ συνίστατο στην καταστροφή του αιγυπτιακού στρατού και στην μετέπειτα διπλωματική συνθηκολόγηση με την Ιορδανία και την Συρία.²⁰ Ο βασιλιάς Χουσεΐν κάνοντας υπολογισμούς κόστους – οφέλους, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το να μην μπει στον πόλεμο ίσως θα είχε μεγαλύτερο κόστος από το να πολεμήσει στο πλευρό της Αιγύπτου και της Συρίας. Κάτι τέτοιο όπως έχουμε σημειώσει πιο πάνω θα προκαλούσε για το καθεστώς πλήρη εσωτερική απονομιμοποίηση, αλλά και περιφερειακή απονομιμοποίηση στα μάτια των αραβικού κόσμου. Ο Χουσεΐν φοβόταν ακόμη και για την προσωπική του πτώση από τον θρόνο του χασεμιτικού καθεστώτος. Παρά την προσπάθεια του Ισραήλ να διαμηνύσει στην Ιορδανία να μείνει εκτός πολέμου,²¹ οι μάχες άρχισαν το πρωί στις 5 του μήνα.²²

Το Ισραήλ θεώρησε ότι μια μεγάλη ιστορική ευκαιρία ξεδιπλωνόταν μπροστά του για να αναθεωρήσει την τότε υφιστάμενη ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή. Ο ηγέτης της δεξιάς Μенахέμ Μπέγκιν είχε δηλώσει τα εξής: “Είναι μια ιστορική ευκαιρία²³ για να ελευθερωθεί η παλιά πόλη.” Από το 1949, ο Μπέν Γκουρίον είχε αποκαλέσει αποτυχία το γεγονός ότι το Ισραήλ δεν είχε κατακτήσει την ανατολική Ιερουσαλήμ και την Δυτική Οχθη του Ιορδάνη, προσθέτοντας ότι αποτελεί “θρήνο για γενεές”.²⁴ Ο υπουργός, του Έσκολ, Γιτζάλ Αλλόν, είχε σημειώσει ότι έπρεπε να αποφευχθούν τα λάθη του πολέμου της ανεξαρτησίας του 1948, προσθέτοντας χαρακτηριστικά, ότι μόνο αφού το Ισραήλ πετύχει ολική νίκη και εκπληρώσει

²⁰ Το στρατηγικό σχέδιο του Ισραήλ, προέβλεπε την καταστροφή των αεροπορικών δυνάμεων του αντιπάλου, ούτως ώστε η ισραηλινή αεροπορία να μπορεί ανενόχλητα να εξουδετερώσει τις αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις εδάφους.

²¹ Telegram From The Department of State to the Embassy in Jordan, , Document 160, (FRUS), οπ.π. Το Ισραήλ είχε στείλει μήνυμα στην Ιορδανία ότι δεν επιθυμεί να κτυπήσει την Ιορδανία, εκτός αν υποστεί επίθεση πρώτο.

²² Telegram From the Department of state to the Embassy in Jordan, Washington 5, 1967, Document 153, (FRUS), οπ.π.

²³ Βλ. Morris, οπ.π. σ. 323.

²⁴ Στο ίδιο, σ. 321.

την βιβλική εκπλήρωση της “γης του Ισραήλ”, θα σταματήσει την μάχη.²⁵ Στις 7 του μήνα ο ισραηλινός στρατός, κατέλαβε την Ανατολική Ιερουσαλήμ, ενώ μέχρι την επομένη (8 Ιουνίου) όλη σχεδόν η βόρεια Δυτική Όχθη (Ναμπλούς, Βηθλεέμ, Χεβρών, Ιεριχώ) είχαν τεθεί κάτω από ισραηλινή κατοχή.

Η επεκτατική πολιτική του Ισραήλ συνεχίστηκε στις 9 Ιουνίου, όταν άρχισε να επιτίθεται εναντίον των Σύριων στα υψώματα του Γκολάν. Η κατάληψη του συριακού Γκολάν ολοκληρώθηκε στις δώδεκα του Ιουνίου. Δεκατέσσερα χρόνια μετά, το 1981, το Ισραήλ θα προσαρτούσε τα υψώματα Γκολάν.

Η ήττα της Αιγύπτου ήταν ακόμα μία ψυχρολουσία για τον αραβικό κόσμο. Στις έξι Ιουνίου το Ιράκ, το Κουβέιτ και η Αλγερία, ανακοίνωσαν την αναστολή των πετρελαϊκών εξαγωγών τους στις Ηνωμένες Πολιτείες και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Παράλληλα, μία σύνοδος των υπουργών πετρελαίου του Κουβέιτ, της Σαουδική Αραβίας, της Λιβύης, της Αιγύπτου,²⁶ της Αλγερίας, του Κατάρ και του Μπαχρέιν, δεσμεύτηκε όπως εμποδίσει τις προμήθειες σε αραβικό πετρελαίου σε οποιαδήποτε χώρα, που θα συμμετείχε σε επιθέσεις εναντίον οποιουδήποτε αραβικού κράτους, ή θα βοηθούσε το Ισραήλ. Επιπρόσθετα τα αιγυπτιακά και τα συριακά ΜΜΕ καλούσαν τις αραβικές μάζες να καταστρέψουν τα αμερικανικά-ιμπεριαλιστικά συμφέροντα σε όλο τον αραβικό αραβικό κόσμο.²⁷

Ο πόλεμος του 1967 έδωσε την ευκαιρία στο Ισραήλ να “τακτοποιήσει” όλα τα προβλήματα που είχαν αναφύει τα προηγούμενα πέντε χρόνια με τις συνοριακές αμφισβητήσεις. Ο πόλεμος των έξι ημερών κατέδειξε ότι το Ισραήλ ήταν ένα αναθεωρητικό κράτος που είχε ως κύριο στόχο την επέκταση στα αραβικά εδάφη.

Στις 22 Νοεμβρίου του 1967, τα Ηνωμένα Έθνη εξέδωσαν την απόφαση 242, προτάσσοντας το άρθρο 2 του χάρτη του ΟΗΕ (ειρηνική επίλυση των διαφορών, απαγόρευση των απειλών και της βίας). Ταυτόχρονα διακήρυξαν ότι η εξασφάλιση μιας βιώσιμης και δίκαιης λύσης στο πρόβλημα πρέπει να βασίζεται σε δυο αρχές:

²⁵ Στο ίδιο.

²⁶ Editorial note, June 6, 1967, Document 180, (FRUS), σπ.π.

²⁷ Presidents daily Brief, Washington, June 6, 1967, Document 172, (FRUS), σπ.π.

α) την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα εδάφη που κατέλαβαν με τον πόλεμο του 1967.

β) τερματισμό όλων των εχθροπραξιών και τον σεβασμό και την αναγνώριση της εθνικής κυριαρχίας της εδαφικής ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας όλων των κρατών, καθώς και το δικαίωμα της ειρηνικής διαβίωσης εντός ασφαλών και αναγνωρισμένων συνόρων μακριά από απειλές και πράξεις βίας. Επίσης τονίζοταν η ανάγκη ενός δίκαιου διακανονισμού που θα επιλύει το πρόβλημα των προσφύγων. Ωστόσο το Ισραήλ, ερμηνεύει κατά το δοκούν την απόφαση 242, σημειώνοντας ότι δεν οφείλει να αποσυρθεί από όλα τα εδάφη, αλλά πίσω από σύνορα που θα κρίνει ως “ασφαλή”. Η αρχή της εποικοδομητικής ασάφειας, συνδυασμένη με την στρατιωτική ισχύ του Ισραήλ, μπορούν να δικαιώνουν το πρόβλημα στο διηνεκές, αναδεικνύοντας παράλληλα την αδυναμία επιβολής τους δικαίου, όταν πρόκειται για άνιση ισχύος δρώντες.

Συμπεράσματα.

Το κράτος του Ισραήλ παρά την εκεχειρία που πρότεινε ο ΟΗΕ, επί δύο ημέρες, συνέχισε την επεκτατική του πολιτική προκειμένου να κατακτήσει τα εδάφη που εποφθαλμιούσε πριν τον πόλεμο.¹ Το Ισραήλ επιβεβαίωσε στην πράξη την αναθεωρητική φύση του όταν παραβίαζε το διεθνές δίκαιο και την επιβαλλόμενη από τους διεθνείς θεσμούς ανακωχή. Ένα εξίσου αναθεωρητικό κράτος, η Τουρκία 7 χρόνια αργότερα χρησιμοποιώντας την ίδια στρατιωτική τακτική-στρατηγική, θα παραβιάσει την προβλεπόμενη από την συμφωνία της Γενεύης ανακωχή, για να ολοκληρώσει την κατάληψη του 37% της Κύπρου. Το κράτος του Ισραήλ και

¹ Message From President Johnson to Premier Kosygin, June 6 1967, Document 183,(FRUS), ο.π. Στις έξι Ιουνίου του 1967, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε το Ψήφισμα 233, το οποίο καλούσε τα ενεχόμενα μέρη σε κατάπαυση του πυρός. Ωστόσο όπως έχουμε δει και πιο πάνω, το Ισραήλ συνέχιζε το κατακτητικό του έργο παρά τη “δικαιακή προσταγή”.

η Τουρκία, οι ευνοούμενοι σύμμαχοι των ΗΠΑ,² θα μπορέσουν ανενόχλητα να ολοκληρώσουν τους αναθεωρητικούς τους στόχους.

Συνεπεία του πολέμου, ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιοι βρέθηκαν κάτω από την ισραηλινή, στρατιωτική επικυριαρχία-κατοχή,³ φέρνοντας στο προσκήνιο το θέμα της καταπάτησης ουσιαστών ατομικών δικαιωμάτων ελευθεριών.⁴ Από τούδε και στο εξής το Ισραήλ θα αντιμετωπίζει το εξής δίλημμα: Είτε να δώσει πλήρη πολιτικά δικαιώματα στους Άραβες μετατρέποντας το Ισραήλ σε ένα διεθνικό κράτος, είτε να αποσυρθεί από τα κατεχόμενα εδάφη. Το πρώτο δεν φαίνεται να αντιμετωπίζεται θετικά από την ισραηλινή κοινή γνώμη. Αν πάλι συνεχίσει να κατέχει την Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας δεν θα διαφέρει και πολύ από τις αποικιακές δυνάμεις του περασμένου αιώνα. Ωστόσο, κάποιες φωνές εντός του Ισραήλ διατυπώνουν την εκτίμηση, ότι αν το Ισραήλ αποσυρθεί από τα κατεχόμενα θα αντιμετωπίσει πρόβλημα με την ασφάλεια του.

² Βλ. Cattan, οπ.π. σ 226. Η αμερικανική πολιτική όσον αφορά την ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση, αρχίζει από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, να εμφανίζεται ιδιαίτερα υπέρ των θέσεων του Ισραήλ. Πρόκειται για ευρεία οικονομική στήριξη, παροχή στρατιωτικής βοήθειας, αλλά και διπλωματική υποστήριξη των ισραηλινών θέσεων μέσω του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο πρόεδρος Τζόνσον ήταν φανερά υπέρ των ισραηλινών θέσεων και είχε αντιτεθεί στην πολιτική Αϊζενχάουερ το 1956. Συγκεκριμένα, ενώ μέχρι τα μέσα του 1960, η οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στο Ισραήλ ήταν αμελητέα, (στρατιωτική βοήθεια λιγότερη του ενός εκατομμυρίου δολαρίων και οικονομική πεντακόσιες χιλιάδες δολάρια), στη συνέχεια έφθασε αστρονομικά επίπεδα - (στρατιωτική βοήθεια της τάξεως των δέκα-οκτώ δισεκατομμυρίων δολαρίων και οικονομική ύψους εννέα εκατομμυρίων)- στις προεδρίες Νίξον, Ρήγκαν και Κάρτερ. Τον Ιούλιο του 1967, η κυβέρνηση Τζόνσον αντιτάχθηκε και πέτυχε την απόσυρση ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών που καταδίκασε την ισραηλινή επιθετικότητα. Την ίδια στάση θα ακολουθούσε και αργότερα, όταν μέσω του αμερικανικού βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας θα τοπιζόταν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου, που καταδίκασαν την ισραηλινή επιθετικότητα. Αργότερα (επί Κάρτερ) αντιτάχθηκε στη δημιουργία παλαιστινιακού κράτος, παρότι το 1947 ήταν υπέρ της διχοτόμησης της Παλαιστίνης και της δημιουργίας ενός παλαιστινιακού και ενός αραβικού κράτους.

³ Βλ.Ε Χερμάν, "Η εθνοκάθαρση των Παλαιστινίων", στο *Εβραίοι Εναντίον Σιωνισμού*, Γιώργος Καραμπελιάς (επιμ.), οπ.π..σ.σ.130-143. Εκτός από τις κατάφωρες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων στην Δυτική Όχθη, μέσα στο ισραηλινό κράτος διαβιβάζονται 700.000 Παλαιστίνιοι, οι λεγόμενοι Ισραηλινόι Άραβες που υφίστανται την καταπίεση των Ισραηλινών αρχών.

⁴ Βλ. Morris, οπ.π.σ.σ.336-443. Όπως σημειώνει ο ιστορικός Benny Morris, το Ισραήλ σε σχέση με τους Άραβες κατοίκους των κατεχομένων, ακολούθησε την πολιτική του εκφοβισμού και της συνεχούς καταπίεσης. Είχαν παρθεί εναντίον τους δυσμενή οικονομικά μέτρα, ούτως ώστε τα κατεχόμενα να αποστερηθούν της δυνατότητας να αποκτήσουν βιομηχανική ανάπτυξη και συνεπεία αυτού, η όποια βιομηχανική βάση να μην μπορεί να ανταγωνιστεί την βιομηχανία του Ισραήλ. Τα ίδια μέτρα υιοθετήθηκαν από το Ισραήλ για να προκαλέσουν τον οικονομικό μαρασμό κάθε αγροτικής δραστηριότητας στα κατεχόμενα. Επιπλέον η ισραηλινή στρατιωτική μηχανή παρεμπόδιζε κάθε άσκηση ουσιαστών πολιτικών δικαιωμάτων. Επίσης το Ισραήλ καταπατά ουσιαστικά ατομικά δικαιώματα όπως αυτό της απεργίας, επιβάλλοντας συλλογικές ποινές κατά των Παλαιστινίων, όπως νυχτερινούς κατ' όικον περιορισμούς. Επιπλέον προβαίνει σε αυθαίρετο κλείσιμο των καταστημάτων. Ο συγγραφέας ομολογεί ότι το 1967, σχέδιο του Ισραήλ ήταν ο εξαναγκασμός των κατοίκων σε μετανάστευση από τις περιοχές, όπως έγινε το 1948.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το Ισραήλ μετά την νίκη του 1967 διαποτίστηκε από ένα έντονο μεσσιανισμό,⁵ αλλά και από ριζοσπαστικές εθνικιστικές τάσεις. Όπως συναφώς σημειώνει η Ισραηλινή Jacqueline Rose, μία από τις πιο έντονες επικρίτριες της ισραηλινής πολιτικής: “Ο Σιωνισμός είναι ένα από τα πλέον ισχυρά συλλογικά κινήματα του εικοστού αιώνα, η ισχύς του οποίου χρειάζεται επειγόντως να κατανοηθεί. Έχει τη δυνατότητα να καλλιεργεί ταυτίσεις, οι οποίες είναι πράγματι τόσο αμετάβλητες, όσο το ανείπωτο όνομα του. Με άλλα λόγια ο Σιωνισμός ως κίνημα έχει τη δύναμη να καθιστά τον εαυτό του ιερό. Για τους υποστηρικτές του αυτό φυσικά αποτελεί τον θεϊκά επικυρωμένο σκοπό και τη δύναμη του. Για τους επικριτές του αυτό αποτελεί την πλάνη πάνω στην οποία είναι θεμελιωδώς δομημένη η καταστρεπτικότητα του σημερινού ισραηλινού κράτους.”⁶

Μετά την εισβολή και την κατοχή των αραβικών εδαφών, άρχισε μια έντονη συζήτηση στο εσωτερικό του Ισραήλ για την προσάρτηση αυτών των εδαφών και την επέκταση της ισραηλινής κυριαρχίας σε αυτά.⁷ Από την άλλη πλευρά του λόφου, η σύγκρουση του 1967 απέδειξε στους Παλαιστίνιους ότι το κράτος του Ισραήλ είναι μια μικρή υπερδύναμη που διαθέτει το τεχνολογικό προβάδισμα και είναι διατεθειμένο μέσω της προβολής της

⁵ Βλ. Lustick, οπ.π. σ.σ.21-22. Η δεξιά στο Ισραήλ μίλησε για θαύμα, χρησιμοποιώντας φρασεολογία όπως, “αμετάκλητο, σημείο χωρίς επιστροφή, κριτικό σημείο, πέντε λεπτά προς τα μεσάνυχτα”.

⁶ Βλ. Jacqueline, οπ.π. σ.42.

⁷ Βλ. Lustick, οπ.π.σ.σ.352-361. Υπάρχουν αυτοί που τάσσονται υπέρ της προσάρτησης (annexationists) με επιχειρήματα όπως ότι μια προσπάθεια απεμπλοκής θα έχει αρνητικό αντίκτυπο για την ασφάλεια του Ισραήλ, αφού αυτά τα εδάφη μπορούν να δώσουν στρατηγικό βάθος σε καιρό πολέμου. Επιπλέον, αναφέρουν ότι ήδη έχουν κατασκευαστεί δρόμοι, δίκτυα νερού και ηλεκτρικά δίκτυα, τα οποία σε ένα ενδεχόμενο απεμπλοκής θα επιφέρουν μεγάλο πολιτικό και οικονομικό κόστος για τους εποίκους. Αυτοί που τάσσονται εναντίον της προσάρτησης (antiannexationists), αναφέρονται στο μεγάλο οικονομικό κόστος της κατοχής και την τρομοκρατία που είναι το αιτιατό της όλης υπόθεσης. Επίσης τονίζουν τα θετικά αποτελέσματα που θα προκύψουν από μια συμφωνία ειρήνης. Υποστηρίζουν επίσης ότι το Ισραήλ θα πάψει να είναι ένα αμιγώς ισραηλινό κράτος αν απορροφήσει όλους τους Άραβες. Αυτοί που τάσσονται υπέρ της προσάρτησης (annexationists) αναφορικά με την ιδεολογική διάσταση, υποστηρίζουν ότι θα είναι προδοσία των αρχών του Σιωνισμού να επιστραφούν τα εδάφη του “Μεγάλου Ισραήλ”. Στον αντίποδα αυτοί που τάσσονται εναντίον της προσάρτησης, λένε ότι οι στόχοι του Σιωνισμού για την δημιουργία μιας καθαρής εβραϊκής εργατικής τάξης προδίδονται από την εργοδότηση χιλιάδων αράβων εργατών. Για τους Ισραηλινούς που τάσσονται αναφανδόν υπέρ της προσάρτησης, πρέπει το Ισραηλινό κράτος να δημιουργήσει και να εμπεδώσει μια “διανοητική κατασκευή”, σύμφωνα με την οποία θα επέλθει η “ψυχολογική ενσωμάτωση των κατεχομένων στο Ισραήλ”. Συναφώς, θα πρέπει να δημιουργηθούν μεγάλοι οικισμοί εποίκων σε προεξέχουσες τοποθεσίες και βουνά, όπου θα ενώνονται μέσω οδικών δικτύων με τις μητροπολιτικές περιοχές, παρακάμπτοντας τους αραβικούς πληθυσμούς. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση των Ισραηλινών, οι έποικοι που βρίσκονται στα κατεχόμενα δεν θα νιώθουν καμία διαφορά, μεταξύ των δύο πλευρών της πράσινης γραμμής. Αυτό θα βοηθήσει να σβηστεί από την η πράσινη γραμμή από το υποσυνείδητο των εποίκων, η πράσινη γραμμή, καταλήγουν οι (annexationists).

στρατιωτικής ισχύος, να το αξιοποιήσει επιβάλλοντας τον νόμο του ισχυρού. Το ίδιο το Ισραήλ εξήλθε της σύγκρουσης ακόμα πιο ενισχυμένο, με αποτέλεσμα η Ουάσιγκτον να στηρίζεται ακόμα περισσότερο σε αυτό, για τη διασφάλιση των περιφερειακών συμφερόντων της στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το Ισραήλ απέδειξε ότι μέσα σε λίγες μέρες είχε την δυνατότητα να επιβάλει μέγιστες ανακατανομές ισχύος στην περιοχή και να αλλάξει τα γεωπολιτικά δεδομένα.

Μετά από αυτή την διαπίστωση, κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε συνοπτικά τις κύριες αρχές της ρεαλιστικής θεωρίας διεθνών σχέσεων: Α) Τα κράτη ως ο μέγιστος θεσμός είναι οι κυρίαρχοι δρώντες στη διεθνή πολιτική. Β) Τα κράτη συμπεριφέρονται ως ορθολογικοί δρώντες κάνοντας εκτιμήσεις στην βάση του κόστους-οφέλους. Γ) Η άναρχη δομή του διεθνούς συστήματος και οι συντελεστές του διεθνούς συστήματος διαμορφώνουν τα κίνητρα και τις ενέργειες των κρατών. Δ) Ως συνέπεια της αυτής της διαπίστωσης, τα κράτη τείνουν στην μεγιστοποίηση της ασφάλειας τους σε βάρος της συνεργασίας. Ε) Τέλος, οι διεθνείς θεσμοί επηρεάζουν μόνο περιθωριακά την συνεργασία μεταξύ των κρατών.

Το Ισραήλ προβάλλοντας το επιχείρημα ότι δρούσε για να εδραιώσει την ασφάλεια του δεν δίστασε τον Ιούνιο του 1967 να διαταράξει ολόκληρη την γεωπολιτική ισορροπία στην Μέση Ανατολή. Τα εδάφη που κατέκτησε το Ισραήλ το 1967 είναι 3,5 φορές μεγαλύτερα από το ίδιο. Το κράτος του Ισραήλ επιμένει να γράφει στα παλαιά των υποδημάτων του όλα τα σχετικά με την κατοχή ψηφίσματα του ΟΗΕ. Ακολούθως συνέχισε την επεκτατική πολιτική της παρέμβασης σε ξένα κράτη (εισβολή στο Λίβανο), επιχειρώντας να επιβάλει τη δική του βούληση για την περιοχή.

Η έννοια της ηθικής είναι ξένη στο πολιτικό λεξιλόγιο του κράτους του Ισραήλ ή καλύτερα πρεσβεύει την δική του ηθική, η οποία προκύπτει απ την δική του κρατική οντολογία.⁸ Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειώσει ότι το Ισραήλ στα κατεχόμενα εδάφη εφήρμοσε την τακτική του “διαίρει και βασιλεύει”, δρώντας όπως οι αποικιακές δυνάμεις προηγούμενων εποχών.⁹ Την δεύτερη δεκαετία της ισραηλινής κατοχής της Δυτικής Όχθης και

⁸ Βλ. Bull, οπ.π.σ. 25.

⁹ Βλ. Milton-Edwards, οπ.π. σ.σ.103-104.

της Λωρίδας της Γάζας, άρχιζε να ακμάζει το Πολιτικό Ισλάμ στα κατεχόμενα. Οι ισραηλινές αρχές σε μία προσπάθεια καταστολής του εθνικού κινήματος (Φατάχ) ενίσχυσαν και ενδυνάμωσαν τις ισλαμικές οργανώσεις Χαμάς και Ισλαμική Τζιχάντ. Αυτό το φαινόμενο της ανοχής των δραστηριοτήτων των ισλαμικών οργανώσεων, θα γύριζε ως μπούμεραγκ εναντίον της ασφάλειας του Ισραήλ μερικά χρόνια αργότερα.

Από την άλλη, οι Παλαιστίνιοι μετά τον πόλεμο του 1967, βρέθηκαν αντιμέτωποι με νέα δεδομένα. Εκεί που η σύγκρουση ήταν μηδενικού αθροίσματος μεταλλάχθηκε σε σύγκρουση μη μηδενικού αθροίσματος, όπου “η επίλυση της επιβάλλει την αλληλεξάρτηση”.

¹⁰ Παγιδευμένοι στις μεταξύ τους διαφορές, αλλά και εβρισκόμενοι ανάμεσα στην κοντόφθαλμη πολιτική των αραβικών κρατών, τα οποία πολλές φορές χειραγωγούν το παλαιστινιακό πρόβλημα για να εξυπηρετήσουν τα δικά τους συμφέροντα, αναγκάζονται να υποχωρήσουν και να προσαρμοστούν στις νέες δομές ισχύος, αποτέλεσμα της βίας του ισχυρότερου. ¹¹ Συνεπώς αντικρίζουν με περισσότερη μετριπάθεια το όλο ζήτημα. Για αυτό το λόγο αποδέχτηκαν και το ψήφισμα 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

¹⁰ Βλ. Steven Spiegel, *Arab-Israeli Search for Peace* (Boulder: Rienner Publishers, 1992), σ.σ 161-162, “from pure conflict “ to one “where conflict is mixed with mutual dependence”. Η σύγκρουση στην Παλαιστίνη ήταν μέχρι το 1948 ένα τοπικό ζήτημα που αφορούσε δύο εθνικές κοινότητες που βρίσκονταν αρχικά υπό οθωμανικό ζυγό και αργότερα υπό την αγγλική ηγεμονία. Στη συνέχεια, ο αγώνας διεξαγόταν μεταξύ του νεοσύστατου ισραηλινού κράτους και των γύρω αραβικών κρατών που δεν το αποδέχονταν. Οι Παλαιστίνιοι εξόριστοι και κατακερματισμένοι στις γύρω χώρες αποδοχής δεν είχαν πολλά περιθώρια δράσης και επιλογής. Μετά τον πόλεμο του 1967 όμως ένα εκατομμύριο παλαιστίνιοι τίθενται κάτω από ισραηλινή κατοχή γίνονται το επίκεντρο της διεθνούς διπλωματικής δραστηριότητας, καθώς πρέπει τώρα να αποφασίσουν για το μέλλον τους. Με τις συχνές τους επιθέσεις εναντίον του Ισραήλ, είτε από το έδαφος του Λιβάνου και την δυτική όχθη προσπαθούν να επιφέρουν το μέγιστο δυνατό κόστος στον κατακτητή.

¹¹ Βλ. Fawaz A. Gerges, “The 1967 Arab-Israeli War, U.S Actions and Arab Perceptions”, *The Middle East and the United States*, οπ.π. σ.198. Όπως έχουμε αναφέρει πιο πάνω μετά τον πόλεμο του 1967, αναδεικνύεται η “ειδική σχέση” μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Ισραήλ. Αμέσως μετά τον πόλεμο, οι ομάδες πίεσης του Ισραήλ στις ΗΠΑ, αλλά και για το Ιράν, εξασφάλισαν ακόμη μεγάλη υποστήριξη από και πιο ουσιώδεις ρόλους στην περιοχή. Ισραηλινοί αξιωματούχοι έπεισαν την τότε αμερικανική ηγεσία ότι η νίκη τους επί των Αράβων δημιούργησε νέα δυναμική για την διαμόρφωση μίας πιο βιώσιμης τάξης στην Μέση Ανατολή. Ταυτόχρονα υποστήριξαν ότι ο Νάσερ έπρεπε να εξαφανισθεί, διότι θα μπορούσε να εξάψει ξανά τα αραβικά πάθη. Αυτός είναι και ο λόγος που διατυπώθηκε το δόγμα Νίξον, που παραχωρούσε ηγεμονικό ρόλο για το Ιράν στη Μέση Ανατολή και για το Ισραήλ στη Γόνιμη Ημισέληνο. Ο πρόεδρος Νίξον και ο σύμβουλος του Χένρυ Κίσινγκερ, έβλεπαν το Ισραήλ και το Ιράν ως τους αστυνόμους των αμερικανικών συμφερόντων στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής. Συναφώς, οι Αμερικανοί αποδέχτηκαν πλήρως το ισραηλινό επιχείρημα ότι δεν έπρεπε να πραγματοποιηθεί καμία αποχώρηση του ισραηλινού από την περιοχή, εκτός αν οι Άραβες συναινούσαν σε μία συμφωνία ειρήνης. Έτσι από τούδε και στο εξής, οι Νίξον και Κίσινγκερ αποφάσισαν να σταματήσουν να υποστηρίζουν την παλιά αμερικανική πολιτική επιστροφής στο καθεστώς των συμφωνιών ανακωχής του 1949.

Όσο αφορά το μακρό-επίπεδο, του διεθνούς συστήματος, μετά τον πόλεμο του 1967, αυξάνεται η επέμβαση των δύο υπερδυνάμεων στην διαμάχη με αποτέλεσμα να οδηγούνται τα πράγματα προς την πόλωση του διεθνούς συστήματος. Οι σχέσεις Αιγύπτου- Σοβιετικής Ένωσης, βελτιώνονται ακόμα περισσότερο, με την τελευταία να παρέχει οικονομική βοήθεια στην Αίγυπτο με αντάλλαγμα να αποκτήσει διευκολύνσεις για τον σοβιετικό στόλο στα αιγυπτιακά λιμάνια. Ωστόσο, η περιορισμένη βούληση της να βοηθήσει τους Αιγυπτίους, θέτει υπό αμφισβήτηση την συμμαχία με την υπερδύναμη. Οι Άραβες θα αρχίσουν να συνειδητοποιούν ότι η υπερδύναμη έχει πολύ πιο αυξημένες δυνατότητες από την ΕΣΣΔ και συνεπώς μόνο αυτή θα μπορέσει να λύσει το πρόβλημα της κατοχής των αραβικών εδαφών. Αυτός είναι και ο λόγος που ο Νάσερ στη σύνοδο του Χαττούμ τον Αύγουστο του 1967, δεν συνταυτίστηκε με τα αντιδραστικά κράτη που διακήρυτταν ότι έπρεπε να προκριθεί η στρατιωτική λύση στην αραβο-ισραηλινή διαμάχη, αλλά υποστήριξε την πρόταση των μετριοπαθών αραβικών κρατών για διπλωματική λύση στο πρόβλημα.¹²

Ο πόλεμος των έξι ημερών, εμφυτεύει τα σπέρματα που θα οδηγήσουν στην επόμενη σύγκρουση. Το 1973 με τον πόλεμο του Οκτωβρίου (Γιομ Κιπούρ), η παγκόσμια ειρήνη, η σταθερότητα και η ασφάλεια θα κλονισθούν, από την απειλή ενός πυρηνικού πολέμου μεταξύ της τότε Σοβιετικής Ένωσης και της Αμερικής.

¹² Στο ίδιο, σ.σ.200-201. Ουσιαστικά ο Νάσερ είχε προσπαθήσει από το 1968 να προσεγγίσει τον Νίξον- παρά το γεγονός ότι δεν είχαν διπλωματικές σχέσεις- και να τον πείσει για μία πιο ισορροπημένη προσέγγιση στο πρόβλημα. Για αυτό αποδέχτηκε και το σχέδιο Ρότζερς. Ωστόσο δεν τα κατάφερε να βρει ανταπόκριση. Ο διάδοχος του ήταν αυτός που θα έθετε σε νέα βάση τις αμερικανο-αιγυπτιακές σχέσεις, αλλά και το παλαιστινιακό πρόβλημα.

9.2.Ο πόλεμος του 1973: Η αμερικανική στρατηγική σε πρώτο πλάνο-Ο έλεγχος του διεθνούς συστήματος.

Στο κεφάλαιο αυτό, επιβεβαιώνεται η κύρια υπόθεση της παρούσας εργασίας, για την στρατηγική των ηγεμονικών δυνάμεων, διαχρονικά: Ότι δηλαδή οι μεγάλες δυνάμεις, επιχειρούν να επιβάλουν με κάθε τρόπο την ηγεμονία τους στα εκάστοτε υποσυστήματα του διεθνούς συστήματος για να ασκούν έλεγχο και επιρροή σε αυτά. Ταυτόχρονα, απομακρύνουν τις αντίπαλες ηγεμονικές δυνάμεις που επίσης επιχειρούν να προβάλουν την ισχύ τους σε αυτές τις περιοχές, που είτε είναι πλούσιες σε πρώτες ύλες, είτε είναι σημαντικές για τον έλεγχο και την κυριαρχία του παγκόσμιου διεθνούς συστήματος. Ο καθηγητής John Mearsheimer επισημαίνει σχετικά: “Οι μεγάλες δυνάμεις επιχειρούν να μεγιστοποιήσουν την σχετική τους ισχύ”. Αυτό συμβαίνει,¹ προσθέτει, “επειδή η δομή του διεθνούς συστήματος, δημιουργεί ισχυρά κίνητρα στα κράτη να ψάχνουν ευκαιρίες για να κερδίσουν δύναμη, επί ζημία των αντιπάλων τους”. Αναλύοντας περισσότερο την θεωρία του ο Mearsheimer σημειώνει: “Οι Μεγάλες δυνάμεις δρουν με αυτό τον τρόπο γιατί μόνο έτσι μπορούν να αυξήσουν την ασφάλεια τους και συνεπώς την επιβίωση τους.” Οι πιο πάνω διαπιστώσεις, προσεγγίζουν τον τρόπο, με τον οποίο ο Χενρυ Κίσινγκερ έδρασε τη δεδομένη χρονική συγκυρία για να μειώσει την σχετική δύναμη της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή και να αυξήσει την σχετική δύναμη των ΗΠΑ. Συναφώς, το παράθυρο ευκαιρίας που άνοιξε για την αμερικανική πολιτική μετά τον πόλεμο του Οκτωβρίου του 1973, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών το εκμεταλλεύτηκε πλήρως. Οποιαδήποτε αύξηση της επιρροής της ΕΣΣΔ στο πλούσιο σε πετρελαιοφόρα κοιτάσματα, υποσύστημα της Μέσης Ανατολής, διακύβευε τα αμερικανικά συμφέροντα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι στρατηγικές που εφαρμόζουν τα ισχυρά κράτη για να εκπληρώσουν τους στόχους τους, δημιουργούν αρκετές φορές ολέθριες συνέπειες για τους αδύνατους ή λιγότερο ισχυρούς δρώντες του διεθνούς συστήματος. Ο πόλεμος του Οκτωβρίου του 1973 ή Γιόμ Κιπούρ (εβραϊκή γιορτή του εξιλασμού) και ο τρόπος που οι τότε υπερδυνάμεις προσπάθησαν στα πλαίσια της διπολικής διεθνούς δομής να χειραγωγήσουν

¹ Βλ. Mearsheimer, οπ.π. σ. 21.

τους κύριους δρώντες στην σύγκρουση, ούτως ώστε να προκαλέσουν ανακατανομές ισχύος και αλλαγές στις περιφερειακές δομές (υποσύστημα της Μέσης Ανατολής), επιβεβαιώνει τις κύριες αρχές του πολιτικού ρεαλισμού. Σε αυτό το στάδιο της ανάλυσης κρίνουμε σκόπιμο να διατυπώσουμε εκ νέου τον ορισμό που δίνει ο Keohane για το ηγεμονικό κράτος και στη συνέχεια να τον διασυνδέσουμε με την αμερικανική στρατηγική, όταν ο Κίσινγκερ βρισκόταν στο πηδάλιο της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ο κύριος στόχος του Χένρυ Κίσινγκερ τη δεδομένη χρονική συγκυρία, ήταν να αποκτήσει η Αμερική την πρωτοβουλία των κινήσεων στην ειρηνευτική διαδικασία μεταξύ Αράβων και Ισραηλινών, ούτως ώστε να μπορέσει να μειώσει την σοβιετική επιρροή στην Μέση Ανατολή. Αυτό θα γινόταν εφικτό σύμφωνα με τον Κίσινγκερ, αν γινόταν σαφές στους Άραβες ότι το κλειδί για την επίλυση του προβλήματος το είχε η Ουάσιγκτον και όχι η Μόσχα. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, θα άλλαζε ο περιφερειακός συσχετισμός δύναμης επ' ωφελεία της Αμερικής, με αποτέλεσμα η Υπερδύναμη να αυξήσει ακόμα περισσότερο την σχετική της δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το αμερικανικό κράτος, την τότε χρονική συγκυρία ήταν “ τόσο ισχυρό, ώστε να είναι σε θέση να καθορίσει του βασικούς κανόνες που ρύθμιζαν τις διεθνείς - μεσανατολικές σχέσεις και επιθυμούσε να το κάνει”. Εκτός από τον ρόλο που μπορούσε να διαδραματίσει (ως ηγεμονικό κράτος) στη διατήρηση ενός καθεστώτος μπορούσε να αναθεωρήσει τους ισχύοντες κανόνες. . . που έθεταν εμπόδια στη δική του υψηλή στρατηγική”. Συναφώς, η Αίγυπτος² θα ρυμουλκηθεί στην αμερικανική τροχιά εξάρτησης και θα βγει από την εξίσωση, που δημιουργεί αρνητικούς συσχετισμούς δυνάμεων, οι οποίοι απειλούν την αμερικανική

² Βλ. Ibrahim A. Karawan, “The Case of Egypt”, στο Shilbey Telhami and Michael Barnett (editors), *Identity and Foreign Policy in the Middle East* (New York: Cornell University Press., 2002), σ.σ.155-168. Η Αίγυπτος είναι το πιο πολυπληθές κράτος της περιοχής και αποτελεί παράδειγμα κράτους με καθαρή εθνική και πολιτιστική ομοιογένεια. Αυτός είναι και ο λόγος που οι Αιγύπτιοι ηγέτες θεωρούσαν, ότι η Αίγυπτος έπρεπε να παίξει ένα επικυρίαρχο ρόλο στην περιοχή και να ηγηθεί του αραβικού κόσμου. Πολλοί αναλυτές, σημειώνουν το γεγονός ότι η Αίγυπτος είναι το μόνο έθνος-κράτος στην περιοχή, καθώς δεν έχει μειονότητες στο εσωτερικό της. Ακόμα και στις μέρες μας, πολλοί αναλυτές επισημαίνουν ότι η αμερικανική διπλωματία πρέπει να εγκαθιδρύσει ισχυρές σχέσεις με την Αίγυπτο, αν θέλει να επιλύσει την αραβο-ισραηλινή διένεξη. Η Αίγυπτος παραμένει χώρα κλειδί σε οποιαδήποτε διαρκή και βιώσιμη λύση του παλαιστινιακού. Βλ. Mark Landler, “Clinton, Familiar With Pitfalls of Mideast Politics, May Face Early Test in Gaza”, *The New York Times*, January 1, 2009.

στρατηγική στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Επιπρόσθετα, το “ ηγεμονικό κράτος μπορεί να προλάβει την υιοθέτηση κανόνων, στους οποίους αντιτίθεται ή να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην δημιουργία νέων” . Στην συγκεκριμένη περίπτωση το πιο ισχυρό κράτος του αραβικού κόσμου (Αίγυπτος) θα συνάψει συνθήκη ειρήνης με το Ισραήλ (Κάμπ Ντέιβιντ). Έχοντας υπόψη την πολιτική στρατηγική που άρθρωνε ο Νάσερ, η νέα στρατηγική του Σαντάτ, με το πλήρες άνοιγμα του προς τις ΗΠΑ, σηματοδοτούσε στροφή 180 μοιρών για την Αίγυπτο.

Ο Κίσινγκερ με τους χειρισμούς του κατέφερε να ρυμουλκήσει την Αίγυπτο στην αμερικανική τροχιά εξάρτησης, θέτοντας την εκτός της αραβικής εξίσωσης, η οποία ήταν αντίθετη με τα αμερικανικά συμφέροντα. Επρόκειτο στην ουσία, για την εφαρμογή μίας μορφής “διαίρει και βασίλευε”³ στην περίπτωση της μεσανατολικής σύγκρουσης. Η στρατηγική του “ διαίρει και βασίλευε”,⁴ η οποία μετουσιώνεται σε εξισορροπιστικούς ελιγμούς της ηγεμονικής δύναμης, διακλαδώνεται σε δύο συγκεκριμένες πρακτικές που εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Η εξισορροπιστική διαδικασία μπορεί να διεξαχθεί είτε με την αποδυνάμωση του βάρους-ισχύος του ποιοι δυνατού συντελεστή στην διαφορά ή στην ενίσχυση του πιο αδύνατου. ⁵Η ευρύτερη σύλληψη της αμερικανικής στρατηγικής,

³ Memcon between Kissinger and Israeli Ambassador Simcha Dinitz, 10 September 1973, Document 5, *The National Security Archive*, George Washington University. Ο Χένρυ Κίσινγκερ σε κατ ιδίαν συζήτηση που είχε με την Ισραηλινή πρέσβειρα Simcha Dinitz, στις 10 Σεπτεμβρίου του 1973, της είχε αναφέρει ότι προσπαθούσε να βρει τρόπους να διχάσει τους Άραβες. Συνεχίζοντας, πρόσθεσε, ότι ήθελε να κρατηθεί η Σαουδική Αραβία έξω από την σύγκρουση ή σε διαφορετική περίπτωση να εξουθενώσει τους Άραβες.

⁴ Βλ. Wight, ο.π. σ.185.Όπως επισημαίνει ο Martin Wight, το “διαίρει και βασίλευε” είναι μια αρχή με δύο εφαρμογές:ισχύει αναφορικά με τους υποτελείς ή υπηκόους, στην αποικιακή πολιτική ή στην πολιτική απέναντι στα κράτη δορυφόρους.Αυτή είναι η πρώτη της έννοια. Δεύτερον ισχύει όσον αφορά τις ίσες δυνάμεις, ως μια πολιτική των διεθνών σχέσεων της εξωτερικής πολιτικής.Η αρχή του “διαίρει και βασίλευε”, χρησιμοποιήθηκε από όλες τις μεγάλες αυτοκρατορίες του παρελθόντος την Κινεζική, την Βυζαντινή. Η Μεγάλη Βρετανία χρησιμοποίησε αυτή την πολιτική τακτική στις Ινδίες, υποκινώντας την αφοσιωμένη σε αυτός μειονότητα των Μοχαμέτταν, εναντίον της ινδουιστικής πλειοψηφίας.Στην περίπτωση της Παλαιστίνης, υποκίνησε τους Εβραίους έναντι των Παλαιστινίων, ενώ στην περίπτωση της Κύπρου υποκίνησε τους Τούρκους εναντίον των Ελλήνων.

⁵ Βλ. Morgenthau, ο.π. σ.σ.194-195. Η πρώτη τακτική συνίσταται στην επισύναψη επαχθών όρων σε συνθήκες ειρήνης από κράτη που ήθελαν να κρατήσουν τους αντίπαλους τους αδύναμους με το να τους διαιρέσουν ή να προσπαθήσουν να τους κρατήσουν διαιρεμένους. Από τον 17^ο αιώνα, μέχρι το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, αποτέλεσε σταθερά της γαλλικής διπλωματίας να κρατά την γερμανική αυτοκρατορία χωρισμένη σε μικρά κρατίδια, ή να εμποδίζει την συνένωση αυτών των κρατών σε μια ένωση-κρατών, που θα μπορούσε να απειλήσει το εθνικό συμφέρον της Γαλλίας. Η υποστήριξη των προτεσταντών πριγκίπων από τον Ρισελιέ, ή η υποστήριξη από τον Ναπολέοντα τον πρώτο και στη συνέχεια τον τρίτο, των πριγκίπων στην νότια Γερμανία ήταν όλες εξισορροπιστικές κινήσεις, οι οποίες αφορούσαν υπολογισμούς που άπτονταν της ισορροπίας των δυνάμεων στην Ευρώπη. Επιπλέον οι προσπάθειες ενίσχυσης αποσχιστικών κινήσεων μετά τον πρώτο παγκόσμιο

αποτυπώνεται από τον ίδιο τον Κίσινγκερ "... Το κλειδί για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή το είχε η Ουάσιγκτον και όχι η Μόσχα. Αν έπαιζαν με προσοχή το παιχνίδι τους οι Ηνωμένες Πολιτείες, είτε η Σοβιετική Ένωση θα αναγκαζόταν να συνεισφέρει στην εξεύρεση μίας πραγματικής λύσης, είτε κάποιος από τους Άραβες πελάτες της θα έκανε μεταβολή και θα άρχιζε να κινείται προς την πλευρά της Αμερικής. Και στις δύο περιπτώσεις, η σοβιετική επιρροή στα ριζοσπαστικά κράτη θα ελαττωνόταν. Κατά την άποψη του Νίξον και των συμβούλων του, η καλύτερη στρατηγική ήταν να αποδείξουν πως η ικανότητα της Σοβιετικής Ένωσης να δημιουργεί προβλήματα δεν είχε καμία σχέση με την ικανότητα της να τα λύνει. Η αμερικανική υποστήριξη ως ανταμοιβή στα δικαιολογημένα παράπονα των υπευθύνων Αράβων ηγετών θα αποτελούσε το κίνητρο για την αραβική μετριοπάθεια. Έτσι η Σοβιετική Ένωση θα έμπαινε στο περιθώριο της μεσανατολικής διπλωματίας." ⁶ Προχωρώντας επί του πρακτέου, ο Αμερικανός πολιτικός συμπληρώνει: " Για να μπορέσουν να το επιτύχουν αυτό οι ΗΠΑ υιοθέτησαν δύο αλληλοσυμπληρούμενες πολιτικές: Εμπόδιζαν κάθε αραβική κίνηση που πήγαζε από σοβιετική στρατιωτική υποστήριξη ή εμπεριείχε δυνάμει μια σοβιετική στρατιωτική απειλή και αναλάμβαναν μία ειρηνευτική διαδικασία μόλις η απογοήτευση λόγω αδιεξόδου έκανε κάποιους βασικούς Άραβες ηγέτες να απομακρύνονται από τη Σοβιετική Ένωση και να στρέφονται προς την Αμερική. Οι συνθήκες αυτές άρχισαν να επικρατούν μετά τον πόλεμο του 1973." ⁷

και η προσπάθεια της Γαλλίας να κρατήσει διαιρεμένη την Γερμανία εντάσσονται στην πιο πάνω στοχοθεσία. Το ίδιο έπραξε και η Σοβιετική Ένωση αντιτιθέμενη σε κάθε σχέδιο ενοποίησης της Ευρώπης, φοβούμενη ότι αυτό θα ήταν απειλητικό για την ασφάλεια της. Την ίδια τακτική εφαρμόζουν στις μέρες η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, αναφορικά με την πολιτική ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δεύτερη τακτική συνίσταται στην ενίσχυση της πιο αδύναμης πλευράς στη σύγκρουση. Αυτή η περίπτωση μπορεί να διεκπεραιωθεί είτε με συνεχείς εσωτερικές εξισορροπήσεις ενός έθνους, ποιοτικές (καλύτερα οπτικά συστήματα) και ποσοτικές (περισσότερα οπτικά συστήματα) - με την βοήθεια άλλου έθνους - ή με εξωτερικές εξισορροπήσεις, τουτέστιν με την σύναψη συμμαχιών. Η πρώτη περίπτωση αντανάκλα στην Κύπρο, όπου οι Άγγλοι ενίσχυσαν την θέση των Τουρκοκυπρίων στην διακοινοτική σύγκρουση, εναντίον των Ελληνοκυπρίων. Στην περίπτωση των Αράβων κατά την διάρκεια της Αραβικής Εξέγερσης του 1936-1939, οι Άγγλοι συνεργάστηκαν με τους Σιωνιστές, ενώ σε ένα άλλο επίπεδο εκμεταλλεύτηκαν τις εσωτερικές έριδες των Παλαιστινίων, για να τους εξουθενώσουν. Μεταγενέστερα, η διαδικασία του Καμπ Ντέιβιντ, αποδυνάμωσε την συνοχή των Αράβων με το να βγει η Αίγυπτος από την εξίσωση παύοντας έτσι να απειλεί το Ισραήλ και συνεπώς τα υψηλής γεωπολιτικής προτεραιότητας συμφέροντα της ηγεμονικής Αμερικής.

⁶ Βλ. Kissinger(1994), σ.σ.821-822.

⁷ Στο ίδιο, σ.822.

Στις επόμενες γραμμές θα παραθέσουμε τον ευρύτερο καμβά, επί του οποίου εκτυλίχθηκε η κρίση του 1973. Ο διάδοχος του Νάσερ, Ανουάρ Σαντάτ μόλις κατέλαβε την εξουσία προσπαθούσε να βρει ένα παράθυρο ευκαιρίας, που θα τον βοηθούσε να καταλάβει τις χαμένες από τον πόλεμο του 1967 περιοχές, αλλά και να αποκαταστήσει το πληγωμένο γόητρο της Αιγύπτου στον αραβικό κόσμο. Η φήμη της πιο ισχυρής αραβικής χώρας, είχε πληγεί ανεπανόρθωτα από την ταπεινωτική ήττα του 1967. Κινούμενος προς την επιλογή της πολεμικής αναμέτρησης, ο Αιγύπτιος ηγέτης πίστευε ότι θα μπορούσε να αναζωπυρώσει την διπλωματική δραστηριότητα που είχε αδρανοποιηθεί τα έτη 1972 και 1973 και να εμπλέξει τις δύο υπερδυνάμεις στην διαδικασία επίλυσης του προβλήματος. Εκτός από τον στόχο της επανάκτησης του Σινά, ο Ανουάρ Σαντάτ είχε θέσει επίσης ως στόχο την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων που του είχε κληροδοτήσει η νασερική περίοδος.⁸

Η όλη ιδιότυπη αντιπαράθεση με το Ισραήλ, του “μη πολέμου, αλλά και της μη ειρηνευτικής συνθηκολόγησης με αυτό”,⁹ βάρυνε ακόμα περισσότερο τις κρατικές δαπάνες εις βάρος του ΑΕΠ της Αιγύπτου. Η κούρσα των εξοπλισμών εξαιτίας της αντιπαράθεσης με το Ισραήλ, καθώς και το μειωμένο διεθνές ενδιαφέρον για ξένες επενδύσεις στην Αίγυπτο, εμπόδιζαν τον Σαντάτ από το να υλοποιήσει τους στόχους του.

Όταν ο Σαντάτ αντιλήφθηκε ότι η Σοβιετική ένωση δεν ήταν πλήρως πρόθυμη να στηρίξει την προσπάθειά του, εναντίον του Ισραήλ, αποφάσισε να κινηθεί μόνος του προς τον πόλεμο. Η ευρύτερη απροθυμία των Σοβιετικών μπορεί να ερμηνευθεί και στα πλαίσια της περιόδου της Υφέσης (détente)¹⁰ μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων που άρχισε το 1972.¹¹

⁸ Βλ. Cleveland, οπ.π. σ.σ.374-375. Ο Σαντάτ είχε διαφορετικές αντιλήψεις από τον προκατόχο του αναφορικά με τον ρόλο του κράτους στην οικονομία. Στόχευση του ήταν να αποκλίνει από το νασερικό μοντέλο της ενίσχυσης και υπερδιόγκωσης της κρατικής μηχανής και της κρατικής γραφειοκρατίας. Για το φαινόμενο αυτό στην Αίγυπτο, βλ. Owen, οπ.π. σ.σ.23-24. Ο Σαντάτ αποσκοπούσε στο να δώσει άλλες κατευθύνσεις στην αιγυπτιακή ικονομία μέσω της οικονομικής φιλελευθεροποίησης του αιγυπτιακού πολιτικού οικονομικού συστήματος. Το σλόγκαν που εισήγαγε αναφορικά με την νέα του οικονομική πολιτική του ήταν “η επανάσταση της επανόρθωσης”.

⁹ Κάποιες συγκρούσεις μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ σημειώθηκαν το 1970, όταν Ο Νάσερ είχε αρχίσει τον “πόλεμο φθοράς” εναντίον του Ισραήλ.

¹⁰ Για την περίοδο αλλά και για τα αίτια της ύφεσης (1972-1979) στον ανταγωνισμό των δύο υπερδυνάμεων, βλ. Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου* (Αθήνα: Εκδ. Πατάκη, 2002), σ.σ.246-287.

¹¹ Για την Υφέση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, βλ. Kissinger, οπ.π. σ.σ.816-848. Βλ. επίσης Kissinger (1999), σ.σ. 110-114.

Η ένταση στις σχέσεις των δυο χωρών άρχισε να γίνεται πιο σαφής, όταν ο Σαντάτ εκδίωξε βεβιασμένα τους Ρώσους αξιωματικούς από το στρατό του, τον Ιούλιο του 1972. Αποφασισμένος να ακολουθήσει την οδό της σύγκρουσης, ο Σαντάτ σύναψε στρατιωτική συμφωνία με την Σύρια τον Απρίλιο του 1973 και ακολούθως προέβη σε μία εξισοροπιστική κίνηση “τελευταίας στιγμής”, συνάπτοντας συμμαχία με την Ιορδανία παρόλο που οι σχέσεις τους τα τελευταία χρόνια δεν ήταν και οι καλύτερες.¹² Η όλη συλλογιστική γύρω από την σύμπληξη του Άξονα Συρίας - Αιγύπτου ήταν να επιτευχθεί διπλός αιφνιδιασμός τόσο σε τακτικό όσο και στρατηγικό επίπεδο ούτως ώστε οι δύο χώρες να μπορέσουν να προωθήσουν πιο αποτελεσματικά τον στόχο τους.¹³

Ακολουθώντας πιστά τα σχέδια του, ο Σαντάτ στις έξι Οκτωβρίου επιτέθηκε στο Σινά. Τα αιγυπτιακά στρατεύματα κατάφεραν να προωθηθούν με επιτυχία μέχρι την γραμμή Bar Lev στην ανατολική πλευρά της διώρυγας του Σουέζ, συντρίβοντας τις ισραηλινές θέσεις στην περιοχή. Το γεγονός αποτελούσε μέγιστη επιτυχία για τον Σαντάτ καθώς ανέτρεπε τα μέχρι τότε δεδομένα και απόψεις για την παντοδυναμία του Ισραήλ, αλλά και για το εφικτό μιας τέτοιας επιχείρησης.¹⁴

Παράλληλα, οι Σύριοι επιτέθηκαν καταφέροντας να διεμβολίσουν τις ισραηλινές θέσεις στα κατεχόμενα υψώματα του Γκολάν. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι οι δύο χώρες είχαν διαφορετικά κίνητρα από τη σύγκρουση. Ο Ασάντ δεν ενδιαφερόταν για καμία ειδική σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και απόρριπτε τις οποιοσδήποτε διαπραγματεύσεις. Στόχος του Σύρου ηγέτη ήταν η επανάκτηση των υψωμάτων Γκολάν. Επιπρόσθετα, ενώ ο Σαντάτ

¹² Memorandum from National Security Council[NSC] Staff, “Indications of Arab Intentions to initiate hostilities”, Document 1, [early May 1973] (NSA), οπ.π. Την άνοιξη του 1973 ο Σαντάτ είχε δηλώσει σε ένα δημοσιογράφο τα εξής: “Time has come for a shock”. Ωστόσο κανένας, μη εξαιρουμένων και των δύο υπερδυνάμεων του διπολικού συστήματος δεν είχε αντιληφθεί τι θα συνέβαινε τον Οκτώβριο του 1973. Ο Σαντάτ είχε πάρει την απόφαση να προχωρήσει σε πόλεμο από τον Οκτώβριο του 1972, αλλά την κρατούσε μυστική.

¹³ Οι στρατιώτες μέχρι το τελευταίο λεπτό δεν ήξεραν ότι θα πάνε σε πόλεμο. Η διάταξη των δυνάμεων (παράταξη αμυντικών αντιαεροπορικών συστημάτων), ήταν τέτοια που δεν προμήνυε τον πόλεμο. Στο πολιτικό πεδίο γινόταν μία προσπάθεια για αναζωογόνηση της ειρηνευτικής διαδικασίας. Η όλη επιχείρηση καμουφλαρίστηκε σε μια στρατιωτική άσκηση.

¹⁴ Βλ. Cleveland, οπ.π. σ. 375. Οι Σοβιετικοί Σύμβουλοι είχαν πρωθύστερα πει στον Σαντάτ, ότι η επιχείρηση αν και ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί θα κρατούσε τουλάχιστον τέσσερις μέρες με απώλειες για τον αιγυπτιακό στρατό της τάξεως του 50%. Ωστόσο, μέσα στις πρώτες είκοσι-τέσσερις ώρες 80,000 Αιγύπτιοι στρατιώτες πέρασαν την διώρυγα με απώλειες μόνο 200 στρατιώτες. Ο Σαντάτ πέτυχε ένα μεγάλο εγχείρημα του μετά από τέσσερις περίπου δεκαετίες συνεχών ταπεινώσεων και ηττών.

είχε υπόψη ένα περιορισμένο πόλεμο με το Ισραήλ, ο Ασάντ θεωρούσε ότι ένας γενικευμένος πόλεμος με το Ισραήλ, ίσως το ανάγκαζε να αποσυρθεί από τη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη.¹⁵ Συγκεκριμένα, όταν ο αιγυπτιακός στρατός πέρασε στην ανατολική διώρυγα του Σουέζ, διεμβολίζοντας τις ισραηλινές θέσεις στην γραμμή Bar-Lev, έμεινε σε αυτό το σημείο-κρατώντας αμυντική διάταξη- χωρίς να προωθηθεί πιο βαθιά μέσα στην έρημο του Σινά (7 Οκτωβρίου). Όπως έχουμε σημειώσει και πιο πάνω ο στρατηγικός στόχος του Σαντάτ ήταν να αναζογωνήσει την ειρηνευτική διαδικασία, που είχε περιέλθει σε τέλμα. Αν επιχειρούσε να κερδίσει παιρετέρω έδαφος υπήρχε πάντα ο κίνδυνος να υποστεί ο αιγυπτιακός στρατός, ακόμα μια βαρία ήττα στην έρημο του Σινά. Ωστόσο, οι Σύριοι δεν γνώριζαν αυτό τον στρατηγικό στόχο της Αιγύπτου και πιάστηκαν εξαπλήνης όταν αντελήφθηκαν ότι οι Αιγύπτιοι στρατιώτες δεν είχαν καμία πρόθεση να προχωρήσουν σε πιο γενικευμένες επιχειρήσεις. Ο Ασάντ αρχικά απέδωσε την εξέλιξη των επιχειρήσεων σε ένα στρατηγικό σχέδιο που δεν είχε αποκαλυφθεί στους Σύριους. Έτσι, η Συρία αναγκάστηκε να πολεμήσει το Ισραήλ μια βδομάδα εντελώς μόνη, χωρίς την βοήθεια του Αιγυπτίου συμμάχου της. Από την άλλη, οι εξελίξεις στο αιγυπτιακό μέτωπο βοήθησαν τους Ισραηλινούς να επικεντρωθούν στο συριακό μέτωπο και να συντρίψουν τους Σύριους.¹⁶

Στο μεταξύ, στις δέκα Οκτωβρίου οι Σοβιετικοί άρχισαν να μεταφέρουν προμήθειες από αέρος στους Άραβες πελάτες τους. Η απόφαση αυτή των Σοβιετικών να εγκαταστήσουν μία αερογέφυρα μέσω της οποίας θα μεταφέρονταν προμήθειες στους Αιγυπτίους είχε παρθεί μόλις άρχισε ο πόλεμος διότι η Μόσχα πίστευε ότι κάτι τέτοιο θα ενίσχυε το γόητρο της στον αραβικό κόσμο.¹⁷ Ωστόσο η εν λόγω απόφαση είχε σημαντικό αντίκτυπο τόσο για τους εμπόλεμους, όσο και για την έκβαση του πολέμου. Από την μία μεριά ενθάρρυνε τους

¹⁵ Βλ. William Burr, "The October War and U.S Policy", Introduction, (NSA).

¹⁶ Βλ. Seale, οπ.π.σ.σ.202-211.Ως αποτέλεσμα της αιγυπτιακής στρατηγικής-απραξίας, από τις 7 μέχρι τις 9 του Οκτώβρη του 1973, η ισραηλινή αεροπορία σφυροκόπησε τις συριακές θέσεις στο Σινά, ενώ στις 10 του ιδίου μήνα το στρατηγείο της συριακής αεροπορίας, καθώς και άλλα αστικά κτίρια βομβαρδίστηκαν.Την επομένη στις έντεκα, ενισχυμένες ισραηλινές δυνάμεις, υποστηριζόμενες από την ισραηλινή αεροπορία πέρασαν την Μοβ Γραμμή (Purple Line-γραμμή ανακωχής μετά τον πόλεμο του 1967) και άρχισαν να κατευθύνονται προς τη Δαμασκό.Τότε ο Σύρος ηγέτης ζήτησε την βοήθεια του Σαντάτ, αλλά ο τελευταίος αρνήθηκε, καθώς δεν ήθελε να κλιμακωθεί η σύγκρουση.Στις 13 του Οκτώβρη οι Ισραηλινοί βρέθηκαν να είναι έξω από το χωριό Σασα προς τη Δαμασκό.Τότε οι σχέσεις Συρίας-Αιγύπτου ψυχράθηκαν ακόμα περισσότερο.Αυτές οι εξελίξεις στα στρατιωτικά θέατρα Αιγύπτου-Συρίας, ήταν και ο κύριος λόγος για την ήττα των Αράβων στον πόλεμο.

¹⁷ Department of State, Operations Center, Middle East Task Force, Situation Report#18, " Situation in the Middle East", as of 1800 EDT, October 10, 1973, Document 23,(NSA), οπ.π.

Αιγυπτίους και τους Σύριους να συνεχίσουν τον πόλεμο. Από την άλλη μεριά, η Ουάσιγκτον αντιμετώπιζοντας την σοβιετική ενέργεια ως πρόκληση και ως ευθεία αμφισβήτηση της αμερικανικής θέσης στην περιοχή, προχώρησε με τη σειρά της στην δημιουργία της δικής της αερογέφυρας προς το Ισραήλ. Στις 13 του ιδίου μήνα ο πρόεδρος Νίξον διέταξε να δημιουργηθεί μια γιγάντια στρατιωτική αερογέφυρα προς το Ισραήλ. Εξηγώντας αργότερα, ο ίδιος ο Κίσινγκερ την τακτική του, ανέφερε ότι αυτή η ενέργεια ήταν μέρος της διπλωματικής του στρατηγικής, δηλαδή αφού απέτυχε να κερδίσει την υποστήριξη των Αιγυπτίων για την δημιουργία μιας συμφωνίας ανακωχής μέσω των Ηνωμένων Εθνών, ήταν αναγκαίο να επιμνησθεί η σύγκρουση για να αναγκαστούν οι ίδιοι οι Άραβες να ζητήσουν την συμφωνία ανακωχής.¹⁸

Στο μεταξύ, οι ισραηλινές στρατιωτικές δυνάμεις είχαν καταφέρει να ανακαταλάβουν τα υψώματα Γκολάν στις 12 του μήνα, εστιάζοντας τώρα πλέον την πολεμική τους προσπάθεια στο μέτωπο με την Αίγυπτο. Στις 14 Οκτωβρίου οι Αιγύπτιοι άρχισαν μία τεράστια επίθεση με τεθωρακισμένα στο Σινά στην οποία όμως ηττήθηκαν από τους ισραηλινούς με αποτέλεσμα οι ισραηλινές δυνάμεις να καταφέρουν να περάσουν στην δυτική πλευρά της διώρυγας. Η πλάστιγγα άρχισε να γέρνει οριστικά υπέρ του Ισραήλ. Στις 22 Οκτωβρίου, παραβιάζοντας την ανακωχή του ΟΗΕ τεράστιες ποσότητες οπλισμού μεταφέρθηκαν στην απέναντι πλευρά της διώρυγας στο Σινά.¹⁹ Τα Ισραηλινά στρατεύματα όδευαν στην οριστική περικύκλωση του αιγυπτιακού στρατού, κάτι το οποίο δεν ήθελε καμία από τις υπερδυνάμεις.²⁰

¹⁸ Department of State, Operations Center, Middle East Task Force#22, 10/12/73, (NSA).

¹⁹ Department of State Operations Center, Middle East Task Force Situation Report#57, Document 59,10/23/73, (NSA).

²⁰ Βλ. Janice Gross Stein, "Flawed Strategies and Missed Signals: Crisis Bargaining between The Super Powers", στο David W. Lesch (edited), *The Middle East and The United States*, ο.π. σ.σ.212-213. Κατά παράδοξο τρόπο η Αμερική και Σοβιετική Ένωση, είχαν ως κοινό στόχο την μη καταστροφή του αιγυπτιακού στρατού. Η μεν Σοβιετική Ένωση δεν ήθελε να γνωρίσει μία νέα ήττα το κράτος εντολέας της. Αυτό θα διακύβευε την φήμη της Ρωσίας ως αξιόπιστης συμμάχου αλλά και ως προμηθέα οπλικών συστημάτων στον Τρίτο Κόσμο. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, ή ήττα της Αιγύπτου θα διακύβευε την αμερικανική στρατηγική για την εδραίωση μίας ειδικής σχέσης με την Αίγυπτο, με στόχο την δημιουργία ενός πολιτικού μονοπωλίου στην περιοχή, με την παράλληλη, εξάλειψη της σοβιετικής επιρροής.

Ο ίδιος ο Σαντάτ θα απευθύνει για πρώτη φορά απευθείας έκκληση στον Νίξον, να “επέμβει αποτελεσματικά, ακόμα και εάν αυτό προϋποθέτει τη χρήση βίας”.²¹ Σε μία προσπάθεια αποκλιμάκωσης της κρίσης οι δύο υπερδυνάμεις συμφώνησαν σε ένα σχέδιο ανακωχής, το οποίο θα διέσωζε το τρίτο σώμα στρατού από την άμεση περικύκλωση. Τυχόν καταστροφή του αιγυπτιακού στρατού, θα οδηγούσε την Αίγυπτο σε νέα ταπείνωση με ανυπολόγιστες συνέπειες για την στόχους των δρώντων, όσο αφορά την σταθερότητα στη Μέση Ανατολή. Η Αίγυπτος θα βρισκόταν σε ακόμα πιο επικίνδυνη θέση σε περίπτωση που τα ισραηλινά στρατεύματα προέλαυναν προς το Κάιρο.

Ο Σαντάτ διαμήνυσε και στις δυο υπερδυνάμεις να στείλουν δυνάμεις για να επιτηρήσουν την παραβίασθαισα από το Ισραήλ ανακωχή. Η Σοβιετική Ένωση απάντησε ότι θα δρούσε μονομερώς για την επιβολή της ανακωχής. Αυτή η εκδήλωση της πρόθεσης της Σοβιετικής ηγεσίας έφερε για ακόμα μια φορά τις δύο ψυχροπολεμικές υπερδυνάμεις στο χείλος του παγκόσμιου πυρηνικού²² πολέμου, με την Αμερική να θέτει τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις σε άμεσο βαθμό επιφυλακής.²³

²¹ Hotline Messages from Brezhnev to Nixon, 23 October 1973, Document 61A και 61B, (NSA). Ο Σαντάτ έκανε λόγο για τις “αμερικανο-σοβιετικές” εγγυήσεις για τερματισμό του πολέμου. Απαντώντας την ίδια μέρα ο Νίξον είπε ότι η Αμερική είχε κάνει “εγγυημένες προσπάθειες” για μία διευθέτηση και ότι είχε δώσει οδηγίες στον Κίσινγκερ να κάνει τις απαιτούμενες παραστάσεις στο Ισραήλ για να συμμορφωθεί στην συμφωνία κατάπαυσης του πυρός.

²² Βλ. Ηλία Κουσκουβέλης, *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο* (Αθήνα: Εκδ.Ποιότητα, 2000), σ.σ.53-54, Είναι γεγονός ότι ο ψυχροπολεμικός ανταγωνισμός των υπερδυνάμεων, συνοδευόταν από τον μεταξύ τους πυρηνικό ανταγωνισμό.Οι ΗΠΑ έκαναν την πρώτη πυρηνική δοκιμή στο Αλαμαγκόρνο του Νέου Μεξικού στις 14.7.1945.Επίσημα όμως, απέκτησαν πυρηνικά όπλα με την χρήση δύο βομβών κατά της Ιαπωνίας, στην Χιροσίμα (6/8/1945) και στο Ναγκασάκι στις 9/8/1945. Το 1952 Νοέμβριο δοκίμασαν μια θερμοπυρηνική βόμβα (βόμβα υδρογόνου).Οι Σοβιετικοί από την πλευρά τους απέκτησαν πυρηνική βόμβα τον Αύγουστο του 1949.Οι Σοβιετικοί τους ακολούθησαν το 1953, με την κατασκευή μιας μικρότερης ισχύος βόμβας υδρογόνου.Παρά την απόκτηση πυρηνικών όπλων από την ΕΣΣΔ στο τέλος της δεκαετίας του 1940, η τελευταία δεν κατέφερε την εν λόγω χρονική συγκυρία για να δράσει αποτρεπτικά έναντι των ΗΠΑ, καθώς οι Αμερικανοί εκτός από το γεγονός ότι είχαν περισσότερα πυρηνικά και βομβαρδιστικά κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα γεωπολιτικό κλοιό βάσεων γύρω από την Σοβιετική Ένωση.Στις αρχές του 1950 είχαν βάσεις στην Ισλανδία, στον Καναδά, στην Βόρειο Αφρική, στην Τουρκία, στην Λιβυή και στην Κύπρο.Η υπεροχή των Αμερικανών έναντι των Σοβιετικών, υπογραμμιζόταν και από το δόγμα των “μαζικών αντιποίνων”, (1954-1957).Σύμφωνα με το δόγμα αυτό οι ΗΠΑ έπρεπε να διατηρήσουν την πρωτοβουλία δράσης στις διεθνείς υποθέσεις και να μην περιορίζονται μόνο στο να αντιδρούν σπασμωδικά στις κρίσεις που προκαλούν άλλοι.Συναφώς, οι Αμερικανοί θα διατηρούσαν μια δύναμη μαζικής απερίθωτης και θα απειλούσε με την χρήση των πυρηνικών όπλων οποιονδήποτε αντίπαλο προσπαθούσε να εκμεταλλευτεί οποιοδήποτε τοπικό ή περιφερειακό πλεονέκτημα.Η αμερικανική στρατηγική μπορούσε να περιγραφεί ως αυτή της “βέβαιης υπεροχής”, (assured supremacy).Οι Σοβιετικοί στην προσπάθεια τους να εξισορροπήσουν την αμερικανική

Τελικά το νέο σχέδιο επιτήρησης της ανακωχής από δυνάμεις του ΟΗΕ, με την τελική συναίνεση της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε την κρίση σε αποκλιμάκωση. Η αμερικανική υπερδύναμη κατάφερε να αποδείξει ότι ήταν σε θέση, “να υποδείξει τους κανόνες που αυτή ήθελε για την ρύθμιση των μεσανατολικών σχέσεων”. Αναφορικά με τις αυξημένες αμερικανικές δυνατότητες σε σχέση με τις σοβιετικές, ο Χένρυ Κίσινγκερ παρατηρεί: “ Η Σοβιετική Ένωση είχε την ικανότητα να ανεβάζει το επίπεδο της έντασης, αλλά όχι και τα μέσα για να ολοκληρώσει μία κρίση ή για να προωθή διπλωματικά τα αιτήματα των φίλων της. Μπορούσε να απειλεί με επεμβάσεις, όπως είχε κάνει το 1956, αλλά η ιστορία είχε αποδείξει την τάση των Σοβιετικών να υποχωρούν μόλις και η Αμερική έτριζε τα δόντια της”.

24

Μία άλλη διάσταση του πολέμου αυτού είναι ο τρόπος που οι Ευρωπαίοι έδρασαν κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ο Κίσινγκερ φάνηκε ιδιαίτερα ενοχλημένος από την στάση των Ευρωπαίων, που όπως είπε συμπεριφέρονταν σαν “τσακάλια”, επειδή έκαναν τα πάντα υπέρ των Αράβων”.²⁵ Ο Αμερικανός υπουργός εξωτερικών φάνηκε ιδιαίτερα θυμωμένος όταν η

υπεροχή σε πυρηνικά όπλα, έστρεψαν την προσοχή τους στην δημιουργία διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων. Στις 4 Οκτωβρίου 1957 οι Σοβιετικοί κατάφεραν να εκτοξεύσουν τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο της γης. Αυτό το γεγονός τους έφερε πολύ κοντά στην εξισορρόπηση της αμερικανικής πυρηνικής υπεροχής. Στα τέλη του 1962 οι Σοβιετικοί ήταν σε θέση να επιφέρουν ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα στους ευρωπαίους συμμάχους των ΗΠΑ, με αποτέλεσμα οι Αμερικανοί να βρεθούν στο δίλημμα αν θα έπρεπε να θυσιάσουν τους Ευρωπαίους συμμάχους τους για να καταστρέψουν την ΕΣΣΔ. Πρέπει να σημειωθεί ότι το 1966 το σοβιετικό οπλοστάσιο αριθμούσε 224 διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους. Αν και για 35 χρόνια, από το 1950 έως το 1985 οι Σοβιετικοί ζούσαν στην αριθμητική κατωτερότητα έναντι των Αμερικανών (5000 πυρηνικές κεφαλές έναντι 3000), ωστόσο σύμφωνα με τον υπουργό Αμυνας, Μακναμάρα, τίποτα δεν εγγυάτο ότι στην περίπτωση μιας αμερικανικής επίθεσης έναντι των σοβιετικών, δεκάδες όπλα των Σοβιετικών δεν θα επιβίωναν για να επιφέρουν ζημιά στις αμερικανικές πόλεις (βέβαια αμοιβαία καταστροφή).

²⁵ Message from Brezhnev to Nixon, 24 October 1973, received at State department, 10:00 p.m, (NSA), οπ.π. Όταν το Ισραήλ παραβίασε την ανακωχή του Συμβουλίου Ασφαλείας, στις 22 Οκτωβρίου, ο Μπρέζνιεβ διαμήνυσε στο Νίξον ότι οι ΗΠΑ και οι Σοβιετική Ένωση έπρεπε να δράσουν από κοινού για επιλυθεί η κρίση. Το μήνυμα του Ρώσου γηγέτη εμπεριείχε και τη σαφή αναφορά, ότι αν οι ΗΠΑ δεν είναι πρόθυμες να δράσουν από κοινού με την ΕΣΣΔ, τότε η τελευταία θα δρούσε μόνη της. Ο Μπρέζνιεβ πίστευε ότι έτσι θα μπορούσε να πιέσει την Αμερική για από κοινού δράση, ούτως ώστε να αποτραπεί το Ισραήλ από περαιτέρω δράση. Ωστόσο η σοβιετική υπερδράση (Overaction) είχε ως απάντηση την αμερικανική υπερ-αντίδραση (Overreaction). Ο Κίσινγκερ αποφάσισε να απαντήσει στην σοβιετική κίνηση, με την απειλή ενός πυρηνικού πολέμου. Τα στρατιωτικά επιτελεία διατάχθηκαν να θέσουν τα επίτεδα επαγρύπνησης των ένοπλων δυνάμεων στην κατάσταση III (DEFCON III). Αυτό σήμαινε ότι θα ετίθονταν οι στρατιωτικές πυρηνικές μονάδες στο υψηλότερο επίπεδο ετοιμότητας. Το Defcon II σήμαινε ότι οι μονάδες θα ήταν έτοιμες για χρήση). Έτσι αποκλιμακώθηκε η κρίση. Βλ. επίσης, Memcon Between Kisinger and Huang Zhen, 25 October 1973, Document 72, (NSA).

²⁴ Βλ. Kissinger (1994), σ. 821.

²⁵ Transcript “Secretary Staff meeting”, 23 October 1973, 4:35, p.m (NSA).

Δυτική Γερμανία, αρνήθηκε να επιτρέψει σε ισραηλινά πλοία να φορτώσουν πολεμοφόδια από τις αμερικανικές βάσεις-αποθήκες στη Δυτική Γερμανία. Εξέφρασε μάλιστα την πεποίθηση ότι οι Δυτικό-Ευρωπαίοι σκόπιμα απομόνωνσαν την Ουάσιγκτον.²⁶

Οι Ευρωπαίοι θα πλήρωναν τους Αμερικανούς με το ίδιο νόμισμα, αφού το 1956, οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να στηρίξουν τα σχέδια τους έναντι του Νάσερ. Επιπρόσθετα υπήρχε ακόμα ένα άλλο θέμα στην σύγκρουση που απασχολούσε όλους τους δρώντες. Αυτό ήταν το παίγνιο του πετρελαίου και η απόφαση των Αράβων να χρησιμοποιήσουν το όπλο του πετρελαίου, για να πιάσουν τους Αμερικανούς να μην μεροληπτούν υπέρ του Ισραήλ.²⁷ Οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες σε ειδική σύσκεψη που είχαν στο Κουβέϊτ, στις 18 Οκτωβρίου, αποφάσισαν να επιβάλουν ένα πλήρες εμπάργκο πετρελαίου στις ΗΠΑ.²⁸ Ακόμα και μετριοπαθή αραβικά κράτη, όπως η Σαουδική Αραβία αποφάσισε να συμμετάσχει στο εμπάργκο εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών. Όπως φαίνεται από το σχετικό έγγραφο, αυτό που εξόργισε τον βασιλιά Φεϊσάλ, ήταν η αμερικανική απόφαση για παραχώρηση βοήθειας στο Ισραήλ, ύψους 2,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων.²⁹ Ο Σαουδάραβας μονάρχης δεν δίστασε να κάνει έκκληση για Τζιχάντ. Μερικά “αδύναμα έθνη”³⁰ φάνηκε ότι με τις αποφάσεις τους θα μπορούσαν να θέσουν σε αμφισβήτηση τα αμερικανικά συμφέροντα στη Μέση Ανατολή.

²⁶ Department Of State Cable 212618 to U.S Embassy West Germany, Secretary Meeting with FRG Ambassador Von Staden, October 26, 27 October 1973.(NSA).

²⁷ Memcon between Deputy Secretary of State Kenneth Rush and Petroleum Company Executives, “The Middle East Conflict and U.S.Oil Interests”, 10 October 1973, (NSA).

²⁸ U.S. Embassy Kuwait cable 3801, Cable to State Department, Atiqui Comment on OAPC Meeting, 18 October 1973”, File No 13,(NSA).

²⁹ Embassy in Saudi Arabia Cable 4663 to State Department, Saudi Ban on Oil Shipments to U.S, 23 October 1973, (NSA).

³⁰ Βλ.Waltz, ο.π. σ.σ. 153-154. Ο Waltz αντιπαραβάλλει την κατάσταση που βρέθηκαν οι ΗΠΑ μετά την ενεργειακή κρίση του 1973, με αυτή των Ευρωπαίων για να δείξει πόσο πιο αυτάρκεις-ισχυρές ήταν οι ΗΠΑ έναντι των συμμάχων τους. Ενώ η Δυτική Ευρώπη εισήγαγε το 60 τοις εκατό των αναγκών της από τη Μέση Ανατολή, η Αμερική εισήγαγε μόνο το 2 τοις εκατό από την Μέση Ανατολή. Συναφώς, ο Waltz σημειώνει ότι η Δυτική Ευρώπη κατά τη διάρκεια της κρίσης υπέστη ένα είδος πολιτικής καρπαζιάς λόγω της εξάρτησης από τους Άραβες, με αποτέλεσμα να πρέπει να προσαρμοστεί στις οικονομικές αναγκαιότητες της περιόδου εκείνης. Αντίθετα οι ΗΠΑ δεν είχαν καμία ανάγκη να κατευνάσουν τους Άραβες. Τουναντίον, οι ΗΠΑ μπορούσαν να διαχειριστούν την κρίση που άλλοι προκάλεσαν για να δημιουργήσουν ένα ισοζύγιο συμφερόντων και δυνάμεων, υποσχόμενες την ειρήνη.

Εν πάση περιπτώσει, ο Κίσινγκερ θα επιτύχει πέρα για πέρα τους στόχους του. Χρησιμοποιώντας την παλίνδρομη διπλωματία (Shuttle diplomacy),³¹ στη μεσανατολική σκακιέρα³² θα αλλάξει δραστικά την μεσανατολική ισορροπία δυνάμεων, με αποτέλεσμα την συμφωνία Σινά Ι και ΙΙ, η οποία θα έχει ως κατάληξη την συμφωνία του Καμπ Ντεϊβιντ μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ. Η αμερικανική διπλωματία δοκίμασε όλες τις επιλογές που είχε στη διάθεση της για να επιτύχει μία συμφωνία μεταξύ των αραβικών κρατών και του Ισραήλ. Ωστόσο, τα αραβικά κράτη δεν συμφωνούσαν μεταξύ τους για το περιεχόμενο μίας επικείμενης λύσης.³³ Ο Σαντάτ επέμεινε ότι έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στις διαπραγματεύσεις σχετικά με την απόσυρση των ισραηλινών δυνάμεων από το αιγυπτιακό μέτωπο. Αντίθετα η Συρία ήθελε να αποτρέψει μία ξεχωριστή συμφωνία με τον Σαντάτ και εάν αυτό δεν γινόταν εφικτό να πάρει μέρος στις διαπραγματεύσεις μαζί με την Αίγυπτο σε ισότιμη βάση. Η Ιορδανία από την πλευρά της ήθελε να διαβουλευτεί για το καθεστώς της δυτικής Όχθης, αλλά το σχέδιο του Ισραηλινού Υπουργού Εξωτερικών Αλόν για την παραχώρηση στην Ιορδανία ενός στενού διαδρόμου γύρω από την Ιεριχά (Κεντρική Δυτική Όχθη) με την παράλληλη εκχώρηση αυτονομίας στους Παλαιστίνιους, (υπό ισραηλινή διοίκηση), δεν έγινε αποδεκτό από τον βασιλιά Χουσεΐν. Μετά από το διαφαινόμενο αδιέξοδο τα φώτα της αμερικανικής διπλωματικής πρωτοβουλίας στράφηκαν και πάλι στην Αίγυπτο. Είχε ήδη υπογραφεί τον Ιανουάριο του 1974, η συμφωνία στρατιωτικής απεμπλοκής από τη διώρυγα του Σουέζ ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Ισραήλ.³⁴ Ο Σαντάτ έστειλε στην Ουάσινγκτον (13 Αυγούστου 1974), τον Αιγύπτιο Υπουργό Εξωτερικών, Ισμαήλ Φαχμί δύο μέρες μετά την ανάληψη της προεδρίας από τον Φόρντ. Αυτή ήταν και η βασική

³¹ Βλ. Kissinger (1999), σ.411. Ο όρος αναφέρεται στη διπλωματική πρακτική που συνίσταται στο αεροπορικό πηγαίνελα μεταξύ πρωτευουσών. Την πρακτική αυτή, την εγκαίνιασε ο Κίσινγκερ σε ώρες κρίσεων στη Μέση Ανατολή.

³² Πρέπει να σημειωθεί ότι η εποχή της Υφέσης μεταξύ της ΕΣΣΔ και των ΗΠΑ, μείωσε τις πιθανότητες οι αδύναμοι δρώντες, Παλαιστίνιοι και Κύπριοι να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν τον άλλο πόλο του διεθνούς συστήματος, για να εξασφαλίσουν μία πιο ισορροπημένη επίλυση των προβλημάτων τους. Οι δυο υπερδυνάμεις προτάσσουν πάνω από όλα το δικό τους εθνικό συμφέρον και είναι έτοιμες να θυσιάσουν τα συμφέροντα των μικρών τους πελατών-συμμάχων τους.

³³ Βλ. Kissinger, οπ.π.σ.σ. 380-417.

³⁴ Το Ισραήλ αναλάμβανε να αποσυρθεί από τις περιοχές δυτικά της διώρυγας, τις οποίες κατείχε από τότε που είχαν υπογραφεί οι συμφωνίες ανακωχής τον Οκτώβριο του 1973. Ταυτόχρονα οι ισραηλινές δυνάμεις, αποσύρθηκαν μερικά μίλια πίσω στο μέτωπο του Σινά, ανατολικά της διώρυγας, όπου δημιουργήθηκαν τρεις παράλληλες ζώνες ασφαλείας, πλάτους έξι μιλίων, για τους Αιγύπτιους, τα Ηνωμένα Έθνη και τους Ισραηλινούς.

προσέγγιση που οδήγησε στο κλείσιμο του ψυχολογικού ρήγματος μεταξύ Αιγύπτου και Δύσης. Μετά από εντατικές διαπραγματεύσεις, την πρώτη Σεπτεμβρίου 1975 μονογραφήθηκε στη Γενεύη η συμφωνία Σινά II, η σημαντικότερη συμφωνία για τη Μέση Ανατολή- η οποία οδήγησε στις συμφωνίες του Καμπ Ντειβιντ, βάσει των οποίων επιστράφηκε σταδιακά όλη η χερσόνησος του Σινά στην Αίγυπτο. Κάτω από αυτή την συμφωνία, το Ισραήλ απέσυρε τις δυνάμεις του στην περιοχή, από τα 12 στα 26 μίλια και η εκκενωθείσα περιοχή μετατράπηκε σε νέα ζώνη το Ηνωμένων Εθνών. Το Ισραήλ εκκένωσε επίσης τα πετρελαιοφόρα κοιτάσματα του Αμπού Ρουντέις και του Ρας Σουδάρ (Φεβρουάριου του 1976). Ο Σαντάτ είχε πειστεί ότι για να κερδίσει το Σινά θα έπρεπε να προσκολληθεί ακόμα περισσότερο στην αμερικανική τροχιά.

Στο μεταξύ, στο Ισραήλ στις εκλογές του Μαΐου του 1977, το κόμμα Λικούντ θα αναδειχθεί πρώτο κόμμα και θα ανέλθει στην εξουσία. Αυτό το γεγονός καθ' εαυτό, θα σημειώσει μία μεγάλη αλλαγή στον τρόπο που το Ισραήλ θα αντιμετωπίζει την ειρηνευτική διαδικασία εν γένει. Ο ηγέτης του ο Μεναχέμ Μπέγκιν θα προκαλέσει έκπληξη τόσο στην ισραηλινή κοινή γνώμη, όσο και στην παγκόσμια με την προσωπική του μεταστροφή, όσον αφορά την ειρήνη με τους Άραβες. Ενώ ήταν διαπρύσιος κήρυκας της δημιουργίας του κράτους του “Μεγάλου Ισραήλ”, το οποίο θα περιλάμβανε μέσα στα φυσικά του σύνορα και τη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, αίφνης μόλις εκλέγεται πρωθυπουργός κάνει στροφή 180 μοιρών. Και ενώ θεωρείτο ένας πολιτικός που είχε διατυπώσει παλαιότερα εξτρεμιστικές θέσεις, όπως η ανάπτυξη ιουδαϊκών οικισμών σε όλα τα εδάφη που κατείχε το Ισραήλ στη “Μείζονα Ιερουσαλήμ”, στη βόρεια δυτική όχθη, στα υψίπεδα Γκολάν, στη Λωρίδα της Γάζας και στο Σινά, τώρα θα υιοθετήσει πολύ πιο μετριοπαθείς θέσεις. Θα αποδεχθεί δηλαδή να επιστρέψει το Σινά πίσω στους Αιγυπτίους, σταματώντας έτσι τον εποικισμό στην περιοχή αυτή, πράγμα που θεωρείτο αδιανόητο μέχρι τότε, αφού πολλές πολιτικές δυνάμεις εντός του Ισραήλ θεωρούν ότι ο εποικισμός αποτελεί θεϊκή επιταγή.

Ένα μήνα μετά την εκλογή του, ο Μπέγκιν θα μεταβεί στις ΗΠΑ, όπου θα συναντηθεί με τον Αμερικανό πρόεδρο Τζίμι Κάρτερ. Εκεί, ο Ισραηλινός πρωθυπουργός ανακοίνωσε στον Κάρτερ ότι το Ισραήλ ήταν έτοιμο να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις, άνευ όρων βάσει

των αποφάσεων 242 και 338 και να αποσυρθεί από το Σινά.³⁵ Από την άλλη πλευρά του λόφου, ο Αιγύπτιος Πρόεδρος, Σαντάτ ομιλεί στο Αιγυπτιακό Επιμελητήριο σημειώνοντας “ότι είναι πρόθυμος να φτάσει ως τα άκρα του κόσμου για να αποφύγει ένα νέο πόλεμο” και αποκαλύπτοντας ότι είναι έτοιμος να πάει ακόμα και στο Ισραήλ για να μιλήσει στην ισραηλινή βουλή (Κνεσέτ).³⁶ Στις 19 Νοεμβρίου του 1977, ο Σαντάτ θα πραγματοποιήσει την ιστορική του επίσκεψη στο Ισραήλ. Το απόγευμα της επομένης ο Σαντάτ, εκφώνησε την ιστορική του ομιλία στην Κνεσέτ, λέγοντας τα εξής : “ ήρθε η ώρα για μία νέα πρωτοβουλία που θα ανοίξει νέους ορίζοντες”. Ο Σαντάτ υπογράμμισε ότι δεν μετέβη στο Ισραήλ για μία χωριστή συμφωνία μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ. Πρόσθεσε ότι το Ισραήλ θα έπρεπε να αποσυρθεί από όλα τα αραβικά εδάφη που κατέκτησε δια της στρατιωτικής ισχύος, περιλαμβανόμενης και της αραβικής Ιερουσαλήμ (ανατολική Ιερουσαλήμ). Τόνισε επίσης ότι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη χωρίς την αναγνώριση των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων.³⁷ Στη συνέχεια ακολούθησε το ταξίδι του Σαντάτ στην Αμερική τον Φεβρουάριο του 1978, όπου ο Αμερικανός Πρόεδρος Τζίμι Κάρτερ, τον διαβεβαίωσε ότι οι ΗΠΑ υποστήριζαν την υποχώρηση του Ισραήλ σε όλα τα μέτωπα και καταδίκάζαν τους εποικισμούς που ήταν εμπόδιο στην ειρήνη.³⁸

Οι εξελίξεις θα αναπτύξουν την δική τους δυναμική, όταν ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Σάιρους Βάνς θα προσκαλέσει τον Μπέγκιν και τον Σαντάτ σε μια τριήμερη Διάσκεψη Κορυφής στο Καμπ Ντέιβιντ των ΗΠΑ, στις 5 Σεπτεμβρίου 1978. Εκεί μετά από πέντε μέρες διαπραγματεύσεων ο Μεναχέμ Μπέγκιν αποδέχεται τους όρους του σχεδίου Κάρτερ, δηλαδή την αποδοχή των νόμιμων δικαιωμάτων του παλαιστινιακού λαού, την επίλυση του παλαιστινιακού προβλήματος και την καθολική αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από το Σινά. Στις 17 Σεπτεμβρίου 1978 υπογράφηκαν τα δύο ιστορικά σύμφωνα του Κάμπ Ντέιβιντ: Το σύμφωνο πλαίσιο για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή και το σύμφωνο πλαίσιο για τη σύναψη ειρηνευτικού συμφώνου μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ. Ωστόσο οι μετέπειτα εξελίξεις δεν διαγράφονταν καθόλου ευόμιες για το παλαιστινιακό

³⁵ Βλ. Γκραϊλσάμερ, οπ.π. σ.244.

³⁶ Στο ίδιο σ.445.

³⁷ Βλ. Morris, οπ.π. σ.σ. 452-453.

³⁸ Στο ίδιο, σ.449.

πρόβλημα. Η Αίγυπτος θα απομονωθεί στον αραβικό κόσμο, ενώ ο ηγέτης της θα δολοφονηθεί τον Οκτώβριο του 1981. Από την άλλη πλευρά της εξίσωσης, οι Ισραηλινοί είναι απρόθυμοι να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους, όσον αφορά την παραχώρηση παλαιστινιακής αυτονομίας στους Παλαιστίνιους.

Συμπεράσματα

Η ηγεμονική δύναμη (ΗΠΑ) καταφέρει να προκαλέσει τεράστιο ρήγμα στις ενδοαραβικές σχέσεις, αποκτώντας έτσι αυτή τον πρωταρχικό ρόλο στην διαχείριση της μεσανατολικής κρίσης. Η περίοδος της Υφεσης δεν ευνοούσε τους αδύνατους δρώντες αφού μείωνε τα περιθώρια ελιγμών τους. Τα αποτελέσματα της Υφεσης μεταξύ ΗΠΑ και ΕΣΣΔ ήταν επιζήμια τόσο για τους Παλαιστίνιους όσο και για τους Κυπρίους. Η κύρια υπόθεση εργασίας μας επιβεβαιώνεται εκ νέου: Οι ηγεμονικές συμπεριφορές (*ανεξάρτητη μεταβλητή*) αποτελούν ένα από τα κυριότερα αίτια πολέμου στο διεθνές σύστημα με κίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια (*εξαρτημένη μεταβλητή*). Η Αμερική στην προσπάθεια να προαγάγει τα δικά της συμφέροντα, (παίγνιο πετρελαίου, επικοινωνίες, κέντρα ανεφοδιασμού), ισχυροποιεί τους περιφερειακούς συμμάχους της (Ισραήλ) εις βάρος των αδύναμων δρώντων στην περιοχή. Κάνοντας μια αυστηρή αποτίμηση των δικών της γεωπολιτικών προτεραιοτήτων,¹ φέρει ένα καίριο πλήγμα στα όνειρα των Αράβων περί “Αραβικής Ενότητας”. Έτσι καταφέρνει να αλλάξει τις περιφερειακές δομές ισχύος,

¹ Βλ. Παναγιώτης Ήφαιστος, “Μέση Ανατολή: Μία πατρίδα για δύο έθνη”, *Καθημερινή*, (15/2/1993). Η μεγάλη σημασία της Μέσης Ανατολής για την Αμερική έγκειται στο τρίπτυχο, α) γεωπολιτική θέση, β) τα αποθέματα πετρελαίου, γ) Την σπουδαιότητα της αραβοισραηλινής σύγκρουσης για την διεθνή πολιτική εν γένει. Το πρώτο στοιχείο αφορά τη γεωγραφική θέση της Μέσης Ανατολής. Βρίσκεται στην περίμετρο της Ευρασίας, στην ζώνη που εκτείνεται από την Δυτική Ευρώπη μέχρι την Ιαπωνία διαπερνώντας τα Βαλκάνια, τον Κόλπο και την Ινδική χερσόνησο. Η σημασία της περιμέτρου αυτή συνίσταται στο ότι αποτελεί ιστορικά το “δίχτυ” εκείνο που θα ελέγξει την κάθοδο των ηπειρωτικών δυνάμεων της Ευρασίας στα “θερμά νερά”. Αυτή η κάθοδος ιστορικά ευνοείται από τον πολιτικό κατακερματισμό του χώρου την ύπαρξη ασθενών καθεστώτων και τις πολλές διακρατικές διενέξεις. Όπως αναφέρει ο Παναγιώτης Ήφαιστος, οι Αμερικανοί συνεχίζοντας την Αγγλική παράδοση εφάρμοσαν το δόγμα της συγκράτησης (containment), που αυτό σήμαινε στην πράξη στην δημιουργία συμμαχιών σε όλο το μήκος και πλάτος της ευρασιατικής περιμέτρου, πολιτική και στρατιωτική παρουσία και ακόμα εάν είναι δυνατό την στρατιωτική παρέμβαση αν αυτό κρινόταν σκόπιμο, (Κορέα, Βιετνάμ, δόγμα Κάρτερ μετά την επέμβαση των σοβιετικών δυνάμεων στο Αφγανιστάν και την ενεργό συμμετοχή στην διένεξη Αράβων-Ισραηλινών). Όσον αφορά τα τεράστια ενεργειακά αποθέματα της περιοχής αναφέρεται ενδεικτικά: Το Κουβέιτ πιο μικρό από την Κύπρο σε έκταση διαθέτει αποθέματα στο υπέδαφος του, περίπου τριπλάσια από αυτά των ΗΠΑ, μιάμιση φορά όσα είναι τα αποθέματα της Σοβιετικής Ένωσης και περίπου το ένα δέκατο όλου του κόσμου. Η Σαουδική Αραβία που διαθέτει το ένα τέταρτο της παραγωγής πετρελαίου παγκοσμίως, διαθέτει αποθέματα εξαπλάσια των Ηνωμένων Πολιτειών και τριπλάσια της τέως Σοβιετικής Ένωσης. Συνεπώς, η Μέση Ανατολή ως θέατρο έντονου διπλωματικού και γεωστρατηγικού ανταγωνισμού είναι και θα παραμείνει να είναι πολύ σημαντική για τις διεθνείς σχέσεις. Τέλος πρέπει να υπομνησθεί ότι η Μέση Ανατολή βρίσκεται στο σταυροδρόμι των Ηπείρων, των θρησκειών και των πολιτισμών, όπου οι μεγάλες συγκρούσεις λαμβάνουν χώρα σε περιοχές μεγάλων δυνάμεων και πολιτισμών. Πρέπει επίσης να συνυπολογισθεί ότι τα σύνορα σε αυτές τις περιοχές, διαμορφώθηκαν με τεχνητό τρόπο- (παράδειγμα χάριν, οι συμφωνίες Σάικς Πικό μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο)- από τις αποικιακές δυνάμεις που δεν λάμβαναν υπόψη παράγοντες όπως η εθνική, η θρησκευτική και η πολιτιστική ομοιογένεια. Αυτό δημιουργεί συνεχώς, ένα φαύλο κύκλο βίας απειλής και αστάθειας, αλλά και συνεχείς παρεμβάσεις από ξένες δυνάμεις.

αποσπώντας την Αίγυπτο (τεράστιες βιολογικές εφεδρείες – ανθρώπινο δυναμικό) από το αραβικό κεφάλαιο (κράτη του Κόλπου).

Οι περιφερειακοί σύμμαχοι των Αμερικανών (Ισραήλ - Τουρκία) ισχυροποιούνται ακόμα περισσότερο, ενώ οι αδύναμοι δρώντες, βρισκόμενοι σε μειονεκτική θέση, αναγκάζονται να προσαρμοστούν στην υπέρτερη ισχύ των πιο ισχυρών, ερχόμενοι σε συνδιαλλαγή (Όσλο) εις βάρος των δικών τους συμφερόντων.²

Ο παναραβισμός ως ανεξάρτητη μεταβλητή φθίνει μία για πάντα. Για τον Σαντάτ η ιδεολογία του παναραβισμού εμφανίζεται ως εξαρτημένη μεταβλητή αφού δηλώνει πρώτα από όλα Αιγύπτιος και μετά Άραβας. Ο Ανουάρ Αλ Σαντάτ κάνει υπολογισμούς που άπτονται του αιγυπτιακού εθνικού συμφέροντος, αλλά και της σχέσης κόστους –οφέλους που μπορεί να φανεί επιζήμια για το συμφέρον της χώρας του. Η Αίγυπτος ταλανιζόταν από μια μακροχρόνια οικονομική κρίση³ και η ιδέα της αποσκίρτησης από την Αραβική συμμαχία είχε αρχίσει να κερδίζει πρόσθετο έδαφος. Όπως ο Ρισελιέ τον 17^ο αιώνα αντιτάχθηκε στην στοχοθεσία των Αψβούργων για την επαναφορά μιας “οικουμενικής τάξης” βασισμένης στον αυτοκρατορικό έλεγχο που θα ασκούσε ο Φερδινάνδος ο Β, παρομοίως ο Σαντάτ μετασχημάτισε την ταυτότητα της χώρας του στη βάση της αιγυπτιακής εθνικής ταυτότητας και όχι της αραβικής. Ο Ρισελιέ παρότι Καρδινάλιος, απήφηνε τις θρησκευτικές νόρμες και πρόταξε το *raison-d'état* και την ισορροπία δυνάμεων ως καθοδηγήτρια αρχή της Γαλλικής εξωτερικής πολιτικής. Στο ίδιο μοτίβο, ο Ανουάρ αλ Σαντάτ άφησε πίσω στο παρελθόν την παναραβική ταυτότητα που του κληροδότησε ο Νάσερ (εξαρτημένη μεταβλητή) και άρχισε πλέον να υπηρετεί το εθνικό συμφέρον της Αιγύπτου

² Βλ. Παναγιώτης Ηφαιστος, “Ισραήλ-Αραβες: η σημασία των δομών”, *Καθημερινή*, (13/9/1993). Όπως επισημαίνει ο Καθηγητής Παναγιώτης Ηφαιστος, “η συμφωνία του Camp David προκάλεσε καθοριστική γεωπολιτική αλλαγή. Η ενδο-αραβική ρήξη διέσπασε το ανθρώπινο δυναμικό (Αίγυπτος) από το αραβικό κεφάλαιο (κράτη του Κόλπου). Οι εν λόγω εξελίξεις, όπως επισημαίνει ο Παναγιώτης Ηφαιστος ισχυροποίησαν την ισραηλινή στρατηγική του “διαίρει και βασίλευε” κατά του ονείρου της αραβικής ενότητας. Ταυτόχρονα, οι διεθνείς δομές (πτώση της ΕΣΣΔ) στην μεταψυχροπολεμική, αύξησαν την σχετική δύναμη, του ήδη ισχυρού Ισραήλ που βρήκε ανέτοιμους και διαιρεμένους τους Άραβες και τους Παλαιστίνιους Ηγέτες. Η αδυναμία τους να συμπήξουν αποτελεσματικές διεθνείς συμμαχίες και η μειονεκτική τους στρατιωτική θέση-η ήττα του Ιράκ επέτεινε, τον δυσμενή στρατιωτικό συσχετισμό-αναγκάζει τους Παλαιστίνιους να προσαρμοστούν στον συσχετισμό ισχύος στην Μέση Ανατολή”.

³ Βλ. Karawan Ibrahim, “Identity and Foreign Policy: The Case of Egypt”, στο Shibley Telhami and Michael Barnett (editors), *Identity and Foreign Policy in the Middle East*, ο.π. σ.163.

(ανεξάρτητη μεταβλητή). Η ιδεολογία θα έπαιζε από τώρα και στο εξής τον ρόλο της εξαρτημένης μεταβλητής.

Καταληκτικά, η Αμερική έπεισε τον Ανουάρ Σαντάτ ότι το κλειδί για την επίλυση της αίγυπτο-ισραηλινής σύγκρουσης, αλλά και της επιστροφής του Σινά στην Αίγυπτο το κατείχε η Ουάσιγκτον και όχι η Μόσχα. Συνεπώς, αυτή η εξέλιξη προκάλεσε μείζονα ανακατανομή δύναμης, προκαλώντας αλλαγή στις περιφερειακές δομές ισχύος. Οι τριβές με την Σοβιετική Ένωση μεγάλωσαν ακόμα περισσότερο αφού την εκδίωξη των Σοβιετικών συμβούλων το 1972, την διαδέχθηκε τον Μάρτιο του 1976, η κατάργηση της συνθήκης φιλίας και συνεργασίας με την Σοβιετική Ένωση που υφίστατο από το 1971.

Οι νέες διεθνείς δομές ισχύος (μονοκρατορία ΗΠΑ), αλλά και οι περιφερειακές δομές (συμφωνία Camp David), θα αναγκάσουν τους Παλαιστίνιους να υποταχθούν στις νέες σχέσεις ισχύος και να οδηγηθούν προς την διαδικασία του Όσλο, μια πραγματικότητα που πήγαιζε μέσα από τις πραγματικότητες της παλαιστινιακής αδυναμίας. Κατά παρόμοιο τρόπο οι Κύπριοι με την προδοτική απόσυρση της μεραρχίας αναγκάστηκαν να δεχθούν τις διακοινοτικές συνομιλίες.

10. Ο αδύναμος δρώντας υπόκειται τις συνέπειες της αδυναμίας του: Η αυτοπαγίδευση του Παλαιστινιακού Κινήματος

10.1. Η κρίση της Ιορδανίας.

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε εκ νέου στον πόλεμο του Ιουνίου του 1967, ο οποίος κατά γενική ομολογία, είχε τραγικές συνέπειες για το Παλαιστινιακό Πρόβλημα και τους Παλαιστινίους εν γένει. Διακόσιες χιλιάδες πρόσφυγες αναγκάζονται να εκτοπιστούν από τα σπίτια τους και να καταφύγουν στα γύρω αραβικά κράτη, αρκετοί από αυτούς για δεύτερη φορά. Σε συστημικό επίπεδο, αυξήθηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ των δυο υπερδυνάμεων, διαμέσου των κρατών εντολών τους στην περιφέρεια (Μέση Ανατολή). Η Σοβιετική ένωση εξοπλίζει το Νάσερ στην προσπάθειά του να διεξάγει τον “πόλεμο φθοράς εναντίον του Ισραήλ-Ιουνίο 1968”. Ο Νάσερ είχε αντιληφθεί ότι μόνο μια στρατιωτική πρωτοβουλία θα μπορούσε να ασκήσει πίεση στο Ισραήλ και έμμεσα στις ΗΠΑ για να πιέσουν τους Ισραηλινούς να αποσυρθούν από τα κατεχόμενα εδάφη. Η Αίγυπτος θα προσπαθούσε να εξουθενώσει τους Ισραηλινούς, με κλιμακωτές, κατά διαστήματα βολές πυροβολικού-αφού σε αυτό το όπλο διέθετε το στρατιωτικό πλεονέκτημα-στα εμπρόσθεν του ισραηλινού στρατού. Η στρατηγική σκέψη του Νάσερ ήταν η εξής: “Εάν ο εχθρός πετύχει να μας προξενήσει 50, 000 απώλειες, εμείς πάραυτα θα συνεχίσουμε την μάχη, επειδή διαθέτουμε εφεδρείες σε ανθρώπινο δυναμικό. Εάν από την άλλη προξενήσουμε στον εχθρό 10,000 απώλειες, αυτός αναπόδραστα θα αναγκαστεί να σταματήσει την μάχη, καθώς δεν έχει καθόλου εφεδρείες σε ανθρώπινο δυναμικό”¹

Οι Ηνωμένες Πολιτείες από πλευράς του προτείνουν διάφορα σχέδια για ειρήνευση στην περιοχή (σχέδιο Ροτζερς)². Το υποσύστημα της Μέσης Ανατολής ήταν καζάνι που σιγόνβραζε

¹ Βλ. Morris, οπ.π.σ.σ.347-348.

² Βλ. Shannon Vaughn, *Balancing Act, US Foreign Policy and The Arab-Israeli-Conflict* (Alderhot, Hants, UK: Ashgate, 2003), σ.σ.66-67. Το σχέδιο Ρότζερς (9 Δεκεμβρίου 1967), πρότεινε την ισραηλινή απόσυρση από τα κατεχόμενα εδάφη σε αντάλλαγμα για την οριστική συγκατάθεση των Αράβων για μόνιμη ειρήνη. Το σχέδιο -το οποίο αποκλήθηκε ισορροπημένο από τον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών, William Rogers- προέβλεπε την απόσυρση

με τους παλαιστίνιους πρόσφυγες να προσπαθούν να ανασυνταχθούν αβοήθητοι στις χώρες υποδοχής τους.

Στην Ιορδανία, την χώρα με τους περισσότερους πρόσφυγες, οι παλαιστινιακές οργανώσεις δρουν ανενόχλητες στο έδαφος της, δημιουργώντας ένα “κράτος εν κράτει”, το οποίο αποτελεί μείζονα απειλή στο καθεστώς του Χουσεΐν. Οι βασιλικές αρχές φοβούνται ότι οι Παλαιστίνιοι προσπαθούν να ανατρέψουν την κυβέρνηση. Η όλη έκρυθμη κατάσταση με τις επιθέσεις των Παλαιστινίων ανταρτών εναντίον του Ισραήλ, δημιουργεί πολιτικό κόστος στις αρχές που βρίσκονται εντός του βεληνεκούς της ισραηλινής δύναμης πυρός.³ Παράλληλα, αρχίζουν να δημιουργούνται τα πρώτα ρήγματα μεταξύ των Παλαιστινίων και της ιορδανικής κοινωνίας, αφού οι ιορδανικές αρχές κάνουν διακρίσεις εναντίον των Παλαιστινίων. Μία παράλληλη “κρατική δομή” εγκαθιδρύεται στην Ιορδανία, ελεγχόμενη απόλυτα από τους Παλαιστίνιους. Έχουν τα δικά τους δικαστήρια και τις δικές τους δυνάμεις ασφαλείας.

Το όλο συγκρουσιακό δυναμικό που βρισκόταν σε λανθάνουσα κατάσταση για αρκετούς μήνες, άρχισε να συγκεντρώνεται και να παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις με τελική κατάληξη την κρίση του Σεπτεμβρίου του 1970. Οι αεροπειρατείες, που διεξάγουν οι Παλαιστίνιοι οδηγώντας τρία αεροπλάνα σε καταστροφή εντός της ιορδανικής επικράτειας⁴

των ισραηλινών στρατευμάτων από την Δυτική Όχθη, χωρίς ωστόσο να προυπάρξει μία σαφής επίσημη συνθήκη ειρήνης. Προέβλεπε επίσης να τεθεί η “οικονομική, αστική και θρησκευτική ζωή” της Ιερουσαλήμ κάτω από την κοινή διαχείριση του Ισραήλ και της Ιορδανίας. Τελικά η πρωτοβουλία ναυάγησε και έφθινε μέσα στην δίνη του περιφερειακού ανταγωνισμού του Ισραήλ με τα γύρω αραβικά κράτη.

³ Βλ. Sayigh, ο.π. σ.244. Το 1968 γύρω στις 100000 Ιορδανοί κάτοικοι αναγκάζονται να αποχωρήσουν από τις εστίες τους όταν το Ισραήλ άρχισε σφοδρούς βομβαρδισμούς εναντίον της Ιορδανίας. Επιπλέον το 1969 το Ισραήλ διενήργησε σφοδρούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς στην ενδοχώρα της Ιορδανίας.

⁴ Βλ. Favret, ο.π. σ.σ.157. Στις έξι Σεπτεμβρίου οι κομάντος της οργάνωσης του Τζόρτζ Χάμπας, Λαϊκό Απελευθερωτικό μέτωπο της Παλαιστίνης (PFLP), αλλάζουν την πορεία τεσσάρων αεροπλάνων: ενός Μπόινγκ 707 της EL AL που φεύγει για το Λονδίνο, ενός Μπόινγκ 747 της Pan Am, στο αεροδρόμιο του Αμστερνταμ, ενός Μπόινγκ 707 της TWA στη Φραγκφούρτη και ενός DC-8 της Swissair στη Ζυρίχη. Εκατοντάδες άτομα βρίσκονται υπό ομηρία. Το 747 της Pan Am και το TWA της Swiss Air, αναγκάζονται να προσγειωθούν μέσα στην καρδιά της ιορδανικής ερήμου. Η PFLP με αντάλλαγμα τους επιβάτες ζητά την απελευθέρωση 7 στρατιωτικών της που συνελήφθησαν στην Ευρώπη. Καθώς οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται ένα τρίτο αεροπλάνο της BOAC θα προσγειωθεί και αυτό στον ίδιο χώρο. Οι επιβάτες τελικά θα απελευθερωθούν εκτός από 54 άτομα που θα κρατηθούν όμηροι για αποφυγή τυχόν αντιποίνων. Τα τρία αεροπλάνα, εκρήγνυνται μπροστά στις κάμερες όλης της διεθνούς κοινότητας. Στις 15 Σεπτεμβρίου θα επιβληθεί στρατιωτικός νόμος στην Ιορδανία, ενώ δύο μέρες αργότερα στις 17 του ίδιου μήνα οι Ιορδανοί θα αρχίσουν να συγκρούονται με τους Παλαιστίνιους. Η σύγκρουση θα διαρκέσει 10 ημέρες. Από την σύγκρουση 5000 Παλαιστίνιοι θα σκοτωθούν, ενώ 15000 πρόσφυγες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα στρατόπεδα τους επειδή έχουν καταστραφεί ολοσχερώς. Επόμενος σταθμός,

και μια γενική απεργία που διέταξε η PLO στις 16 Σεπτεμβρίου του 1970, ήταν τα γεγονότα που είχαν ως απόληξη την τελική ιορδανική αντεπίθεση- σε μια προσπάθεια αφοπλισμού της ΟΑΠ- στις είκοσι του ιδίου μήνα. Το επεισόδιο εξελίχθηκε σε περιφερειακό πόλεμο, όταν συριακές μονάδες εισέβαλαν στην βόρεια Ιορδανία, σε επίδειξη αλληλεγγύης προς τους Παλαιστίνιους, αλλά εμποδίστηκαν από ένα ισραηλινό τηλεσίγραφο, το οποίο τελικά έσωσε τον Χουσεΐν.⁵ Η παρέμβαση του Νάσερ θα τερματίσει την κρίση. Θα επεξεργαστεί μια συμφωνία, βασει της οποίας η ΟΑΠ θα μεταφερθεί στο Λίβανο.

Συναφώς, οι Παλαιστίνιοι θα αυτοπαγιδεύονταν ακόμη μία φορά και θα αναγκάζονταν να υποστούν τις συνέπειες της αδυναμίας τους: “Θα έρχονταν σε ευθεία ρήξη με το πιο ισχυρό σε στρατιωτικούς συντελεστές ισχύος ιορδανικό καθεστώς. Από την σύγκρουση με τους Ιορδανούς, πέντε χιλιάδες Παλαιστίνιοι θα έχαναν την ζωή τους. Μετά από αυτή την εξέλιξη, θα αναγκαστούν να εκδιωχθούν από την Ιορδανία και να ζητήσουν καταφύγιο στο Λίβανο”. Θα είναι όμως καλύτερα τα πραγματα για αυτούς στο Λίβανο;

ο Λίβανος.Οι εξελίξεις όμως δεν διαγράφονται ευόινες για την αδύναμη ηγεσία των Παλαιστινίων και τον λαό της.

⁵ Βλ. Pappe, οπ.π.σ.277.

10.2. Η κρίση του Λιβάνου και το τεταμένο πολιτικό σκηνικό

Πριν υπεισέλθουμε σε αναλυτική καταγραφή των κρίσιμων γεγονότων που οδήγησαν στον εμφύλιο του Λιβάνου, στην παρεπόμενη συριακή επέμβαση, αλλά και στις δυο ισραηλινές επεμβάσεις (1978-1982), πρέπει να αναφερθούμε στην πολιτική ιστορία του Λιβάνου και στη σχέση του με τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής του, την Αγγλία και τη Γαλλία. Κυρίως όμως, τη Γαλλία, γιατί αυτή η σχέση είναι καθοριστική για την μετέπειτα πολιτική εξέλιξη της χώρας αυτής.

Μετά την ήττα της Γερμανίας και της συμμάχου της, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τα εδάφη που άνηκαν στην τελευταία, διαμοιράστηκαν ανάμεσα στις νικήτριες δυνάμεις. Έχουμε ήδη αναφερθεί πιο πάνω στον ανταγωνισμό των Μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή και στις μυστικές συμφωνίες Σάϊκς-Πικό που είχαν συνάψει μεταξύ τους.

Ο Λίβανος και η Συρία μετά την αποδόμηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, τέθηκαν υπό γαλλική εντολή.¹ Η εντολή στα εδάφη αυτά ανατέθηκε στην Γαλλία από την Κοινωνία των Εθνών, με σκοπό να συνδράμει η τότε νικήτρια χώρα του Πολέμου σε μία “ιερή-εκπολιτιστική αποστολή, συνιστάμενη στην πρόοδο των λαών των εδαφών αυτών από κάθε άποψη, έτσι ώστε αυτά τα εδάφη να μπορέσουν σύντομα να αυτοκυβερνηθούν και να καταστούν ανεξάρτητα κράτη”.² Πρέπει εδώ να σημειωθεί, ότι ούτε η Συρία, αλλά ούτε και η περιοχή που ονομάζεται σήμερα Λίβανος δεν υπήρξαν ποτέ ως αυτόνομες πολιτικές οντότητες πριν από το 1920. Στην ουσία ήταν γεωγραφικές μονάδες που βρίσκονταν κάτω από τον οθωμανικό νόμο.³ Τα σύνορα του Λιβάνου και της Συρίας, ήταν τεχνητά σύνορα, αποτέλεσμα πολιτικών διευθετήσεων μεταξύ της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της Αγγλίας και της

¹ Βλ. Κωνσταντίνος Π. Οικονομίδης, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο Α*, 1990 (Αθήνα: Εκδ. Αν. Ν. Σάκκουλα, 1990), σ.σ.103-105. Το σύστημα των διεθνών εντολών καθιερώθηκε από το άρθρο 22 του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών και εφαρμόστηκε στις αποικίες που απώλεσε η ηττημένη Γερμανία κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και σε ορισμένα εδάφη που αποσπάστηκαν από την επίσης ηττημένη Οθωμανική Αυτοκρατορία. Τα εδάφη που τέθηκαν υπό το καθεστώς της εντολής, ανάλογα με τον βαθμό ανάπτυξης του πληθυσμού τους διαιρέθηκαν σε τρεις κατηγορίες. Στις εντολές Α υπήχθησαν οι πιο προηγμένοι λαοί που άνηκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, μεταξύ αυτών και ο Λίβανος.

² Στο ίδιο, σ.103

³ Βλ. Kunt Metin Imbrahim, *Οι Υπηρέτες του Σουλτάνου* (Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2001), σ.σ.66-105.

Γαλλίας⁴. Αυτές οι δυνάμεις όμως, τόσο στη διάρκεια της διακυβέρνησης των περιοχών αυτών, μέσω του Υπατου Αρμυστή,⁵ όσο και αργότερα όταν αποσύρθηκαν από αυτές, έσπευσαν να διαφυλάξουν και να κατοχυρώσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα τους, βρίσκοντας συμμάχους στο εσωτερικό των χωρών αυτών. Η διεργασία όμως αυτή γινόταν επί ζημία των άλλων κοινοτήτων-εθνοτήτων, με αρνητικό συμπαρομαρτούν αποτέλεσμα να δημιουργείται μια ένταση πολλές φορές τεχνητή μεταξύ των συστατικών κοινοτήτων, η οποία να διαιωνίζεται μέσα στο χρόνο με ότι αυτό προϋποθέτει.⁶

Πιο συγκεκριμένα, ο Λίβανος (Greater Lebanon) δημιουργήθηκε από την Γαλλία το 1920 μετά από πίεση των Λιβανέζων Μαρωνιτών που ευνοούσαν ένα ανεξάρτητο κράτος, όπου θα μπορούσαν να αυτοκυβερνηθούν. Από τη άλλη μεριά η συνειδητοποίηση από την Γαλλία ότι μια συμμαχία με τους Λιβανέζους Μαρωνίτες θα ήταν πιο επωφελής για τα συμφέροντα της,

⁴Βλ. Seale, ο.π.π. σ.15.Όπως έχουμε προαναφέρει και πιο πάνω, σύμφωνα με τις μυστικές συμφωνίες Σαΐκς-Πικό, η Γαλλία και η Αγγλία συμφώνησαν όπως διαμοιράσουν μεταξύ τους τις αραβικές επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.Η Γαλλία πήρε το βόρειο κομμάτι, όπου εκεί δημιουργήθηκαν τα κράτη της Συρίας και του Λιβάνου, ενώ η Αγγλία πήρε το νότιο μέρος, όπου δημιουργήθηκαν τα κράτη της Παλαιστίνης και της Ιορδανίας.Ωστόσο, οι κάτοικοι της περιοχής συγκρότησαν ένα σώμα, το Συριακό Εθνικό Κογκρέσο και διαδήλωσαν την θέληση τους, η Φυσική Συρία (Natural Syria) να γίνει ανεξάρτητη και αδιαίρετη.Απαίτησαν επίσης την ακύρωση των συμφωνιών Σαΐκς-Πικότ και της διακήρυξης Μπάλφουρ, ζητώντας την ένωση της Συρίας και της Παλαιστίνης.Η αμερικανική επιτροπή Κινγκ-Γκρέιν, κατέφθασε στην περιοχή και εξακρίβωσε τη βούληση των λαών αυτών για ανεξαρτησία.Οι μεγάλες δυνάμεις όμως είχαν άλλα σχέδια για την περιοχή. Το 1920 τους παραχωρήθηκε το Status της εντολοδόχου δύναμης.Ακολούθως, η Γαλλία εκδίωξε τον εμίρη Φευσάλ και την διοίκηση που είχε εγκαθιδρύσει στην Δαμασκό, δημιουργώντας στην περιοχή ένα αποικιακό καθεστώς.Ακολούθως τον Αύγουστο του 1920, η Γαλλία αποσύνδεσε μεγάλες περιοχές από την Συρία-τα λιμάνια της Τύρου, της Σιδόνας, της Βηρυτού και της Τρίπολης, καθώς και την κοιλάδα Μπεκάα και την επαρχία Σαΐ βόρεια της Παλαιστίνης-και τα συνένωσε με το όρο Λίβανος για να δημιουργήσει το κράτος του Λιβάνου (Greater Lebanon). Ο Λίβανος θα ήταν ένα καταφύγιο για τους προστατευόμενους της, τους Μαρωνίτες, οι οποίοι με την σειρά τους θα περιφρουρούσαν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Γαλλίας στην περιοχή.

⁵ Βλ. Κούτσης, ο.π.π. σ.σ. 294-296. Όπως στην Κύπρο η Αγγλία καταπίεζε τον τοπικό πληθυσμό μέσω του Υπάτου Αρμυστή, έτσι και η Γαλλία στο Λίβανο, φαλκίδευε τα δικαιώματα των διάφορων κοινοτήτων, που απάρτιζαν την εθνολογική του σύσταση, μέσω των άμεσων επεμβάσεων στο πολιτικό του σύστημα.

⁶ Στο ίδιο, σ.σ. 284-290. Ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των δύο κοινοτήτων ήταν έκδηλος και ενισχύθηκε από την ίδια την οθωμανική αυτοκρατορία, στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, όταν άλλωστε και η ίδια βρισκόταν σε φθίνουσα πορεία, όσον αφορά τη θέση της στο διεθνές σύστημα. Οι ίδιοι ο Οθωμανοί αξιοποιώντας τον ανταγωνισμό Δρούζων – Μαρωνιτών, εξόπλισαν τους τελευταίους στην προσπάθεια να διευρύνουν την επιρροή τους, με το να θέτουν αντιμετώπιη την μία κοινότητα έναντι της άλλης. Οι εξελίξεις όμως αυτές δεν άρεσαν στις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις (Γαλλία-Αγγλία) που επενέβησαν- Οι Γάλλοι υπέρ των Μαρωνιτών, οι Άγγλοι υπέρ των Δρούζων.Την λύση έδωσε ο Αυστριακός κυβερνήτης Μέτερνιχ, ο οποίος πρότεινε την διαίρεση του Λιβάνου σε δύο αυτοδύναμες διοικητικές περιφέρειες, όπου η μία θα είχε Δρούζο Κυβερνήτη και η άλλη Μαρωνιτή. Το σχέδιο Μέτερνιχ, προώθησε την πολιτική υπεροχή των Μαρωνιτών στο βόρειο Λίβανο και των Δρούζων στο Νότο. Συνέπεια του γεγονότος αυτού, ήταν η απαρχή ενός έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των δύο κοινοτήτων και την ολοένα και πιο αυξανόμενη ανάμιξη των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην περιοχή.

την οδήγησε στο να δεσμευτεί στην ανεξαρτησία του Λιβάνου.⁷ Η απόφαση αυτή όμως άφησε δυσारेστημένη την δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα, τους Σουνίτες Μουσουλμάνους, γιατί τώρα έπρεπε να αποδεχτούν την κυριαρχία των Μαρωνιτών στο νεοσύστατο πολιτικό σύστημα και παράλληλα έπρεπε να συμβιβαστούν με το αποχωρισμό τους από τη Συρία και την πολιτική υπεροχή που απολάμβαναν.

Τα όσα έχουμε καταγράψει έως τώρα δεν είναι διόλου άσχετα με τα τραγικά γεγονότα που ακολούθησαν, αφού η πολιτική της Γαλλίας –και της Αγγλίας, να αγνοούν την συλλογική βούληση των κατοίκων, απλά και μόνο για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους στην περιοχή, οδήγησε αναπόδραστα στον ανταγωνισμό των δύο κοινοτήτων, με του Σουνίτες Μουσουλμάνους να επιδιώκουν την ενσωμάτωση του Λιβάνου στη Συρία (Μεγάλη Συρία),⁸ ενώ οι Μαρωνίτες να προσδένουν την τύχη τους στο γαλλικό άρμα στην προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας Λίβανος, αμιγώς χριστιανικός.⁹

Έχοντας κάνει ήδη μια εισαγωγική αναφορά στην πολιτική ιστορία του Λιβάνου, πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στους Παλαιστίνιους (αδύναμος δρώντας), όπου ανήμποροι και καταδιωγμένοι, μετρώντας τις μεγάλες απώλειες που τους επέφερε η κρίση του Σεπτεμβρίου στην Ιορδανία, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα και να κατευθυνθούν στο Λίβανο. Στόχος τους είναι η συνέχιση των εξορμήσεων τους εναντίον του Ισραήλ. Από το έδαφος του βορείου Λιβάνου οι Παλαιστίνιοι αντάρτες (Φενταγίν) συνεχίζουν τις στρατιωτικές δραστηριότητες εναντίον του Ισραήλ. Η συμφωνία του Καΐρου (1969) τους επιτρέπει να διενεργούν στρατιωτικές επιχειρήσεις από το έδαφος του Λιβάνου, πάντα όμως σε συντονισμό με τον “Λιβανέζικο στρατό, και χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την εδαφική κυριαρχία της χώρας.” Ωστόσο, η εν λόγω συμφωνία έμεινε στα χαρτιά. Οι Παλαιστίνιοι δρουν αυτόνομα προκαλώντας τα αντίποινα των ισραηλινών. Έτσι οι συγκρούσεις μεταξύ του Λιβανικού στρατού και των Παλαιστινίων ανταρτών έχουν καταστεί αναπόφευκτες. Στα τέλη της

⁷ Βλ. Yapp, οπ.π.σ.σ.104-115.

⁸ Βλ. Yahya Sadowski, “The Evolution of Political Identity in Syria, στο Shilbey Telhami Michael Barnett (edited), *Identity and Foreign Policy in the Middle East*, οπ.π.σ.150. Οι βλέψεις των Σύρων για τη “Μεγάλη Συρία”, αφορούν την συνένωση των γεωγραφικών περιοχών που σήμερα πρελαμβάνουν τα κράτη της Συρίας, της Ιορδανίας, του Λιβάνου, του Ισραήλ, της Παλαιστίνης και εδάφη της Νότιας Τουρκίας.

⁹ Βλ. Seale, οπ.π.σ. σ.11-15.Βλ. επίσης, Κούτσης, οπ.π. σ.302.

δεκαετίας του 60 οι συγκρούσεις με τις δυνάμεις ασφαλείας, οι οποίες προσπαθούν να ελέγξουν τους Φενταγίν, φτάνουν το αποκορύφωμα τους με 33 συμπλοκές. Επιπρόσθετα οι καταυλισμοί των Παλαιστινίων που είναι σε στρατηγικές τοποθεσίες, γίνονται το άνδρο της παρανομίας.¹⁰ Οι Παλαιστίνιοι επιβάλλουν απαγορεύσεις στην διακίνηση, προβαίνουν σε απαγωγές και κρατήσεις ατόμων.

Στο μεταξύ, τα ισραηλινά αντίποινα εναντίον λιβανικών στόχων, παροξύνουν ολοένα και περισσότερο το ήδη ασταθές ισοζύγιο δυνάμεων μεταξύ Μαρωνιτών -Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Το χειρότερο για τους Παλαιστίνιους αντάρτες είναι ότι ξαφνικά βρίσκονται παγιδευμένοι μέσα στο ενδοκοινοτικό δίλημμα ασφάλειας του Λιβάνου, με αποτέλεσμα να βρίσκονται αντιμέτωποι με ακροδεξιούς Μαρωνίτες (Φαλαγγίτες), οι οποίοι βλέποντας την κυβέρνηση του Λιβάνου να μην μπορεί να θέσει τους καταυλισμούς, υπό τον έλεγχο της, αναλαμβάνουν οι ίδιοι να αντιμετωπίσουν την πρόκληση των Φενταγίν.¹¹ Για αυτό το λόγο αποφασίζουν να πάρουν τον νόμο στα χέρια τους. Όπως το έθεσε ο Samir Khalaf: "Ο Λίβανος παγιδεύτηκε μεταξύ δύο εγγενών συγκρουόμενων λογικών: Τα φυσικά δικαιώματα του Παλαιστινιακού αγώνα δεν μπορούσαν να συμφιλιωθούν με τις ανησυχίες για την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία του λιβανικού κράτους. Οποιαδήποτε προσπάθεια να διευκολυνθούν και τα δύο ήταν μάταιη καθώς τετραγώνιζε τον κύκλο."¹² Συναφώς, οι Παλαιστίνιοι βρέθηκαν παγιδευμένοι, σε μία χώρα που η ίδια είχε παγιδευτεί μέσα στις αντιφάσεις που σοβούσαν στο εσωτερικό της. Επιπρόσθετα, σε περιφερειακό επίπεδο, οι εξελίξεις δεν ήταν και οι καλύτερες για το παλαιστινιακό κίνημα. Η ήττα των Παλαιστινίων στην Ιορδανία συνέπεσε με δύο άλλα δυσμενή γεγονότα. Το καθεστώς του Άσαντ στην Συρία επέβαλε την PLO σε πολύ αυστηρούς ελέγχους, ενώ ο Σαντάτ στην Αίγυπτο άρχισε να προσανατολίζεται στην συμφιλίωση του με το Ισραήλ.

Έχουμε ήδη αναφερθεί στη διεκυστίνδα μεταξύ των Παναραβιστών (ένωση με την Συρία) και αυτών που ήθελαν την πλήρη ανεξαρτησία του Λιβάνου. Αυτό το γεγονός

¹⁰ Βλ. Samir Khalaf, *Civil and Uncivil Strife in Lebanon, A History of Internationalization of The Communal Conflict*, (New York: Columbia University Press, 2002), σ.219

¹¹ Βλ. Κούτσης, οπ.π.σ.318.

¹² Βλ. Khalaf, οπ.π. σ.224.

(ανεξάρτητη μεταβλητή) αποτέλεσε και την κύρια αιτία, (φυγόκεντρο τάση) που οδήγησε στον εμφύλιο πόλεμο. Υπήρχαν ωστόσο και πολλά άλλα συμπαρομαρτούντα αίτια όπως οι οικονομικές ανισότητες,¹³ που σοβούσαν στην λιβανική κοινωνία, καθώς και η δυσaráσκεια των Μουσουλμάνων για την κατανομή της δύναμης-εκπροσώπησης τους στην εξουσία της χώρας (National Pact 1943). ¹⁴Σύμφωνα με τους Σουνίτες μουσουλμάνους η κατανομή της εξουσίας μεταξύ των Μαρωνιτών και των Μουσουλμάνων, δεν αντικατόπτριζε την πραγματική τους αριθμητική δύναμη. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την έλευση των Παλαιστινίων στην χώρα, οδήγησαν στην κρίση. Όπως σε όλες τις μεγάλες κρίσεις είτε διεθνείς είτε εθνικές, ένα περιστατικό μπορεί να αποτελέσει και την θρυαλλίδα για κατακλυσμαίες, αρνητικές εξελίξεις, έτσι έγινε και στον Λίβανο. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 1975, όταν ο ηγέτης των Μαρωνιτών Πιερ Τζεμαγιέλ, παρακολούθουσε την λειτουργία σε μία νέα μαρωνιτική εκκλησία σε χριστιανικό προάστιο της ανατολικής Βυρηντού (Ain al-Rummaneh), άγνωστοι άνοιξαν πυρ εναντίον της συνάθροισης. Τέσσερις άνθρωποι, περιλαμβανομένων και δύο προσωπικών φρουρών του Τζεμαγιέλ σκοτώθηκαν. Την ίδια μέρα αργότερα ένα λεωφορείο που μετέφερε 28 επιβάτες στην πλειοψηφία τους Παλαιστίνιους μαχητές πέρασε από την ίδια περιοχή. Τότε εξοργισμένοι χριστιανοί πολιτοφύλακες θεώρησαν ότι οι Παλαιστίνιοι ήρθαν στην περιοχή για να προκαλέσουν εκ νέου. Έτσι άνοιξαν πυρ εναντίον τους με αποτέλεσμα να σκοτωθούν όλοι. Μετά από αυτό το περιστατικό αρχίζει ο εμφύλιος πόλεμος, με το στρατό του Λιβάνου να μην μπορεί να ελέγξει την κατάσταση λόγω της ανομοιογένειας που τον χαρακτηρίζει: Οι αξιωματικοί είναι Μαρωνίτες, ενώ οι στρατιώτες Σουνίτες. Τελικά ο ίδιος ο στρατός αδρανοποιείται, αποσυντίθεται και διαλύεται, λόγω των αντιτιθέμενων εθνοτικών ομάδων και αντιλήψεων για την κρίση.

Ένας άλλος περιφερειακός δρώντας, η Συρία υπό τον Ασαντ παρεμβαίνει ενεργά στην κρίση τον Φεβρουάριο (1976) διατυπώνοντας μια πρόταση για τροποποίηση, ενός από τα

¹³ Βλ. Κούτσης, οπ.π. σ.318. Μετά τον πόλεμο του 1967, η οικονομία του Λιβάνου άρχισαν να εισέρχεται σε μία περίοδο ύφεσης. Η ανεργία αυξήθηκε και οι απεργίες για την οικονομική δυσπραγία, η οποία ταλάνιζε τις κατώτερες τάξεις, κυρίως τους Μουσουλμάνους και τους Παλαιστίνιους, ήταν καθημερινό φαινόμενο. Έτσι, το οικονομικό χάσμα μεταξύ των εύπορων Μαρωνιτών-Χριστιανών, από την μία και των φτωχών μουσουλμάνων διευρύνθηκε, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα συγκρουσιακό δυναμικό που με την κατάλληλη ευκαιρία θα εκτονωνόταν σε μία νέα κρίση.

¹⁴ Στο ίδιο, σ.σ. 303-305.

διαφιλονικούμενα στοιχεία μεταξύ Μουσουλμάνων και Μαρωνιτών, του εθνικού συμβολαίου.¹⁵ Η απόρριψη όμως των προτάσεων της Συρίας, προκάλεσε και την άμεση επέμβαση της τον Μάιο του 1976. Παραδόξως η Συρία επεμβαίνει εναντίον των Παλαιστινίων και υπέρ των Μαρωνιτών σε μια προσπάθεια να διαχειρισθεί την κρίση, ούτως ώστε να μην μετακυλισθεί εντός των δικών της συνόρων, προκαλώντας έτσι ισραηλινή επέμβαση εναντίον της.¹⁶

Στο μεταξύ, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι παράλληλα με την εσωτερική διαμάχη, οι Παλαιστίνιοι αντάρτες συνέχιζαν να εκδράμουν εναντίον του ισραηλινού κράτους. Τον Μάρτιο του 1978 οι Παλαιστίνιοι επιτίθενται εναντίον λεωφορείου στον παραλιακό δρόμο του Ισραήλ, με αποτέλεσμα δεκάδες ισραηλινοί να χάσουν τη ζωή τους. Η επίθεση των Παλαιστινίων μαχητών, οδηγεί το Ισραήλ στην διεξαγωγή της επιχείρησης Λιτάνι στο Νότιο Λίβανο. Το Ισραήλ καταλαμβάνει την περιοχή νότια του Ποταμού Λιτάνι, αλλά αποφεύγει να μπει στην Τύρο, την μεγάλη παραλιακή πόλη, όπου βρίσκονται τα ορμητήρια των Παλαιστινίων κομάντος. Ο στρατηγικός στόχος του Ισραήλ για εξολόθρευση της PLO δεν επιτυγχάνεται, καθώς οι αντάρτες βρίσκουν καταφύγιο στο βόρειο Λίβανο. Στο χώρο αυτό μεταξύ των συνόρων παρενεβλήθηκε η δύναμη του ΟΗΕ Unifil,¹⁷ όταν τελικά το Ισραήλ αποσύρθηκε μετά από διεθνείς πιέσεις. Αυτή η διευθέτηση όμως δεν άφησε ικανοποιημένο το Ισραήλ με συνέπεια να εξαπολύσει εναντίον των Παλαιστινίων τον Ιούνιο του 1982, μία μεγαλύτερη επίθεση την επιχείρηση Γαλιλαία,¹⁸ με απώτερο στόχο την πλήρη εξολόθρευση

¹⁵ Βλ. Yapp, οπ.π. σ.270.

¹⁶ Βλ. Morris, οπ.π.σ.500.Οι Σύριοι επενέβησαν για να εμποδίσουν μια σαφή νίκη της συμμαχίας μεταξύ της PLO και των Μουσουλμάνων.Εξάλλου η Συρία δρούσε στην βάση των δικών της επεκτατικών φιλοδοξιών για την δημιουργία της "Μεγάλης Συρίας".Τελικά, οι Σύριοι με την βοήθεια των Μαρωνιτών εκδιώκουν τους Παλαιστίνιους από τη Βηρυτό, απωθώντας τους προς το Νότο.Με την βοήθεια των φαλαγγιτών η Συρία καταλαμβάνει την περιοχή βόρεια του αυτοκινητόδρομου Βηρυτού-Δαμασκού, όπου μέχρι πρότινος επικρατούσαν η PLO και οι μουσουλμάνοι σύμμαχοι της.Μέχρι τον Νοέμβριο η Συρία επεξέτεινε τον έλεγχο της σε μέρη της δυτικής Βηρυτου, της Σιδόνας και της Τρίπολης.

¹⁷ Το Συμβούλιο Ασφαλείας με τα ψηφίσματα 425 και 426, κάλεσε το Ισραήλ να αποσυρθεί-αποσύρθηκε τρεις μήνες μετά- και έτσι εγκαταστάθηκε εκεί η ειρηνευτική δύναμη United Nations Interim Force in Lebanon (βλέπε πιο κάτω).

¹⁸ Βλ Ζιλ Κεπελ , *Τζιχάντ ο Ιερός Πόλεμος* (Αθήνα: Εκδ.Καστανιώτη, 2001), σ.σ.201-210. Ενδεικτικό της ρευστότητας των τοπικών και περιφερειακών συμμαχιών είναι το γεγονός ότι όταν το Ισραήλ εισέβαλε στο Λίβανο τον Ιούλιο, οι Σίιτες ευνοούσαν την επέμβαση, διότι ήταν δυσареστημένοι με την όλη παρουσία- παντοδυναμία των Φενταγίν στον Νότο. Τελικά όμως η Συρία χρησιμοποίησε τους Λιβανέζους Σίιτες εναντίον του Ισραήλ, υποβοηθώντας και την πολιτική του ισλαμικού Ιράν, με το να επιτρέψει την εμφάνιση στην κοιλάδα Μπεκάα,η

τους. Από τον Απρίλιο του 1981, είχαν αρχίσει ξανά οι συγκρούσεις μεταξύ των Χριστιανών Φαλαγγιτών και του συριακού στρατού. Οι Μαρωνίτες με επικεφαλής τον Μπεχίρ Τζεμαγιέλ και τον Καμίλ Χαμούν, θα στρέψουν εκ νέου την προσοχή τους προς το γειτονικό τους Ισραήλ. Στις αρχές του 1981, θα μεταβούν στην Ιερουσαλήμ, όπου σε μυστικές συνομιλίες με τον Μπέγκιν θα εξασφαλίσουν την υπόσχεση του, ότι σε περίπτωση που οι Σύροι επιτεθούν εναντίον των Χριστιανών, η ισραηλινή αεροπορία θα τους βοηθήσει.¹⁹ Πρέπει να σημειωθεί ότι το ίδιο το Ισραήλ, ενοχλείται σφόδρα, από τις συνεχείς επιθέσεις των Παλαιστινίων εναντίον του ισραηλινού εδάφους, από το λιβανικό έδαφος. Ο ισραηλινός υπουργός Άμυνας Αριέλ Σαρόν επιθυμεί να επιβάλει μία νέα τάξη πραγμάτων στο Λίβανο (σχέδιο Σαρόν).²⁰ Στόχος του είναι να εξουδετερώσει όλες τις παλαιστινιακές οργανώσεις από την επικράτεια του Λιβάνου. Το σχέδιο του περιλαμβάνει τη μαζική εισροή ισραηλινών στρατιωτικών δυνάμεων στο Λίβανο και την ταυτόχρονη σύνδεση τους με τους Χριστιανούς στα περίχωρα της Βηρυτού. Επιπρόσθετα, την αποκοπή της οδικής αρτηρίας Βηρυτού-Δαμασκού και την εκδίωξη της Συρίας και της PLO από την περιοχή.

Το Ισραήλ ευνοούσε την εγκαθίδρυση μίας ισχυρής χριστιανικής κυβέρνησης στο Ισραήλ υπό τον Τζεμάγκελ²¹ όπως και τελικά έγινε. Η δολοφονία του Ισραηλινού πρεσβευτή στο Λονδίνο, Σλόμο Αργκόβ, θα δώσει στο Σαρόν το πρόσχημα²² που αναζητά για να πραγματοποιήσει τα σχέδια του. Τον Ιούνιο του 1982 (4 Ιουνίου) το Ισραήλ θα βομβαρδίσει τη Βηρυτό, ενώ την επόμενη μέρα η κυβέρνηση του Ισραήλ θα δώσει την συγκατάθεση της στην πραγματοποίηση της επιχείρησης, Σλομ Χαγκαλίλ (Ειρήνη για τη Γαλιλαία). Στις 6 Ιουνίου ο

οποία ήταν υπό τον έλεγχο της, την συρροή αρκετών Ιρανών θεματοφυλάκων της ιρακινής επανάστασης. Έτσι εμφανίζονται εντός του Λιβάνου δύο οργανώσεις, η Αμάλ και το παρακλάδι της η Χέζμπολάχ.

¹⁹ Βλ. Γκραϊλσαμερ, οπ.π. σ.465, σ.469. Τον Ιανουάριο του 1982, ο Σαρόν θα συναντηθεί με τους αρχηγούς των φαλαγγιτών στην Βηρυτό, όπου θα εκδηλώσουν τις προθέσεις τους με το να αναφέρουν ότι ευνοούν την κατάληψη της πόλης.

²⁰ Στο ίδιο, σ. 468.

²¹ Βλ. Yapp, οπ.π. σ.272.

²² Βλ. Sally Mallison and Thomas Mallison, "Israel in Lebanon, 1982: Aggression or Self Defence?", *American Arab Affairs*, no. 5, (Summer 1983), σ.σ.39-49. Η δολοφονία του Ισραηλινού πρεσβευτή στο Λονδίνο, αποτελούσε το πρόσχημα για την ισραηλινή επίθεση στο Λίβανο, τον Ιούνιο του 1982. Στις 21 Ιουλίου του 1981, το Ισραήλ και η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης-με τη διαμεσολάβηση της Σαουδικής Αραβίας- υπέγραψαν συμφωνία ανακωχής. Είχε προηγηθεί στις 17 Ιουνίου ο βομβαρδισμός της Βηρυτού, από το Ισραήλ με αποτέλεσμα τον θάνατο 300 αμάχων. Παρά το γεγονός ότι η Παλαιστινιακή Αρχή, σεβάστηκε τη συμφωνία, το Ισραήλ στις 21 Απριλίου 1982, παραβιάζοντας την συμφωνία, βομβάρδισε παράλιες περιοχές του Λιβάνου. Ακολούθως, τον Ιούνιο θα προέβαινε σε μαζικής κλίμακας εισβολή στο Λίβανο, παραβιάζοντας το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο.

ισραηλινός στρατός, παραβιάζοντας την εδαφική ακεραιότητα, του Λιβάνου, αλλά και το διεθνές δίκαιο θα εισβάλλει στη χώρα και θα προελάσει μέχρι τη Βηρυτό.²³ Οι ισραηλινές δυνάμεις πέρασαν τα νότια σύνορα του Λιβάνου, με την υποστήριξη του ναυτικού και της αεροπορίας. Μέσα σε οκτώ μέρες, οι δυνάμεις του Σαρόν έφτασαν στη Δυτική Βηρυτό, όπου και συνεχίζουν να την σφυροκοπούν ανελέητα. Στόχος του Σαρόν είναι η οριστική απομάκρυνση των Παλαιστινίων και των Σύρων από την πόλη. Μετά από αμερικανική μεσολάβηση μεταξύ της κυβέρνησης του Λιβάνου και του Ισραήλ, ο Αραφάτ δεσμεύτηκε να αποσυρθεί μέσα σε δώδεκα μήνες.²⁴ Ο Αραφάτ και οι διοικητές του θα πάρουν για τρίτη φορά το δρόμο της εξορίας. Αυτή τη φορά θα εγκατασταθούν στην Τύνιδα. Ο πόλεμος θα διαρκέσει τρία χρόνια και θα περιπλέξει ακόμα περισσότερο το ασταθές ισοζύγιο μεταξύ των εθνοτικών κοινοτήτων στην χώρα. Οι Παλαιστίνιοι στους καταυλισμούς τους (Σάμπρα και Τσατίλα) θα υποστούν τις βαρβαρότητες των Μαρωνιτών, με την ανοχή των Ισραηλινών δυνάμεων.²⁵

Έτσι, στο Λίβανο δημιουργήθηκε μια περίεργη κατάσταση με τους Μαρωνίτες να μάχονται εναντίον των Μουσουλμάνων, οι Παλαιστίνιοι εναντίον των Μαρωνιτών και το

²³ Βλ. Boyle, οπ.π. σ.14.Ο συγγραφέας του βιβλίου "Palestine, Palestinians and International law", είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, στο πανεπιστήμιο του Σικάγο. Ο ίδιος αναφέρει ότι, μόλις έγινε η ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο, προσπάθησε να παροτρύνει την ακαδημαϊκή κοινότητα, ούτως ώστε να εκδηλώσουν την αντίθεση τους στην μη σύννομη με το διεθνές δίκαιο ενέργεια του Ισραήλ. Για αυτό το λόγο αυτό έγραψε μία δήλωση που καταδίκασε την επέμβαση και παρότρυνε 35 καθηγητές του διεθνούς δικαίου να την υπογράψουν. Όπως ο ίδιος επισημαίνει δεν βρήκε πολύ μεγάλη ανταπόκριση και εκτός αυτού κανένα έντυπο μέσο δεν φάνηκε διατεθειμένο να δημοσιεύσει την δήλωση αυτή. Τελικά δημοσιεύθηκε στην Αγγλία. Ο Francis Boyle, σημειώνει ότι η ακαδημαϊκή κοινότητα των νομικών-διεθνολόγων έχει διαβρωθεί από το Ισραήλ και έχει κυριαρχηθεί από άτομα που διακρίνονται για τον έντονο αντι-αραβισμό τους και την συμπάθεια τους για το Ισραήλ. Ο Francis Boyle, κατέθεσε αγωγή σε αμερικανικό ομοσπονδιακό δικαστήριο, εναντίον του Ισραηλινού στρατηγού Άμος Γαρόν, που θεωρήθηκε υπεύθυνος για τις σφαγές 2000 περίπου αμάχων Παλαιστινίων στους καταυλισμούς της Σάμπρας και της Σατίλα. Ωστόσο, όπως εξιστορεί έχασε τη δίκη διότι η κυβέρνηση Ρέικαν παρενέβη υπέρ του Ισραήλ.

²⁴ Βλ. Sherbok -El Alami, οπ.π. σ.296.Βλ.έπίσης, Yapp, οπ.π. σ.272. Η συμφωνία μεταξύ Ισραήλ και Λιβάνου ολοκληρώθηκε στις 17 Μαΐου του 1983. Η εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ των δύο χωρών τερματιζόταν και μία ζώνη ασφαλείας δημιουργούνταν στο Νότιο Λίβανο. Επιπλέον μια κοινή επιτροπή Ισραήλ - Λιβάνου ανέλαβε την συντονίζει τις αμυντικές διευθετήσεις.

²⁵ Βλ. Cattan, οπ.π. σ.σ. 168-170. Στις σφαγές της Σάμπρας και της Τσατίλας, χιλιάδες άοπλοι Παλαιστίνιοι, γέροι γυναίκες και παιδιά, σκοτώθηκαν από τους Φαλαγγίτες με την ανοχή των Ισραηλινών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας καταδίκασε τις σφαγές στις 16 Σεπτεμβρίου του 1982, σημειώνοντας ότι επρόκειτο για πράξη γενοκτονίας. Μεταξύ των Ισραηλινών και των Μαρωνιτών είχε αναπτυχθεί μία συμμαχία εναντίον των Παλαιστινίων. Η εχθρότητα των Μαρωνιτών για την παρουσία των Παλαιστινίων στη χώρα ήταν δεδομένη. Από την άλλη οι στόχοι του Σαρόν για ολική εκδίωξη των Παλαιστινίων από τη χώρα, ταυτίζονταν άμεσα με τους στόχους των Φαλαγγιτών. Το γεγονός καθαυτό θα δρούσε εκφοβιστικά, όπως τα περιστατικά στο Ντερ Γιασίν τριάντα χρόνια πριν, για την εκδίωξη των Παλαιστινίων από το Λίβανο.

Ισραήλ και τη Συρία να πολεμούν κατά διαστήματα μεταξύ τους. Το Ισραήλ θα αποσυρθεί ολοκληρωτικά από το Λίβανο το 1985. Δύο χρόνια αργότερα οι Παλαιστίνιοι της Δυτικής Οχθης, θα ξεσηκωθούν εναντίον της ισραηλινής κατοχής.

10.3. Η πρώτη Ιντιφάντα του 1987: Ο αδύναμος δρώντας ΑΝΤΙΣΤΕΚΕΤΑΙ.

Η ειρηνευτική διαδικασία μεταξύ του Ισραήλ και της Αιγύπτου, αφήνει ακόμα πιο εκτεθειμένο το Παλαιστινιακό Κίνημα. Στα κατεχόμενα εδάφη κατασκευάζονται δεκάδες οικισμοί, χωρίς να υπάρχουν δυνατότητες αντιμετώπισης αυτής της αρνητικής εξέλιξης. Το ισχυρότερο αραβικό έθνος (Αίγυπτος), είχε υπογράψει συνθήκη ειρήνης με τον εχθρό των Παλαιστινίων, ενώ η αμερικανική υπερδύναμη, εμπεδώνει την ηγεμονία της στο υποσύστημα της Μέσης Ανατολής. Το παλαιστινιακό ζήτημα ήταν τελευταίο στον κατάλογο προτεραιοτήτων των αραβικών συνόδων κορυφής, ενώ κανείς από τους εξωτερικούς παράγοντες δεν φαινόταν διατεθειμένος να το βγάλει από το τέλμα. Παράλληλα η επιρροή της Σοβιετικής Ένωση στην περιοχή μειώνεται, με αποτέλεσμα να μειώνεται και η δυνατότητα των Παλαιστινίων να βρουν ερείσματα στήριξης της προσπάθειας τους για απαλλαγή από την ισραηλινή κατοχή.

Η συνεχής εγκατάσταση εποίκων στα κατεχόμενα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την μετωπική σύγκρουση των Αράβων και των Παλαιστινίων, στη Δυτική Οχθη.¹ Οπλισμένοι έποικοι παρενοχλούν τους Άραβες με αποτέλεσμα να σημειώνονται καθημερινά πράξεις αντεκδίκησης και από τις δύο πλευρές. Οι ταπεινώσεις που υφίστανται οι Παλαιστίνιοι, αυξάνονται ολοένα και περισσότερο εξαιτίας της “ πολιτικής της σιδερένιας γροθιάς”², που ασκεί εναντίον τους, ο τότε Ισραηλινός Υπουργός Άμυνας, Γιτζάκ Ραμπίν. Μεταξύ άλλων, πολλοί Παλαιστίνιοι που βρίσκονται έγκλειστοι στις ισραηλινές φυλακές υπόκεινται σε ανηλεείς βασανισμούς, ενώ οι Παλαιστίνιοι που καταδικάζονται από ισραηλινά στρατιωτικά δικαστήρια δεν έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν έφεση. Επιπλέον από 657, 290 ντάνουμς

¹ Βλ. Γραϊλσάμερ, ο.π. σ.461. Το 1980 μία ομάδα γυναικών του Ισραήλ εγκαταστάθηκε σε ένα κτίριο στην καρδιά της Χεβρώνας, το οποίο πριν από τις ισραηλινο-παλαιστινιακές συγκρούσεις του 1929, άνηκε σε Εβραίους. Η κυβέρνηση του Μεναχέμ Μπεγκίν δεν τις μετακινά και εγκαθιστά άγημα για την προστασία τους. Αυτή η ενέργεια θεωρείται ιδιαίτερα προκλητική από τους Αραβες. Η προκλητική συμπεριφορά των εποίκων, οδηγεί σε βίαιες συγκρούσεις μεταξύ αυτών και των Αράβων. Από την άλλη, η ακροδεξιά στο Ισραήλ διακηρύττει την πρόθεση της να εκδιώξει τον αραβικό πληθυσμό από τα εδάφη του. Αυτά τα γεγονότα οδηγούν βαθμιδόν προς την αραβική εξέγερση του 1987.

² Βλ. Gail Pressberg “The Uprising: Causes and Consequences”, *Journal of Palestine Studies, A Quarterly on Palestinian Affairs and the Arab Israeli Conflict*, vol. XVII, no3, (Spring 1988), σ.σ.38-51.

(dunums) παλαιστινιακής γης-52 τοις εκατό της Δυτικής Οχθης και 30 της εκατό της Γάζας- έχουν δημιουργηθεί αυθαίρετα από τις ισραηλινές κατοχικές αρχές. Το Ισραήλ με την πολιτική του στη Δυτική Οχθη και στη Λωρίδα της Γάζας, δημιουργεί μια "αποικιακή κατάσταση"³ με ότι αυτό συνεπάγεται για τον πάλαιστινιακό πληθυσμό. Το όλο συγκρουσιακό δυναμικό θα εκτονωθεί με την παλαιστινιακή εξέγερση του Δεκεμβρίου του 1987. Στις εννέα Δεκεμβρίου, ένα ισραηλινό στρατιωτικό όχημα θα κτυπήσει λεωφορείο που μεταφέρει παλαιστίνιους εργάτες. Το δυστύχημα είχε σαν αποτέλεσμα των θάνατο τεσσάρων Παλαιστίνιων. Την επομένη, οι κάτοικοι της Γάζας οργάνωσαν διαδηλώσεις σε ένδειξη διαμαρτυρίας, θεωρώντας το θάνατο των εργατών ως εσκεμμένη ενέργεια των ισραηλινών σαν αντίποινα για το θάνατο ενός Ισραηλινού στη Γάζα μερικές μέρες πριν. Οι διαδηλώσεις γενικεύτηκαν και σε πόλεις της Δυτικής Οχθης. Η παλαιστινιακή εξέγερση θα έπαιρνε τώρα μία νέα μορφή: διαδηλώσεις, πετροπόλεμος, απεργίες, βόμβες μολότοφ και εμπρησμοί, θα ήταν πλέον ο κανόνας στα κατεχόμενα εδάφη. Αυτός ήταν και ο μόνος τρόπος που οι Παλαιστίνιοι είχαν στην διάθεση τους για να εκδιώξουν τους ισραηλινούς από τα εδάφη τους. Η όλη προσπάθεια εστιαζόταν στο πως θα μπορούσαν οι παλαιστινιακές οργανώσεις, παρά την ασυμμετρία δυνάμεων, να αυξήσουν το κόστος για τις ισραηλινές αρχές. Τόσο το πολιτικό κόστος, όσο και το οικονομικό. Οι άραβες κάτοικοι των περιοχών κλήθηκαν να μποϊκοτάρουν τα ισραηλινά προϊόντα και να καταναλώσουν μόνο προϊόντα της δικής τους παραγωγής. Σύμφωνα με στατιστικές τους πέντε πρώτους μήνες της Ιντιφάντα, το Ισραήλ είχε οικονομικές απώλειες 800 εκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, το ισραηλινό υπουργείο Αμυνας ζήτησε το ποσό των 250 εκατομμυρίων Σέκελ για να χρηματοδοτήσει τις επιχειρήσεις καταστολής της Ιντιφάντα⁴.

Από την μεριά τους, οι ισραηλινές στρατιωτικές δυνάμεις χρησιμοποιούν με σιдерένια πυγμή την στρατιωτική τους ισχύ, για την καταστολή της παλαιστινιακής εξέγερσης. Σύμφωνα

³ Βλ. Emmanuel Sivan, "The Intifada and Decolonization", *Middle East Review*, vol. XXII, no. 2 (Winter 1989/90), σ.σ. 2-6. Όπως σημειώνει ο ερευνητής, το Ισραήλ μετά από δυο δεκαετίες κατοχής βρήκε τον εαυτό του σε μια αυξανόμενη "αποικιακή κατάσταση". Από το 1967, όταν εκδίωξε τις "εχθρικές δυνάμεις" από την περιοχή, το Ισραήλ άρχισε να κυβερνά τη Δυτική Οχθη σαν μια ενεργή αποικιακή δύναμη. Αυτή η αποικιακή σχέση έχει να κάνει με συνεχείς παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, άρνηση στους κατοίκους να ασκήσουν τα πολιτικά τους δικαιώματα, καθώς και με μια ανισομερή χρήση των πόρων της περιοχής. Η αποικιακή δύναμη, παρατηρεί ο Emmanuel Sivan, κυβερνά βασιζόμενη όχι στη συναίνεση των κατοίκων (consent), αλλά εξαιτίας του αποφασιστικού (decisive) στρατιωτικού πλεονεκτήματος.

⁴ Βλ. Αχμαντ Σακίν, *Η Ισραηλινή Αποικιοκρατία και η Ιντιφάντα* (Αθήνα: Έκδοση της Διπλωματικής Αντιπροσωπείας της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) της Αθήνας, 1988), σ.σ. 78-79.

με το “Παλαιστινιακό Κέντρο Πληροφορίας για τα Ανθρώπινα δικαιώματα”, από τον Δεκέμβριο του 1987, μέχρι το Μαΐο του 1990, 838 άνθρωποι σκοτώθηκαν από τις ισραηλινές δυνάμεις κατοχής, εκ των οποίων τα 238 ήταν παιδιά.⁵ Επιπλέον 93. 500 άνθρωποι τραυματίστηκαν.

Σε ένα άλλο επίπεδο αυτό της παγκόσμιας κοινής γνώμης οι Παλαιστίνιοι κατάφεραν να αντιστρέψουν την εικόνα που ήθελε το “μικρό Ισραήλ”, να μάχεται ενάντια σε όλο τον αραβικό κόσμο. Σύμφωνα με τον Σλόμο Γκαζέτ, πρώην αρχηγό των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών, “ο στρατηγικός σκοπός των Παλαιστινίων είναι πολιτικός και στοχεύει στη δημιουργία εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων που θα οδηγήσουν στην αποχώρηση του Ισραήλ από τις κατεχόμενες περιοχές.”⁶

Ένα επιπρόσθετο στοιχείο που δημιουργεί ψυχολογικό κόστος στο ίδιο το Ισραήλ είναι η αμφισβήτηση των ισραηλινών πρακτικών από τους ίδιους τους Ισραηλινούς στρατιώτες που προτιμούν να πολεμούν στα σύνορα παρά στη Δυτική Όχθη, αλλά και από τους Ισραηλινούς διανοούμενους. Ως αποτέλεσμα της καθημερινής καταπίεσης που βιώνουν οι Παλαιστίνιοι, ο βασιλιάς Χουσεΐν αναγκάζεται τον Ιούλιο του 1988 να αποκηρύξει κάθε διοικητικό και νομικό σύνδεσμο με τη Δυτική Όχθη.

Επιπρόσθετα η “Ενωμένη Ηγεσία της Ιντιφάντα” απαιτεί από την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, την ανακήρυξη του νέου κράτους της Παλαιστίνης. Συναφώς, το στις 15 Νοεμβρίου του 1988 το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο (PNC) ανακήρυξε στο Αλγέρι με 253 ψήφους υπέρ και 46 κατά, το ανεξάρτητο κράτος της Παλαιστίνης.⁷

Μια άλλη συνέπεια που προέκυψε από τον ξεσηκωμό του παλαιστινιακού λαού ήταν να αναγκαστούν οι Ισραηλινοί να σταματήσουν προσωρινά, αυτό που οι κοινωνιολόγοι αποκαλούσαν “έρπουσα προσάρτηση”. Το εν λόγω φαινόμενο είχε αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις για τους Παλαιστίνιους, καθώς το Ισραήλ προσπαθούσε σταδιακά να

⁵ Βλ. Boyle, οπ.π.σ.58. Από τα θύματα αυτά, τα 689 πυροβολήθηκαν, ενώ 88 έχασαν τη ζωή τους από δακρυγόνα αέρια.

⁶ Βλ. Αχμαντ Σακίν, οπ.π. σ. 91.

⁷ Βλ. Favret, οπ.π. σ.14. Ο Αλγερινός Υπουργός Εξωτερικών Μπουαλέμ Μπεζαΐχ, θα ανεβεί στο βήμα και θα δηλώσει: “Έχω την τιμή να διακηρύξω επίσημα τη νομιμότητα του παλαιστινιακού κράτους και την αναγνώριση του εκ μέρους της Αλγερίας.” Μέσα σε σαράντα-οκτώ ώρες είκοσι-έξι κράτη θα αναγνωρίσουν το παλαιστινιακό κράτος.

ενσωματώσει τα κατεχόμενα στο ισραηλινό κράτος, δημιουργώντας μία νέο-αποικιακή σχέση με αυτά, “βάσει ενός προτύπου συγγενούς με τα φυλετικά φέουδα του Λεσότο και των νοτιοαφρικανικών Μπαντουστάν”.⁸

Στο επίπεδο του διεθνούς συστήματος, οι ανακατανομές ισχύος που προκλήθηκαν με την πτώση του σοβιετικού πολιτικού συστήματος, θα οδηγήσουν Παλαιστίνιους και Ισραηλινούς στις συμφωνίες του Όσλο. Είναι ωστόσο αυτές οι συμφωνίες μία μόνιμη ειρήνη;

⁸ Βλ. Pappé, σπ.π.σ.326-328. Αναφορικά με τις οικονομικές συνέπειες της “έρπουσας προσάρτησης”, πρέπει να σημειωθεί ότι η σημαντικότερη ήταν η απορρόφηση του παλαιστινιακού εργατικού δυναμικού στην ισραηλινή οικονομία.

11. Ο δρόμος προς το Οσλο: Λύση ή οπισθοδρόμηση;

Ο Robert Gilpin, εξετάζοντας τα δομικά χαρακτηριστικά του διεθνούς συστήματος, επισημαίνει: “η δομή του διεθνούς συστήματος είναι σημαντική λόγω των βαθιών της συνεπειών στο κόστος της άσκησης ισχύος και συνεπώς στο κόστος της αλλαγής του διεθνούς συστήματος. Ο αριθμός των κρατών και η κατανομή των ικανοτήτων μεταξύ τους, επηρεάζουν την ευκολία με την οποία μπορούν να δημιουργηθούν νικηφόροι συνασπισμοί ή αντίβαρα ισχύος. Αυτοί οι δομικοί παράγοντες καθορίζουν τη σταθερότητα ή την αστάθεια ενός διεθνούς συστήματος, διευκολύνοντας ή δυσχεραίνοντας κατ’ αυτό τον τρόπο τη διεθνή πολιτική αλλαγή”.¹

Τα δομικά χαρακτηριστικά του διεθνούς συστήματος δεν επηρεάζουν μόνο την στρατηγική των Μεγάλων Δυνάμεων αλλά και αυτή των μικρών κρατών που προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν τις ευνοϊκές κατανομές ισχύος, που προκύπτουν από τις στρατηγικές των Μεγάλων Δυνάμεων. Αυτός είναι και ένας τρόπος αποτροπής δυσμενών εξελίξεων, οι οποίες μπορεί να προκληθούν όταν μία Μεγάλη Δύναμη υπερασπίζεται σε υπέρμετρο βαθμό κράτη της περιφέρειας, που όμως η στρατηγική τους είναι αντίθετη και πολλές φορές επιζήμια για τους αδύναμους δρώντες.

Συναφώς, το Παλαιστινιακό Κίνημα προσπαθούσε όσο καιρό υπήρχε η σοβιετική υπερδύναμη να αρθρώνει την στρατηγική του με τέτοιο τρόπο που να μην αντιστρατεύεται τα σοβιετικά συμφέροντα και συνεπώς να βρίσκει ερείσματα, εναντίον της αμερικανικής στρατηγικής που θεωρούσε ότι υποστήριζε τον αντίπαλο δρώντα (Ισραήλ).

Το γεγονός της αποδοχής από τον Γιάσερ Αραφάτ της συμφωνίας του Όσλο, (Σεπτέμβριο 93) δεν είναι άσχετο με τις προαναφερθείσες διαπιστώσεις της θεωρίας διεθνών σχέσεων και συνεπώς η υπογραφή της εν λόγω συμφωνίας δεν είναι άσχετη με την θέση

¹ Βλ. Gilpin, οπ.π.σ.157.

αδυναμίας που βρέθηκε ο Αραφατ όταν πλέον δεν υπήρχε η Σοβιετική Ένωση για να του παρέχει στήριξη στην στρατηγική του.²

Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να παραθέσουμε τις διαπιστώσεις του Kenneth Waltz για την κατανομή των ικανοτήτων μεταξύ των κρατών του διεθνούς συστήματος: Ο Waltz παρατηρεί, “ότι σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα, τα κράτη (units) είναι αδιαφοροποίητα (undifferentiated) και γίνονται διακριτά κυρίως από τις μεγαλύτερες ή μικρότερες ικανότητες τους να επιτελούν παρόμοιους στόχους. Στην ενδοκρατική τάξη πραγμάτων γίνονται διακρίσεις, π.χ. μεταξύ προεδρικών και κοινοβουλευτικών συστημάτων. Στις διακρατικές σχέσεις όμως αυτό που έχει σημασία είναι ο αριθμός των Μεγάλων Δυνάμεων”. Ο Waltz συνεχίζοντας, συμπληρώνει: “Η δομή του διεθνούς συστήματος αλλάζει καθώς αλλάζουν οι ικανότητες μεταξύ των κρατών. Αλλαγές στη δομή, προσθέτει, αλλάζουν τον τρόπο που θα συμπεριφερθούν τα κράτη (units) αλλά και τα αποτελέσματα που οι αλληλεπιδράσεις τους θα παράξουν”³

Ο εξοβελισμός της Σοβιετικής Ένωσης από το status της υπερδύναμης μετέλλαξε το σύστημα σε “μονοπολυκεντρικό”,⁴ με αποτέλεσμα οι Παλαιστίνιοι να είναι αναγκασμένοι να είναι πιο επιρρεπείς σε υποχωρήσεις, που στην πορεία του χρόνου, διαφάνηκε ότι ήταν ενάντια στο εθνικό συμφέρον τους για την ανακήρυξη Παλαιστινιακού Κράτους.

² Βλ. Wendy Kristiansen, “Current Affairs: Peace Talks, The Price of exhaustion”, *The Middle East*, vol.23, no. 229 (December 1993), σ.σ.7-9. Οι επικριτές της συμφωνίας επικεντρώθηκαν στα εξής σημεία: Α) Δεν υπήρχε σαφής αναφορά για τερματισμό του εποικισμού στα κατεχόμενα. Β) Ούτε σαφής αναγνώριση της Δυτικής Οχθης και της Γάζας ως “κατεχόμενης γης”. Το Ισραήλ κάνει λόγο για “αμφισβητούμενες περιοχές”. Γ) Η Ανατολική Ιερουσαλήμ δεν περιλαμβανόταν στην δικαιοδοσία της αυτόνομης παλαιστινιακής διοίκησης. Δ) Επιπρόσθετα, οι έποικοι εξαιρούνται και αυτοί από την δικαιοδοσία της. Επιπρόσθετα, θα γινόταν διαχείριση της οικονομικής βοήθειας από κοινού με το Ισραήλ, με αποτέλεσμα το τελευταίο να ελέγχει πλήρως την οικονομία των κατεχομένων.

³ Βλ. Waltz, *ο.π.* σ. 97.

⁴ Βλ. Ήφαιστος Παναγιώτης-Αθανάσιος Πλατιάς, *Ελληνική- Αποτρεπτική Στρατηγική* (Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1992), σ.54. Όπως επισημαίνει ο Καθηγητής Παναγιώτης Ήφαιστος, οι συστημικές τάσεις που αναδείχθηκαν την δεκαετία του 1980, δημιουργούν ένα πρωτόγνωρο “μονοπολυκεντρισμό”. Παράλληλα με τον πόλο της μεγάλης στρατηγικής ισχύος των ΗΠΑ, αναπτύσσεται ένα πολύπλοκο, πολυπολικό-πολυκεντρικό σύστημα, αποτελούμενο από πολλά κέντρα-πόλους κυμαινόμενην πολιτικές, στρατιωτικές και οικονομικές ισχύος. Συγκεκριμένα εκτός από τις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης, η οικονομική ισχύς της Ιαπωνίας και η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας, είναι ενδεικτικά παραδείγματα αυτού του φαινομένου. Επιπρόσθετα, η Ρωσία όπως δείχνουν τα μέχρι στιγμής τεκμήρια, αναδιατάσσει τις δυνάμεις της σε όλα τα επίπεδα, στρατιωτικό-οικονομικό και δεν αποκλείεται εντός των επομένων ετών να αποτελέσει εκ νέου ένα ισχυρό, πόλο στρατηγικής ισχύος. Για τις οικονομικές τάσεις που συνεπικουρούν στην ανάδειξη του φαινομένου του πολυκεντρισμού, Βλ. Κώστας Μελάς, *Παγκοσμιοποίηση, Νέα Φάση Διεθνοποίησης της Οικονομίας, Μύθοι και Πραγματικότητα* (Αθήνα: Εκδ. Εξάντας, 1999), σ.σ.117-134.

Σε αυτό το σημείο θα στρέψουμε την προσοχή μας στην περίοδο που προηγήθηκε της συμφωνίας του Όσλο, όταν Αμερικανός πρόεδρος, Τζόρτζ Μπους ανέλαβε την εξουσία το 1989, διορίζοντας ως υπουργό Εξωτερικών τον Τζέιμς Μπίκερ. Τότε ήταν που οι δύο άνδρες είχαν θέσει ως στόχο να επιλύσουν το μεγάλο αυτό πρόβλημα της διεθνούς πολιτικής.⁵ Ενώ προηγούμενα, επί προεδρίας Ρήγκαν, το Ισραήλ θεωρείτο ένας πολύτιμος στρατηγικός σύμμαχος για την ανάσχεση της σοβιετικής ισχύος στην περιοχή, τώρα με τις νέες συστημικές αλλαγές μετά την αποδόμηση της Σοβιετικής Ενωσης, αυτό το στοιχείο δεν ίσχυε στον ίδιο βαθμό που ίσχυε πριν. Πιο αναλυτικά, επί της προεδρίας του Ρήγκαν η Συρία και η PLO θεωρούνταν τα κύρια οχήματα του σοβιετικού επεκτατισμού στην περιοχή. Η απόσυρση όμως του Γκορμπατσόφ από την περιοχή, ώθησε τους Αμερικανούς να επανεκτιμήσουν την αξία του Ισραήλ ως περιφερειακού συμμάχου και να επανεξετάσουν τις σχέσεις τους με τα αραβικά κράτη.⁶ Από την άλλη μεριά ο τότε πρόεδρος Γκορμπατσόφ κατέστησε σαφές στην Συρία, ότι δεν μπορούσε πλέον να την στηρίξει στον στρατηγικό της στόχο για “στρατηγική ισοτιμία με το Ισραήλ”, αλλά να της παράσχει μόνο στρατιωτική βοήθεια⁷. Συναφώς, η Συρία και η PLO απώλεσαν την οικονομική και στρατιωτική στήριξη που τους παρείχε μέχρι ο μέχρι πρότινος “κηδεμόνας τους”, η Σοβιετική Ενωση. Η Συρία θα βαδίσει τον δικό της δρόμο στην εξομάλυνση των σχέσεων με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Στον πόλεμο του κόλπου θα συμμαχήσει με τις δυτικές δυνάμεις εναντίον του Σαντάμ Χουσέιν. Έτσι η PLO που είχε ήδη αναγνωρίσει το δικαίωμα του Ισραήλ να υπάρξει ως κράτος (1988), αναγκάστηκε να προσαρμοστεί στη νέα κατανομή δύναμης και να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

⁵ Βλ. Morris, οπ.π.σ.611. Παρά την δέσμευση της αμερικανικής υπερδύναμης στην ασφάλεια του Ισραήλ, Ο Τζέιμς Μπίκερ φέρεται να δήλωσε στις 22 Μαΐου του 1989, ότι το Ισραήλ πρέπει να αφήσει στην άκρη οποιεσδήποτε βλέψεις έχει για το Μεγάλο Ισραήλ (Greater Israel-βλέπε προηγούμενο κεφάλαιο), γιατί αυτό αποτελεί μια όχι ρεαλιστική λύση για το ζήτημα. Ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών κάλεσε επίσης το Ισραήλ να συμβιβαστεί με μια λύση που στη βάση του ψηφίσματος 242, να σταματήσει τον εποικισμό, θέτοντας έτσι ένα τέλος στον ένδο-ισραηλινό διάλογο περί προσάρτησης των κατεχομένων.

⁶ Βλ. Emma C. Murphy, “The Arab Israeli-Conflict and the New World Order”, στο Haifaa A. Jawad (edited), *The Middle East in the New World Order* (London: Macmillan Press, 1994), σ.83. Η οικονομική και διπλωματική στήριξη που παρείχε η Αμερική στο Ισραήλ ήταν τεράστια: 40 τοις εκατό της στρατιωτικής βοήθειας των Αμερικανών παγκοσμίως, σε συνδυασμό με άλλη εκτεταμένη οικονομική βοήθεια και στήριξη για τις ισραηλινές επιχειρήσεις στον Λιβάνο και στα κατεχόμενα εδάφη.

⁷ Στο ίδιο, σ.85.

Επιπρόσθετα, όπως έχουμε δει η Ιντιφάντα δημιουργούσε μεγάλα προβλήματα τόσο στον κατακτητή αλλά και στην τοπική περιφερειακή ειρήνη και ασφάλεια⁸. Οι Άραβες άρχισαν να ανησυχούν για την κατάσταση στα κατεχόμενα εδάφη καθώς χιλιάδες έποικοι άρχισαν να φτάνουν από την παραπαίουσα Σοβιετική Ένωση με κίνδυνο να αλλοιώσουν εντελώς τον δημογραφικό χαρακτήρα των κατεχομένων. Αυτό το στοιχείο έφερε τους Παλαιστίνιους μπροστά σε ένα νέο αδιέξοδο και τους έκανε να είναι πιο υποχωρητικοί στις μελλοντικές προτάσεις που βρέθηκαν μπροστά τους.

Στο μεταξύ, στο Ισραήλ οι εκλογές του Μαρτίου (1990) έφεραν στην αρχή την πιο ακροδεξιά κυβέρνηση στην ιστορία του Ισραήλ, ενώ στα κατεχόμενα εδάφη η οικονομική κατάσταση πήγαινε-και συνεχίζει να πάει- από το κακό στο χειρότερο.⁹

Σε περιφερειακό επίπεδο η επίθεση του Σαντάμ Χουσεΐν στο Κουβέιτ (Αύγουστος 1990) και η παρεπόμενη, κάτω από την ομπρέλα των Ηνωμένων Εθνών,¹⁰ υπό τους Αμερικανούς επιχείρηση - Καταιγίδα της Ερήμης (Ιανουάριο 1991) δημιούργησε νέα δεδομένα για το Παλαιστινιακό . Ο Σαντάμ Χουσεΐν, προσπάθησε ανεπιτυχώς να διασυνδέσει το θέμα του Κουβέιτ με αυτό της Παλαιστίνης. Οι Παλαιστίνιοι θεωρώντας ότι η αμερικανική στρατηγική και τακτική στη συγκεκριμένη περίπτωση έθετε θέμα δυο μέτρων και δυο σταθμών, καθώς και “δυσλά κριτήρια ηθικής”¹¹ υποστήριξαν τον Σαντάμ Χουσεΐν στην κρίση. Ωστόσο, όπως

⁸ Βλ. Vatikiotis, οπ.π. σ.248. Η Ιντιφάντα στη Δυτική Όχθη, δεν μπορούσε να τερματίσει την ισραηλινή κατοχή, αλλά από την άλλη μεριά ούτε ο ισραηλινός στρατός μπορούσε να καταστείλει οριστικά την Ιντιφάντα, χωρίς την χρήση αθέμιτων μέσων. Παράλληλα μία σειρά παραγόντων, τόσο ενδογενών όσο και εξωγενών έκανε την ισραηλινή κοινή γνώμη να συνειδητοποιήσει ότι έπρεπε να υπάρξουν συνομιλίες με την ηγεσία των Παλαιστινίων. Η οικονομική κατάσταση στο Ισραήλ χειρότερη συνεχώς, ενώ ένα νέο κύμα Ρωσσο- εβραίων μεταναστών εγκαταστάθηκε στη χώρα. Επιπλέον οι παραστάσεις της απειλής για το Ισραηλινό κράτος, ήταν ιδιαίτερα έντονες από το Ιράν αλλά και από τη Χεσμπολλάχ, που βρισκόταν στο Λίβανο.

⁹ Ακόμη και στις μέρες μας η οικονομική κατάσταση στα κατεχόμενα είναι ιδιαίτερα δυσμενής με τους Παλαιστίνιους να βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας. Έρευνα από την διεθνή επιτροπή του Ερυθρού σταυρού κατέδειξε ότι το 60% των νοικοκυριών στη Δυτική Όχθη και στη Λωρίδα της Γάζας είναι φτωχά έως πολύ φτωχά, με τα επιδόματα έχουν μειωθεί στο ελάχιστο. Για την εν λόγω κατάσταση, βλ. EBU-EUROVISION-News Exchanges-ICRC Palestine 12:45-12:55 GMT (22 NOV 2006) ENS.

¹⁰ Βλ. Παπασωτηρίου, οπ.π. σ.370. Ο Καθηγητής Παπασωτηρίου επισημαίνει ότι είναι η μόνη φορά που λειτούργησε ο μηχανισμός συλλογικής ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών, όπως τον οραματίστηκαν οι δημιουργοί του το 1945, ενάντια σε ένα επεκτατικό κράτος πραδοσιακού τύπου, το οποίο προσάρτησε ένα γειτονικό κράτος. Η κατάκτηση του Κουβέιτ από το Ιράκ, συνέπιπτε με μια χρονική συγκυρία, όπου ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, βρίσκονταν σε ύφεση και η συνεργασία μεταξύ τους στο απόγειο της.

¹¹ Βλ. Wight, οπ.π. σ.312. Βλ. επίσης, Mallinson, οπ.π. σ.σ.272-275. Η Αμερικανική εξωτερική πολιτική των “δύο μέτρων και δύο σταθμών” φάνηκε με τον πιο περίτρανο τρόπο στην περίπτωση της εισβολής του Ιράκ στο

αναφέρει ο Stephen Waltz, στις διεθνείς σχέσεις, ελλείψει διακρατικής εξουσίας να επιβάλει την δικαιοσύνη, ισχύει η αρχή της αυτοβοήθειας.¹² Το παλαιστινιακό κίνημα (PLO) παρέβλεψε αυτή την αρχή-πολύ πιθανόν λόγω αδυναμίας- και ποντάροντας στο λάθος άλογο, βρέθηκε ακόμα πιο απομονωμένο¹³ στη διεθνή και περιφερειακή πολιτική, με αποτέλεσμα να χάσει την σπουδαία οικονομική στήριξη που του προσέφερε η Σαουδική Αραβία και το Κουβέϊτ.

Εξαιτίας των πιο πάνω γεγονότων, τον Οκτώβριο του 1991, ο αδύναμος δρώντας (Παλαιστίνιοι) αναγκάστηκε να υποχωρήσει και προσαρμοστεί, αποδεχόμενος μια ιδιότυπη διαδικασία διαπραγμάτευσης στη Μαδρίτη,¹⁴ όπου μια κοινή παλαιστινιακή-ιорδανική αντιπροσωπεία θα διαπραγματευόταν με το Ισραήλ. Αυτή είναι και η πρώτη φορά, που οι Παλαιστίνιοι αντιπροσωπεύουν τους εαυτούς τους σε συνομιλίες. Στην πρωτεύουσα της Ισπανίας, Παλαιστίνιοι και Ισραηλινοί βρέθηκαν στο ίδιο τραπέζι με την συμμετοχή του Τζόρτζ Μπους και του τότε προέδρου της Ρωσίας, Μιχαήλ Γκορμπατσόφ. Στη συνέχεια, ακολούθησαν διάφορες συναντήσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα αλλά χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Κουβέϊτ και στην περίπτωση των αμερικανικών βομβαρδισμών στην Γιουγκοσλαβία. Όπως σημειώνει ο Καθηγητής Mallinson, λίγες μέρες πριν την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέϊτ, ο Αμερικανός πρέσβης στην Βαγδάτη, διαβεβαίωσε τον ηγέτη του Ιράκ Σαντάμ Χουσεϊν ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν κανένα συμφέρον από την διαφορά του Κουβέϊτ με το Ιράκ. Επίσης στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας, ο απεσταλμένος των ΗΠΑ στα Βαλκάνια, Robert Gelbard, περιέγραψε τον στρατό του Κοσσυφοπεδίου (KLA) ως τρομοκρατική οργάνωση, παρέχοντας έτσι ανοιχτή πολιτική στήριξη στον Μιλόσεβιτς να εντείνει την δράση του κατά της ομάδας αυτής. Ωστόσο τέσσερις μήνες μετά ο Richard Holbrook, ο νέος απεσταλμένος των ΗΠΑ, φωτογραφήθηκε χαμογελαστός με ένα τρομοκράτη του (KLA). Στη συνέχεια η άρνηση της Σερβίας να δεχτεί ένα απαρέδεκτο όρο της συμφωνίας του Ραμπουγιέ, αποτέλεσε την αιτία να αρχίσουν οι Νατοϊκοί βομβαρδισμοί στην περιοχή. Τα "δυλά κριτήρια ηθικής", της ηγεμονικής δύναμης, φαίνονται επίσης από το γεγονός ότι δεν τήρησε την ίδια αποφασιστική στάση, όταν η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο το 1974. Επιπλέον, η διπλωματική στήριξη που παρέχει στο Ισραήλ, για λόγους γεωπολιτικών σκοπιμοτήτων είναι πρωτοφανής.

¹² Βλ. Waltz, οπ.π. σ.91

¹³ Βλ. Vatikiotis οπ.π. σ.σ.475-478.

¹⁴ Οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστήριζαν την ειρηνευτική διαδικασία, στη βάση των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας, 242 και 338. Στον πυρήνα αυτών των ψηφισμάτων, βρισκόταν η αρχή "έδαφος έναντι ειρήνης". Αναφορικά με το φλέγον ζήτημα της Ιερουσαλήμ, οι Αμερικανοί σημείωναν ότι αντιλαμβάνονταν την σημασία που έδιδαν οι Παλαιστίνιοι σε αυτό το ζήτημα, τονίζοντας παράλληλα την θέση τους, ότι η Ιερουσαλήμ δεν πρέπει ποτέ ξανά να είναι διαιρεμένη. Για το θέμα αυτό, βλ. "Middle East: The Faultline, US Letters of Assurances to the Palestinians and Israel, Madrid 18 October 1991", *Le Monde diplomatique*, διαθέσιμο από, www.en.monde-diplomatique.fr/focus/mideast/madrid-garantie-en

Στο ενδοπλαιστινιακό στρατόπεδο, η Χαμάς αποκήρυξε κάθε προσπάθεια για συμβιβασμό με αποτέλεσμα να ακολουθήσουν και συγκρούσεις μεταξύ της Χαμάς και της Φατάχ. Στο Ισραηλινό στρατόπεδο η ηγεμονία της δεξιάς από το 1977 θα τελείωνε, όταν Ιούνιο του 1992, στην αρχή θα ερχόταν το εργατικό κόμμα του Γικτζάκ Ραμπίν, ενώ τον Ιανουάριο του 1993, ο δημοκρατικός Μπιλ Κλίντον θα γινόταν πρόεδρος της Αμερικής.

Αν και ο Ραμπίν αντιτίθετο στις απευθείας συνομιλίες με τον Αραφάτ, ωστόσο είχε πολύ διαφορετική οπτική από τον προκάτοχο του για το όλο ζήτημα. Η επ' αόριστον κατοχή των παλαιστινιακών εδαφών δεν αποτελούσε επιλογή για τον Ραμπίν που αντιλαμβανόταν το κόστος για το ισραηλινό κράτος. Ο σπινθήρας όμως που αποτέλεσε τον προπομπό των συμφωνιών δεν ήταν ο ίδιος ο Ραμπίν αλλά οι ενέργειες ενός ακαδημαϊκού που ειδικεύοταν σε θέματα Μέσης Ανατολής. Ο εν λόγω ακαδημαϊκός συναντήθηκε με τον υπουργό οικονομικών των Παλαιστινίων Abu Ala, θέτοντας τα θεμέλια για την εξεύρεση μιας μίνιμουμ βάσης συμφωνίας.¹⁵ Τον Ιανουάριο του 1993 οι ισραηλινοί ακαδημαϊκοί Ron Pundak και Hirschfeld συναντήθηκαν με τον Abu Ala έξω από το Όσλο. Εκεί προέκυψε μια καταρχήν συμφωνία πάνω σε τρεις βασικές ιδέες: Ισραηλινή αποχώρηση από την Γάζα, βαθμιαία μεταβίβαση οικονομικής δύναμης στους Παλαιστίνιους και διεθνή οικονομική βοήθεια στη νεόκοπη παλαιστινιακή κοινότητα στη Γάζα.¹⁶ Ακολούθησαν διαπραγματεύσεις, με άκρα μυστικότητα, μεταξύ των δυο μερών, με την βοήθεια και της αιγυπτιακής κυβέρνησης και τον Μάιο του 1993, ήταν έτοιμα τα κύρια στοιχεία της συμφωνίας που αποκλήθηκε Διακήρυξη Αρχών (DOP).

Η τελική συμφωνία υπογράφηκε, μεταξύ του Μαχμούτ Αμπας και του Σιμόν Πέρες στον Λευκό Οίκο στις 13 Σεπτεμβρίου 1993, στην παρουσία του νεοεκλεγέντος Μπιλ Κλίντον.¹⁷

¹⁵ Βλ. Morris, ο.π. σ.σ. 616-621. Ο Καθηγητής Yair Hirschfeld που διατηρούσε επικοινωνία με τον βουλευτή της εργατικής κυβέρνησης και έμπιστο του Πέρες, είχε εγκαθιδρύσει μια δίοδο επικοινωνίας με την PLO από το 1989 με αποτέλεσμα να καταφέρει αυτή την σημαντική συνάντηση που μετά από μήνες συναντήσεων οδήγησε στο Όσλο.

¹⁶ Στο ίδιο, σ.617.

¹⁷ Στο ίδιο, σ. 621. Η αμοιβαία αναγνώριση των δικαιωμάτων των δυο πλευρών περιεχόταν μέσα στην αλληλογραφία του Αραφάτ και του Ραμπίν (9 και 10 Σεπτεμβρίου) με την μεσολάβηση του Νορβηγού Υπουργού Εξωτερικών Johan Jorgen Holst. Ο Αραφάτ αναγνώριζε το δικαίωμα του Ισραήλ να υπάρξει σε περιβάλλον ειρήνης

Η διακήρυξη αρχών του Όσλο, αποτελεί και τον ακρογωνιαίο λίθο της μετέπειτα ειρηνευτικής διαδικασίας. Στη βάση αυτής της συμφωνίας το Ισραήλ υποχρεούνταν να αποχωρήσει από τη Λωρίδα της Γάζας και την Ιερικώ, αλλά και από άλλες τοποθεσίες, οι οποίες θα καθορίζονταν κατά την διάρκεια της προσωρινής πενταετούς περιόδου. Η Διακήρυξη Αρχών, προέβλεπε επίσης την διεξαγωγή ελεύθερων και δημοκρατικών εκλογών στις περιοχές για την εκλογή ενός Παλαιστινιακού Συμβουλίου που θα αποτελούσε και την Παλαιστινιακή Αρχή (ΡΑ). Στο διάστημα των ενδιάμεσων χρόνων θα υπήρχε σταδιακή μεταβίβαση εξουσίας στους Παλαιστίνιους πάνω σε θέματα εκπαίδευσης, πολιτισμού, υγείας, κοινωνικής πρόνοιας. Επιπλέον, η Παλαιστινιακή Αρχή θα αποκτούσε σταδιακά μια ισχυρή αστυνομική δύναμη ικανή να εξασφαλίσει την εσωτερική ασφάλεια των αυτόνομων περιοχών. Τον Μάιο του 1994 επιτεύχθηκε συμφωνία στο Κάιρο (συμφωνία του Καΐρου), σύμφωνα με την οποία μεταβιβαζόταν στους Παλαιστίνιους η εξουσία του 60% της Λωρίδας της Γάζας και 65 τετραγωνικά χιλιόμετρα της Ιερικούς. Τα κρίσιμα θέματα όπως το status της Ιερουσαλήμ,¹⁸ οι πρόσφυγες, οι εποικισμοί και η κατανομή των νερών θα συζητούνταν μέσα στο ενδιάμεσο διάστημα, κατά το οποίο θα προέκυπτε και το οριστικό καθεστώς μιας μόνιμης συμφωνίας.¹⁹

Οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν μέσα σε ένα κύμα βίας και τρομοκρατίας με την Χαμάς και την Ισλαμική Τζιχάντ, να προσπαθούν να σαμποτάρουν την διαδικασία με την οποία

και ασφάλειας, ενώ από μεριάς του ο Ραμπίν αναγνώριζε την PLO ως τον αντιπρόσωπο του παλαιστινιακού λαού και δεσμευόταν να συζητήσει μαζί του για την εξεύρεση ειρηνικής συμφωνίας.

¹⁸ Galia Golan, "A Palestinian State from an Israeli Point of View", *Middle East Policy*, vol. III, no.1, (1994), σ.68. Ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα, αν όχι το πιο κρίσιμο, για την εξεύρεση λύσης στην αραβο-ισραηλινή διένεξη, είναι το μελλοντικό status της Ιερουσαλήμ. Ενώ οι Παλαιστίνιοι από την πλευρά τους αξιώνουν το ανατολικό μέρος της Ιερουσαλήμ να αποτελέσει την πρωτεύουσα του κράτους τους, οι Ισραηλινοί είναι αποφασισμένοι να διατηρήσουν την ενότητα της πόλης, ως ιουδαϊκής πρωτεύουσας με αποκλειστική ισραηλινή κυριαρχία. Βλ. επίσης, John Whitbeck, "Confederation Now: A Framework for Middle East Peace", *Middle East Policy*, vol. II, no.1, (1993), σ.67. Το ψήφισμα 181, της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (Νοέμβριο 1947), προέβλεπε ότι η Ιερουσαλήμ θα ετίθετο υπο διεθνή επιτήρηση. Αρκετοί ακαδημαϊκοί και πολιτικοί, προκρίνουν αυτή τη λύση, για να επιλυθεί το πιο ακανθώδες ζήτημα της αραβο-ισραηλινής σύγκρουσης. Η κοινή κυριαρχία Ισραηλινών-Παλαιστινίων, στην ιερή πόλη- σύμφωνα με αυτή την άποψη- είναι η μόνη διέξοδος, για να μετατρέψει την σύγκρουση σε παίγνιο θετικού αθροίσματος.

¹⁹ Βλ. Ajchenbaum, οπ.π. σ.σ.64-73.

εξ αρχής δεν ήταν σύμφωνες.²⁰ Μολαταύτα οι συζητήσεις οδηγήθηκαν σε μια νέα συμφωνία που υπογράφηκε στην Ουάσιγκτον (Οσλο II) τον Σεπτέμβριο του 1995. Η συμφωνία που ονομάστηκε η « Ισραηλινό-παλαιστινιακή ενδιάμεση συμφωνία», προέβλεπε την διεξαγωγή εκλογών για την εκλογή συμβουλίου και αρχηγού (Ra'is) μιας παλαιστινιακής αρχής. Η δυτική όχθη απόκτησε ένα ιδιότυπο καθεστώς χωρισμένη σε τρεις περιοχές.²¹ Στην περιοχή Α που αποτελείται από τις περιοχές που εκκένωσε ο ισραηλινός στρατός, το παλαιστινιακό συμβούλιο θα αναλάμβανε την δημόσια τάξη και την ασφάλεια. Στην περιοχή Β' που περιλαμβάνει τις περισσότερες αραβικές πόλεις και το 68% του παλαιστινιακού αραβικού πληθυσμού, η Παλαιστινιακή Αρχή θα ασκεί πλήρη εξουσία και θα επιβλέπει την δημόσια τάξη, αλλά το Ισραήλ θα έχει πλήρη εξουσία πάνω στην ασφάλεια (μικτός έλεγχος από ισραηλινο-παλαιστινιακές δυνάμεις). Τέλος στην περιοχή Γ' που περιλαμβάνει τις μεγαλύτερες ακατοίκητες περιοχές στην Δυτική Όχθη και τους ισραηλινούς εποικισμούς και στρατόπεδα, το Ισραήλ θα είναι υπεύθυνο για την ασφάλεια και την δημόσια τάξη, με την παλαιστινιακή αρχή να ελέγχει τις δημόσιες υπηρεσίες.

Το Νοέμβριο του 1995, ο ισραηλινός στρατός αποχώρησε από τις κυριότερες πόλεις της Δυτικής Οχθης (Τζενίν, Ναμπλούς, Τουλκαρέμ, Ραμάλα, Βηθλεέμ. Κουαλκίλια, Ελ Μπιρεχ) με αποτέλεσμα να αναλάβει την τάξη η παλαιστινιακή αστυνομία. Στο μεταξύ, στις 20 Ιανουαρίου του 1996, ο Γιάσερ Αραφάτ θα εκλεγόταν με μια μεγάλη πλειοψηφία ο πρόεδρος της παλαιστινιακής αρχής.

Καταληκτικά αναφέρουμε ότι οι παλαιστίνιοι υπό τον Γιάσερ Αραφάτ αναγκάζονται να υπογράψουν τις συμφωνίες αυτές υπό την πίεση των γεγονότων και λόγω αδυναμίας να καθορίσουν διαφορετικά τις εξελίξεις. Ο Γιάσερ Αραφάτ, ο Μαχμούντ Αμπας και οι άλλοι Παλαιστίνιοι ηγέτες χαρακτήρισαν τις συμφωνίες του Οσλο ως κακές.²² Παρά τις

²⁰ Βλ. Edwards, οπ.π.σ.σ.160-166. Η Χαμας είχε αποκλειστεί εντελώς από την ειρηνευτική διαδικασία. Τα έτη 1994-1996, οι επιθέσεις αυτοκτονίας αυξήθηκαν με γεωμετρική πρόοδο θέτοντας τις ισραηλινές αρχές σε κατάσταση συναγερμού και πανικού.

²¹ Βλ. Pascal Boniface (επιμ.), *Ατλας Διεθνών Σχέσεων* (Αθήνα: Εκδ.Ελληνικά Γράμματα, 2001), σ.137.

²² Βλ.Sayigh, οπ.π. σ.660.

γνωματεύσεις των ειδικών,²³ ότι η εν λόγω συμφωνία ήταν μία κακή λύση, ο Αραφάτ, αποφάσισε να υπογράψει. Για τον Αραφάτ η προσφερόμενη λύση ήταν η επιλογή του “μικρότερου κακού”, καθώς δεν υπήρχε άλλη επιλογή. Η ηγεσία των Παλαιστινίων είχε αποδυναμωθεί αρκετά: Η δημοσιονομική κρίση και τα διοικητικά προβλήματα, που αντιμετώπιζε, υπογράμμιζαν την ανάγκη αποδοχής μιας συμφωνίας που θα έβγαζε τους Παλαιστίνιους από το αδιέξοδο. Το σημείο κλειδί για τον Αραφάτ ήταν ότι το Ισραήλ αναγνώριζε την PLO και διασφάλιζε την επιστροφή της εξόριστης ηγεσίας της στα κατεχόμενα εδάφη, Επιπλέον παρείχε τα μέσα για την απόκτηση κρατικής εστίας εάν²⁴ γίνονταν οι σωστοί χειρισμοί.

Ωστόσο, το Ισραήλ παραβιάζοντας τη συμφωνία του Όσλο (άρθρο 31), συνέχισε να εφαρμόζει Δυτική Όχθη μια πολιτική νεο-αποικισμού. Λίγο πριν την υπογραφή των συμφωνιών του Όσλο υπήρχαν στην περιοχή 95. 000 έποικοι. Στη διάρκεια της διακυβέρνησης των εργατικών (1993-1996) ο αριθμός των εποίκων αυξήθηκε σε 147. 000, ενώ το 2001 καταμετρήθηκαν στη Δυτική Όχθη 180. 000 έποικοι. Επιπλέον, στην Λωρίδα της Γάζας υπήρχαν 7000, 17. 000 στα υψώματα Γκολάν και 190. 000 στην Ανατολική Ιερουσαλήμ.²⁵ Οι Παλαιστίνιοι ζουν απομονωμένοι και περικυκλωμένοι από τους εβραϊκούς εποικισμούς και είναι εντελώς εξαρτημένοι από το εβραϊκό κράτος. Καθώς οι παράνομοι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο εβραϊκοί οικισμοί, επεκτείνονται, το Ισραήλ έχει εγκλωβίσει τους Παλαιστίνιους σε οκτώ εδαφικά τμήματα, καθένα από τα οποία περιβάλλεται με συρματοπλέγματα, ενώ απαιτείται ειδική άδεια για τη μεταφορά ανθρώπων και εμπορευμάτων.²⁶ Με αυτό τον τρόπο

²³ Βλ. Francis Boyle, οπ.π. σ.σ.119-124. Ο Francis Boyle, είχε διατελέσει νομικός σύμβουλος της παλαιστινιακής αντιπροσωπίας για τις διαπραγματεύσεις για την Μέση Ανατολή, από το 1991-1993. Όταν του ζητήθηκε από τον επικεφαλής της αντιπροσωπίας, Αμπντούλ Σαφί, να μελετήσει τις συμφωνίες και να καταθέσει την άποψή του, ο Boyle, ανέφερε στους Παλαιστίνιους ότι τους προσφέρεται “ένα μπαντουστάν”. Σημείωσε δε χαρακτηριστικά, ότι οι Ισραηλινοί πρέπει να μελέτησαν εξονυχιστικά το καθεστώς του Απαρτχάιντ στη Νότιο Αφρική, πριν καταλήξουν σε αυτή την πρόταση. Όλα αυτά ήταν εν γνώσει του Γιάσερ Αραφάτ, που όμως αποφάσισε να υπογράψει τις συμφωνίες. Ίσως ο Αραφάτ-βλέποντας το αδιέξοδο στο οποίο είχε περιέλθει ο λαός του-να αποφάσισε να αποδεχτεί την λύση του Όσλο, με το σκεπτικό ότι οι Παλαιστίνιοι θα επέδεικνυαν καλή πίστη στο μέλλον για να βελτιωθούν οι εν λόγω προτάσεις. Ωστόσο, όπως έχουμε δει καμία πρόοδος δεν σημειώθηκε και οι Παλαιστίνιοι δεν απόκτησαν το ισραηλινό κράτος που επιθυμούσαν.

²⁴ Βλ. Sayigh, οπ.π. σ.660.

²⁵ Βλ. Bishara, οπ.π. σ.138.

²⁶ Βλ. Norman Finkelstein, *Εικόνα και Πραγματικότητα της Ισραηλο-Παλαιστινιακής Διαμάχης* (Αθήνα: Εκδ. Του Εικοστού Πρώτου, 2003), σ.33.

επιδεινώνεται η οικονομία των θυλάκων και η ανάπτυξη τους εν γένει, με το ένα τρίτο να είναι άνεργοι, ενώ ο μισός περίπου πληθυσμός ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας. Στα κατεχόμενα εδάφη οι έποικοι έχουν απόλυτη ελευθερία κινήσεων, σε αντίθεση με τους Παλαιστίνιους που είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν ειδικές άδειες κυκλοφορίας. Ο διαχωρισμός μεταξύ των Αράβων και των Παλαιστινίων ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο, εξαιτίας των ισραηλινών δυνάμεων ασφαλείας που είναι διάσπαρτες παντού στα κατεχόμενα-περίπου διακόσια φυλάκια και στρατιωτικές εγκαταστάσεις στο 20% της Δυτικής Οχθης και σε 420 εκτάρια της Λωρίδας της Γάζας.²⁷ Επιπρόσθετα η κατανάλωση των 5000 Εβραίων εποίκων στην Κουλάδα του Ιορδάνη ισοδυναμεί με το 75 τοις εκατό κατανάλωσης νερού του συνόλου των δύο εκατομμυρίων Παλαιστινίων της δυτικής όχθης.²⁸ Αυτές οι κοινότητες προσομοιάζουν αρκετά με το καθεστώς του φυλετικού διαχωρισμού (άπαρντχάιντ) που είχε επιβάλει και θεσμοθετήσει το καθεστώς της νοτίου Αφρικής στα Μπαντουςτάν. Όπως επισημαίνεται σε έκθεση του "Ισραηλινού Κέντρου Πληροφόρησης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στα Κατεχόμενα (B'Tselem)", " Το Ισραήλ έχει δημιουργήσει στα κατεχόμενα ένα καθεστώς αυτονομίας που βασίζεται στις διακρίσεις, εφαρμόζοντας δύο διαφορετικά νομικά συστήματα στην ίδια περιοχή και θεμελιώνοντας τα δικαιώματα των ατόμων με βάση την εθνικότητα τους. ".²⁹

Σύμφωνα με εμβριθείς μελετητές της ισραηλο-παλαιστινιακής διαμάχης, η ουσία της συμφωνίας του Όσλο του Σεπτεμβρίου 1993, ήταν ότι προσέφερε " επίσημη παλαιστινιακή συναίνεση στη συνεχιζόμενη κατοχή".³⁰ Σε όλα τα κρίσιμα ζητήματα, όπως το μέλλον της Ιερουσαλήμ, κατανομή των υδατινών πόρων, αποζημιώσεις, εθνική κυριαρχία, ασφάλεια και γη, οι Παλαιστίνιοι είναι οι μεγάλοι χαμένοι, ενώ οι Ισραηλινοί-σύμφωνα με τις συμφωνίες Όσλο Ι και ΙΙ- οι μεγάλοι κερδισμένοι.³¹ Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την κατανομή των υδατινών πόρων, το 80 του νερού της Δυτικής Οχθης, εκχωρείται στους Ισραηλινούς, ενώ το 20% στους Παλαιστίνιους, (βλ. πιο πάνω). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την συμφωνία Όσλο ΙΙ, η

²⁷ Βλ. Bishara, ο.π. σ.144.

²⁸ Βλ. Finkelstein , ο.π.σ.33.

²⁹ Στο ίδιο, σ.32.

³⁰ Βλ. Finkelstein, ο.π.σ.316.

³¹ Στο ίδιο, σ.σ.320-322.

Ιερουσαλήμ, τοποθετείται μέσα στα όρια του Ισραηλινού κράτους. Δεν γίνεται επίσης καμία αναφορά σε οποιοσδήποτε επιπρόσθετος αποζημιώσεις, από μέρους του Ισραήλ. Επιπλέον η Οσλο ΙΙ κάνει αναφορά σε ισραηλινή “ αναδίπλωση” και όχι σε αποχώρηση από τη Δυτική Όχθη. Εκτός της παλαιστινιακής δικαιοδοσίας, βρίσκονται η Ιερουσαλήμ, οι οικισμοί, συγκεκριμένες στρατιωτικές τοποθεσίες, και οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες. Εξάλλου, το Ισραήλ διατηρεί “ ποινική δικαιοδοσία” για αδικήματα, που διαπράττονται οπουδήποτε στη Δυτική Όχθη “ από Ισραηλινούς” ή σε “ βάρος του Ισραήλ ή κάθε Ισραηλινού”. Τέλος το Ισραήλ διατηρεί “ την ευθύνη για την εξωτερική ασφάλεια, καθώς επίσης και την συνολική ασφάλεια των Ισραηλινών”. Ως εκ τούτου, στο όνομα της ασφάλειας, το Ισραήλ δικαιούται να καταδιώξει οπουδήποτε, οποιονδήποτε Παλαιστίνιο.

Οι διάφορες συνομιλίες και συμφωνίες που ακολούθησαν μεταξύ των δύο πλευρών, μνημόνιο Why River (1998), συμφωνία του Charm el-Cheich το 1999 και του Κάμπ Ντεϊβιντ (Ιούλιο 2000) δεν οδήγησαν πουθενά. Τουναντίον το Ισραήλ, παραβιάζοντας το διεθνές δίκαιο συνέχιζε την “οικοδομική του στρατηγική” στα κατεχόμενα. Τους πρώτους δέκα μήνες της πρωθυπουργίας του Σαρόν- η οποία ξεκίνησε στις αρχές του 2001- σαράντα νέοι οικισμοί οικοδομήθηκαν στην Δυτική Όχθη.

Η ασυμμετρία δυνάμεων μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, τόσο σε στρατιωτική δύναμη, όσο και σε πολιτικο-οικονομικούς δείχτες, έχει επισημανθεί από πολλούς ερευνητές, ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για την εδραίωση της ειρήνης μεταξύ των δύο πλευρών.³² Οι Παλαιστίνιοι (αδύναμος δρώντας) αποτελούν την αδύναμη πλευρά στην διαφορά. Εκτός από τις καθαρά χειροπιαστές μεταβλητές ισχύος, η παλαιστινιακή ηγεσία, υστερεί έναντι του Ισραήλ, αναφορικά με τις αόριστες μεταβλητές ισχύος, καθώς είναι αποδυναμωμένη τόσο σε θεσμικό επίπεδο, αλλά και όσον αφορά τη συνοχή της.

³² Βλ. Vatikiotis, οπ.π. σ.250.

Συμπεράσματα- Παλαιστινιακό

Το παλαιστινιακό πρόβλημα, όπως και το κυπριακό, έχει ως κύριο συστατικό του την επιθυμία των κατοίκων που διαβιούσαν στην Παλαιστίνη, για απόκτηση της συλλογικής τους ελευθερίας και ανεξαρτησίας. Ωστόσο η όλη προσπάθεια των Αράβων- Παλαιστινίων εκτυλίσσεται σε μία ταραχώδη χρονική περίοδο για τις διεθνείς σχέσεις. Εκείνη την εποχή συντελείται η οριστική αποδόμηση της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η αναθεωρητική Γερμανία, επισημοποιεί την βούληση της να αναθεωρήσει το status-quo, με την Τουρκία να συμπαράτάσσεται στο πλευρό της. Το διεθνές σύστημα οδηγείται βαθμηδόν προς την πόλωση με ένα ακόμα ηγεμονικό πόλεμο, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Κατά την διάρκεια του πολέμου, η Αγγλία και η Γαλλία-διαβλέποντας στο βραχυπρόθεσμο μέλλον την αποδόμηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας- εποφθαλμιούν τα εδάφη στα οποία εκτείνεται η επικράτεια της. Η Αγγλία, στην προσπάθεια της να εξασφαλίσει την υποστήριξη των Αράβων και να τους ρυμουλκήσει στο πλευρό της Αντάντ, εναντίον της Τουρκίας, υπόσχεται στο σαρίφη Χουσεϊν (αλληλογραφία Μακμάον-Χουσεϊν, Ιούλιο του 1915-Μάρτιο του 1916)¹, ότι θα τον αναγνωρίσει ως χαλίφη και θα τον βοηθήσει στη ανακήρυξη αραβικού χαλιφάτου (αραβικού κράτους) στη Μέση Ανατολή.

Ωστόσο, Γαλλία και Αγγλία έχουν άλλες βλέψεις για την νομή των εδαφικών κερδών από τον διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι, συνομολογούν μεταξύ τους την μυστική συμφωνία Σάικς-Πικό² (Μάϊο 1916), σύμφωνα με την οποία δημιουργούνται σφαίρες επιρροής, στα αραβικά εδάφη που άνηκαν στην αυτοκρατορία. Οι πρόνοιες της εν λόγω συμφωνίας συγκρούονταν με τις υποσχέσεις που δόθηκαν στον Χουσεϊν. Όταν ο Χουσεϊν πληροφορήθηκε το περιεχόμενο της συμφωνίας ζήτησε εξηγήσεις από τους Άγγλους. Τον Ιανουάριο του 1918, τον επισκέφθηκε ο Άγγλος στρατηγός Ντέιβιντ Χόγκαρθ και τον διαβεβαίωσε ότι η δέσμευση που είχε αναλάβει το Λονδίνο απέναντι στους σιωνιστές δεν διακύβευε την πολιτική ελευθερία του υπάρχοντος πληθυσμού και ότι προέβλεπε απλώς ένα

¹ Βλ. Σακκας, οπ.π.σ.σ.85-91.

² Στο ίδιο, σ.σ.91-93.

ειδικό καθεστώς για τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες στην Παλαιστίνη.³ Ο Χουσεϊν συνέχισε τον πόλεμο και βοήθησε στην τελική νίκη των συμμάχων υπέρ των Τούρκων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι παράλληλα με την προσπάθεια των Αράβων για την δημιουργία αραβικού κράτους, ένα άλλο κίνημα το σιωνιστικό επιχειρεί να δημιουργήσει εθνική εστία στην Παλαιστίνη. Μικρής κλίμακας εποικισμός στην περιοχή σημειώνεται από το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Η Μεγάλη Βρετανία κάνοντας εκ νέου υπολογισμούς κόστους-οφέλους σε σχέση με την έκβαση του πολέμου, υπόσχεται στους σιωνιστές ότι θα “χρησιμοποιήσει όλες τις δυνάμεις της. . . για τη δημιουργία εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη”. Οι Εβραίοι βρίσκονταν σε θέσεις κλειδιά στη Ρωσία, Γερμανία, ΗΠΑ, και θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις χώρες αυτές να δράσουν υπέρ της Βρετανίας στον πόλεμο. Επιπρόσθετα το κόμμα του Λοϊντ Τζόρτζ έχει την άποψη ότι η Βρετανία πρέπει να έχει τον απόλυτο έλεγχο της διώρυγας του Σουέζ. Έτσι με την βοήθεια των Σιωνιστών το διεθνές καθεστώς της Παλαιστίνης που προβλεπόταν από τις συμφωνίες Σάικς-Πικό, θα μπορούσε να μετατραπεί σε αγγλικό προτεκτοράτο με την βοήθεια των Σιωνιστών.⁴ Συναφώς, η Μεγάλη Βρετανία προβαίνει σε ακόμα μία πολιτική διακήρυξη που αναιρεί τις προηγούμενες υποσχέσεις που έδωσε προς τους Άραβες. Παραβιάζει επίσης κάθε έννοια διεθνούς δικαίου, καθώς η Παλαιστίνη δεν την άνηκε για να έχει τη δυνατότητα να την παραδώσει σε ένα τρίτο μέρος που επίσης δεν κατοικούσε στην περιοχή.

Μόλις η Μεγάλη Βρετανία αναλαμβάνει επίσημα την διοίκηση στην Παλαιστίνη ευνοεί τον εποικισμό των Εβραίων στην Παλαιστίνη. Οι Άραβες αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι απειλούνται άμεσα από τη σιωνιστική παρουσία στην περιοχή. Καθ'όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930, σημειώνονται συγκρούσεις μεταξύ Αράβων και Σιωνιστών (1920, 21, 29). Η βρετανική κυβέρνηση πιεζόμενη από τις αντιδράσεις των Αράβων, δημοσιοποιεί τον Ιούνιο του 1922 τη Λευκή Βίβλο (Λευκή Βίβλος του Τσώρτσιλ) με την οποία προσπαθεί να διασκεδάσει τις ανησυχίες των Αράβων για την εβραϊκή μετανάστευση. Στη Λευκή βίβλο αναφέρεται ότι η βρετανική κυβέρνηση δεν σκοπεύει να καταστήσει τους Εβραίους της Παλαιστίνης πλειοψηφία ή να επιβάλει στους γηγενείς την ίδρυση εβραϊκού κράτους.

³ Βλ. Κούτσης, ο.π.σ.92.

⁴ Βλ. Stein σ.σ.339-349.

Παράλληλα, καλεί τους Παλαιστίνιους Άραβες να συμμετάσχουν σε εκλογές για την δημιουργία νομοθετικού συμβουλίου. Ωστόσο, οι Άραβες απορρίπτουν την Λευκή Βίβλο και απέχουν από τις εκλογές για τη δημιουργία Νομοθετικού Συμβουλίου. Η στάση τους αυτή όμως, τους στερεί από την δυνατότητα εγκαθίδρυσης ενός διαύλου άμεσης επικοινωνίας με την βρετανική διοίκηση, τη στιγμή που οι Εβραίοι της Παλαιστίνης αντιπροσωπεύονται με διάφορους θεσμούς που τους δίνουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν την βρετανική πολιτική τόσο εντός της εντολής, όσο και στο εξωτερικό.

Η επόμενη σύγκρουση Παλαιστινίων – Αράβων τον Αύγουστο του 1929 στην Ιερουσαλήμ, θα διαταράξει εκ νέου τις σχέσεις των δύο εθνικών κοινοτήτων προκαλώντας κλυδωνισμούς στην βρετανική πολιτική στην Παλαιστίνη. Η βρετανική κυβέρνηση των Εργατικών θα συστήσει δύο επιτροπές για να μελετήσουν την κατάσταση στην Παλαιστίνη. Το συμπέρασμα των επιτροπών ήταν ότι οι αντιδράσεις των Αράβων ήταν αυθόρμητες και οφείλονταν στη δυσανεμία τους για τη συνέχιση της εβραϊκής μετανάστευσης, της ανεργίας και την έλλειψη καλλιεργήσιμης γης. Τον Οκτώβριο του 1930, ο σοσιαλιστής και αντισιωνιστής υπουργός αποικιών Πάσφιλντ, εξέδωσε τη δεύτερη Λευκή Βίβλο της Βρετανίας, με την οποία πρότεινε την ίδρυση νομοθετικού σώματος και τον περιορισμό της εβραϊκής μετανάστευσης, αγοράς γης και εγκατάστασης. Ωστόσο οι σιωνιστικές πιέσεις στη Βρετανία ανάγκασαν τη κυβέρνηση να διακηρύξει ότι δεν είχε πρόθεση να αλλάξει την πολιτική της στην Παλαιστίνη. Μετά από αυτή την εξέλιξη οι Άραβες θα ονομάσουν την Λευκή βίβλο, Μαύρη Βίβλο. Αυτή η δυνατότητα-ικανότητα των Σιωνιστών να αναγκάζουν τις Μεγάλες Δυνάμεις να ευθυγραμμίζονται στις προσπάθειες εξυπηρέτησης των συμφέροντα τους-κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου- συνιστά ένα προεξάρχον χαρακτηριστικό της ισραηλινής υψηλής στρατηγικής και τακτικής.⁵

Σημείο καμπί για το παλαιστινιακό ζήτημα είναι η αραβική εξέγερση του 1936. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης των Αράβων, και η μη εκπλήρωση των υποσχέσεων των Βρετανών προς αυτούς, οδηγούν τους Παλαιστίνιους τον Απρίλιο του 1936 σε μεγάλη εξέγερση κατά των Βρετανών. Η εξέγερση αποκτά παλλαϊκό χαρακτήρα και μετατοπίζεται από τις μεγάλες πόλεις

⁵Βλ. Mearsheimer - Walt, οπ.π.σ.σ.1-23.

στην επαρχία. Η αγγλική διοίκηση ανησυχώντας για τις εξελίξεις στην Παλαιστίνη διορίζει μία επιτροπή (Peel Commission, Νοέμβριο 1936) για να εξακριβώσει τα πραγματικά αίτια των ταραχών στην Παλαιστίνη. Τα συμπεράσματα της βασιλικής Επιτροπής ευθυγραμμίζονταν πλήρως με τις δύο Λευκές Βίβλους που είχαν εκδοθεί τη δεκαετία του 1930, ότι δηλαδή οι Άραβες επιθυμούν εθνική ανεξαρτησία και παράλληλα ανησυχούν από το ενδεχόμενο δημιουργίας εβραϊκής εστίας στην Παλαιστίνη. Η βασιλική επιτροπή προτείνει τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης σε ένα αραβικό και σε ένα εβραϊκό κράτος. Οι σιωνιστές εγκρίνουν το βρετανικό σχέδιο, αλλά οι Άραβες το απορρίπτουν και συνεχίζουν την εξέγερση. Τότε η Αγγλική διοίκηση για να συντρίψει την αραβική εξέγερση καταφεύγει στις εξισορροπιστικές τακτικές του “διαίρει και βασίλευε”. Στην προσπάθεια της να αποδυναμώσει τον αγώνα των Αράβων εκμεταλλεύεται πλήρως τις έριδες μεταξύ των δύο μεγάλων οικογενειών της Παλαιστίνης. Παράλληλα επιστρατεύει τους Εβραίους (Supernumerary police) εναντίον των ανταρτών. Επιπλέον θα εξορίσει όλους τους ηγέτες της επανάστασης. Η αγγλική τακτική θα σημείωνε “επιτυχία”, αφού οι επανάσταση θα εκφυλιστεί σε εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των Παλαιστινίων. Περισσότεροι Άραβες σκοτώθηκαν στην αναμεταξύ τους αντιπαράθεση, παρά στη σύγκρουση μεταξύ Αράβων και Παλαιστινίων. Στις αρχές του 1939, η αραβική εξέγερση θα αποδεκατιστεί πλήρως.

Στο μεταξύ, ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος διαφαίνεται στον ορίζοντα. Το δημογραφικό βάρος των Αράβων-Μουσουλμάνων, εντός και εκτός Παλαιστίνης (Ινδία), μπορεί να αλλάξει ισορροπίες και να επηρεάσει ακόμα και την έκβαση του πολέμου⁶. Έτσι, η Μεγάλη Βρετανία θα προβεί σε νέα δήλωση Πολιτικής (Λευκή Βίβλο). Σύμφωνα με την νέα βρετανική διακήρυξη, θα δημιουργούνται τα επόμενα χρόνια παλαιστινιακό κράτος, ενώ για τα επόμενα πέντε χρόνια θα επιτρεπόταν στην Παλαιστίνη η έλευση ακόμα 75 χιλιάδων Εβραίων. Στη συνέχεια όμως δεν θα επιτρεπόταν να έρθουν άλλοι Εβραίοι στην Παλαιστίνη, χωρίς την έγκριση των Αράβων. Η Λευκή βίβλος θα ανοίξει το κουτί της Πανδώρας για τη βρετανική πολιτική στην Παλαιστίνη. Το Εβραϊκό Πρακτορείο την καταδίκασε και άρχισε να κινητοποιεί την εβραϊκή παγκόσμια κοινή γνώμη για την ακύρωση της. Τα παλαιστινιακά κόμματα την απόδεχτηκαν αλλά ο μουφτής της Ιερουσαλήμ την απέρριψε. Η αντιφατική

⁶ Βλ. Pappe (2004), σ.117.

αγγλική πολιτική είχε μπει πλέον σε τροχιά αυτοπαγίδευσης και αυτοκαταταστροφής. Οι απανταχού σιωνιστές θα υπολάμβαναν την Λευκή βίβλο ως προσπάθεια ακύρωσης της υπόσχεσης Μπάλφουρ. Η αγγλο-σιωνιστική συνεργασία θα τερματιζόταν, ενώ οι εβραϊκές παραστρατιωτικές οργανώσεις (Hagana-Stern), θα άρχιζαν ένοπλο αγώνα εναντίον των αγγλικών αρχών (τέλος 1945-αρχές 1946)⁷. Η βρετανική πολιτική θα δημιουργούσε αδιέξοδες καταστάσεις που μόνο η ένοπλη βία θα μπορούσε να προσφέρει κάποιου είδους “διέξοδο.”

Στο μεταξύ, ο Αμερικανός Πρόεδρος, Χάρυ Τρούμαν για λόγους καθαρά εσωτερικής πολιτικής τάχθηκε υπέρ της απρόσκοπτης μετανάστευσης των Εβραίων στην Παλαιστίνη, πιέζοντας τη Μεγάλη Βρετανία να άρει τις ποσοτώσεις που είχε επιβάλει στην εντολή με τη Λευκή Βίβλο του 1939. Παράλληλα, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και το ολοκαύτωμα των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκεντρώσεων στο Άουσβιτς, συγκίνησε την παγκόσμια κοινή γνώμη και προσέδωσε διεθνή νομιμοποίηση στο σιωνιστικό εγχείρημα. Η βρετανική κυβέρνηση αδύνατη να ελέγξει τις εξελίξεις στην Παλαιστίνη μετέφερε το όλο ζήτημα στον ΟΗΕ (Απρίλιο 1947). Οι Μεγάλες δυνάμεις της εποχής (Ρωσία, ΗΠΑ) για λόγους που άπτονταν καθαρά στρατηγικών υπολογισμών στήριξαν την απόφαση για διχοτόμηση της Παλαιστίνης. Μάλιστα οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν δίστασαν να παραβιάσουν το διεθνές δίκαιο και να εκβιάσουν τα διάφορα κράτη που ήταν εξαρτημένα από αυτά να ψηφίσουν υπέρ της διχοτόμησης της Παλαιστίνης. Η κατά κόσμον γνωστή απόφαση 181, του Νοεμβρίου του 1947, για διχοτόμηση της Παλαιστίνης αποτελούσε την ληξιαρχική πράξη θανάτου κάθε προσπάθειας των Παλαιστινίων για την απόκτηση ανεξάρτητου κράτους. Στις 14 Μαΐου 1948, οι Σιωνιστές ανακήρυξαν το ανεξάρτητο κράτος του Ισραήλ. Την επομένη στις 15 Μαΐου του 1948, τέσσερα αραβικά κράτη θα επιτεθούν εναντίον του νεότευκτου κράτους. Ωστόσο, ο πιο έμπειρος στρατός των ισραηλινών, οι καλύτερες διοικητικές ικανότητες των ηγετών του, σε συνδυασμό με την γενικότερη αποδιοργάνωση των Αράβων θα δώσει τη νίκη στους Ισραηλινούς. Το νέο κράτος θα αποκτήσει πολύ περισσότερα εδάφη- 1/3 επιπλέον- απ’ ότι προέβλεπε το σχέδιο διχοτόμησης της Παλαιστίνης. Παράλληλα 726 000 Άραβες παίρνουν τον δρόμο της προσφυγιάς στα γύρω Αραβικά κράτη. Το προσφυγικό πρόβλημα θα πάρει τις διαστάσεις ενός μεγάλου διεθνούς προβλήματος, που μέχρι τις ημέρες μας παραμένει άλυτο.

⁷ Βλ. Cohen, σ.σ.69-95.

Λίγα χρόνια μετά τον πρώτο αραβο-ισραηλινό πόλεμο, στο μεγαλύτερο και ισχυρότερο κράτος του αραβικού κόσμου, ένας νέος χαρισματικός ηγέτης, ο Νάσερ θα ανέλθει στο πηδάλιο της εξουσίας (1952). Συγκλονισμένος από την ήττα των αραβικών κρατών από το Ισραήλ, θα επιδιώξει να εξαλείψει κάθε μορφής αποικιοκρατικής επέμβασης στα εσωτερικά της Αιγύπτου. Το μέσο για την πραγματοποίηση των στόχων του θα είναι η ενότητα του αραβικού κόσμου, του οποίου φιλοδοξεί να ηγηθεί. Ο Νάσερ θα εκδικηθεί άμεσα τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Βρετανία για την άρνηση τους να χρηματοδοτήσουν το φράγμα του Ασουάν, με την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ (Ιούλιο 1956)⁸. Αυτή του η ενέργεια, απειλεί άμεσα τα στρατηγικά συμφέροντα της Βρετανίας και της Γαλλίας, αφού δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στη μεταφορά του πετρελαίου προς την Ευρώπη. Το πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής που μεταφερόταν-μέχρι πρότινος- στα ευρωπαϊκά κράτη μέσω της διώρυγας τους Σουέζ, έπρεπε ώρα να κάνει τον γύρο της Αφρικής για να φτάσει στα αγγλικά λιμάνια. Η αιγυπτιακή απάντηση στη δυτική πρόκληση, συνιστά επίσης άμεση απειλή για το ήδη πληττόμενο γόητρο της παραπαίουσας βρετανικής αυτοκρατορίας. Επιπρόσθετα, η όλη στάση του Νάσερ, εκλαμβάνεται από τους Γάλλους ως ένα αρνητικό προηγούμενο για την δικιά τους αποικία την Αλγερία.

Οι αποικιοκρατικές δυνάμεις αποφασίζουν να μην επιτρέψουν στο Νάσερ την απόλυτη οικειοποίηση της διώρυγας. Παράλληλα, το νεόκοπο κράτος του Ισραήλ βλέπει ότι η διμερής στρατιωτική ισορροπία δυνάμεων, μεταξύ του και της Αιγύπτου, μεταβάλλεται μετά την παραλαβή από την Αίγυπτο του σοβιετικού οπλισμού, μέσω Τσεχοσλοβακίας. Σε μία προσπάθεια να αποδυναμώσουν τον Νάσερ, οι Ισραηλινοί συναινούν στο συνωμοτικό στρατήγημα των Αγγλογάλων και απαντούν στις ενέργειες του Νάσερ, με προληπτικό πόλεμο. Η ενέργεια τους αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των αρχών του διεθνούς δικαίου, της μη επέμβασης στα εσωτερικά άλλων κρατών και συνιστά άμεση παραβίαση της αιγυπτιακής κυριαρχίας.

Στο μεταξύ, οι προτροπές των ΗΠΑ για επίλυση της κρίσης διαμέσου της διπλωματικής διόδου δεν εισακούονται. Ο Αϊζενχάουερ που προσπαθεί να κρατήσει μία πιο ισορροπημένη

⁸ Βλ. Loyd, οπ.π.σ.20-30.

στάση μεταξύ Αράβων και Ισραήλ, από τον προκάτοχο του Τρούμαν, διαφωνεί απόλυτα με την χρήση στρατιωτικής βίας στην συγκεκριμένη περίπτωση. Το “fait accompli” των συμμάχων του, τον εξοργίζει, με αποτέλεσμα να ασκήσει πολιτική και οικονομική πίεση εναντίον τους για να συμμορφωθούν με τις επιταγές της κυρίαρχης δύναμης. Η κρίση του Σουέζ θα καταλήξει σε ένα από τα μεγαλύτερα φιάσκο της μεταπολεμικής ιστορίας. Ο πρωθυπουργός της Αγγλίας Αντονι Ηντεν, θα αναγκαστεί να παραιτηθεί, ενώ οι Αγγλογάλλοι και το Ισραήλ θα αναγκαστούν να αποσυρθούν από τη διώρυγα.

Σε διεθνές επίπεδο, η εν λόγω κρίση σηματοδοτεί την αλλαγή του παγκόσμιου συσχετισμού δύναμης προς όφελος των υπερδυνάμεων, των ΗΠΑ και της τότε ΕΣΣΔ. Επιπρόσθετα, σημειώνονται μείζονες ανακατανομές ισχύος στην Μέση Ανατολή, η οποία στηρίζεται στα πηλίνα βρετανικά πόδια. Η Βρετανία εξωθείται οριστικά από την χορεία των μεγάλων δυνάμεων. Το κενό ισχύος που προκύπτει στην περιοχή θα το καλύψουν οι ΗΠΑ, με την εξαγγελία του δόγματος Αϊζενχάουερ (Μάρτιος 1957). Οι δυτικές δυνάμεις αντιλαμβάνονται την ανικανότητα δράσης τους έξω από τα Νατοϊκά πλαίσια. Η Αγγλία κατανοεί στο μέγιστο βαθμό ότι το εθνικό της συμφέρον, εξυπηρετείται καλύτερα μέσα από την “ειδική της σχέση” με την Αμερική, ενώ η Γαλλία προχωρεί σε ανάπτυξη των δικών της πυρηνικών δυνατοτήτων (1957). Από την άλλη μεριά του λόφου, ο Νάσερ μετατρέπει την στρατιωτική του ήττα σε μία μεγάλη πολιτική νίκη. Από τούδε και στο εξής, δικαιωματικά αναδεικνύεται ως ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης των Αράβων. Η ένωση της Αιγύπτου με την Συρία δύο χρόνια αργότερα (22 Φεβρουαρίου 1958), θα αμφισβητήσει ευθέως την κατανομή δύναμης στην περιοχή και το βρετανικής εμπνεύσεως σύμφωνο της Βαγδάτης.

Η κρίση του Σουέζ δεν επίλυσε τα συννοριακά προβλήματα μεταξύ του Ισραήλ και των γύρω αραβικών κρατών. Οι συνθήκες τερματισμού του πολέμου, δημιούργησαν μία εύθραυστη ειρήνη στην περιοχή. Η κούρσα των εξοπλισμών μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων συνεχίστηκε με αμείωτους ρυθμούς, καθιστώντας την Μέση Ανατολή την πιο στρατιωτικοποιημένη περιοχή του κόσμου. Επιπλέον το 1964 ιδρύεται η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης. Η Φατάχ, στρατιωτικό παρακλάδι της οργάνωσης θα αρχίσει από το 1965 να διενεργεί επιθέσεις εναντίον του Ισραήλ από τη συριακή επικράτεια και το

ιορδανικό έδαφος. Ασυνήθιστη ένταση επικρατεί στις σχέσεις του Ισραήλ με την Συρία και την Ιορδανία. Υπάρχει διαφωνία για τις αποστρατικοποιημένες ζώνες (DMZs) που βρίσκονται εντός των συνοριακών ζωνών. Ασυμφωνία μεταξύ του Ισραήλ και της Συρίας σημειώθηκε αναφορικά με την χρήση των υδάτινων πόρων του Ιορδάνη. Οι συγκρούσεις του Ισραήλ με τη Συρία κλιμακώθηκαν τον Απρίλιο του 1967. Ο Νάσερ στην προσπάθεια του να στηρίξει τη Συρία, τον Μάιο του 1967, απαίτησε την αποχώρηση των τριών χιλιάδων αντρών της δύναμης του ΟΗΕ (UNEF) που είχαν παραταχθεί στο Σινά και στη Γάζα στα πλαίσια της συμφωνία τερματισμού της κρίσης του 1956. Η επόμενη κίνηση του Νάσερ να αποκλείσει την ελεύθερη διέλευση των ισραηλινών πλοίων από τα στενά του Τιράν, θεωρήθηκε από το Ισραήλ ως αιτία πολέμου (Casus Belli)⁹. Στις 5 Ιουνίου του 1967 το Ισραήλ θα απαντήσει με προληπτικό πόλεμο και μέσα σε λίγες μέρες θα θέσει υπό κατοχή την Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, υπό ιορδανική κυριαρχία και την χερσόνησο του Σινά και τη Λωρίδα της Γάζας που άνηκε στην Αίγυπτο. Κατέλαβε επίσης τα στρατηγικής σημασίας υψώματα Γκολάν, τα οποία άνηκαν τη Συρία. Η ισραηλινή επίθεση αναθεώρησε την γεωπολιτική ισορροπία στην περιοχή και το Ισραήλ κατέλαβε εδάφια διπλάσια σε μέγεθος από την έκταση του. Η σύγκρουση του Ιουνίου του 1967, κατέδειξε τον επεκτατικό χαρακτήρα και την αναθεωρητική φύση του ισραηλινού κράτους. Ο ηγέτης της δεξιάς Μεναχέμ Μπέγκιν, είχε αναφέρει ότι ήταν μια ιστορική ευκαιρία για να ελευθερωθεί η παλιά πόλη. Ο ίδιος ο “Μπεν Γκουρίον” είχε αποκαλέσει το 1949, “θρήνο για γενεές” το γεγονός ότι το Ισραήλ στον πόλεμο του 1948 δεν είχε καταλάβει την ανατολική Ιερουσαλήμ και την Δυτική Όχθη του Ιορδάνη. Η ήττα των αραβικών κρατών ήταν μία ψυχρολουσία για τον αραβικό κόσμο και ιδιαίτερα για τον παναραβιστή ηγέτη Νάσερ που όχι μόνο δεν κατάφερε να επιλύσει το παλαιστινιακό πρόβλημα, αλλά είδε το αιγυπτιακό έδαφος να τίθεται υπό ισραηλινή κατοχή. Το ψήφισμα 242 του ΟΗΕ, το οποίο καταδίκασε την ισραηλινή επέμβαση και καλούσε το Ισραήλ να αποσυρθεί από τα εδάφη κατέλαβε, παρέμεινε ανεφάρμοστο. Ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιοι θα βρεθούν υπό ισραηλινή κατοχή, ενώ το Ισραήλ θα παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα των Παλαιστινίων και τη σύμβαση της Γενεύης, προβαίνοντας σε ένα ακατάσχετο επικοισμό της Δυτικής Οχθης του Ιορδάνη.

⁹ Βλ. William B. Quant, *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967* (Berkeley: University of California Press, 1993), σ.σ.26-29.

Σε επίπεδο διεθνούς συστήματος, ο πόλεμος του 1967 μετασχημάτισε τον χαρακτήρα της αραβο-ισραηλινής σύγκρουση, από μία περιφερειακή κρίση σε μία κρίση παγκόσμιου χαρακτήρα. Οι δύο υπερδυνάμεις, άρχισαν να εμπλέκονται πιο ενεργά στην κρίση, αντιμετωπίζοντας μέσα στο πλαίσιο του δικού τους ψυχροπολεμικού ανταγωνισμού. Συναφώς η διπολικότητα του διεθνούς συστήματος θα αντανακλά στο περιφερειακό επίπεδο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα αντιληφθούν ότι έχουν ένα “ανίκητο σύμμαχο” στην περιοχή που ανά πάσα στιγμή μπορεί να υπερασπιστεί τα αμερικανικά συμφέροντα. Οι νέες πραγματικότητες που δημιουργεί η ισραηλινή κατοχή θα ωθήσουν τους Αμερικανούς να βασιστούν σε αυτές για την επίλυση του παλαιστινιακού προβλήματος. Με ποιό τρόπο; Πιέζοντας τους Άραβες να προσαρμοστούν στα δεδομένα που επέβαλε σε αυτούς η ισραηλινή στρατιωτική ισχύς! Από την άλλη μεριά, η Σοβιετική Ένωση θα δεισδύσει ακόμα περισσότερο στην Μέση Ανατολή μέσω των κρατών εντολέων της.

Η επόμενη αραβο-ισραηλινή σύγκρουση τον Οκτώβριο του 1973, έδωσε την ευκαιρία στην αμερικανική εξωτερική πολιτική να αποκτήσει πρωταρχικό ρόλο στην ειρηνευτική διαδικασία και να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους, που δεν ήταν άλλοι από την μείωση της σοβιετικής επιρροής στη Μέση Ανατολή. Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ και ο τρόπος που έδρασε ο τότε αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Χένρυ Κίσινγκερ επιβεβαιώνει τις αρχές του πολιτικού ρεαλισμού, και αναδεικνύει για ακόμη μια φορά την επεξηγηματική του δεινότητα αναφορικά με τα διεθνή. Δηλαδή, ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις διαχρονικά επιχειρούν με κάθε τρόπο να επιβάλουν την ηγεμονία τους στα εκάστοτε υποσυστήματα του διεθνούς συστήματος. Συναφώς, δρουν με γνώμονα την αύξηση του ελέγχου τους και της επιρροής τους σε αυτά. Ταυτόχρονα, με κάθε ευκαιρία απομακρύνουν τις αντίπαλες ηγεμονικές δυνάμεις που επίσης προβάλλουν την ισχύ τους σε αυτές τις περιοχές, που είναι πλούσιες σε πρώτες ύλες και έτσι είναι σημαντικές για τον έλεγχο του παγκόσμιου διεθνούς συστήματος. Ο Χένρυ Κίσινγκερ θα αξιοποιήσει το παράθυρο ευκαιρίας που ανοίγει με την πρωτοβουλία του Σαντάτ και θα αλλάξει τον περιφερειακό συσχετισμό δύναμης, επ’ ωφελεία της Αμερικής¹⁰. Ως αποτέλεσμα αυτού η Αμερική θα αυξήσει την σχετική της ισχύ σε παγκόσμιο επίπεδο, επιζημία των σοβιετικών συμφερόντων. Το μεγαλύτερο αραβικό κράτος, η Αίγυπτος θα

¹⁰ Βλ. Kissinger (1994), σ. 821.

ρυμουλκηθεί στην αμερικανική τροχιά εξάρτησης και θα βγει οριστικά από την μεσανατολική εξίσωση. Ο ίδιος ο Σαντάτ θα αντιληφθεί ότι μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να τον βοηθήσουν να πάρει πίσω το Σινά, αλλά και να επιλύσει τα τεράστια οικονομικά προβλήματα της Αιγύπτου, εν πολλοίς απότοκό της σύγκρουσης με το Ισραήλ. Αν και θα καταφέρει στην αρχή κατά τη διάρκεια του πολέμου να σημειώσει επιτυχίες εναντίον του Ισραήλ, η αμερικανική βοήθεια προς το τελευταίο θα γείρει ακόμα μια φορά την πλάστιγγα εναντίον της Αιγύπτου και της Συρίας. Ο αιγυπτιακός στρατός στο Σινά θα κινδυνεύσει με οριστική εξολόθρευση. Ο ίδιος ο Σαντάτ θα απευθύνει απευθείας έκκληση προς τον Νίξον για βοήθεια. Η εμπλοκή και των δύο υπερδυνάμεων στην κρίση θα οδηγήσει το διπολικό διεθνές σύστημα στην πόλωση ακόμα μια φορά με κίνδυνο ένα πυρηνικό πόλεμο. Τελικά η Σοβιετική Ένωση θα συναινέσει στο νέο σχέδιο επιτήρησης της ανακωχής από δυνάμεις του ΟΗΕ και η κρίση θα αποκλιμακωθεί. Η παλίνδρομη διπλωματία που εφαρμόζει ο Κίσινγκερ στην περιοχή θα οδηγήσει την Αίγυπτο και το Ισραήλ, στις συμφωνίες Σινά Ι (Ιανουάριο 1974) και ΙΙ (Σεπτέμβριο 1975), καθώς και την συμφωνία του Κάμπ Ντέιβιντ.

Κατά τραγικό τρόπο όμως, η αδύναμη Παλαιστινιακή Ηγεσία δεν θα καρπωθεί κανένα όφελος από της διαπραγματευτική διαδικασία. Το παλαιστινιακό κίνημα θα βρεθεί εκ νέου δέσμιον των περιφερειακών εξελίξεων και εξαρτημένο από τα συμφέροντα των αραβικών κρατών. Η δημιουργία από τους Παλαιστίνιους ενός “κράτους εν κράτει” στην Ιορδανία, απ’ όπου σημειώνονται επιθέσεις Παλαιστινίων ανταρτών εναντίον του Ισραήλ, προκαλεί αντεπιθέσεις από τον ισραηλινό στρατό μέσα στο ιορδανικό έδαφος. Αυτές οι εξελίξεις κλυδωνίζουν τα θεμέλια του ιορδανικού καθεστώτος, το οποίο αδυνατώντας να ελέγξει τους Παλαιστίνιους αντάρτες, έρχεται σε άμεση σύγκρουση με αυτούς (Σεπτέμβριο 1970). Αποτέλεσμα; Ακόμη 5000 νεκροί Παλαιστίνιοι-Άραβες στο βωμό και την επιθυμία για απόκτηση πολιτικής κυριαρχίας. Το παλαιστινιακό κίνημα θα εκδιωχθεί από την Ιορδανία και θα καταφύγει στο Λίβανο. Ωστόσο εκεί θα παγιδευτεί μέσα στην εσωτερική λιβανική τάξη πραγμάτων και στο ασταθές εσωτερικό ισοζύγιο μεταξύ Μαρωνιτών και Μουσουλμάνων. Επιπλέον θα γίνουν το παρελκόμενο των ηγεμονικών βλέψεων τόσο της Συρίας, όσο και του Ισραήλ. Αδύναμοι και κατατρεγμένοι θα υποστούν τις κακουχίες που θα επιφέρει η συριακή επέμβαση (Μάιο 1976), αλλά και οι παρεπόμενες ισραηλινές επεμβάσεις (1978-1982). Ο

Σαρόν επιδιώκει την αναδιάταξη των εσωτερικών ισορροπιών του Λιβάνου με την οριστική αποχώρηση των Παλαιστινίων από το έδαφος τους. Η σφυρηλάτηση της συμμαχίας του Ισραήλ με τους Λιβανέζους Μαρωνίτες θα κονιορτοποιήσει την ένοπλη παλαιστινιακή αντίσταση. Τρεις χιλιάδες Παλαιστίνιοι άμαχοι, γυναίκες και παιδιά θα σφαγιαστούν από τους Φαλαγγίτες στους καταυλισμούς της Σάμπρα και της Τσατίλα, με την ανοχή των Ισραηλινών στρατιωτών. Το ίδιο το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 16 Σεπτεμβρίου του 1982 θα καταδικάσει τις σφαγές, σημειώνοντας ότι επρόκειτο για μία πράξη γενοκτονίας. Υπό την πίεση των περιστάσεων ο Αραφάτ θα αναγκαστεί ακόμα μία φορά να πάρει το δρόμο της εξορίας. Μέσα σε δώδεκα μήνες οι ένοπλες παλαιστινιακές οργανώσεις θα εκκενώσουν τον Λίβανο και θα εγκατασταθούν στην Τύνιδα.

Στο μεταξύ οι Παλαιστίνιοι που διαβιούν στην δυτική Όχθη βρίσκονται αντιμέτωποι με τους περιορισμούς που επιβάλει η ισραηλινή κατοχή. Η συνεχής ροή εποίκων στην περιοχή θα οδηγήσει τους Παλαιστίνιους στη εξέγερση του Νοεμβρίου του 1987 (Πρώτη Ιντιφάντα). Πενήντα χρόνια μετά την πρώτη αραβική εξέγερση, εναντίον της αγγλικής ηγεμονίας, οι Παλαιστίνιοι ξεσηκώνονται εναντίον του Ισραηλινού ηγεμόνα. Τα διεθνή τηλεοπτικά δίκτυα μεταδίδουν τις εικόνες των άοπλων Παλαιστινίων που αναμετρώνται σώμα με σώμα με τους πάνοπλους ισραηλινούς στρατιώτες. Το κόστος, οικονομικό-πολιτικό και ψυχολογικό είναι μεγάλο για τον κατακτητή. Ωστόσο, οι πέτρες του "Δαβίδ" αδυνατούν να εκδιώξουν τα βαρέα ισραηλινά άρματα.

Στις 15 Νοεμβρίου του 1988 το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο (PNC) θα ανακηρύξει στο Αλγέρι το ανεξάρτητο κράτος της Παλαιστίνης. Ο βασιλιάς Χουσεΐν απεμπολεί κάθε δικαίωμα επί της δυτικής όχθης. Στο μεταξύ, οι μείζονες ανακατανομές ισχύος που προκλήθηκαν με την πτώση τη Σοβιετικής Αυτοκρατορίας, δεν μπορούσαν παρά να επηρεάσουν τον αγώνα των Παλαιστινίων για απόκτηση εθνικής εστίας. Η μετάλλαξη του διπολικού διεθνούς συστήματος σε μονοπολυκεντρικό, στερούσε τους Παλαιστίνιους από τα περιθώρια ελιγμών στο διεθνή χώρο, αλλά και από την πρωθύστερη στήριξη που του έδιδε στον αγώνα του η Σοβιετική Ένωση. Σε περιφερειακό επίπεδο εξάλλου, η απόφαση του Γιάσερ Αραφάτ να στηρίξει τον σκληροπυρηνικό Σάνταμ Χουσεΐν, απομόνωσε ακόμα περισσότερο

τους Παλαιστίνιους καθώς απώλεσαν την οικονομική στήριξη που τους έδιδε η Σαουδική Αραβία και το Κουβέϊτ. Όλα όσα έχουμε θίξει πιο πάνω καθώς και η τραγική οικονομική κατάσταση των Παλαιστινίων τους ανάγκασαν να συνομιλήσουν απευθείας με το κράτος του Ισραήλ που μέχρι πρότινος δεν αναγνώριζαν. Οι διαπραγματεύσεις της Μαδρίτης (1991) αποτέλεσαν τον προπομπό που οδήγησε στη συμφωνία το Οσλο τον Σεπτέμβριο του 1993. Η ανάληψη της εξουσίας στο Ισραήλ από τον Εργατικό Γιτζάκ Ραμπίν και η εκλογή του Δημοκρατικού Μπιλ Κλίντον στις Ηνωμένες Πολιτείες θα προσδώσει νέα δυναμική στο πρόβλημα.

Η διακήρυξη αρχών του Όσλο¹¹, αποτελεί και τον ακρογωνιαίό λίθο της μετέπειτα ειρηνευτικής διαδικασίας. Στη βάση της συμφωνίας αυτής το Ισραήλ υποχρεούνταν να αποχωρήσει από τη Γάζα και την Ιεριχώ, αλλά και από άλλες περιοχές που θα καθορίζονταν κατά τη διάρκεια μίας προσωρινής πενταετούς περιόδου. Επιπλέον, προβλεπόταν η διεξαγωγή ελεύθερων και δημοκρατικών εκλογών στις περιοχές για την εκλογή ενός παλαιστινιακού εθνικού συμβουλίου. Θα υπήρχε επίσης σταδιακή μεταβίβαση εξουσίας στους Παλαιστίνιους σε θέματα εκπαίδευσης, πολιτισμού. Θα δημιουργούνταν ακόμη μία παλαιστινιακή αστυνομία. Η συμφωνία του Καΐρου τον Μαΐο του 1994 μεταβίβαζε στους Παλαιστίνιους το 60% της Λωρίδας της Γάζας και 65 τετραγωνικά χιλιόμετρα της Ιεριχούς. Με την συμφωνία του Οσλο II, τον Σεπτέμβριο του 1995 οι Παλαιστίνιοι αποκτούν Εθνικό Συμβούλιο και Παλαιστινιακή Αρχή. Τον Νοέμβριο του 1995, ο ισραηλινός στρατός θα αποχωρήσει από τις κυριότερες πόλεις της δυτικής Οχθης, αναλαμβάνοντας την τάξη η Παλαιστινιακή Αστυνομία.

Ωστόσο, το Ισραήλ δεν φάνηκε καλόπιστος διαπραγματευτής. Παραβιάζοντας το άρθρο 31 της συμφωνίας του Όσλο θα συνεχίζει τον ακατάσχετο εποικισμό της Δυτικής Οχθης. Λίγο πριν την υπογραφή της συμφωνίας του Οσλο υπήρχαν στην περιοχή 95. 000 έποικοι. Στη διάρκεια της διακυβέρνησης των εργατιών 1993-1996, αυξήθηκαν σε 147. 000, ενώ το 2001 καταμετρήθηκαν στην περιοχή 180. 000 έποικοι. Οι Παλαιστίνιοι είναι περικλειστοί μέσα σε θύλακες (Μπαντουσάν) και είναι περιτριγυρισμένοι από χιλιάδες έποικους. Το Ισραήλ

¹¹ Βλ. Morris (1993), σ.σ.611-652.

εφαρμόζοντας μία πολιτική νεο-αποικισμού υποβάλει τους Παλαιστίνιους σε βασικές στερήσεις των βασικών τους ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Ουσιαστικά οι Παλαιστίνιοι βρίσκονται φυλακισμένοι εν μέσω 500 μονίμων φυλακών ελέγχου των κεντρικών τερματικών σταθμών που χωρίζουν το έδαφος σε οκτώ Μπαντουσάτν.

Προχωρώντας ένα βήμα πέρα από την “μπαντουστανποίηση” των κατεχομένων εδαφών, το Ισραήλ, το 2002, κατακερμάτισε ακόμα περισσότερο την παλαιστινιακή διοίκηση με την κατασκευή ενός διαχωριστικού τείχους 700 χιλιομέτρων, το οποίο όταν ολοκληρωθεί, θα ακρωτηριάσει τη Δυτική Οχθη από το 46 τοις εκατό των εδαφών της.¹² Όλα αυτά συμβαίνουν με την διεθνή κοινότητα να παρακολουθεί αμέτοχη τις εξελίξεις και τις ΗΠΑ, να στηρίζον τις ισραηλινές πολιτικές και πρακτικές.

Η προηγειθείσα ανάλυση μας βοηθάει να διατυπώσουμε εκ νέου τις μεταβλητές και να ελέγχουμε την υπόθεση εργασίας μας. Όπως έχουμε δει, το Ισραήλ είναι σε θέση να δρα αναθεωρητικά στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και να παραβιάζει το διεθνές δίκαιο, χωρίς να αντιμετωπίζει κυρώσεις είτε από τους διεθνείς θεσμούς, είτε από την Υπερδύναμη (ΗΠΑ). Τουναντίον οι Αμερικανοί για λόγους στρατηγικών υπολογισμών- και όχι μόνο –παρέχουν στήριξη το Ισραήλ σε όλα τα επίπεδα. Συναφώς, οι Ηνωμένες Πολιτείες, δρώντας στη βάση γεωστρατηγικών σχεδιασμών, αλλά και πολιτικών υπολογισμών που άπτονται των δικών τους εσωτερικών πολιτικών ισορροπιών (ισραηλινό λόμπυ), ακολουθώντας πολιτική “διπλών κριτηρίων ηθικής”, οξύνουν τον αναθεωρητισμό και τον επεκτατισμό των κρατών εντολέων τους (*ανεξάρτητη μεταβλητή*). Έτσι, οι Μεγάλες Δυνάμεις, με την πολιτική τους, βοηθούν στη διατάραξη των ήδη διασαλευμένων περιφερειακών ισορροπιών. Από την άλλη μεριά τα κράτη της περιφέρειας (Ισραήλ) με ηγεμονικές βλέψεις για το υποσύστημα στο οποίο ανήκουν, ενδυναμώνονται και αποθρασύνονται ακόμα περισσότερο αγνοώντας παντελώς το διεθνές δίκαιο (*παρεμβαίνουσα-εξαρτημένη μεταβλητή*). Αυτή η διαδικασία που έχει ήδη περιγραφεί θέτει τα μεγάλα διεθνή προβλήματα σε ένα φαύλο κύκλο εξανεμίζοντας τις προσπάθειες ανεύρεσης οποιασδήποτε δίκαιης, λειτουργικής και εφαρμόσιμης λύσης (*εξαρτημένη μεταβλητή*).

¹² Βλ. Leila Farsakh, “Ένα διεθνικό κράτος σε μία ενιαία Παλαιστίνη”, *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 4 Μαρτίου 2007.

Καταληκτικά σημειώνουμε ότι οι διάφορες συμφωνίες που ακολούθησαν του Όσλο, μνημόνιο του Why River (1998), συμφωνία του Σαρμ ελ Σέιχ (1999), Καμπ Ντέιβιντ (Ιούλιο του 2000) δεν απέδωσαν κανένα καρπό. Τώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, στο απόηχο της συμφωνίας της Ανάπολης, με την Χαμάς και της Φατάχ να βρίσκονται στη δίνη του εμφυλίου πολέμου, δεν μπορεί κανένας να είναι ιδιαίτερα αισιόδοξος για το μέλλον στα παλαιστινιακά εδάφη.

Γενικά Συμπεράσματα

Τόσο στην περίπτωση του κυπριακού προβλήματος, όσο και του παλαιστινιακού, η συλλογική βούληση των ατόμων που αποτελούσαν τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές κοινότητες, που διαβιούσαν στην Κύπρο και στην Παλαιστίνη, ποδηγετήθηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Και αυτό συνέβηκε διότι οι επιθυμίες των τοπικών πληθυσμών ήταν αντίθετες με τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων τις αντίστοιχες χρονικές περιόδους. Κύριος δρώντας και στις δύο περιπτώσιολογικές αναφορές αυτής της διατριβής είναι η Μεγάλη Βρετανία. Στην περίπτωση της Παλαιστίνης ανέλαβε ως η εντολοδόχος δύναμη την εντολή το 1920 μέχρι το 1947, όταν δήλωσε αδυναμία να ελέγξει τις εξελίξεις που σημειώνονταν στην υπό τη δική της διακυβέρνηση εντολή. Αντίστοιχα, στην περίπτωση του Κυπριακού ήταν η Αποικιοκρατική Δύναμη από το 1878, όποτε και αναλαμβάνει την διακυβέρνηση της νήσου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι το 1959, όταν παραδίδει την διακυβέρνηση της νήσου στις δύο κοινότητες που απαρτίζουν την εθνολογική σύσταση του νησιού.

Η Μεγάλη Βρετανία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έπαυε να είναι “μεγάλη δύναμη”, καθώς έπασχε από το σύνδρομο της “ανόδου και της πτώσεως των μεγάλων δυνάμεων”.¹ Η διαδικασία παρακμής για το Ηνωμένο Βασίλειο, η οποία άρχισε να οριστικοποιείται στις αρχές του εικοστού αιώνα με μία σειρά ανακατατάξεων στον αυτοκρατορικό πυρήνα της Αυτοκρατορίας, κλυδώνισε συθέμελα όλο το αυτοκρατορικό-αποικιακό σύστημα εξουσίας. Οι εξεγέρσεις στην άμεση περιφέρεια του Ηνωμένου Βασιλείου, (Ιρλανδία), στην Μέση Ανατολή (Αίγυπτος, Παλαιστίνη, Ιράκ), αλλά και στις Ινδίες, προκάλεσαν αυτό που αποκλήθηκε “μία κρίση της Αυτοκρατορίας”. Οι Βρετανοί επικυρίαρχοι, άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι τα απανταχού εθνικά κινήματα, ήταν διατεθειμένα να χύσουν το αίμα τους σε μία προσπάθεια να εκδιώξουν τον ξένο κυρίαρχο και να επιτύχουν την ελευθερία τους.

Όπως επισημαίνει ο Raymond Aron: “Τα αντάρτικα κινήματα, νίκησαν σχεδόν παντού, επειδή οι “ιμπεριαλιστές” που είχαν ηθικά και υλικά αποδυναμωθεί από τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν πίστευαν πια στην αποστολή τους και επειδή η αυτοκρατορία γίνεται πολύ

¹ Για μια εξονυχιστική ανάλυση του φαινομένου της “ανόδου και της πτώσεως” των μεγάλων δυνάμεων, ανά τους αιώνες. Βλ. Kennedy, τόμος Α, σ.σ. 188-339.

δαπανηρή, όταν προϋποθέτει οικονομικές υποχρεώσεις, που εκπηγάζουν από κατεκτημένους λαούς”². Παρομοίως, ο Adam Watson, εξετάζοντας την ευρωπαϊκή επέκταση των Μεγάλων Δυνάμεων τον 19ο αιώνα παρατηρεί: “. . Τα κράτη της δυτικής Ευρώπης διατηρούσαν αυτό που ονόμαζαν “κυριαρχία” επι των εξαρτημένων κρατών που είχαν δημιουργήσει, καθώς και την υποχρέωση να τους παρέχουν ένα εμπορικό μονοπώλιο για τη χρηματοδότηση της. Εντούτοις, κάτω από την υπερδομή της αυτοκρατορικής εξουσίας τα ευρωπαϊκά αποικιακά κράτη από τον Καναδά έως την Χιλή στην πράξη σταθερά κινούνταν προς το άκρο των ανεξαρτησιών της κλίμακας μας. Οι αποικίες του Νέου Κόσμου προσέλκυαν ανθρώπους αυτοδύναμους και εκείνους που ήθελαν να απαλλαγούν από την εξουσία”³.

Η προσπάθεια των Βρετανών να αντιμετωπίσουν τους τοπικούς εθνικισμούς, με την παραχώρηση διαφόρων σχεδίων αυτονομίας και αυτοκυβέρνησης αποδείχθηκε μία χίμαιρα. Στην Ινδία, η παραχώρηση περιφερειακής αυτονομίας που θεσμοθετήθηκε με την πράξη για την Κυβέρνηση της Ινδίας (Government of India Act 1935)- που στην ουσία ήταν μία προσπάθεια των Βρετανών να κατακρατήσουν στον αποκλειστικό έλεγχο τους την εξωτερική πολιτική και την άμυνα, αλλά και τις οικονομικές προσόδους- απέτυχε παταγωδώς. ⁴Η συρρίκνωση της βρετανικής αποικιακής ισχύος, συνεχίστηκε στην Παλαιστίνη και ακολούθως στην Κύπρο. Και στην περίπτωση του κυπριακού οι Βρετανοί προσπάθησαν να χειραγωγήσουν τον τοπικό εθνικισμό με την παραχώρηση ενός συντάγματος αυτοκυβέρνησης. Η προσφορά του Κυβερνήτη, Λόρδου Ουϊνστερ (1947), η οποία όπως και στην περίπτωση της Ινδίας άφηνε στην αποκλειστική αρμοδιότητα των Βρετανών τα πεδία της άμυνας και της εξωτερικής πολιτικής- απέτυχε επίσης παταγωδώς. Η θέση των Βρετανών στο νησί οδηγείτο από το κακό στο χειρότερο. Το 1949 οι αποικιοκράτες βρέθηκαν σε ακόμα πιο δυσμενή θέση. Το συνταγματικό αδιέξοδο με την απόρριψη της συνταγματικής πρότασης του Ουϊνστερ, έγινε ακόμα πιο σοβαρό εξαιτίας διαφόρων άλλων εξελίξεων που ευνοούσαν το αίτημα των Ελληνοκυπρίων για ένωση:Α) Το κομμουνιστικό κόμμα ΑΚΕΛ, άρχισε να εγκολπώνεται και αυτό το αίτημα των Ελλήνων κατοίκων του νησιού για ένωση με την Ελλάδα. Β) Η ελληνική

² Βλ. Raymon Aron “The Anarchical Order of Power”, Dedalus, Vol.95, no.2. (1966), σ.487.

³ Βλ. Watson, οπ.π.σ.388.

⁴ Βλ. Hyam, οπ.π.σ.64.Ο Τσόρτσιλ είχε αποκηρύξει την Πράξη του 1935 ως “ ένα τερατώδες ψεύτικο μνημείο που είχε κτιστεί από τους Πυγμαίους.”

κυβέρνηση άρχισε να στηρίζει την προσπάθεια των Ελληνοκυπρίων. Γ) η εθναρχία διοργάνωσε ένα δημοψήφισμα, το αποτέλεσμα του οποίου ήταν ότι το 96 τοις εκατό των Ελλήνων της Κύπρου τάσσονταν υπέρ της ένωσης με τον μητρικό κορμό.

Συναφώς, οι Αγγλοι αποικιοκράτες βρέθηκαν αντιμέτωποι με τον άυξοντα εθνικισμό των Ελληνοκυπρίων που σε μερικά χρόνια θα στρέφeto ένοπλα εναντίον τους. Επιπλέον η αγγλική κυβέρνηση βρέθηκε παγιδευμένη μεταξύ διαφόρων αντικρουόμενων καταστάσεων: Από τη μία, προεξήρχε η στρατηγική αναγκαιότητα κατακράτησης της νήσου για αντιμετώπιση της σοβιετικής απειλής,⁵ αλλά και η αναγκαιότητα να λαμβάνει (η Βρετανία), σοβαρά υπόψη τις απόψεις της τουρκοκυπριακής μειονότητας, καθώς η ανάγκη για διατήρηση της συνεργασίας της Τουρκίας για την ανάσχεση της ρωσικής απειλής ήταν επίσης επιτακτική. Από την άλλη, η Αγγλία έπρεπε να αντιμετωπίσει την προσπάθεια της “φίλης” και συμμάχου της Ελλάδας στον ΟΗΕ, με αίτημα την αυτοδιάθεση και συνεπώς το ενδεχόμενο εκδίωξης τόσο της Ελλάδας, αλλά και της Τουρκίας, από το νησί.

Αυτές οι πραγματικότητες είχαν γίνει αντιληπτές από αρκετούς Βρετανούς πολιτικούς, οι οποίοι είχαν κατανοήσει από τις αρχές της δεκατείας του 1940 ότι το αυτοκρατορικό εποικοδόμημα βρισκόταν σε ανεπίστροφη πορεία σήψης και παρακμής. Ο τότε υπουργός εξωτερικών της Εργατικής Κυβέρνησης Κλέμεντ Ατλι, θα σημείωνε το 1942, ότι “ο συναισθηματικός ιμπεριαλισμός έπρεπε να τεθεί στην άκρη και να παρθούν ρεαλιστικές αποφάσεις για τα προβλήματα μας”.⁶ Τέσσερα χρόνια μετά ένα έγγραφο της εργατικής κυβέρνησης θα διακήρυττε ότι “ο Βρετανικός ιμπεριαλισμός ήταν νεκρός”.⁷ Η αυτοκρατορία ταλανιζόταν από τα οικονομικά προβλήματα του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και από το δυσβάστακτο κόστος της υπερεπέκτασής της. Εκείνο το διάστημα διατηρούσε στρατεύματα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου, από τις Δυτικές Ινδίες, μέχρι το Χόνγκ Κόνγκ. Υπήρχαν αγγλικές μεραρχίες σε Δυτική Γερμανία, Γιβλαρτάρ, Μάλτα, Λυβή, Κύπρο, Ελλάδα,

⁵ Σύμφωνα με τους στρατηγούς του Βρετανικού Αυτοκρατορικού Επιτελείου, η κατακράτηση της Κύπρου ως βάσης ήταν περισσότερο από αναγκαιότητα, γιατί από το κυπριακό έδαφος θα μπορούσαν να προσβληθούν μια σειρά σημαντικών στόχων στη νότια Ρωσία, κυρίως οι πετρελαιοφόρες περιοχές.

⁶ Βλ. Hyam, οπ.π. σ.94.

⁷ Στο ίδιο.

Αίγυπτο, Παλαιστίνη, Αντεν, Περσικό Κόλπο, Ινδία, Κεϋλάνη,⁸ Ανατολική Αφρική, Σιγκαπούρη και Μαλαισία.

Η μεταπολεμική απόσυρση της Αγγλίας τον Φεβρουάριο του 1947, από την Ελλάδα, τις Ινδίες και στη συνέχεια από την Παλαιστίνη (1948) και την Αίγυπτο (1954), υπογράμμιζαν τις μειωμένες δυνατότητες της Βρετανίας στο διεθνές μεταπολεμικό σύστημα. Ωστόσο, η περίπτωση της Κύπρου ήταν ακόμα πιο περίπλοκη, καθώς ήταν το τελευταίο σημαντικό προπύργιο που απέμεινε στη Βρετανία, για στρατηγικούς, οικονομικούς, αλλά και για ψυχολογικούς λόγους. Όπως έχουμε δει, σε όλο το φάσμα των διαπραγματεύσεων Μακαρίου-Χάρτιγκ, ο στρατηγικός παράγοντας βρισκόταν σε προεξάρχουσα θέση. Τελικά, τα στρατηγικά συμφέροντα του Ηνωμένου Βασιλείου, επισκίασαν τις διαπραγματεύσεις και αποτέλεσαν και την κύρια τροχοπέδη στην εξεύρεση λύσης. Ο ίδιος ο Αγγλος Υπουργός των Αποικιών, Λέννοξ Μπόυντ, ήταν ξεκάθαρος στο σημείο αυτό: “ Στην παρούσα ταραχώδη κατάσταση των διεθνών υποθέσεων, δεν μπορούμε να προβλέψουμε το χρόνο κατά τον οποίο η εγκατάλειψη της κυριαρχίας μας στην Κύπρο, θα συμβιβάζεται με τις υποχρεώσεις μας στην Μέση Ανατολή”. Πρέπει σε αυτό το σημείο να επισημάνουμε ότι η Μεγάλη Βρετανία δεν ήταν μόνο Νατοϊκή δύναμη, αλλά και μεσανατολική. Συναφώς, το Φόρεϊν Οφίς λάμβανε σοβαρά υπόψη τις δεσμεύσεις της Αγγλίας, που απέρρεαν από τη συμμετοχή της στο σύμφωνο της Βαγδάτης, αλλά και από την αγγλο-αιγυπτιακή συνθήκη εκκένωσης του Σουέζ (1954). Άμεσα συνυφασμένο με την στρατηγική διάσταση, ήταν το γεγονός ότι οι Βρετανοί διασύνδεαν την κατοχή της Κύπρου, με τον ευρύτερο πυρηνικό ψυχροπολεμικό ανταγωνισμό Ανατολής-Δύσης. Στις 17 Φεβρουαρίου του 1955, λίγες εβδομάδες πριν την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ, ο Υπουργός Αμυνας της Βρετανίας, Χάρολντ Μακμίλλαν είχε ανακοινώσει τα σχέδια του Ηνωμένου Βασιλείου για την ανάπτυξη βόμβας υδρογόνου. Υπό αυτές τις συνθήκες, η Κύπρος θα διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο και θα εξυπηρετούσε την βρετανική στρατηγική της

⁸ Βλ.Βλ.Κ. Μ. D. Silva (editor), *British Documents on the End of Empire, Series B, Volume 2, Part I, The Second World War and The Soulbury Commission 1939-1945* (London: Institute of Commonwealth Studies-University of London, 1997), introduction (xivii). Η Κεϋλάνη (μετονομάστηκε σε Σρι Λάνκα το 1972), απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1948. Κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Κεϋλάνη αποτελούσε μια πολύ σημαντική βάση για τις επιχειρήσεις των συμμάχων εναντίον της Ιαπωνίας. Από το νησί αποστέλλονταν οπλισμός στις συμμαχικές δυνάμεις στον περσικό κόλπο. Ο πόλεμος ευνόησε τελικά την προσπάθεια των τοπικών ηγετών για την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους από την Μεγάλη Βρετανία.

ανεξάρτητης πυρηνικής στρατηγικής, απέναντι στη σοβιετική απειλή. Οι Άγγλοι στρατηγοί μελετούσαν σοβαρά το σενάριο να πλήξουν με ατομικά όπλα τις νότιες βιομηχανικές περιοχές της Σοβιετικής Ενωσης, οι οποίες από την βάση του Ακρωτηρίου, ήταν στην άμεση ακτίνα δράσης τους.⁹ Ένας άλλος παράγοντας, πολυ σπουδαίος για τους Βρετανούς, ήταν ο οικονομικός. Η Μέση Ανατολή, περιείχε- και περιέχει- το 65 τοις εκατό των αποδεδειγμένων αποθεμάτων πετρελαίου. Η Βρετανία, ήταν άμεσα εξαρτημένη από την περιοχή, αφού προμηθευόταν τα 2/3 των προμηθειών της σε πετρέλαιο από την Μέση Ανατολή. Όπως πολύ εύγλωττα το έθεσε ο Ήντεν: “ Μη Κύπρος, μη βέβαιες διευκολύνσεις να προστατεύσουμε την προμήθεια μας σε πετρέλαιο, μη πετρέλαιο ανεργία και πείνα στην Βρετανία είναι τόσο απλό”. Τέλος, υπήρχε και ο ψυχολογικός παράγοντας. Μετά το Σουέζ, η κατοχή της Κύπρου από τους Βρετανούς, αντικρυζόταν από το Ηνωμένο Βασίλειο ως σανίδα σωτηρίας για την διάσωση του διεθνούς κύρους της αυτοκρατορίας. Βοηθούσε δηλαδή, στη διαιώνιση της βρετανικής αυταπάτης, ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, μια χώρα με μειωμένη πλέον στρατηγική ισχύ, συνέχιζε να είναι μεγάλη δύναμη.¹⁰

Συναφώς, η στρατηγική επιδίωξη των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα, προσέκρουσε στην κάθετη αντίδραση της Αγγλίας, που θεωρούσε ότι μία τέτοια εξέλιξη διακύβευε πρωταρχικά συμφέροντα της στην Μέση Ανατολή. Εάν τελικά οι Ελληνοκύπριοι επιτύγχαναν να αποκτήσουν την αυτοδιάθεση τους, η Βρετανία θα έχανε τον έλεγχο της επί της νήσου. Σύμφωνα με τους στρατηγούς του Βρετανικού Επιτελείου, εάν η Βρετανία, ήθελε να διατηρήσει την θέση της στην Μέση Ανατολή, θα έπρεπε να συνεχίσει να κατέχει όλη την Κύπρο μέχρι το νησί να πάψει να είναι στρατηγικής σημασίας για την Βρετανία.¹¹ Κρίνοντας με βάση την εκ των υστέρων γνώση, το πότε θα έπαυε να είναι το νησί στρατηγικής σημασίας

⁹ Printed For Cabinet.July 1957.C (57) 161.CAB 129/88.

¹⁰ Βλ. Χατζηβασιλείου(1998) σπ.π.σ.20.

¹¹ Βλ. Malley, σπ.π. σ.σ.473-474. Μία άλλη διάσταση του όλου προβλήματος είναι το ψυχροπολεμικό περιβάλλον εντός του οποίου εκτυλίσσεται το κυπριακό πρόβλημα και οι σχέσεις της Βρετανίας με την Αμερική. Σύμφωνα με την μυστική συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Βρετανίας (1947 UKUSA Agreement) όλες οι πληροφορίες που συλλέγονταν από τις κατασκοπευτικές βάσεις που βρίσκονταν στο νησί, έπρεπε οι Βρετανοί να τις διαμοιράζονται με τους Αμερικανούς. Οι βάσεις επί του κυπριακού εδάφους έδιδαν σπουδαίες πληροφορίες για τις σοβιετικές πυρηνικές δοκιμές. Αυτός είναι και ο λόγος που οι Αμερικανοί στήριζαν την πολιτική της Μεγάλης Βρετανίας σε όλα τα επίπεδα, στο πολιτικό και στο διπλωματικό επίπεδο.Ο κίνδυνος να απωλέσει η Αμερική την πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες αποτελεί μία πολύ σημαντική διάσταση που έπειξε καθοριστικό ρόλο στην κρίση του 1974.

για την Βρετανία-δεδομένων και των συνθηκών του ψυχρού πολέμου- ήταν ένα αδιευκρίνιστο γεγονός.

Μέσα από την ενδελεχή μελέτη των δυο περιπτωσιολογικών αναφορών, ο διεθνολόγος μπορεί να αντλήσει χρήσιμα συμπεράσματα, για τις στρατηγικές των μεγάλων δυνάμεων, για τον ρόλο της ηθικής στις διεθνείς σχέσεις, για τις στρατηγικές των μικρών-αδύναμων κρατών και για τον ρόλο του διεθνούς δικαίου σε διεθνείς διαφορές μεταξύ δρώντων άνισης ισχύος. Συνεπώς, η Μεγάλη Βρετανία στην προσπάθεια της να διαιωνίσει την ηγεμονία της στο νησί θα εργαστεί με συνέπεια για να μην τελεσφορήσει η προσπάθεια της Ελλάδας στον ΟΗΕ. Εμφελκύνοντας την στήριξη του υπερατλαντικού της συμμάχου, των Ηνωμένων Πολιτειών, θα δράσουν στο παρασκήνιο και θα πετύχουν καμία από τις πέντε προσφυγές των Ελληνοκυπρίων να μην έχει την ευκαταία απόληξη, δηλαδή την χωρίς όρους αυτοδιάθεση της πλειοψηφίας της νήσου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως ο ισχυρότερος παίκτης των μεταπολεμικών διεθνών σχέσεων, είναι σε θέση να αξιοποιήσει τις πελατειακές σχέσεις που διατηρεί με λιγότερο ισχυρούς δρώντες, ασύμμετρα εξαρτημένους από αυτή. Οι χώρες αυτές, θα ευθυγραμμιστούν με τις εντολές του υπερατλαντικού τους προστάτη και θα ψηφίσουν εναντίον των ελληνικών προσφυγών στον ΟΗΕ. Οι Αμερικανοί θα στηρίξουν τις επιδιώξεις των Βρετανών, καθώς θεωρούν αναντικατάστατη την στήριξη που η Τουρκία μπορεί να προσφέρει στα δυτικά συμφέροντα λόγω της γεωπολιτικής της θέσης.

Αναφορικά με το παλαιστινιακό πρόβλημα, κατά παρόμοιο τρόπο οι Αμερικανοί θα χειραγωγήσουν τις χώρες που είναι εξαρτημένες από αυτούς για να πετύχουν την έγκριση του σχεδίου διχοτόμησης της Παλαιστίνης, τον Νοέμβριο του 1947 από τον ΟΗΕ. Το σχέδιο διχοτόμησης θα υποστηριχθεί και από την Ρωσία που θεωρεί ότι η δημιουργία ενός ισραηλινού κράτους στην Μέση Ανατολή, με αρκετούς Ρωσοεβραίους να διαβιούν σε αυτό, θα εξαλείψει την βρετανική επιρροή στην περιοχή.

Έτσι, Άγγλοι και Αμερικανοί στην προσπάθεια τους να διασφαλίσουν τα δικά τους περιφερειακά συμφέροντα, θα αδιαφορήσουν για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου. Ο Hedley Bull, καταγράφοντας τις αδυναμίες του διεθνούς δικαίου παρατηρεί:”. . Το διεθνές δίκαιο όχι μόνο καθιερώνει το status Quo, χωρίς να παρέχει μια νομοθετική διαδικασία με την

οποία μπορεί ο το ίδιο να τροποποιηθεί με συναίνεση, αλλά και εξαιτίας αυτού οδηγεί τις πιέσεις για αλλαγή να εδραιώνονται πίσω από το αίτημα ότι το δίκαιο θα έπρεπε να παραβιαστεί εν ονόματι της δικαιοσύνης. Επιπλέον, το δίκαιο παραβιάζεται και επέρχεται μια κατάσταση με τον θρίαμβο όχι απαραίτητα της δικαιοσύνης, αλλά της βίας, το διεθνές δίκαιο αποδέχεται αυτή την κατάσταση ως νόμιμη και συμφωνεί με τα μέσα με τα οποία δημιουργήθηκε.”¹²

Ο αγώνας των Ελληνοκυπρίων διεξάγεται σε δύο επίπεδα: Στο διεθνές-διπλωματικό πεδίο με τις ελληνικές προσφυγές, και στον μικρό-κόσμο του νησιού, όπου ο ένοπλος αγώνας των Ελληνοκυπρίων έχει στόχο την πρόκληση κόστους στον ηγεμόνα και τον εξαναγκασμό του σε αναδίπλωση και υπαναχώρηση από την νήσο. Η Μεγάλη Βρετανία στην προσπάθεια της να επιτύχει την πλήρη αδρανοποίηση αυτής της διττής προσπάθειας θα καταφύγει στην τακτική του “διαίρει και βασίλευε”, προσεταιρίζοντας και υποκινώντας την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή μειονότητα εναντίον των Ελληνοκυπρίων. Αυτή η διαδικασία, η οποία εξελίχτηκε και κλιμακώθηκε σταδιακά-και η οποία δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση-έθεσε το Κυπριακό σε διχοτομική τροχιά, με τραγική απόληξη την διχοτόμηση της Κύπρου τον Ιούλιο-Αύγουστο του 1974.

Πιο αναλυτικά, καταγράφουμε τα σημαντικότερα στάδια της βρετανικής στρατηγικής αναφορικά με αυτή την διαδικασία. Α) Τον Αύγουστο-Σεπτέμβριο του 1955, η Μεγάλη Βρετανία με την Τριμερή Διάσκεψη στο Λονδίνο, πέτυχε να νομιμοποιηθούν οι αξιώσεις της Τουρκίας επί της Κύπρου. Η εν λόγω διάσκεψη παραβίαζε κατάφορα το συμβατικό διεθνές δίκαιο (Συνθήκη της Λωζάνης) και βοήθουσε στην “ πολιτικοποίηση” της διαφοράς, πράγμα που ευνοούσε την τουρκική στρατηγική. Επιπρόσθετα, όπως έχει τεκμηριώσει ο Σπύρος Βρυώνης, τα τραγικά γεγονότα στην Κωνσταντινούπολη, τον Σεπτέμβριο του 1955, έλαβαν χώρα και με την υποκίνηση της Βρετανικής Κυβέρνησης (Βρετανός διπλωμάτης φέρεται να δήλωσε τα εξής :Κάποια έκτροπα στην Τουρκία θα μας βόλευαν, βλ. Πρώτο Μέρος). Β) Στη συνέχεια η δήλωση του Βρετανού Υπουργού Αποικιών, Λενοξ Μπούντ στις 29 Δεκεμβρίου του 1956, για την παραχώρηση αυτοδιάθεσης τόσο στους Ελληνοκύπριους, όσο και στους

¹² Βλ. Bull, οπ.π σ.135.

Τουρκοκύπριους, έθεσε ακόμα ένα λιθαράκι στο οικοδόμημα της διχοτόμησης. Γ) Οι Βρετανοί δεν έμειναν στο θεωρητικό επίπεδο, αλλά πέρασαν στο πρακτικό, όταν ο Βρετανός υφυπουργός Εξωτερικών, Γιαν Κιρκπάτρικ, επεξεργάστηκε διάφορα σχέδια διχοτόμησης της Κύπρου. Δ) Τον Μάιο του 1956 ο Βρετανός διοικητής της Λευκωσίας Κλήμενς επέβαλε τον διαχωρισμό της Λευκωσίας, με το επιχείρημα ότι έτσι θα αποφεύγονταν περισσότερες συγκρούσεις και θα εξασφαλιζόταν αποτελεσματικός έλεγχος στις δύο κοινότητες. Ε) Ο Βρετανός κυβερνήτης Χάρτιγκ, με το “στρατήγημα” του, το οποίο αφορούσε την δημιουργία μιας επικουρικής Αστυνομίας, που ήταν στελεχωμένη αποκλειστικά από τους Τουρκοκύπριους, έθεσε ακόμα πιο γερά τα θεμέλια της διχοτομικής ροπής στο κυπριακό. Ζ) Στη συνέχεια οι Βρετανοί προχώρησαν ένα βήμα παρα πέρα, όταν αποφάσισαν να επιβάλουν μονομερώς το σχέδιο Μακμίλλαν στην πλειοψηφία του νησιού, τους Ελληνοκύπριους. Αν τελικά το εν λόγω σχέδιο εφαρμοζόταν στην πράξη, ήταν θέμα χρόνου, για να εμπεδωθεί ντε γιούρε η διχοτόμηση στο νησί. Η πρόνοια του σχεδίου, σύμφωνα με την οποία ένας Τούρκος αντιπρόσωπος θα ερχόταν στο νησί, ως ειδικός σύμβουλος του Κυβερνήτη, εφαρμόστηκε τον Οκτώμβριο του 1958. Η εν λόγω πρόνοια παραβίαζε την Συνθήκη της Λωζάνης, αφού επισημοποιούσε τις επεμβάσεις της Τουρκίας στα εσωτερικά της Κύπρου. Η) Η μεροληπτική στάση των Βρετανών και η βρετανική τακτική του “διαίρει και βασίλευε”, μπορεί επίσης να στοιχειοθετηθεί από τα τραγικά γεγονότα του Κιόνελλι-Κοντεμένου, όταν ο βρετανικός στρατός παρέδωσε τους ανυπεράσπιστους Ελληνοκύπριους στην μανία του τουρκοκυπριακού όχλου. Θ) Τέλος το “διαίρει και βασίλευε”, των Βρετανών θα αποκρυσταλλωθεί στις κύριες διατάξεις του ζυριχικού συντάγματος, τον Φεβρουάριο του 1959. Η ομολογία του ίδιου του Μακμίλλαν είναι αφοπλιστική: “ Τα προβλήματα στην Ιρλανδία τελικά οδήγησαν στην διχοτόμηση, αλλά η Κύπρος είναι πολύ μικρή και οι περιοχές που μένουν οι Έλληνες και οι Τούρκοι δεν πουθενά ομοιογενείς. Ωστόσο η διχοτόμηση σε κάποια μορφή ίσως αποδειχθεί η μόνη λύση”.¹³ Έχοντας εκθέσει πιο πάνω τα στάδια της εφαρμογής της διχοτομικής πολιτικής του Λονδίνου, πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω στρατηγική, βοήθησε τα μέγιστα τις πάγιες επιδιώξεις της Τουρκίας. Στις 28 Δεκεμβρίου του 1967, οι Τουρκοκύπριοι θα δημιουργήσουν την “ Προσωρινή Τουρκοκυπριακή Διοίκηση”. Ακολούθως λίγους μήνες μετά την τουρκική εισβολή,

¹³ Βλ. Macmillan (1971), σ.224.

στις 13 Φεβρουαρίου του 1975, θα εγκαθιδρυθεί το “ Τουρκικό Ομοσπονδο Κράτος της Κύπρου”. Αποκορύφωμα της τουρκικής τακτικής θα είναι η “ μονομερής διακήρυξη ανεξαρτησίας” της “ Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείας Κύπρου” από τον Ραούφ Ντεκτάς στις 15 Νοεμβρίου του 1983.¹⁴

Σε αυτό το σημείο επιβάλλεται να στρέψουμε την προσοχή μας στο παλαιστινιακό πρόβλημα και στην στρατηγική της Μεγάλης Βρετανίας, πριν και μετά την ανάληψη της εντολής. Είναι γεγονός που δεν αμφισβητείται ότι η Βρετανία στην προσπάθεια της να εξυπηρετήσει τα περιφερειακά της συμφέροντα, ακολούθησε μία κυνική πολιτική. Όπως έχουμε δει στην παρούσα διατριβή οι υποσχέσεις που έδινε η Μεγάλη Βρετανία στους διάφορους δρώντες ήταν αντιφατικές και αναιρούσαν διαδοχικά η μία την άλλη.

Ο τελευταίος κυβερνήτης της Κύπρου, Χιού Φούτ, ο οποίος υπηρέτησε στην Παλαιστίνη (1929-1938) είναι αποκαλυπτικός αναφορικά με αυτή την διάσταση της βρετανικής πολιτικής: “ Η αποτυχία της βρετανικής διοίκησης στην Παλαιστίνη, ήταν αναπόφευκτη. Η διττή αμαρτία που είχαμε διαπράξει ήταν να δεσμευτούμε με το να εγείρουμε φρούδες ελπίδες τόσο στους Άραβες, όσο και στους Εβραίους. Οι ελπίδες ήταν φρούδες, γιατί ήταν αντικρουόμενες. Οι Άραβες, οι οποίοι στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο πολέμησαν στο πλευρό της Μεγάλης Βρετανίας για να αποτινάξουν την τουρκική αυτοκρατορία, νόμισαν ότι πολεμούσαν για την ελευθερία τους. Οι Εβραίοι νόμιζαν, εξαιτίας της διακήρυξης Μπάλφουρ ότι θα αποκτήσουν μία εθνική εστία στην Παλαιστίνη. Ωστόσο η Παλαιστίνη κατοικείτο και άνηκε στους Άραβες.”¹⁵

Πιο συγκεκριμένα, στο κατώφλι του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι Άγγλοι χρειάστηκαν την βοήθεια των Αράβων για να αντιμετωπίσουν τους Οθωμανούς δεν δίστασαν να τους υποσχεθούν ότι θα τους βοηθήσουν να αποκτήσουν ένα αραβικό κράτος (αλληλογραφία Μακμάχον-Χουσεϊν). Ωστόσο, στο παρασκήνιο Άγγλοι και Γάλλοι διαμοίρασαν μεταξύ τους σε

¹⁴ Βλ. Αγγελος Συρίγος, *Σχέδιο Ανταν Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος* (Αθήνα : Εκδ. Πατάκη, 2005), σ.σ.62-63. Το εν λόγω μόρφωμα δεν χαίρει καμίας διεθνούς αναγνώρισης, αφού πρόκειται για “κράτος ανδρείκελο” σύμφωνα με την ορολογία του διεθνούς δικαίου. Στην ουσία, πρόκειται για μια αποσχιστική οντότητα που τεθεί υπό τον άμεσο έλεγχο της Τουρκίας.

¹⁵ Βλ. Foot, οπ.π.σ.35-36.

σφαίρες επιρροής την Μέση Ανατολή. Η συμφωνία Σάικς-Πικό αναίρεσε τις δεσμεύσεις που είχαν δοθεί στους Άραβες. Ακολούθως όταν ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος έβαινε προς την λήξη του, οι Άγγλοι χρειάστηκαν την βοήθεια των Εβραίων που διαβιούσαν στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και στην Αμερική για να διασφαλίσουν, αφενός την θετική έκβαση του πολέμου και αφετέρου για να μετατρέψουν το διεθνοποιημένο, σύμφωνα με τις συμφωνίες Σάικς-Πικό καθεστώς της Παλαιστίνης σε βρετανικό προτεκτοράτο. Η βοήθεια των Εβραίων θεωρήθηκε σημαντική για τον αποκλεισμό των Γάλλων από την περιοχή. Σύμφωνα με την υπόσχεση Μπάλφουρ που ακολούθησε, η Μεγάλη Βρετανία υποσχόταν σε ένα τρίτο μέρος στους Εβραίους, να δημιουργήσει μία εθνική πατρίδα στην Παλαιστίνη. Είναι αμφισβητούμενο ωστόσο από την άποψη του διεθνούς δικαίου αν το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να παραχωρήσει την Παλαιστίνη, η οποία δεν του άνηκε σε ένα τρίτο μέρος, το οποίο επίσης δεν είχε κανένα δικαίωμα στην περιοχή. Η υπόσχεση Μπάλφουρ- βάσει της οποίας οι Εβραίοι νομιμοποίησαν το δικαίωμά τους για εποικισμό της Παλαιστίνης- ερχόταν σε άμεση σύγκρουση με τις προηγούμενες υποσχέσεις που είχε δώσει η Βρετανία στον Χουσεΐν. Δημιουργούνταν έτσι οι προϋποθέσεις για την ευθεία σύγκρουση Παλαιστινίων-Αράβων και την δημιουργία χαστικών καταστάσεων στην βρετανική εντολή. Ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ Παλαιστινίων και Εβραίων θα σημειωθούν το 1920, το 1921 και το 1929 με αποκορύφωμα την αραβική εξέγερση του 1936. Η Μεγάλη Βρετανία θα δρούσε στην προκειμένη περίπτωση αιτιολογώντας την στρατηγική της, στην αρχή της “αναγκαιότητας” και στην “αρχή της αιτιολόγησης λόγω επιτυχίας”,¹⁶ αδιαφορώντας για τις ολέθριες συνέπειες που θα είχε στην συνέχεια η πολιτική της για τους Άραβες και τους Παλαιστίνιους. Η μακιαβελλική πολιτική της Αγγλίας θα επιβεβαιωνόταν περίτρανα όταν παρά τις προσπάθειες του Λώρενς να βοηθήσει τους Άραβες να μην απωλέσουν το κράτος που άρχισαν να οικοδομούν στην Συρία, θα άφηνε τους Γάλλους να μπουν στην Συρία (Ιούλιο 1920) και να συντρίψουν τον Φεϋσάλ. Τα όνειρα του Φεϋσάλ για την απόκτηση αραβικού κρατούς θα θυσιάζονταν στον βωμό των καλὰ σταθμισμένων υπολογισμών των Βρετανών σε σχέση με τις συμμαχικές τους σχέσεις με την Γαλλία. Οι Γάλλοι θεωρήθηκαν πιο σημαντικοί από τους Άραβες, όταν η βοήθεια των τελευταίων είχε πια εξασφαλιστεί. Οι Άγγλοι θα αιτιολογούσαν τις στρατηγικές τους στα

¹⁶ Βλ. Wight, *οπ.π.* σ.319.

“τριπλά κριτήρια ηθικής” και θα δρούσαν σε απόλυτη ταύτιση με το *raison d’etat*: “Το κράτος έχει την δική του ηθική, την οποία δεν γνωρίζει καθόλου η ηθική”.¹⁷ Θα αποδεικνυόταν περίτρανα εν προκειμένω ότι η ηθική απορρέει από την ισχύ και όχι από το δίκαιο. Όπως αναφέρει ο Hobbes: “ Πριν μπορέσουν να υπάρξουν τα ονόματα του δικαίου και του αδίκου, πρέπει να υπάρξει μια καταναγκαστική εξουσία.”¹⁸

Στη συνέχεια, η συνεχής ροή Εβραίων εποίκων στην Παλαιστίνη, θα ανησυχήσει τα μέγιστα τους Άραβες-Παλαιστίνιους, που νιώθουν τα ιδιαίτερα τους δικαιώματα να απειλούνται. Οι αντιδράσεις τους θα κορυφωθούν με την αραβική εξέγερση του 1936. Οι Άγγλοι για να εξουδετερώσουν την εξέγερση θα εφαρμόσουν- όπως και στο κυπριακό- την τακτική του “διαίρει και βασίλευε”. Θα εξοπλίσουν τους κυριότερους αντίπαλους του Χουσεϊν τους Νασασιμπί και θα συνεργαστούν με τους Εβραίους εναντίον των Παλαιστινίων. Στην τελική της φάση η αραβική εξέγερση θα εκφυλιστεί σε ενδοαραβικό εμφύλιο και θα κατασταλεί πλήρως. Ωστόσο, οι αδιέξοδες καταστάσεις που η ίδια η Βρετανία δημιουργεί στην Παλαιστίνη, την οδηγούν σε επανεξέταση της πολιτικής της. Η βασιλική επιτροπή που θα καταφθάσει στον νησί (Νοέμβριο 1936), θα υποδείξει ως γενεσιουργά αίτια για την εξέγερση των Αράβων την απειλή που νιώθουν από την μαζική ροή Εβραίων στην Παλαιστίνη και τους φόβους τους από την δημιουργία εβραϊκής εστίας στην Παλαιστίνη. Η επιτροπή θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων ήταν αναπόφευκτη μέσα στο πλαίσιο του ενός κράτους και ότι η εντολή είχε καταστεί αναποτελεσματική. Συναφώς, για επίλυση του προβλήματος, θα προτείνει την διχοτόμηση της Παλαιστίνης σε ένα αραβικό και σε ένα ισραηλινό κράτος. Οι Άραβες ωστόσο απέρριψαν το σχέδιο διχοτόμησης και συνέχισαν την αντίσταση τους εναντίον της Βρετανικής διοίκησης.

Η Βρετανία τόσο στην Παλαιστίνη, όσο και στην Κύπρο, στην προσπάθεια της να κρατήσει τις ισορροπίες, μεταξύ των δύο αντιτιθέμενων κοινοτήτων, και να βγει από το αδιέξοδο που η ίδια δημιούργησε, εισερχόταν σε ακόμη πιο αδιέξοδες καταστάσεις.¹⁹ Στην

¹⁷ Στο ίδιο σ.313.

¹⁸ Στο ίδιο σ.314.

¹⁹ Η Μεγάλη Βρετανία προκειμένου να εξασφαλίσει την υποστήριξη των διαφόρων κοινοτήτων σε διαφορετικές περιπτώσεις, κρίσιμες για το εθνικό της συμφέρον, έδινε υποσχέσεις οι οποίες ήταν αντιφατικές και αυτοαναιρούνταν. Στην περίπτωση των Αράβων-Παλαιστινίων η υπόσχεση για μείωση της εβραϊκής

περίπτωση του παλαιστινιακού, το 1939 εξέδωσε την Λευκή Βίβλο σε μία προσπάθεια κατευνασμού των Αράβων. Ωστόσο, αυτό που κατέφερε τελικά ήταν να αποξενώσει εντελώς τους Εβραίους, που 7 χρόνια αργότερα θα στραφούν ένοπλα εναντίον της. Και ούτε κατέφερε να κερδίσει εντελώς τους Παλαιστίνιους. Ο Φούτ αναφέρει σχετικά: “ Με το να προσπαθούμε να κατευνάσουμε τόσο τους Άραβες, όσο και τους Εβραίους, χάσαμε τον σεβασμό και την φιλία και των δύο, κερδίζοντας τελικά την την περιφρόνηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης με την ατιμωτική απόσυρση μας από την Παλαιστίνη”²⁰ Σχολιάζοντας ο Ρόμπερτ Χόλλαντ την παραίτηση των Τουρκοκύπριων Δημάρχων από τα δημαρχία στην Κύπρο, τον Ιούνιο του 1957 σημειώνει: “ Για πρώτη φορά εμφανίσθηκε ένας σαφής φόβους στους κόλπους της Κυπριακής Διοίκησης για το πόσο δυσχερής θα γίνει η θέση τους, εάν με την επανέναρχη των βιαιοτήτων από την πλευρά της ΕΟΚΑ, οι Τούρκοι αποφάσιζαν να πάρουν τον νόμο στα χέρια τους. Εκείνη την περίοδο έμοιαζε η ίδια ταπεινωτική αποδοκιμασία που δέχθηκαν οι Βρετανοί στην Παλαιστίνη-όταν όλες οι πλευρές του επιτίθονταν και οι ίδιοι δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να μειώσουν τις απώλειες τους και να αποχωρήσουν το ταχύτερο δυνατό, με την ουρά στα σκέλια-έγνεφε ξανά προς την μεριά τους από την Κύπρο”.²¹ Η αδυναμία της Βρετανίας να ελέγξει τις καταστάσεις στην Παλαιστίνη διαφάνηκε όταν το 1947, καμία κοινότητα δεν αποδεχόταν τα σχέδια επίλυσης του προβλήματος, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να θέσει το όλο ζήτημα στον ΟΗΕ. Αργότερα, στην Κύπρο την δεκαετία του 1950 ο Βρετανός πρωθυπουργός Μακμίλλαν θα προσπαθήσει να επιβάλει το σχέδιο Μακμίλλαν στις δύο κοινότητες έστω και αν διαφωνούσαν με το περιεχόμενό του.

Αν και οι δύο περιπτώσεις έχουν ως κύρια συνιστώσα την συλλογική προσπάθεια των Παλαιστίνιων και των Ελληνοκυπρίων για ελευθερία, ανεξαρτησία και κυριαρχία, παρουσιάζουν διαφορές στην τακτική διεκπεραίωσης αυτού του στόχου. Οι Ελληνοκύπριοι διεξάγουν τον εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα με σιδερένια πειθαρχία, σε μία άψογα

μετανάστευσης, που διαλαμβανόταν ρητά στην “Λευκή Βίβλο” του 1939, είχε εκληφθεί από την Εβραϊκή Κοινότητα στην Παλαιστίνη ως ακύρωση των προνοιών της Υπόσχεσης Μπάλφουρ. Αναφορικά με το Κυπριακό η δήλωση του Λεονόφ Μπόουντ για παραχώρηση “χωριστής αυτοδιάθεσης-διχοτόμησης” στις δύο κοινότητες της νήσου είχε εκληφθεί από τους Τούρκους ως μία σαφής δέσμευση της βρετανικής κυβέρνησης, υπέρ της διχοτόμησης. Έτσι οι Τούρκοι ευθυγραμμίστηκαν με την γραμμή της διχοτόμησης και δεν αποδέχονταν κανένα σχέδιο που δεν έκανε σαφή αναφορά σε αυτό. Το 1958 οι Τουρκοκύπριοι θα βγουν στους δρόμους και φωνάζοντας συνθήματα υπέρ της διχοτόμησης, θα δημιουργήσουν έκτροπα εις βάρος των Ελληνοκυπρίων.

²⁰ Βλ. Foot, οπ.π.σ.36.

²¹ Βλ. Χολλάντ, οπ.π. σ.349.

συντονισμένη προσπάθεια αναφορικά με όλα τα επίπεδα της στρατιωτικής στρατηγικής, σε αντίθεση με τους Παλαιστίνιους που είναι αποδυναμωμένοι και παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα κοινωνικής συνοχής και οργανωτικής πολεμικής δραστηριότητας. Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι στο Παλαιστινιακό Πρόβλημα εμπλέκονται πολύ περισσότεροι δρώντες, απ'ότι στο Κυπριακό. Συγκεκριμένα, από το 1944 και μετά, αφότου δημιουργείται ο αραβικός σύνδεσμος (Οκτώβριο 1944), η υποστήριξη του παλαιστινιακού ζητήματος θα αναληφθεί αποκλειστικά από τις αραβικές χώρες. Το πατρονάρισμα του παλαιστινιακού από τον αραβικό σύνδεσμο θα αιτιολογηθεί, ως εξής: “εξαιτίας της συνεχούς διαμάχης μεταξύ των φατριών και της απουσίας αποτελεσματικής ηγεσίας”.²² Μια άλλη διάσταση της αραβο-ισραηλινής σύγκρουσης, η οποία την διαφοροποιεί από το Κυπριακό-είναι η επιρροή που ασκεί το εβραϊκό λόμπυ στις ΗΠΑ. Προκαλεί έκπληξη η δήλωση του υποψηφίου των Δημοκρατικών, Μπάρακ Ομπάμα τον Ιούνιο του 2008, μόλις εξασφάλισε το χρίσμα των Δημοκρατικών. Πλειοδοτώντας τις παράνομες πολιτικές του Ισραήλ στη Δυτική Όχθη, ο Ομπάμα είχε δηλώσει απερίφραστα ότι “η πρωτεύουσα του Ισραήλ θα είναι μια ενιαία και αδιαίρετη η Ιερουσαλήμ”. Ας μην διαφεύγει της προσοχής μας ότι το Ισραήλ προσάρτησε την Ανατολική Ιερουσαλήμ, στις 28 Ιουνίου του 1967, τρεις βδομάδες μετά την κατάληψη της, ενώ το 1980 (30 Ιουλίου) η ισραηλινή Κνεσετ ψήφισε τον θεμελιώδη (συνταγματικό) νόμο του κράτους για την Ιερουσαλήμ, ο οποίος ορίζει την “επανενωμένη Ιερουσαλήμ”, ως πρωτεύουσα του ισραηλινού κράτους. Η πράξη αυτή των ισραηλινών αρχών καταδικάστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Πρέπει να υπογραμμίσουμε επίσης, τη συνέπεια που το σιωνιστικό κίνημα επέδειξε διαχρονικά ως προς την επίτευξη των στόχων του, αλλά και η δυνατότητα να ρυμουλκεί τις Μεγάλες Δυνάμεις στην τροχιά της εξυπηρέτησης των δικών του συμφερόντων και πολιτικών προτεραιοτήτων. Συγκεκριμένα από την αρχή της αυτοχειραφέτησης του, ο σιωνισμός πέτυχε στην προβολή του επιχειρήματος ότι είχε ιστορική σχέση και δεσμούς με την Παλαιστίνη. Δικαιολογώντας τον εποικισμό στη βάση του “ιστορικού δικαιώματος”,²³ πέτυχε να αλλιώσει

²² Βλ. Cohen, *οπ.π.σ.*183.

²³ Ωστόσο, αυτό το επιχειρήμα δεν μπορεί να βρει κανένα ιστορικό έρεισμα. Οι Εβραίοι είχαν διαρκή παρουσία στην Παλαιστίνη, μόνο από το 1000 π.Χ. όταν ο βασιλιάς Δαβίδ κατάφερε ύστερα από μακροχρόνιους και αιματηρούς πολέμους με τους Χαναανίους να ιδρύσει το “κράτος των Εβραίων”, μέχρι το 586, όταν το βασίλειο του κατέληφθη από τον Ναβουχοδονόσορα. Το ερώτημα που βασανιστικά τίθεται, είναι αν 400 χρόνια εβραϊκής παρουσίας στην Παλαιστίνη, μπορούν να εξοστρακίσουν τα ιστορικά και πολιτικά δικαιώματα των Αράβων που έζησαν χιλιάδες χρόνια στην περιοχή. Με αυτό το σκεπτικό θα μπορούσαν και οι Έλληνες να διεκδικήσουν την Παλαιστίνη, επειδή πέρασε ο Μέγας Αλέξανδρος από την περιοχή, ή να πει κανείς ότι η Καλιφόρνια ανήκει στο Μεξικό.

τη δημογραφική βάση της Παλαιστίνης και σε αगाστή συνεργασία με την Βρετανία, να εκμαιεύσει την υπόσχεση για τη δημιουργία “εθνικής εστίας”, στην περιοχή, η οποία όμως στο τέλος της ημέρας, μετεξελίχθηκε σε έθνος- κράτος. Τόσο στο αμερικανικό, όσο και στο αγγλικό πολιτικό σύστημα υπήρχαν σημαίνοντες Εβραίοι, οι οποίοι κατάφερναν να επηρεάζουν τις αποφάσεις αυτών των χωρών σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο. Ο πρώτος Υπάτος Αρμοστής στην Παλαιστίνη, Χέρμπερτ Σάμιουελ- ο οποίος ήταν εβραϊκής καταγωγής-το διάστημα που είχε επιτελέσει υπουργός Εσωτερικών της Βρετανίας παρουσίασε στο υπουργικό συμβούλιο μνημόνιο για τη δημιουργία βρετανικού προτεκτοράτου στην Παλαιστίνη (Ιανουάριο και Μάρτιο του 1915), όπου οι Εβραίοι θα μπορούσαν να μεταναστεύσουν και να εγκατασταθούν.²⁴ Ο φιλοσιωνιστής Αμερικανός Πρόεδρος Ουίλσον, επιδοκίμασε τη διακήρυξη Μπάλφουρ και διόρισε σε υψηλές διοικητικές θέσεις των ΗΠΑ επιφανείς Σιωνιστές, όπως ο αρχιδικαστής Λιούις Μπραντέις στο Ανώτατο Δικαστήριο. Στη συνέχεια οι σιωνιστές πέτυχαν ουκ ολίγες φορές να ανατρέψουν αποφάσεις, που έθεταν το πρόβλημα στη σωστή του βάση. Συγκεκριμένα, ένα παράδειγμα που εμπίπτει στο προαναφερθέν είναι οι χειρισμοί των Εβραίων σε σχέση με τη Λευκή Βίβλο του Πάσφιλντ που εκδόθηκε το 1930, αμέσως μετά τις διακοινοτικές ταραχές και σύμφωνα με την οποία προτεινόταν ο περιορισμός της εβραϊκής μετανάστευσης στην περιοχή. Εν προκειμένω, οι Σιωνιστές πέτυχαν την ανάκληση των προνοιών της Βίβλου που ήταν αντίθετες με τα συμφέροντα τους (αποικισμός της Παλαιστίνης), με αποτέλεσμα να αχρηστευθεί εντελώς η χρησιμότητα της για τους Άραβες. Αυτός είναι και ο λόγος, που οι Άραβες την ονόμασαν “Μάυρη Βίβλο”. Ακολούθως το 1936, όταν άρχισε η παλαιστινιακή εξέγερση στην Παλαιστίνη και διεξάγονταν συζητήσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών για την δημιουργία Νομοθετικού Συμβουλίου (Φεβρουάριο-Μάρτιο), οι Σιωνιστές καταδίκασαν την εν λόγω πρόταση και πήραν μέτρα για την ανατροπή της. Το ισχυρό εβραϊκό λόμπι στην Βρετανία κατάφερε να επηρεάσει την απόφαση του κοινοβουλίου (της βουλής των κοινοτήτων και της βουλής των Λόρδων),²⁵ υπέρ της απόρριψης της πρότασης δημιουργίας Νομοθετικού Συμβουλίου. Ο Άγγλος πρωθυπουργός Ουίνστον Τσόρτσιλ, ο οποίος έτρεφε θαυμασμό για τους Εβραίους, παρά τις πρόνοιες της Λευκής βίβλου, σύμφωνα με τις οποίες η εβραϊκή

²⁴ Βλ. Σακκάς, ο.π.σ.97.

²⁵ Στο ίδιο, σ.σ.115-116.

μετανάστευση έπρεπε να τερματιστεί το 1944, ανακοίνωσε το Νοέμβριο του 1943, ότι δεν θα τερματιζόταν αλλά θα συνεχιζόταν επιπλέον και άλλο χρονικό διάστημα.²⁶

Αργότερα, οι Σιωνιστές κατάφεραν να ρυμουλκίσουν τις ΗΠΑ στην τροχιά της εξυπηρέτησης των δικών τους συμφερόντων. Ενδεικτική είναι η δήλωση του Χάρυ Τρούμαν, στις 4 Οκτωβρίου του 1946, (δήλωση του Yom Kippur), όταν μετά από πίεση των Σιωνιστών υποστήριξε τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης και την δημιουργία ανεξάρτητου εβραϊκού κράτους (βλ. Μέρος Δ'). Οι ενδιάμεσες εκλογές στο Κογκρέσσο ήταν προ των πυλών, πράγμα που ήταν απόλυτα εν γνώσει των σιωνιστών. Οι ψήφοι των τελευταίων ήταν αναγκαίοι για το Δημοκρατικό Κόμμα με αποτέλεσμα ο Τρούμαν να ταχθεί υπέρ των σιωνιστικών σχεδίων, παρά την αντίθετη γνώμη του υφυπουργού Εξωτερικών Ουίλιαμ Κλέϊτον. (Ας μη διαφεύγει της προσοχής μας ότι και σε προηγούμενες αμερικανικές εκλογές (1936, 1944), το 90 τοις εκατό των Αμερικανών- Εβραίων, είχε υποστηρίξει τον πρόεδρο Ρούζβελτ). Ακολούθως, επί του πρακτέου οι ΗΠΑ σε διπλωματικό επίπεδο παρείχαν την στήριξη τους στους Σιωνιστές, χειραγωγώντας την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ για να εκδώσει τον Νοέμβριο του 1947 την απόφαση 181. Ο Χένρυ Τρούμαν τον Μάρτιο του 1948 θα συναντηθεί μυστικά με τον Βαϊζμαν και θα του υποσχέθηκε ότι η χώρα θα συμβάλει στην ίδρυση εβραϊκού κράτους, παρά τις ενστάσεις άλλων Αμερικανων αξιωματούχων και την απόφαση του Στέϊτ Ντιπάρτμεντ να εξετάσει ένα σχέδιο διεθνούς επιτήρησης για την Παλαιστίνη.²⁷ Με την εν λόγω απόφαση ετίθετο ο ακρογωνιαίος λίθος υπέρ της διχοτόμησης της Παλαιστίνης (βλ. επίσης, Μέρος Δ').

Ωστόσο, παρά τις διαφορές που έχουμε σημειώσει πιο πάνω τα δύο διεθνή προβλήματα έχουν ως κοινό σημείο σύγκλισης, τον τρόπο με τον οποίο οι Μεγάλες Δυνάμεις, υποστηρίζουν τους ευνοούμενους συμμάχους τους (Τουρκία-Ισραήλ), εις βάρος της όποιας δίκαιης επίλυσης αυτών των προβλημάτων. Βασικό μέσο εφαρμογής των στρατηγικών σχεδιασμών των Μεγάλων Δυνάμεων, κυρίως των ΗΠΑ είναι η υπερενίσχυση τοπικών πόλων

²⁶ Στο ίδιο σ.σ.123-124.

²⁷ Στο ίδιο, σ. 165.Στις αρχές του 1948, το Στέϊτ Ντιπάρτμεντ-με πρωτεργάτη τον Τζόρτζ Κέναν- θεωρούσε τη λύση της διχοτόμησης μη λειτουργική και αποφάσισε να εξετάσει το ενδεχόμενο να τεθεί η Παλαιστίνη, υπό διεθνή επιτήρηση.Σε αυτή την απόφαση συνέλαβε η οργανωμένη αντίδραση των Αράβων για το σχέδιο διχοτόμησης και ο φόβος ότι η ΕΣΣΔ μπορούσε να εκμεταλλευτεί την κρίση στην Μέση Ανατολή και να αυξήσει την επιρροή της εκεί.Είχε προηγηθεί το κομμουνιστικό πραξικόπημα στη Τσεχοσλοβακία και η σοβιετική εισβολή στη Φινλανδία.

ισχύος (Τουρκία-Ισραήλ), οι οποίοι χρησιμεύουν ως βασικοί “πυλώνες” της αμερικής στρατηγικής στην περιφέρεια, “ παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο αποτελεί, τουλάχιστον μακροπρόθεσμα συγκρουσιακό παράγοντα αφ’εαυτού, εξαιτίας της ανατροπής των συσχετισμών δύναμης στο υποσύστημα στο οποίο εφαρμόζεται.” ²⁸ Συναφώς, εξαιτίας της προαναφερθείσας διαπίστωσης, οι ΗΠΑ και σε μικρότερο βαθμό το Ηνωμένο Βασίλειο, ενισχύοντας τους βασικούς τους συμμάχους στην περιοχή (Ισραήλ-Τουρκία)- οι οποίοι είναι ήδη αρκετά ισχυροί σε στρατιωτικό επίπεδο και διαθέτουν επεκτατικές φιλοδοξίες- μειώνουν τις πιθανότητες δίκαιης επίλυσης αυτών των προβλημάτων.

Πιο αναλυτικά, όπως έχουμε δει στην παρούσα διατριβή, μετά την συντριπτική ήττα των Αράβων στον πόλεμο των έξι ημερών (Ιούνιο 1967), η αμερικανική στρατηγική προσαρμόζεται με τους νέους συσχετισμούς δύναμης που δημιουργούνται από την ισραηλινή κατοχή. Πιο συγκεκριμένα, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πάψουν πλέον να μιλούν για λύση του παλαιστινιακού που θα βασίζεται στα προ του 1967 σύνορα, αλλά θα υποστηρίξουν λύση που θα βασίζεται στις νέες πραγματικότητες που επέβαλε το Ισραήλ δια της στρατιωτικής ισχύος. Παρομοίως η αμερικανική πολιτική στο Κυπριακό θα είναι καταστροφική για την Κύπρο, καθώς όχι μόνο δεν θα γίνει τίποτα για να αποτραπεί η τουρκική εισβολή, αλλά ο Κίσινγκερ θα διαχειρισθεί την κρίση με αποκλειστικό γνώμονα την εξυπηρέτηση των διχοτομικών επιδιώξεων της Τουρκίας. Επιπρόσθετα στις μέρες μας, η προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόσουν την ρύθμιση του σχεδίου Ανάν, ως μέσου επίλυσης του Κυπριακού, ενισχύει την επιχειρηματολογία μας και συνεπώς επιβεβαιώνει την κύρια υπόθεση εργασίας μας. Όπως επισημαίνει η Claire Palley: “ Όπως και να χει, η ομάδα των Ηνωμένων Εθνών πάντα θεωρούσε ότι η Τουρκία έπρεπε να καλοπιάνεται για να συμφωνήσει σε μία διευθέτηση και να της δίνεται κάθε δυνατή παραχώρηση, επειδή μονίμως υιοθετούσε μαξιμαλιστικές και άκαμπτες στάσεις-όπως διδάχθηκε η διεθνής κοινότητα σε όλες τις διαπραγματεύσεις από τα τέλη της δεκαετίας του 1930 και εξής”. ²⁹ Το πόσο αρνητικά επηρεάζει τις προοπτικές εξεύρεση μιας δίκαιης λύσης του κυπριακού το γεγονός ότι η Τουρκία αποτελεί τον ευνοούμενο στρατηγικό σύμμαχο των ΗΠΑ, καταδεικνύεται και από το τρόπο που το σχέδιο Ανάν

²⁸ Βλ. Βιβή Κεφαλά “Η Νέα Διεθνής Τάξη και οι συγκρούσεις: η περίπτωση της Κύπρου και της Μέσης Ανατολής”, στο Γιαλλουρίδης-Τσάκωνας (επιμέλεια), *Ελλάδα και Τουρκία μετά το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, ο.π.σ.99.

²⁹ Βλ. Palley, ο.π.σ.136.

μεταλλασσόταν, υπέρ των απαιτήσεων της Τουρκίας, όταν οι Αμερικανοί τον Φεβρουάριο του 2003, εν αναμονή του πολέμου στο Ιράκ, είχαν την ανάγκη την βοήθεια της Άγκυρας.³⁰ Η δήλωση του Υφυπουργού των ΗΠΑ Ντάνιελ Φριντ, τον Ιούνιο του 2003, έρχεται προς επίρρωση του προαναφερθέντος. Σε ενημέρωση Ελληνοαμερικανών για το Κυπριακό στις 26 Ιουνίου του 2003, ο Φρίντ έλεγε τα εξής: “ όταν προσπαθούσαμε να πείσουμε την Τουρκία να επιτρέψει την διέλευση των στρατιωτικών μας δυνάμεων μέσα από το έδαφος της για να φτάσουμε στο Βόρειο Ιράκ, της προσφέραμε δύο κίνητρα, αρκετά δισεκατομμύρια δολάρια σε δωρές και πιστώσεις και την Κύπρο υπό την μορφή του σχεδίου Ανάν.”³¹

Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 1974 μέχρι το 2005, σε σχέση με το Κυπριακό, έχουν εκδοθεί 89 ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, 12 ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, 27 ψηφίσματα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 26 αναφορές στα συμπεράσματα των Συνόδων Κορυφής της προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 16 αποφάσεις και συστάσεις της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Τουρκία τα αγνόησε απόλυτα³² έχοντας την στήριξη των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου. Παρομοίως σε σχέση με το Παλαιστινιακό Πρόβλημα, το Ισραήλ έχει αγνοήσει και έχει γράψει στα παλαιότερα των υποδημάτων του δεκάδες ψηφίσματα που το καλούν να άρει την παρανομία στα κατεχόμενα εδάφη. Σε αυτή την διαδικασία έχει την αμέριστη διπλωματική υποστήριξη των ΗΠΑ στο Συμβούλιο Ασφαλείας και όχι μόνο (Βλ. Μέρους Ε’).

Ένα άλλο σημείο τομής, το οποίο θα επηρεάσει και τα δύο διεθνή προβλημάτων είναι η παντοδυναμία των Ηνωμένων Πολιτειών στο ψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα, η οποία θα διαφανεί κατά την διάρκεια της κρίσης του Οκτωβρίου του 1973. Οι χειρισμοί του Κίσινγκερ θα είναι απόλυτα επιτυχείς, αφού θα πετύχει να μειώσει την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης, στην ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Συναφώς, η σχετική δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών θα αυξηθεί, αποκτώντας έτσι την πρωτοκαθεδρία στην διαχείριση του

³⁰ Στο ίδιο. Όπου σημειώνει η συγγραφέας σημειώθηκε μια μετατόπιση της αμερόληπτης τάσης που τηρούσαν τα Ηνωμένα Έθνη το 1999. Η μετατόπιση αυτή κατέστη ακόμα πιο έκδηλη προσθέτει, με τις αλλαγές μεταξύ του σχεδίου Ανάν II (Δεκέμβριο του 2002) και του Ανάν III (Φεβρουάριο του 2003), το οποίο έγειρε ακόμα περισσότερο προς τις τουρκικές απαιτήσεις.

³¹ Βλ. Κώστας Βενιζέλος, “Η αλήθεια και ο Φρίντ”, *Ο Φιλελεύθερος*, 8 Ιουλίου 2008.

³² Βλ. Συρίγος, οπ.π. σ.σ.57-58.

Παλαιστινιακού Προβλήματος. Μέσα από την ανάλυση της κρίσης του Γιομπ Κιμπούρ θα καταδειχθεί, το πόσο σημαντικό είναι για μια Μεγάλη Δύναμη να είναι σε θέση να αλλάξει τις περιφερειακές δομές ισχύος, επ'ωφελεία της. Αυτό το γεγονός καθ'εαυτό-όπως διαφάνηκε και από την συγκεκριμένη κρίση-μπορεί να δράσει υποβοηθητικά, προκαλώντας αλλαγές στον παγκόσμιο συσχετισμό δύναμης και συμφερόντων. Ο Χένρυ Κίσινγκερ εφαρμόζοντας, την τακτική του "διαίρει και βασίλευε", θα καταφέρει να βγάλει την Αίγυπτο, από την μεσανατολική εξίσωση, δίνοντας έτσι την χαριστική βολή στα όνειρα των Αράβων για σφυρηλάτηση ενός ενιαίου και συμπαγούς μετώπου, το οποίο θα μπορούσε να αντιτεθεί στην ισραηλινή επεκτατική στρατηγική. Με την συμφωνία του Κάμπ Ντέιβιντ, η αμερικανική στρατηγική κατάφερε να προκαλέσει ενδο-αραβική ρήξη, αποσπώντας το ανθρώπινο κεφάλαιο (Αίγυπτος), από το αραβικό κεφάλαιο (κράτη του κόλπου). Η εν λόγω κρίση αποτελεί τεκμήριο για την ορθότητα και την επεξηγηματική δεινότητα του πολιτικού ρεαλισμού. Σύμφωνα με τον Mearsheimer, οι Μεγάλες Δυνάμεις, επιχειρούν να μεγιστοποιήσουν την σχετική τους δύναμη. Υπάρχει ένας αέναος αγώνας για την απόκτηση δύναμης, ο οποίος είναι απότοκο της ατελείωτης αναζήτησης ασφάλειας, που είναι το μόνο εχέγγυο για την επιβίωση σε ένα εκ φύσεως άναρχο διεθνές σύστημα. Έτσι, οι διπλωματικοί χειρισμοί του Κίσινγκερ κατά την διάρκεια της κρίσης, αλλά και την περίοδο που επακολούθησε μετά την αποκλιμάκωση της, αποδεικνύουν ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις τείνουν κυρίως προς την μεγιστοποίηση της σχετικής τους δύναμης (maximizers) και όχι στη διατήρηση της (satisfiers).³³

Συναφώς, η αμερικανική στρατηγική υπήρξε απόλυτα επιτυχής αφού κατάφερε να αποκτήσει την πρωτοκαθεδρία στις κινήσεις, αναφορικά με τη μεσανατολική ειρηνευτική διαδικασία. Η μετέπειτα περίοδος της Ύφεσης "detente", μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων και

³³ Βλ. Glenn Snyder, "Mearsheimer's World-Offensive and the Struggle For Security, A Review Essay", *International Security*, Vol 27, no 1, (2002). Αυτή είναι και η κύρια διαφορά του επιθετικού Ρεαλισμού (Mearsheimer), από τον δομικό ρεαλισμό (Waltz). Συναφώς, για τους αμυντικούς ρεαλιστές, η δομή του διεθνούς συστήματος, δεν δίνει πολλά κίνητρα στα κράτη για απόκτηση επιπρόσθετης ισχύος, αλλά τα προτρέπει στη διατήρηση της υφιστάμενης ισορροπίας δυνάμεων. Αντίθετα οι επιθετικοί ρεαλιστές πιστεύουν ότι δυνάμεις του Status-Quo σπάνια παρουσιάζονται στην παγκόσμια πολιτική. Το διεθνές σύστημα-σύμφωνα με τον Mearsheimer-δημιουργεί κίνητρα για τις Μεγάλες Δυνάμεις για την αναζήτηση επιπρόσθετης ισχύος, με σκοπό της διατάραξης της ισορροπίας δυνάμεων και όχι τη διατήρηση της. Απώτερος σκοπός των κρατών, καταλήγει, είναι η απόκτηση Ηγεμονίας στο διεθνές σύστημα.

η παρεπόμενη κατάρευσης της Σοβιετικής Ενωσης, αποτελεί τη συνέχιση αυτής της διαδικασίας και πρέπει να ειπωθεί και μέσα από αυτό το πρίσμα, δηλαδή της επικράτησης των ΗΠΑ έναντι της ΕΣΣΔ σε όλα τα επίπεδα. Η εισβολή στην Κύπρο το 1974, αλλά και η αποδοχή των Παλαιστινίων της συμφωνίας του Οσλο, αποτελεί στην ουσία αποτέλεσμα της νικηφόρου στρατηγικής των Ηνωμένων Πολιτειών που κατάφεραν να αδρανοποιήσουν την αντίπαλη σοβιετική στρατηγική. Έτσι, οι ευνοούμενοι σύμμαχοι της Αμερικής, κατάφεραν να υλοποιήσουν ανενόχλητοι τις στρατηγικές τους, χωρίς να υπολογίζουν το περιοριστικό κόστος που θα είχε για αυτές ένα πολωμένο (Polarised) διπολικό διεθνές σύστημα.

Συμπερασματικά, σημειώνουμε ότι μέσα από την ανα χείρας διατριβή, καταδεικνύεται ότι οι μικρά-αδύναμα κράτη (Κύπρος) και οι αδύναμοι δρώντες (Παλαιστίνιοι) είναι σχεδόν αδύνατο να ξεφύγουν από τις νομοτέλειες που ο Θουκυδίδης, περιέγραψε τρεις χιλιάδες χρόνια πριν. Οι τακτικές του Ηντεν και του Μακμίλλαν τη δεκαετία του 1950, διαγωνίστηκαν την επόμενη δεκαετία με τραγική κατάληξη τους την διχοτόμηση της Κύπρου το 1974. Παράλληλα οι Παλαιστίνιοι δεν κατάφεραν να αποκτήσουν κράτος παρά τον συνεχή για δεκαετίες αγώνα τους. Κανένας διεθνής θεσμός και καμία θεσμική διαδικασία δεν στάθηκε ικανή να διασφαλίσει το δίκαιο, τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Παλαιστίνη. Μέσα από την ενδελεχή ανάλυση των δύο περιπτώσεων, προκύπτει ότι η καλύτερη πυξίδα για άσκηση εξωτερικής πολιτικής των αδύναμων δρώντων είναι η συμμαχία με μεγάλες δυνάμεις του διεθνούς συστήματος, σε συνδυασμό με την αρχή της αυτοβοήθειας (self help). Και αυτό για αντιμετωπιστούν αντίπαλες μεγάλες δυνάμεις και τα κράτη-εντολείς αυτών των δυνάμεων, τα οποία επιχειρούν να αντρέψουν την ισορροπία δυνάμεων και το διεθνές δίκαιο.

Συναφώς επαναδιατυπώνοντας τις κύριες μεταβλητές έρευνας της παρούσας εργασίας, επισημαίνουμε: Οι ηγεμονικές συμπεριφορές που εκδηλώνονται από τις μεγάλες δυνάμεις αποτελούν την ανεξάρτητη μεταβλητή. Οι ηγεμονικές συμπεριφορές αποτελούν ουσιαστικά τις διάφορες πολιτικές στρατηγικές των μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες στην προσπάθειά τους να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους, αδιαφορούν για τις αναθεωρητικές συμπεριφορές των κρατών-συμμάχων τους, σε διάφορα σημαντικά υποσυστήματα του διεθνούς συστήματος. Η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, είναι συνάρτηση της εκάστοτε κατανομής ισχύος και όχι της

ανάγκης εφαρμογής του. Έτσι το διεθνές δίκαιο στην συγκεκριμένη εργασία αποτελεί την παρεμβαίνουσα μεταβλητή. Τέλος τα διεθνή προβλήματα (Κυπριακό-Παλαιστινιακό), των οποίων η επίλυση εν πολλοίς εξαρτάται από την βούληση και τις στρατηγικές των Μεγάλων Δυνάμεων, επέχουν την θέση της εξαρτημένης μεταβλητής.

Παράρτημα

Κυπριακό-Χρονολόγιο ³⁴

1571- Η Αμμόχωστος πέφτει στα χέρια των Τούρκων. Η Κύπρος γίνεται μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

1878-Με αμυντική συμμαχία με την Τουρκία η Βρετανική κυβέρνηση αναλαμβάνει τη διοίκηση της Κύπρου.

1914- Η Βρετανία προσαρτά την Κύπρο, με την έναρξη του πολέμου εναντίον της Τουρκίας.

1915-Η Βρετανία προσφέρει την Κύπρο στην Ελλάδα, εάν αυτή έμπαινε στον πόλεμο στο πλευρό της Σερβίας. Η τότε ελληνική κυβέρνηση αρνείται την προσφορά.

1923-Με τη Συνθήκη της Λοζάνης, Ελλάδα και Τουρκία αναγνωρίζουν την βρετανική προσάρτηση της Κύπρου.

1925- Η Κύπρος κηρύσσεται αυτοκρατορική αποικία. Ο Ύπατος Αρμοστής αντικαθίσταται από τον κυβερνήτη.

1931- Καταργείται το Νομοθετικό Συμβούλιο, μετά από εξέγερση για την Ένωση με την Ελλάδα (Οκτωβριανά). Το Κυβερνητικό Μέγαρο πυρπολείται.

1947-Διασκεπτική Συνέλευση-Βρετανικό σχέδιο για περιορισμένη αυτοκυβέρνηση (σχέδιο Γουίνστερ). Οι Ελληνοκύπριοι το απορρίπτουν.

1950- Ο Μακάριος ο Γ΄ εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος.

³⁴ Βλ. Malley- Craig, οπ.π.σ.σ.27-31.

1954- Η ελληνική κυβέρνηση προσφεύγει τον Αύγουστο στον ΟΗΕ για την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Ο συνταγματάρχης Γεώργιος Γρίβας επιστρέφει στο νησί και οργανώνει την ΕΟΚΑ για στρατιωτικό αγώνα εναντίον της αγγλικής κυριαρχίας.

1955- Η ένοπλη δράση της ΕΟΚΑ ξεκινά. Συγκαλείται στο Λονδίνο διάσκεψη Βρετανίας, Ελλάδας, Τουρκίας. Στην Κύπρο ο Κυβερνήτης Χάρτιγκ επιβάλλει κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Δεύτερη προσφυγή στον ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο.

1956-Τον Μάρτιο ο Μακάριος εξορίζεται στις Σεϋχέλες. Μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου οι Άγγλοι προετοιμάζουν την Κύπρο ως βάση για την αγγλοαλλική επέμβαση στο Σουέζ. Τον Δεκέμβριο απορρίπτονται οι προτάσεις του λόρδου Ράντκλιφ. Τρίτη προσφυγή τον Σεπτέμβριο (Η τελική απόφαση εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 1957).

1957. Τον Μάρτιο ο Μακμίλλαν και ο Αιζενχάουερ διαβουλεύονται μεταξύ άλλων για το Κυπριακό. Ο Μακάριος μετά από παρέμβαση των Αμερικανών ελευθερώνεται από τις Σεϋχέλλες χωρίς να του επιτραπεί να επιστρέψει στην Κύπρο. Ο Μακμίλλαν αποφασίζει να διατηρήσει στρατιωτικές βάσεις στο νησί και να παραιτηθεί από την κυριαρχία όλου του νησιού. Τον Σεπτέμβριο, σε μυστικές συνομιλίες με το Foreign Office, οι Αμερικανοί προτείνουν λύση εγγυημένης ανεξαρτησίας. Οι Βρετανοί αναγνωρίζουν ότι δεν είναι πλέον σε θέση να κρατήσουν όλο το νησί. Οι Σοβιετικοί εκτοξεύουν δορυφόρους στο διάστημα. Τον Ιούλιο υποβλήθηκε η τέταρτη προσφυγή στον ΟΗΕ, η οποία συζητήθηκε τον Δεκέμβριο του ιδίου έτους.

1958-Η Κύπρος χρησιμοποιείται σαν βάση για την αγγλοαμερικανική επέμβαση στο Λίβανο και την Ιορδανία. Το σχέδιο Μακμίλλαν δίνεται στη δημοσιότητα. Ο Μακάριος προτείνει την ανεξαρτησία της Κύπρου. Το Κυπριακό συζητείται στο NATO (παρέμβαση Σπάακ). Τον Δεκέμβριο η τελευταία προσφυγή στον ΟΗΕ. Η Γενική Συνέλευση με ψήφισμα της, (5 Δεκεμβρίου) εξέφρασε ομόφωνα την απόφαση σύμφωνα με την οποία “εξέφρασε την πεποίθηση για επίτευξη ειρηνικής, δημοκρατικής και δίκαιης λύσης σύμφωνα με το Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών θα συνεχιστούν.” Την επομένη (6. 12. 1958)

άρχισαν συνομιλίες μεταξύ των Υπουργών της Ελλάδας, Ευάγγελου Αβέρωφ και Τουρκίας Φατίν Ζορλού, οι οποίες κατάληξαν στις συμφωνίες Ζυρίχης στις 11. 2. 1959.

1959-Τον Φεβρουάριο, με αμερικανική πίεση, Ελλάδα και Τουρκία συμφωνούν στην εγγυημένη ανεξαρτησία. Ο Μακμίλλαν ζητά κυρίαρχες βάσεις. Τον Δεκέμβριο ο Μακάριος, εκλέγεται Πρόεδρος με ανθυποψήφιο τον Ιωάννη Κληρίδη, ο οποίος υποστηρίζεται από το ΑΚΕΛ.

1960-Στις 15 Αυγούστου η Κύπρος καθίσταται ανεξάρτητη.

1962-Η κρίση των πυραύλων στην Κούβα.

1963- Ο Μακάριος ζητά 13 συνταγματικές αλλαγές. Ξεσπά διακοινοτική βία στις 20-21 Δεκεμβρίου. Στις 25 Δεκεμβρίου βρετανικά στρατεύματα αναλαμβάνουν ειρηνευτικό έλεγχο. Τον Ιούνιο του 1963, ο Καραμανλής διαφωνεί με το στέμμα και μεταβαίνει στο Παρίσι. Στις 3 Νοεμβρίου 1963, σχηματίζει κυβέρνηση ο Γεώργιος Παπανδρέου, με ισχνή πλειοψηφία.

1964. Τον Ιανουάριο συζητείται το αγγλο-αμερικανικό σχέδιο Σάντους-Μπολ. Τον Φεβρουάριο καταστρώνεται αμερικανικό σχέδιο με την συνδρομή των Βρετανών, το οποίο προβλέπει την “ελεγχόμενη” τουρκική κατοχή της βόρειας Κύπρου. Τον Μάρτιο η ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ, αντικαθιστά την υπό βρετανική ηγεσία “Δύναμη Ανακωχής”. Ιδρύεται η ελληνοκυπριακή Εθνοφρουρά. Τον Ιούνιο η Τουρκία απειλεί με εισβολή. Η επιστολή του Αμερικανού Προέδρου, αποτρέπει την τουρκική εισβολή. Τον Αύγουστο ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Ντιν Άτσεσον, προτείνει λύσης Ένωσης με την παραχώρησης στρατιωτικής βάσης στην Τουρκία και αυτόνομα καντόνια για τους Τουρκοκύπριους. Είκοσι Αυγούστου 1964, σχέδιο πραξικοπηματικής ένωσης. Ο Γρίβας επιστρέφει στην Κύπρο. Κρίση Μανσούρας - Κοκκίνων - Κρίση Τουρδύκ στα τέλη του μήνα. Στις 16 Φεβρουαρίου του 1964 ο Γεώργιος Παπανδρέου σχηματίζει κυβέρνηση με άνετη πλειοψηφία.

1965-Τον Μάρτιο υποβάλλει ο Γκαλο-Πλάζα την έκθεση του για το Κυπριακό. Η Τουρκία ενοχλείται, από την έκθεση και ζητά την αντικατάσταση του με την δικαιολογία, ότι “υπερέβη τα όρια εντολής του”.

1966- Συνάντηση στο Παρίσι του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών Ιωάννη Τούμπα με τον ομόλογο του Ιχσάν Τσακλαγιαγκήλ, με θέμα το Κυπριακό. Ασυμφωνία για την επιδιωκόμενη λύση. Τον Μάρτιο ο Γρίβας διορίζεται διοικητής όλων των δυνάμεων που σταθμεύουν στην Κύπρο. Το Δεκέμβριο η “υπόθεση με τα τσεχοσλοβακικά όπλα”.

1967. Στρατιωτικό πραξικόπημα στην Ελλάδα. Τον Οκτώβριο συλλαμβάνεται στην περιοχή Αγίου Θεοδώρου, Καρπασίας ο Ντεκτάς ενώ αποπειράτο να εισέλθει λαθραία στην Κύπρο, απ’ όπου έλειπε από το 1964. Στις 15 Νοεμβρίου, ο Γρίβας και δυνάμεις της Εθνοφρουράς συγκρούονται με τουρκοκύπριους στην Κοφίνου. Η Τουρκία απειλεί με εισβολή. Η ελληνική κυβέρνηση υποχωρεί ανακαλώντας τον Γρίβα. 25 Νοεμβρίου έρχεται στην Κύπρο ο Αμερικανός μεσολαβητής Σάουρους Βανς. 8 Δεκεμβρίου αποσύρεται η ελληνική μεραρχία από την Κύπρο. 29 Δεκεμβρίου οι Τουρκοκύπριοι δημιουργούν την “ Ανεξάρτητη Τουρκοκυπριακή Διοίκηση”.

1968- Ο Νίξον εκλέγεται Αμερικανός Πρόεδρος και διορίζει τον Χένρυ Κίσινγκερ Σύμβουλο Εθνικής Ασφαλείας. Τον Φεβρουάριο ο Μακάριος επανεκλέγεται πρόεδρος της Κύπρο, αφού επικρατεί με συντριπτική πλειοψηφία έναντι του ανθυποψηφίου του Τάκη Ευδόκα. Τον Ιούνιο αρχίζουν οι διακοινοτικές συνομιλίες μεταξύ Μακαρίου-Ντεκτάς. Αναδεικνύεται το ακανθώδες ζήτημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το οποίο παραμένει και το κύριο πρόβλημα διαφωνίας μέχρι το 1974, όταν διακόπτονται οι συνομιλίες.

1970- Τον Μάρτιο, καταρρίπτεται ελικόπτερο που μεταφέρει τον Μακάριο, στο χώρο της Αρχιεπισκοπής. Ο Μακάριος επιβιώνει. Οι Σοβιετικοί ξεπερνούν τους Αμερικανούς σε αριθμό διηπειρωτικών πυραύλων σε μια προσπάθεια να εξισορροπήσουν την αμερικανική πυρηνική υπεροπλία.

1971-Τον Ιούνιο συνάντηση των Ολτσάου-Παλαμά στην Λισαβόνα. Προκαταρκτική απόφαση για επιβολή της διχοτόμησης (Συμφωνία της Λισαβόνας). Τον Αύγουστο ο Γρίβας έρχεται μυστικά στην Κύπρο.

1972-Υπογράφεται η συμφωνία περιορισμού των πυρηνικών όπλων SALT I.

1973. Ο Χένρυ Κίσινγκερ αναλαμβάνει Υπουργός Εξωτερικών. Νέα δολοφονική απόπειρα εναντίον του Μακαρίου τον Οκτώβριο. Τον Φεβρουάριο το κίνημα του ναυτικού επιχειρεί ανεπιτυχώς να στραφεί ενάντια στον δικτάτορα Παπαδόπουλο. Πρωθυπουργός του χουντικού καθεστώτος τίθεται ο Μαρκεζίνης, ενώ ο δικτάτορας Παπαδόπουλος αναλαμβάνει την Προεδρία. Στις 17 Νοεμβρίου συμβαίνουν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Στην Τουρκία εκλέγεται πρόεδρος ο Ετζεβίτ.

1974. Τον Ιανουάριο πεθαίνει ο Γρίβας. Τον Φεβρουάριο ο Γουίλσον κερδίζει τις βρετανικές εκλογές και ανακοινώνει δραστικές περικοπές του αμυντικού προϋπολογισμού. Στις 15 Ιουλίου η Χούντα ανατρέπει τον Μακάριο. Στις 16 Ιουλίου ο Μακάριος, ο οποίος επέζησε του πραξικοπήματος μεταφέρεται με βρετανικό αεροπλάνο στο Λονδίνο. Στις 20 Ιουλίου η Τουρκία εισβάλλει στην Κύπρο. Στις 22 Ιουλίου ο Κίσινγκερ πετυχαίνει κατάπαυση του πυρός. Στις 23 Ιουλίου καταρρέει η ελληνική χούντα και το καθεστώς του Σαμψών στην Κύπρο. Ο Γλαύκος Κληρίδης αναλαμβάνει προσωρινά την προεδρία. Μεταξύ 25-30 Ιουλίου και 8-13 Αυγούστου διεξάγονται ειρηνευτικές συνομιλίες στη Γενεύη. Στις 9 Αυγούστου παραιτείται ο Νίξον για το σκάνδαλο Γουότεργκέϊτ. Στις 14 Αυγούστου οι Τούρκοι επιτίθενται εκ νέου και ολοκληρώνουν την κατάληψη του 37% του νησιού. Η Ελλάδα αποχωρεί από το στρατιωτικό σκέλος του NATO. Τον Δεκέμβριο ο Μακάριος επιστρέφει στην Κύπρο.

1975-Τον Φεβρουάριο το Αμερικανικό Κογκρέσο κηρύσσει στρατιωτικό εμπάργκο στην Τουρκία. Η Τουρκία απαντά κλείνοντας στρατιωτικές εγκαταστάσεις στην Κύπρο και στην Τουρκία. Το εμπάργκο αίρεται το 1978.

Παλαιστινιακό-Χρονολόγιο

1882-Βρετανική κατοχή της Αιγύπτου

1882-1903 Το πρώτο κύμα της σιωνιστικής μετανάστευσης (Aliya)

1897 Πρώτο Σιωνιστικό Συνέδριο στη Βασίλεια της Ελβετίας

1915-1916 (Ιούλιο -Μάρτιο) Αλληλογραφία Μακμάν – Χουσεϊν

1916 Συμφωνία Σάικς-Πικό μεταξύ Βρετανίας και Γαλλίας (Μάιο) Εξέγερση του Σαρίφη Χουσεϊν εναντίον των Οθωμανών στην Χετζάζη (Ιούνιο).

1917 Διακήρυξη Μπάλφουρ (Νοέμβριο). Τα στρατεύματα του στρατηγού Άλενμπι ορμώμενα από την Αίγυπτο, καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της Παλαιστίνης και εισέρχονται στην Ιερουσαλήμ και την Συρία .

1918-1920 Τον Οκτώβριο του 1918 η Παλαιστίνη τίθεται υπό τον βρετανικό στρατιωτικό νόμο.

1919 Η επιτροπή Κινγκ Κρέιν επισκέπτεται την Παλαιστίνη. Η Συρία εκχωρεί την άνω Γαλιλαία στην Παλαιστίνη.

1920 Η Παλαιστίνη γίνεται οντότητα υπό εντολή. Συγκρούσεις μεταξύ Εβραίων και Παλαιστινίων στην Ιερουσαλήμ τον Απρίλιο. Ο Φεϊζάλ ανακηρύσσεται βασιλέας της μείζονος Συρίας (Ιούνιο). Συνδιάσκεψη του Σαν Ρέμο (Απρίλιο). 1920 ιδρύεται η Εβραϊκή Αντιπροσωπία.

1921 Διαχωρίζεται η Υπεριορδανία από την Παλαιστίνη. Συγκρούσεις στην Γιάφα μεταξύ Εβραίων και Παλαιστινίων.

1922 Η Βρετανία αναγνωρίζει την Υπεριορδανία ως ξεχωριστή πολιτική οντότητα και τον εμίρη Αμπντουλάχ ως κυβερνήτη της. Ο Αμίν αλ-Χουσαϊνί διορίζεται Μεγάλος Μουφτής. Ιδρύεται το Ανώτατο Μουσουλμανικό Συμβούλιο, ενώ η Αίγυπτος κερδίζει την ανεξαρτησία της.

1923 Η συνδιάσκεψη της Λοζάνης οριστικοποιεί τα σύνορα της Παλαιστίνης.

1929 Βίαιες συγκρούσεις μεταξύ Εβραίων και Παλαιστινίων.

1930 Λευκή βίβλος του Λόρδου Πάσφιλντ.

1934 Ιδρύεται η Αραβική Ανώτατη Επιτροπή.

1936-1939 Αραβική Εξέγερση εναντίον των Βρετανών.

1937 Η βασιλική Επιτροπή Πιλ καταφθάνει στην Παλαιστίνη, για να διερευνήσει τα αίτια της αραβικής εξέγερσης.

1938 Ο Μεγάλος Μουφτής εγκαταλείπει την Παλαιστίνη.

1947 Το βρετανικό Υπουργικό Συμβούλιο αποφασίζει να θέσει το ζήτημα της Παλαιστίνης στα Ηνωμένα Έθνη. Το Ψήφισμα 181 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (Νοέμβριο) προτείνει τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης σε εβραϊκό και παλαιστινιακό κράτος.

1948 Στις 14 Μαΐου του 1948 ανακηρύσσεται το κράτος του Ισραήλ. Την επομένη οι αραβικοί στρατοί εισέρχονται στην Παλαιστίνη. Δημιουργείται το παλαιστινιακό προσφυγικό πρόβλημα. Η απόφαση 194 του ΟΗΕ δίνει εντολή στο Ισραήλ να επιτρέψει τον επαναπατρισμό των προσφύγων που είχαν εκδιωχθεί από την Παλαιστίνη και τη διεθνοποίηση της Ιερουσαλήμ. Ο Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν γίνεται ο πρώτος πρωθυπουργός του Ισραήλ.

1949 Υπογράφεται συμφωνία ανακωχής μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών κρατών, πλην του Ιράκ.

1950 Η Δυτική Όχθη προσαρτάται επισήμως στην Ιορδανία. Τριμερής δήλωση ΗΠΑ, Βρετανίας και Γαλλίας αναγνωρίζει τα σύνορα της Παλαιστίνης ως οριστικά.

1954-1955 Ο Μοσέ Σαρέτ αντικαθιστά τον Μπεν-Γκουριόν στην πρωθυπουργία

- 1956 Το Ισραήλ επιτίθεται στην Αίγυπτο δίνοντας το πρόσχημα στους Αγγλο-γάλλους να επιτεθούν επίσης στην Αίγυπτο για να θέσουν την διώρυγα του Σουέζ υπό διεθνή έλεγχο. Η εκστρατεία των Αγγλογάλλων συναντά την σφοδρή αντίδραση των Ηνωμένων Πολιτειών. Επισφραγίζεται η περιορισμένη δυνατότητα της Βρετανίας να έχει ρόλο και λόγο στα διεθνή δρώμενα.
- 1957 Το δόγμα Αϊζενχάουερ δίνει το έναυσμα του Ψυχρού Πολέμου ανάμεσα στη Δύση και στο Νάσερ.
- 1958 Βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις πραγματοποιούν απόβαση στην Ιορδανία, ενώ Αμερικανοί πεζοναύτες στο Λίβανο. Τερματίζεται η διοίκηση των Χασεμιτών στο Ιράκ.
- 1963 Στο Ισραήλ εκλέγεται πρωθυπουργός ο Λέβι Εσκολ.
- 1964 Πρώτη σύνοδος κορυφής των Αράβων. Ιδρύεται η οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης.
- 1965 Ιδρύονται οι Φατάχ και η Γκαχάλ.
- 1967 Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών. Το Ισραήλ θέτει υπό την κατοχή του τη Δυτική Όχθη, τη Λωρίδα της Γάζας, τη Χερσόνησο του Σινά και τα υψώματα Γκολάν. 20000 νέοι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες. Ψηφίζεται από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ η απόφαση 242.
- 1968 Η Φατάχ αναλαμβάνει την εξουσία στην ΟΑΠ. Ιδρύονται οι οργανώσεις PFLP (Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης) και η PDFLP (Δημοκρατικό Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης).
- 1969 Η Γκόλντα Μείρ γίνεται πρωθυπουργός του Ισραήλ.
- 1969-1970. Σχέδιο των ΗΠΑ (Σχέδιο Ρότζερς) για επίλυση της σύγκρουσης.
- 1970 Εμφύλιος Πόλεμος μεταξύ του Ιορδανικού στρατού και της ΟΑΠ. Μαζική δολοφονία Παλαιστινίων ανταρτών στην Ιορδανία και η επακόλουθη εκδίωξη στο Λίβανο πολλών

από αυτούς ως μέρος της συμφωνίας μεταξύ Αραφάτ και του Βασιλιά Χουσεΐν. Πεθαίνει ο Νάσερ.

1972 Οι Ρώσοι σύμβουλοι φεύγουν από την Αίγυπτο. Σχέδιο Χουσεΐν για συνομοσπονδία μεταξύ Παλαιστίνης και Ιορδανίας.

1973 Ο πόλεμος του Οκτωβρίου (Γιομπ Κιπούρ) μεταξύ αιγυπτιακών, συριακών και ισραηλινών δυνάμεων. Παρέμβαση των υπερδυνάμεων τερματίζει τις μάχες. Κατά τη διάρκεια του πολέμου οι αραβικές πετρελαιοπαραγωγοί χώρες επιβάλλουν εμπάργκο στη Δύση. Εγκρίνεται το ψήφισμα 338 του Συμβουλίου Ασφαλείας με την πρόσθετη αναφορά να λυθεί το θέμα των προσφύγων.

1974 Τα Ηνωμένα Έθνη συμπεριλαμβάνουν την Παλαιστίνη στην ατζέντα τους και καλείται η ΟΑΠ ως παρατηρητής. Η Αραβική Σύνοδος Κορυφής στο Ραμπάτ αναγνωρίζει την ΟΑΠ ως το μοναδικό εκπρόσωπο των Παλαιστινίων. Στο Ισραήλ ο Γικτζάκ Ραμπίν εκλέγεται πρωθυπουργός. Παλίνδρομη διπλωματία (Shuttle Diplomacy) του Κίσινγκερ στη Μέση Ανατολή με στόχο τη διμερή ειρήνη μεταξύ του Ισραήλ και στις γειτονικές χώρες. Ιδρύεται το Gush Emunim, κίνημα εποικισμού των κατεχομένων.

1975 Ο Αραφάτ μιλά στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Ξέσπασμα εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο. Η πρώτη συμφωνία απεμπλοκής ανάμεσα στο Ισραήλ και την Αίγυπτο. Μερική απόσυρση του Ισραήλ από την Παλαιστίνη.

1976 Ο συριακός στρατός εισέρχεται στο Λίβανο.

1977 Ο Πρόεδρος της Αιγύπτου Ανουάρ Σαντάτ επισκέπτεται την Ιερουσαλήμ και αρχίζει τις ειρηνευτικές συνομιλίες με το Ισραήλ. Ανέρχονται στην εξουσία το κόμμα Λικούντ και ο Μπέγκιν. Ιδρύεται στο Ισραήλ, το κίνημα “Ειρήνη Τώρα”.

1978 Υπογράφεται μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου συμφωνία ειρήνης στον Λευκό Οίκο. Η ΟΑΠ επιτίθεται στη βόρεια είσοδο προς το Τελ Αβίβ, ως αντίποινα πραγματοποιείται η επιχείρηση Λιτάνι, κατά την οποία το Ισραήλ καταλαμβάνει μέρος του νοτίου Λιβάνου.

- 1982 Επιστρέφεται στην Αίγυπτο το υπόλοιπο τμήμα της Χερσονήσου του Σινά. Το Ισραήλ εισβάλλει στο Νότιο Λίβανο (επιχείρηση Ειρήνη για τη Γαλιλαία).
- 1983 Ο Γιτζάκ Σαμίρ εκλέγεται πρωθυπουργός.
- 1985 Το Ισραήλ αποσύρεται από το Λίβανο, παραμένει όμως στο Νότο, τον οποίο καταλαμβάνει. Συμφωνία μεταξύ ΟΑΠ και Ιορδανίας, η οποία επιτρέπει στην τελευταία να εκπροσωπεί τους Παλαιστίνιους στις διαπραγματεύσεις.
- 1987 Πρώτη Ιντιφάντα στα Παλαιστινιακά εδάφη.
- 1988 Ο Βασιλιάς Χουσεΐν ανακοινώνει την αποχώρηση της Ιορδανίας από τη Δυτική Όχθη. Ιδρύεται η Χαμάς. Το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο που συγκαλείται στη Τύνιδα δίνει στη δημοσιότητα την Παλαιστινιακή Διακήρυξη Ανεξαρτησίας.
- 1989 Μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ σημειώνεται μαζική μετανάστευση Εβραίων και μη Εβραίων από εκεί και από το ανατολικό μπλόκ στο Τελ Αβίβ.
- 1991 Πόλεμος του Κόλπου. Ιρακινοί πύραυλοι Scud πέφτουν στην Χάιφα και στο Τελ Αβίβ. Οι ΗΠΑ συγκαλούν διεθνή διάσκεψη για το παλαιστινιακό στη Μαδρίτη της Ισπανίας.
- 1992 Τριμερείς ειρηνευτικές συνομιλίες στην Ουάσιγκτον μεταξύ Ισραήλ, Παλαιστίνιων και Ιορδανίας. Ο Ραμπίν εκλέγεται για δεύτερη φορά πρωθυπουργός.
- 1993 Η Δήλωση Αρχών του Όσλο υπογράφεται στον Λευκό Οίκο.
- 1994 Ισραήλ και Ιορδανία υπογράφουν επίσημη συνθήκη Ειρήνης. Ο Αραφάτ αφικνείται στα κατεχόμενα εδάφη και γίνεται πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής.
- 1995 Ισραήλ και ΟΑΠ υπογράφουν την Συμφωνία Όσλο Β' -ενδιάμεση συμφωνία σχετικά με τον έλεγχο τμημάτων της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας. Δολοφονείται ο Πρωθυπουργός Ραμπίν. Εκλέγεται Πρωθυπουργός ο Βενιαμίν Νετανιάχου.
- 1999 Εκλογές στο Ισραήλ. Εκλέγεται Πρωθυπουργός ο Εχούντ Μπάρακ

2000 Το Ισραήλ αποσύρει τις δυνάμεις του από το Νότιο Λίβανο. Δεύτερη Ιντιφάντα.

2001 Εκλέγεται πρωθυπουργός ο Αριέλ Σαρόν.

Βιβλιογραφία

Αρχειακές Πηγές: Επίσημα Έγγραφα.

Κυπριακή Δημοκρατία

Δημόσιο Αρχείο Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία- State Archive of the Republic of Cyprus (CSA)

FA 1, 2. Archive of The Ministry of Foreign Affairs

SA 1 Secretariat Archive, Minute Papers

Ηνωμένο Βασίλειο

Public Record Office, Kew (PRO)

CAB 21, 29, 104 Cabinet Minutes

CO 733, 926, 968 Colonial Office Mediterranean Department

FO 371, 141 Foreign Office, Political Departments, General Correspondence

PREM 8 Prime Minister's Office, Correspondence and Papers

WO 191 War Office

Επίσημες Δημοσιεύσεις (Ηνωμένο Βασίλειο)

Conference on Cyprus: *Final Statements at the Closing Plenary Session at Lancaster House on February 19 1959*, Cmnd 680, HMSO, 1959

Constitutional Proposals For Cyprus: *Report submitted to the Secretary of State for the Colonies by the Right Hon. Lord Radcliffe*, Cmnd.42, HMSO, 1956.

Cyprus.Cmnd 1093, HMSO, July 1960

Final Communique from the Bermuda Conference, Bermuda, March 25, 1957, Presented by the Secretary of state for the Foreign Affairs to Parliament by Command of Her Majesty, March 1957

The Tripartite Conference on the Eastern Mediterranean, August 29- September 7, 1955. Cmnd 9594, HMSO, 1955

The Colonial Territories 1955-1956.Cmnd 9769, HMSO, 1956

Ηνωμένες Πολιτείες

State Department-Office of the Historian, (*Foreign Relations of the United States*)

- U. S. DEPARTMENT of STATE, Foreign Relations, 1964-1968, Volume XVI, Cyprus, Greece, Turkey, The Ball Missions and Meetings at Washington, January-June 1964, διαθέσιμο από, <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4755.htm>

- U. S. DEPARTMENT of STATE, Foreign Relations, 1964-1968, Volume XVI, Cyprus, Greece, Turkey, The Acheson Mediation June-September 1964, διαθέσιμο από, <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4765.htm>

- U. S. DEPARTMENT of STATE, Foreign Relations, 1964-1968, Volume XVI, Cyprus, Greece, Turkey, The Cyprus Crisis of 1967 and the Vance Mediation, Cyprus-December 1967, διαθέσιμο από, <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4761.htm>

- U. S. DEPARTMENT of STATE, Foreign Relations, 1964-1968, Volume XIX, Arab-Israeli Crisis and War, 1967, Six Days of War, June 5-10, 1967, διαθέσιμο από, <http://www.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xix/>

- U. S. DEPARTMENT of STATE, Foreign Relations, Volume XXX, Greece, Cyprus, Turkey 1973-1976, διαθέσιμο από, <http://www.state.gov/documents/organization/96610.pdf>

The U. S National Archives and Records Administration, Washington

- Teaching with Documents: Memorandum of a Conference with President Eisenhower after Sputnik, 9 October 1957, accessed 1 October 2008, διαθέσιμο από, <http://www.archives.gov/education/lessons/sputnik-memo/>

-U. S. Recognition of the State of Israel. Draft press release announcing U. S. recognition of the State of Israel, approved by President Harry S. Truman, May 14 1948, accessed 5 March 2009, διαθέσιμο από, http://www.archives.gov/exhibits/american_originals/israel.html

Συναφές Αρχειακό Υλικό (ΗΠΑ)

National Security Archive, *The George Washington University*

- The October War and U. S. Policy, Burr William, ed. , October 7 2003, διαθέσιμο από, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB98/press.htm>

- Kissinger's Secret trip to china September 1970-July 1971, διαθέσιμο από, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB66/>

- The Kissinger Telephone Conversation Transcripts, Document 15: "I Am Afraid it is a Little Late", With Greek Prime Minister Constantine Karamanlis, 15 August 1974, 7: 22 P. m. , διαθέσιμο από, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB263/index.htm>

- The Kissinger Telephone Conversation Transcripts, " New Kissinger 'Telcons' Reveal Chile Plotting at Highest Levels of U. S. Government", President/Kissinger: 9/16/1973, 11:50, διαθέσιμο από, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB123/index.htm>

Προσωπικές Αφηγήσεις (Oral History)

Harry S. Truman Library & Museum (Oral History Interview with Stuart W. Rockwell, by Richard D. McKinzie, July 8, 1976), accessed 9 September 2008, διαθέσιμο από <http://www.trumanlibrary.org/oralhist/rockwell.htm>

The Foreign Affairs Oral History Collection of the Association for Diplomatic Studies and Training, (Interview with William R. Crawford Jr, by Stuart Kennedy, 24 October 1988), accessed 15 October 2008, διαθέσιμο από http://www.memory.loc.gov/cgi-bin/query/D?mfsip:1:/temp/~ammem_xvrn::

The Foreign Affairs Oral History Collection of the Association for Diplomatic Studies and Training, (Interview with Thomas D. Boyat, by Charles Stuart Kennedy, 8 March 1990) accessed 17 October 2008, διαθέσιμο από <http://www.adst.org/>

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Βαγγέλης Κουφουδάκης, (Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων) συνέντευξη στον συγγραφέα, 5 Μαΐου 2005, Λευκωσία.

Απομνημονεύματα

Ball, George. *The Past has Another Pattern (memoirs)*. New York: W. W. Norton Company, 1982.

Denktash, Rauf. *The Cyprus Triangle*. Nicosia, Northern Cyprus: K. Rustem & Bro. And George Allen & Unwin, 1982

Eden, Anthony. *The Memoirs of the Rt. hon. Sir Anthony Eden*. London: full circle, 1960.

Macmillan, Harold - *Riding the Storm 1956-1959*. London: Harper& Row Publishers, 1971.

- *Tides of Fortunes 1945-1949*. London: Harper& Row Publishers, 1969.

Foot, Hugh. *A Start in Freedom*. London: Hodder and Stoughton, 1964.

Αβέρωφ, Ευάγγελος. *Ιστορία Χαμένων Ευκαιριών (Κυπριακό 1950-1963)*, Τόμοι Α&Β. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 1982.

Αζίνας, Ανδρέας. *Πενήντα Χρόνια Σιωπής: Η Ωρα της Αλήθειας*, Τόμοι Α&Β. Λευκωσία: Εκδ. Airwaves, 2001.

Γρίβας, Γεώργιος. *Απομνημονεύματα, Αγώνας ΕΟΚΑ 1955-1959*. Αθήνα: Ιδρυμα Στρατηγού Γεώργιου Γρίβα-Διγενή, 1984.

Κληρίδης, Γλαύκος. *Η Κατάθεση μου*, Τόμοι Α&Β. Λευκωσία: Εκδ. Αλήθεια, 1989.

Βιβλία Ξενόγλωσσα

Abjchenaum, Marc. *Ισραήλ-Παλαιστίνη: Μία Γη, δύο Εθνη 1948-2002*. Αθήνα: Εκδ. Μελάι, 2004.

Anthony, Gorst and Lewis, Johnman. *The Suez Crisis*. London: Routledge 1997.

Barry, Rubin and Kemal Kirisci (editors). *Turkey in World Politics, an Emerging Multiregional Power*. London: Lynne Rienner Publishers, 2001.

Balkir, Canan and Williams, Alan. *Turkey and Europe*. London: Pinter Publishers Ltd, 1993.

Barnett H. A-M. diamantides. *Public law*. London: University Of London, 2004.

Birand, Ali Mehmet. *Απόφαση Απόβαση*. Αθήνα: Εκδ. Φλώρος, 1984.

Bishara, Marwan. *Παλαιστίνη-Ισραήλ: Ειρήνη ή Απαρτχάιντ*. Αθήνα: Εκδ. Λαγουδερά, 2002.

Boyle, Francis. *Palestine Palestinians and International Law*. Atlanta: Clarity Press, 2003.

Bercovitch, Jacob. *Resolving International Conflicts: The Theory and Practice Of Mediation*. London: Lynne Rienner Publishers, 1996.

Brzezinski, Zbigniew. *Η Μεγάλη Σκακιέρα*. Αθήνα: Α. Α. Λιβάνη, 1997.

Bull, Hedley. *Η Αναρχη Κοινωνία: Μελέτη της Τάξης στην Παγκόσμια Πολιτική*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2001.

Carr, Edward. *Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2000.

Cattan, Henry. *The Palestine Question*. London: Croom helm, 1998.

Cohen, Michael. *Palestine and the Great Powers 1945-1948*. Surrey: Princeton Univeristy Press, 1982.

Coufoudakis, Van. *Essays on the Cyprus Conflict: In Memory of Stephen Xydis*. New York: Pella Publishing Company, 1976.

Dektash, Rauf. *Όραμα για το Κυπριακό*. Λευκωσία: Εκδόσεις Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Ραούφ Ντεκτας, 1997.

Dodd, Clement, (editor). *Turkish Foreign Policy: New Prospects*. Huntingdon, Cambridgeshire: The Eothern Press, 1992.

Dodd, C. H. *Politics and Government in Turkey*. Manchester: Manchester University Press, 1969.

Eberhard, Kienle. *Ba'th vs Ba'th: The Conflict between Syria and Iraq 1968-1989*. London: I. B. Tauris & Co Ltd, 1990.

Efraim, Inbar and Gabriel, Sheffer (editors), *The National Security of Small Ethnic States*. London: Frank Cass, 1997.

Elpeleg, Zvi. *The Grand Mufti Haj Amin Al-Hussaini: Founder of the Palestinian National Movement*. London: Routledge, 1993.

Evriadiades, Marios. The U. S. And Cyprus: *The Politics of the Manipulation in the 1985 U. N. Cyprus High level Meeting*, Occasional Research Paper No. 3, Institute of International Relations, Panteion University of Social Sciences, Athens: 1992.

Faustman, Hubert and Peristianis, Nicos (editors). *Britain in Cyprus: Colonialism and Post Colonialism 1878-2006*, Mannheim und Mohnesee: Bibliopolis, 2006.

Foley, Charles and Scobie, W. I. *The Struggle for Cyprus*. Stanford, Calif: Hoover Institution Press, 1975.

Favret, Remi. *Γιάσερ Αραφάτ: Ένας αγώνας μια ζωή για την Παλαιστίνη*. Αθήνα: εκδ. Νέα Σύνορα Α. Α. Λιβάνη, 1993.

Finkelstein, Norman. *Εικόνα και Πραγματικότητα της Ισραηλο-Παλαιστινιακής Διαμάχης*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2003.

Gilpin, Robert - *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2004.

- *Η Πρόκληση του Παγκόσμιου Καπιταλισμού: Η παγκόσμια Οικονομία τον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2002.

Handel, Michael. *Weak States in the International System*. London: Frank Cass, 1990.

Hart, Lidell. *Στρατηγική της Εμμεσης Προσέγγισης*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Βάνιας 1995.

Hudson, Michael (editor). *Middle East Dilemma, The Politics and Economics of Arab Integration*. New York: Columbia University Press, 1999.

Hyam, Ronald. *Britains Declining Empire: The Road to Decolonisation 1918-1968*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Jacqueline, Rose. *Το Ζήτημα του Σιωνισμού*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2006.

James, E. Douphterty and Robert, Pfaltzgraff. *Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων, Τόμος Α & Β*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1992.

Jawad, Haifa (edited). *The Middle East and the New World Order*. London: Macmillan Press, 1994.

Jehuda, Reinhartz and Shapira Anita (editors). *Essential Papers on Zionism*. New York: University Press, 1996.

Joseph, S. Joseph. *Cyprus: Ethnic Conflict and International Politics: From independence to The Threshold Of The European Union*. London: Macmillan Press, 1999.

Keohane, Robert and Nye, Joseph. *Power and Interdependence*, second edition. New York: HarperCollins Publishers, 1989.

Kennedy, Paul. *Η Άνοδος και η Πτώση των Μεγάλων Δυνάμεων: Οικονομική Μεταβολή και Στρατιωτική Σύγκρουση από το 1500-2000, Τόμος Α*. Αθήνα: Εκδ. Αξιωτέλλης, 1988.

Khalaf, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon: A History of the Internalization of Communal Conflict*. New York: Columbia University Press, 2002.

Kunt Metin, Imbrahim. *Οι Υπηρέτες του Σουλτάνου*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2001.

Kupchan, Charles. *Το Τέλος της Αμερικανικής Εποχής: Η Εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών και η Γεωπολιτική του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 2007.

Laqueur, Walter. *A History of Zionism*. New York: Pantheon Books, 1989.

Lesch, David (edited). *The Middle East and the United States*, third edition . Colorado: Westview Press, 2003.

Lewis, Bernard -Τι πήγε στραβά; Δυτική Επιρροή και Μεσανατολική Αντίδραση. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2002.

- Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας: Τα στάδια της ανάπτυξης. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2001.

Loyd, Selwin. *Suez 1956*. London: Ebenezer Baylis and son ltd, 1978.

Lustick, Ian. *Unsettled States Disputed Lands*. New York: Cornell University Press, 1993.

Mallinson, William. *Η Κύπρος: Μια Ιστορική Προοπτική: Ανάμεσα στο NATO και Την Ευρώπη: Πόλεμος ή Ειρήνη*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2005.

Markides, Diana Weston. *Cyprus 1957-1963: From Colonial Conflict to Constitutional Crisis the Key Role of the Municipal Issue*. Minnessota Mediterranean and East European Monographs: University of Minnesota, 1998.

Measrheimer, John. *The Tragedy of Great Politics*. New York: W. W Norton & Company, 2001.

Milton, Beverley. *Islamic Politics in Palestine*. London: Tauris Academic Studies, 1996.

Morgenthau, Hans. *Politics Among Nations: The Struggle For Power and Peace*. New York: McGraw-Hill, 1993.

Morris, Benny - *Righteous Victims: A History of The Zionist-Arab Conflict 1881-2001*. New York: Vintage Books, 2001.

-*The Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947-1949*. New York: Cambridge, 1987.

-*The Birth of the Palestinian Refugee Problem revisited*. New York: Cambridge University Press, 2004.

-*1948 and After: Israel and Palestinians*. Oxford: Clarendon University Press, 1994.

Nirmal, B. C. *The Right to Self Determination in International Law*. India, New Delhi: Deep & Deep Publications PVT. LTD, 1999.

O' Malley, Brendan – Craig, Ian. *Η Συνωμοσία της Κύπρου: ΗΠΑ, Κατασκοπία και η Τουρκική Εισβολή*. Αθήνα: Εκδ. Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, 2002.

Owen, Roger. *State, Power and Politics in the Making of the Modern Middle East*. London: Routledge, 2004.

Packard, Martin. *Getting Wrong: Fragments From A Cyprus Diary 1964*. Bloomington, Indiana, USA: AuthorHouse UK Ltd, 2008.

Palley, Claire. *Μια παταγώδης Αποτυχία των Διεθνών Σχέσεων: Η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο 1999-2004*. Αθήνα: Εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 2006.

Pappe, Ilan -*Η Ιστορία της Σύγχρονης Μέσης Ανατολής*. Αθήνα: Εκδ. Κέδρος, 2007.

- *The Making of the Arab-Israeli Conflict, 1947-1951*. London: I. B. Tauris & Co Ltd Publishers, 1992.

Patrick, Richard. *Political Geography and the Cyprus Conflict 1963-1971*. Waterloo: Dept of Geograph, Faculty of Environmental Studies, University of Waterloo, 1976.

Polyviou, Polyvios. *Cyprus in Search of a Constitution*. Nicosia, Cyprus: Chr. Nicolaou & Sons, 1976.

Quant, William. *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict Since 1967*. Berkeley: California University Press, 1993.

Quigley, John. *The Case for Palestine: An International Law Perspective*. Durham & London: Duke University Press, 2005.

Robert, I. Rotberg and Rabb, K. Theodore (editors). *The Origin and Prevention of Major Wars*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

Seale, Patrick - *The Struggle For Syria A study of Post War Arab-Politics 1945-1958*. Yale: Yale University Press, 1986.

- Asad *The struggle for Middle East*. Berkeley. Los Angeles: University of California Press, 1989.

Shannon, Vaughn. *Balancing Act, US Foreign Policy and the Arab-Israeli-Conflict*. Aldershot, hants, U. k.: Ashgate, 2003.

Silva, K. M. De. (editor), *British Documents on the End of Empire, Series B, Volume 2, Part I, The Second World War and The Soulbury Commision 1939-1945*. Institute of Commonwealth Studies: University of London, 1997.

Soulioti, Stella - *Fettered Independence, Cyprus, 1878-1964, Volume One, The Narrative*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, Minneapolis, Minn: University of Minnesota, 2006.

- *Fettered Independence, Cyprus, 1878-1964, Volume Two, The Documents*. Minnesota Mediterranean and East European Monographs, Minneapolis, Minn: University of Minnesota, 2006.

Spiegel, Steven. *Arab-Israeli Search For Peace*. Boulder: Rienner Publishers, 1992.

Stern, Laurens. *Το Λάθος Άλογο: Η Πολιτική του Επεμβατισμού και η Αποτυχία της Αμερικανικής Διπλωματίας*. Λευκωσία: εκδ. Ταμασός, 1978.

Telhami, Shilbey and Barnett, Michael, (editors). *Identity and foreign policy in the Middle East*. Ithaka and London: Cornell University Press, 2002.

Ugur, Mehmet. *The European Union and Turkey: An Anchor/Credibility Dilemma*. Aldershot: Asghate Publishing Ltd, 1999.

Vatikiotis, P. J. *From the End of the Empire to the End of the Cold War*. London: Routledge, 1997.

Walt, Stephen. *The Origins of Alliances*. Ithaka and London: Cornell University Press, 1987.

Waltz, Kenneth -*Theory of International Politics*. California: Addison –Wesley Publishing Company 1979.

- *Man the state and War*. New York: Columbia University Press, 1967.

Watson, Adam. *Η Εξέλιξη της Διεθνούς Κοινωνίας: Μια Συγκριτική Ιστορική Ανάλυση*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2006.

Wight, Martin. *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκεψης*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 1998.

Williams, Kristen. *Despite Nationalist Conflicts: Theory and Practice of Maintaining World Peace*. London: Praeger, 2001.

Worsley, Peter and Kitromilides, Paschalis (editors). *Small States in the Modern World*. Nicosia: Zavallis Press, 1979.

Xydis, Stephens. *The Reluctant Republic*. The Hague: Mouton, 1973.

Yapp, M. *The Near East Since the First Cold War*. London: Longman, 1996.

Βλάχος, Άγγελος. *Δέκα Χρόνια Κυπριακού*. Αθήνα: Εστία, 1980.

Βουρνάς, Τάσος. *Ιστορία της Νεώτερης και Σύγχρονης Ελλάδας, Τόμος ΣΤ'. 1967-1974, Χούντα, Φάκελος Κύπρου*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκης, 1998.

Βρυώνης, Σπύρος. *Ο Μηχανισμός της Καταστροφής: Το Τουρκικό Πογκρόμ της 6^{ης}-7^{ης} Σεπτεμβρίου και ο Αφανισμός της Ελληνικής Κοινότητας της Κωνσταντινούπολης*. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 2007.

Γεωργοκοπαπαδάκος Α. *Θουκιδίδης Ιστορία: Βίαιος Διδάσκαλος ο Πόλεμος (III, 82, 2)*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Μάλλιαρης- Παιδεία, 1985.

Γιαλλουρίδης, Χριστόδουλος-Τσάκωνας Παναγιωτής. *Η Νέα διεθνής Τάξη: Η Ελλάδα η Τουρκία και το Κυπριακό Πρόβλημα*. Αθήνα: Εκδ. Σιδέρης, 1993.

Γιαλλουρίδης, Χριστόδουλος- Τσάκωνας Παναγιώτης. *Ελλάδα και Τουρκία μετά το Τέλος του Ψυχρού Πολέμου*. Αθήνα: Εκδ. Σιδέρης Ι, 1999.

Γιαλλουρίδης, Χριστόδουλος. *Η Ελληνο-τουρκική Σύγκρουση από την Κύπρο έως τα IMIA τους S-300 και το Ελσίνκι. 1955-2000: Η Οπτική του Τύπου*. Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 2001.

Γκραϊλσαμερ, Ιλαν. *Η Νέα Ιστορία του Ισραήλ*. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη, 2000.

Ζίγδης, Ιωάννης. *Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο: Τέσσερις Μήνες Αγώνα στις Η. Π. Α.* Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1975.

Ηφαιστος, Παναγιώτης - Κοσμοθεωρητική Εταιρότητα και Αξιώσεις Πολιτικής Κυριαρχίας. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2001.

- *Ιστορία, Θεωρία & Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 1999.

- *Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 1999.

- *Διπλωματία & Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων Γαλλίας, Γερμανίας Μεγάλης Βρετανίας*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2000.

- *Ο Πόλεμος και τα Αίτια του: Τα πολλά πρόσωπα του ηγεμονισμού και της Τρομοκρατίας*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2002.

- *European Political Cooperation: Towards a Framework of Supranational Diplomacy*. Aldershot, Hants, England: Avebury 1987.

Θεοδούλου, Χρίστος. *Το Κυπριακό Πρόβλημα: Απάντηση στην Τουρκική Προπαγάνδα*. Αθήνα: Εκδ. Μ. Καρδαμίτσα, 1975.

Ιεροδιακόνου, Λεόντιος. *Το Κυπριακό πρόβλημα: Πορεία προς τη Χρεοκοπία*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1975.

Ιωαννίδης, Χρίστος. *Νεο-Οθωμανικός Ιμπεριαλισμός: Ιδεολογία και Πολιτική του Τουρκικού Επεκτατισμού*. Αθήνα: Εκδ. Τροχαλία, 1995.

Ιωάννου, Κ. Μ. *Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη, Τεύχος Α: Γενική Θεωρία και Θεσμικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1984.

Ιωαννου, Μίκης. *Το Κυπριακό: Η Διεθνής Πτυχή (1974-1992)*. Λευκωσία, (χ. ον. εκδ) 1993 .

Ιωάννου, Μιχάλης. *Ηνωμένα Έθνη: Οργανική Δομή και Λειτουργία του Συστήματος*. Πάντειο Πανεπιστήμιο, (πανεπιστημιακές σημειώσεις), 1992.

Καλογερόπουλος, Στράτης. *Το Δικαίωμα στην Αυτοδιάθεση: Η Παραβίαση του στην Κύπρο*. Αθήνα : Εκδ. Παπαζήση, 1977.

Κάππος Κώστας. *Έγκλημα Εναντίον της Κύπρου*. Αθήνα: Εκδ. Γνώσεις, 1992.

Καραμπελιάς, Γιώργος. *Εβραίοι Εναντίον του Σιωνισμού*. Αθήνα: Ενναλακτικές Εκδόσεις (χ. ημ. εκδ.)

Κάτσης, Άριστος. *Από την Ανεξαρτησία στην Τουρκική Εισβολή*. Λευκωσία (χ. ον. εκδ), 1976.

Κέπελ, Ζιλ. *Τζιχαντ:Ο Ιερός Πόλεμος*. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη, 2001.

Κίσινγκερ, Χένρυ - *Διπλωματία*. Αθήνα: Εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 1994.

-*Χρόνια Ανανέωσης*. Αθήνα: Εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 1999.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Υποθέσεις*. Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000.

Κονδύλης, Παναγιώτης. *Ισχύς και Απόφαση: Η διαμόρφωση των Κοσμοεικόνων και το Πρόβλημα των Αξιών*. Αθήνα: Εκδ Στιγμή, 2001.

Κουλουμπής-Hicks (επιμ.). *Η Αμερικανική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Κύπρο*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1976.

Κουσκουβέλλης, Ηλίας - *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2000.

- *Λήψη Αποφάσεων, Κρίση Διαπραγμάτευση*. Αθήνα: εκδ. Παπαζήση, 1997.

Κούτσης, Αλέξανδρος. *Μέση Ανατολή: Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1992.

Κρανιδιώτης, Γιάννος. *Το κυπριακό Πρόβλημα 1960-1974*. Αθήνα: Εκδ. Θεμέλιο 1984.

Κρανιδιώτης, Νίκος - *Οι διεθνείς διαστάσεις του Κυπριακού*. Αθήνα εκδ. Θεμέλιο, 1983 .

- *Ανοχύρωτη Πολιτεία, Τόμοι Α' & Β', δεύτερη έκδοση*. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 2000.

-*Οι Διαπραγματεύσεις Μακαρίου-Χάρτιγκ*. Αθήνα: Εκδ. Ολκος 1987.

-*Δύσκολα Χρόνια*. Αθήνα : Εκδ. Εστία, 1981.

-Οι προτεινόμενες λύσεις και η Εννοια του Ανεξάρτητου και Κυρίαρχου Κυπριακού Κράτους. Αθήνα, (χ. ον. εκδ.), 1975.

Κωνσταντακόπουλος, Δημήτρης. *Η Αρπαγή της Κύπρου*. Αθήνα:εκδ. Α. Α. Λιβάνη, 2004.

Μάζης, Ιωάννης - *Γεωπολιτική των Υδάτων στη Μέση Ανατολή (Αραβικές Χώρες-Ισραήλ-Τουρκία)*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 2001.

-*Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση. 2002.

Μαθιόπουλος, Βάσος. *Θα χάσουμε την Κύπρο; Η Συρρίκνωση του Ελληνισμού*. Αθήνα: Εκδ. Λιβάνης, 1984.

Μπίτσιος Δημήτρης - *Κρίσιμες Ωρες*. Αθήνα : Εκδ. Εστία, (χ. χ).

- *The Vulnerable Republic*. Thessaloniki, Greece: Institute of Balkan Studies, 1975.

Οικονομίδης, Χριστοφής. *Απομυθοποιημένη Ιστορία του Κυπριακού τα Τελευταία Πενήντα Χρόνια*. Λευκωσία: Εκδοτικός Οίκος Οικονομίδης, 1993.

Οικονομίδης, Π. Κωνσταντίνος. *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο Α*, 1990. Αθήνα: Εκδ. Αν. Ν. Σάκκουλα, 1990.

Παπαδημήτρης, Παναγιώτης και Πετρίδης Πέτρος. *Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου 1878-1978*, Τόμος 11. Λευκωσία: Εκδ. Επιφανίου, (1979-1980).

Παπαγεωργίου Σπύρος - *Ο Αττίλας πλήττει την Κύπρο*. Αθήνα: Εκδ. Γ. ΛΑΔΙΑ, 1976.

- *Από την Ζυρίχη στον Αττίλα*. Λευκωσία: Εκδ. Επιφανίου, (χ. χ).

- *Επιχείρηση Κοφίνου: Πως διωχτηκε η Ελληνική Μεραρχία από την Κύπρο*. Λευκωσία: Εκδ. Κ. Επιφανίου, 1987.

- Καραμανλής και Φάκελος. Αθήνα: Εκδ. Νέα Θέσις, 1992.

- Τα Κρίσιμα Ντοκουμέντα του Κυπριακού, Τόμοι Α & Β: Λευκωσία: Εκδ. Κ. Επιφανίου 2000.

Παπαγεωργίου, Στέφανος. *Η Πρώτη Περίοδος της Αγγλοκρατίας στην Κύπρο*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1996.

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος -*Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος} -11^{ος} Αιώνας*. Αθήνα : Εκδ. Ποιότητα, 2000.

-*Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2002.

Παυλίδης Αντρος - *Ιστορία της Νήσου Κύπρου*, Τόμος 4. Λευκωσία: Εκδ. Φιλόκυπρος, 1993.

- *Φάκελος Κύπρου*, Τόμος Α. Λευκωσία: Εκδ. Χρ. Ανδρέου, 1983.

Παύλου Σάββας, *Η Άλλη Κατάθεση, Απόρρητον: Τα Πρακτικά της Σύσκεψης του 1974*. Λευκωσία: Εκδ. Το μώλυ, 1991.

Περράκης, Στέλιος (επιμ.), *Τα Δικαιώματα των Λαών και των Μειονοτήτων*. Αθήνα: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1993.

Πεσμαζόγλου, Στέφανος. *Ευρώπη Τουρκία Ιδεολογία-Ρητορεία: Οι Αντιλήψεις των Τουρκικών Πολιτικών Δυνάμεων Για Ευρωπαϊκή Κοινότητα 1957-1993*, Τόμος Α. Αθήνα: Εκδ. Θεμέλιο, 1993.

Πικρός, Γιάννης. *Ο Βενιζέλος και το Κυπριακό*. Αθήνα: Εκδ. Φιλιπποτη, 1980.

Πλατιάς, Αθανάσιος -*Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στο Θουκιδίδη*. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 2000.

-*Το Νέο Διεθνές Σύστημα: Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1995.

Πουρνάρας, Δημήτρης. *Το Κατηγορώ της Κύπρου*, Τόμοι Α & Β. Αθήνα: Εκδ. Ελεύθερος, 1958.

Ράιχαρντ , Τάνια. *Ισραήλ/Παλαιστίνη: Πως να δώσουμε τέλος στον πόλεμο του 1948*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκη, 2003.

Ριζας, Σωτήρης - *Το σχέδιο Ατσεσον το Κυπριακό σε κρίσιμη Καμπή*. Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρης, 1997.

- *Ενωση Διχοτόμηση Ανεξαρτησία: Οι Ηνωμένες Πολιτείες σε Αναζήτηση Λύσης για το Κυπριακό*. Αθήνα: Εκδ. Βιβλιόραμα, 2000.

Ρωλς, Τζων. *Το Δίκαιο των Λαών και η Ιδέα της Δημόσιας Λογικής Αναθεωρημένη*. Αθήνα: Εκδ. Ποιότητα, 2002.

Σακκάς, Ιωάννης. *Το Παλαιστινιακό:Ο Σιωνισμός, Οι Άραβες και ο Διεθνής Παράγοντας 1882-1948*. Μέρος Α. 'Αθήνα: Εκδ. Πατάκη, 2005.

Σαρρής Νεοκλής -*Η Άλλη Πλευρά: Πολιτική Χρονογραφία της Εισβολής στην Κύπρο*, Τόμος Πρώτος. Αθήνα: Εκδ. Γραμμή, 1977.

- *Η Άλλη Πλευρά: Διπλωματική Χρονογραφία του Διαμελισμού της Κύπρου*, Τόμος Δεύτερος,Βιβλίο Α'(1955-1963) Ι, εκδ. Γραμμή, 1977.

-*Η Άλλη Πλευρά: Διπλωματική Χρονογραφία του Διαμελισμού της Κύπρου* , Τόμος Δεύτερος-Βιβλίο Α'(1955-1963) ΙΙ. Αθήνα : Εκδ. Γραμμή 1977.

- *Εξωτερική πολιτική & Πολιτικές Εξελίξεις στην Πρώτη Τουρκική Δημοκρατία: Η άνοδος της Στρατογραφειοκρατίας (1923-1950)*. Αθήνα: Εκδ. Γόρδιος, 1992.

Σβολόπουλος, Κωνσταντίνος -*Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1945-1981*. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 2002.

-Κωνσταντίνος Καραμανλής: *Αρχείο, γεγονότα & Κείμενα*. Αθήνα : Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής, Εκδοτική Αθηνών, 1992-1997.

Σέρβας, Πλουτής - *Κυπριακό Ευθύνες*, Τόμος Γ. Αθήνα: Εκδ. Σ. Βογιατζή & Σια Ο. Ε, 1985.

- *Κυπριακό Ευθύνες*, Τόμος Β' Ημίτομος Ι. Αθήνα: Εκδ. Γραμμή, 1991.

Σονμέζογλου, Φαρούκ, (επιμ.). *Ανάλυση της Τουρκικής Εξωτερικής Πολιτικής: Μύθος και Πραγματικότητα*, Τόμος Β. Αθήνα: Εκδ. Ινφογνώμων, 1998.

Συρίγος, Αγγελος. *Σχέδιο Αναν: Οι κληρονομίες του Παρελθόντος και οι Προοπτικές του Μέλλοντος*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκη, 2005.

Τενεκίδης, Γιώργος - *Θέματα Κοινωνιολογίας των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1976.

-*Νομικές Διαστάσεις του Κυπριακού*. Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1988.

- *Κύπρος, Ιστορία Προβλήματα και Αγώνες του Λαού της*. Αθήνα: Εκδ. Εστία, 1981

Τερλεξής, Πανταζής. *Διπλωματία και Πολιτική του Κυπριακού: Ανατομία ενός Λάθους*. Αθήνα: Εκδ. Κεδρος, 2004.

Τζελεπής, Ε. Ν. *Το Κυπριακό και οι Συνωμότες του*. Αθήνα : Εκδ. Θεμέλιο, 1965.

Τσάλτας, Γρηγόρης. *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος: Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1991.

Χάντζος, Δημήτριος. *Κύπρος 1974: Γιατί δεν Νικήσαμε*. Αθήνα: Ελλ. Σκέψεις, 1995.

Χατζηβασιλείου, Εαύνθης - *Το Γεωπολιτικό Περιβάλλον του Κυπριακού την Δεκαετία του 1950*. Αθήνα: Εκδ. ΑΙΠΕΙΑ (Σπίτι της Κύπρου & Εκδόσεις Παρουσία), 1998.

- *Το Κυπριακό Ζήτημα, 1878-1960: Η Συνταγματική Πτυχή*. Αθήνα : Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1998.

- *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*. Αθήνα: Εκδ. Πατάκη 2002.

Χατζηαργύρης, Ανδρέας, Λιναρδάτος Κώστας, Ξύδης Ανδρέας. *Ο Μακάριος και οι Σύμμαχοι του*. Αθήνα: Εκδ. Gutenberg, 1974.

Χειλά, Ειρήνη. *Ο Ρόλος της Μεσολάβησης στο Χειρισμό Κρίσεων: Ο ΟΗΕ στην Εποχή της Μοναδικής Υπερδύναμης*. Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 1999.

Χόλλαντ, Ρόμπερτ. *Η Βρετανία και ο Κυπριακός Αγώνας*. Αθήνα: Εκδ. Ποταμός, 1998.

Χρηστίδης Χρ. (Δαμωνίδης) - *Μνημόσυνο για τον Ντήν Άτσεσον*. Αθήνα,(χ. ον. εκδ.), 1972.

-*Κυπριακό και Ελληνοτουρκικά: Πορεία μιας Εθνικής Χρεοκοπίας*. Αθήνα : (χ. ον. εκδ.) 1967.

Χριστοδούλου, Μιλτιάδης - *Οι Σχέσεις Αθηνών-Λευκωσίας, Τόμοι Α&Β*. Λευκωσία: Εκδ. Πρόοδος, 1999.

- *Διχοτόμηση: Κύπρος η Διχοτόμηση Μια Πορεία Χωρίς Ανακοπή*. Λευκωσία : Εκδ. Πρόοδος 1996.

- *Η Πορεία των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων και η Κύπρος*, Τόμοι Α&Β. Λευκωσία: Εκδ. Πρόοδος 1995.

Κείμενα σε Επιστημονικά Περιοδικά

A. Θεωρητικά

Grieco J. , "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the New-est Liberal Institutionalism", *International Organization*, vol. 42, no. 3, 1998.

Keohane O. Robert , Martin Lisa , " The Promise of Institutional Theory", *International Security*, vol. 20, no. 1, 1995.

Krasner Stephen, " Compromising Westphalia", *International Security*, vol. 30, no. 3, 1996.

Kupchan Charles-Kupchan Clifford, "Concerts, Collective Security, and The Future of Europe", *International Security*, vol. 16, no. 1, 1991.

Mearsheimer John - "The False Promise of International Institutions", *International Security*, vol. 19, no. 3, 1995.

- "A Realist Reply", *International Security*, vol. 20, no. 1, 1995.

- " Back to the future instability in Europe After The Cold War", *International Security*, vol. 15, no. 1, 1990.

Mearsheimer John-Stephen Walt, "The Israel Lobby", *London Review of books*, vol. 28, no. 6, 2006.

Raymond Aron- "The Anarchical Order of Power", *Dedalus*, vol. 95, no. 2, 1966.

Ruggie Gerard, "The False Premise of Realism", *International Security*, vol. 20, no. 1, summer 1995.

Snyder Glenn, "Mearheimer's World-Offensive Realism and the Struggle for Security", *International Security*, vol 27, no. 1, 2002.

Hoffman Stanley, " The Crisis of Liberal Internationalism", *Foreign Policy*, Spring 1995.

Lijphart Arend, "The structure of the Theoretical Revolution in International Relations", *International Studies Quarterly*, vol 18, no. 1, 1974.

Waltz Kenneth - "The Emerging Structure of International Politics", *International Security*, vol 18, no. 2, 1993.

- "Structural Realism after the Cold War", *International Security*, vol. 25, no. 1, 2000.

B. Εξειδικευμένα (Κυπριακό-Παλαιστινιακό)

Little Douglas, "The Making of the a Special Relationship: The United States and Israel, 1957-1968 ", *International Journal Of Middle East Studies*, (25th-Volume Anniversary), vol. 25, no. 4. , (November 1993), σ. σ. 565-585.

Mallison Sally, Mallison Thomas, "Israel in Lebanon, 1982: Aggression or Self Defence? ", *American Arab Affairs*, vol. 10, no. 5, (Summer 1983),

Pressberg Gail, "The Uprising: Causes and Consequences", *Journal of Palestine Studies, A Quarterly on Palestinian Affairs and the Arab Israeli Conflict*, vol. XVII, no. 3, (Spring 1988), σ. σ. 38-51.

Kristiansen Wendy, "Current Affairs: Peace Talks, The Price of Exhaustion", *The Middle East*, vol. 23, no. 229 (December 1993), σ. σ. 7-9.

Neff Donald, "The Palestinians and Zionism:1878-1948", *Middle East Policy*, vol. IV, no. 1 and 2, (September 1995), σ. σ. 156-175.

Erviades Marios, "The Turkish-Israeli Axis: Alliances and Alignments in the Middle East", *ORIENT, German Journal For Politics and Economics in the Middle East*, vol. 39, no. 4, December 1998, σ. σ. 565-582.

Emmanuel Sivan, "The Intifada and Decolonization", *Middle East Review*, vol. XXII, no. 2 (Winter 1989/90), σ. σ. 2-6.

Golan Galia, "A Palestinian State from an Israeli Point of View", *Middle East Policy*, vol. III, no. 1, (1994), σ. σ. 67-68.

"President Johnson Letter to Prime Minister Inonu", *The Middle East Journal*, vol. XX, no3. (1966).

"The Drama of the Missing Continues", *Cyprus to-day*, vol. XV, (Jan-April 1977), σ. 2.

"Artificial Separation", *Cyprus to-day*, vol. XII, (Jan-April 1974), σ. 21.

Whitbeck John, "Confederation Now: A Framework for Middle East Peace", *Middle East Policy*, vol. II, no. 1, (1993), σ. 67.

Ευρυβιάδης Μάριος, "Ατσεσον Σωσσίδης και "χαμένες ευκαιρίες". Η παραγωγή και η ιδεολογική χρήση ενός μύθου", *Τετράδια Πολιτικού Διαλόγου Έρευνας και Κριτικής*, Τετράδιο Τεσσαρακοστό Εβδομο, Χειμώνας 2002, σ. 85.

-Χριστοδουλίδης Νίκος, "Σπύρος Κυπριανού και Γιώργος Βασιλείου, Στρατηγικές για το Κυπριακό", *Εξωτερικά Θέματα, Τριμηνιαία Επιθεώρηση Εξωτερικής Πολιτικής*, Τεύχος 11- Οκτώβριος 2003, σ. σ. 136-145.

Κείμενα σε Εφημερίδες, Περιοδικά και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ελευθερία (Κύπρος: Σταμάτησε να εκδίδεται το 1974)

- “Το πλήρες κείμενο των Βρετανικών Συνταγματικών Προτάσεων που διευτυπώθησαν εις την τριμερή του Λονδίνου. Ο Μακμίλλαν απέκλεισε το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση”, *Ελευθερία*, 9 Σεπτεμβρίου 1955.
- “εις Αμερική πίεση αποδίδονται οι συνομιλίες της Ζυρίχης” η Ουάσιγκτον φαίνεται ότι γνώριζε εκ των προτέρων ότι θα γίνουν συνομιλίες στην Ζυρίχη, *Ελευθερία*, 6 Φεβρουαρίου 1959.
- “Επιφυλακτικότης ως προς την στάση της Βρετανίας έναντι των συνομιλιών της Ζυρίχης επί του Κυπριακού Θέματος”, *Ελευθερία*, 6 Φεβρουαρίου 1959.
- “ Ο Εθνάρχης αντιτίθεται εις στρατ. εγγυήσεις έστω και συμβολικάς χάριν της Τουρκίας “, *Ελευθερία*, 8 Φεβρουαρίου 1959.
- “Υπο ποίας δραματικής συνθήκας ο Εθνάρχης αποφάσισε να προβή εις δήλωσιν ότι αποδέχεται την συμφωνίαν “, *Ελευθερία*, 20 Φεβρουαρίου 1959.
- “Ουδετέρα ζώνη καθ’όλον το μήκος της γραμμής καταπαύσεως του πυρός”, *Ελευθερία*, 31 Δεκεμβρίου 1963.

Ελευθεροτυπία (Ελλάδα)

- Δρακόπουλος Παύλος, “ Αναλύσεις, έχοντες μη έχοντες “, *Ελευθεροτυπία*, 4 Μαρτίου 2007.

Ο Φιλελεύθερος (Κύπρος)

-Ευρυβιάδης Μάριος, “ Καρπασία 1964 και 2004, Οι Τούρκοι ήθελαν εθνοκάθαρση και έλεγχο της μισής Κύπρου”, *Ο Φιλελεύθερος*, 27 Ιανουαρίου 2008.

- Ιγνατίου Μιχάλης, “ Ντοκουμέντο, Η Κύπρος προκαλεί αστάθεια στην Ανατολική Μεσόγειο: Συζητήσεις με Τόμας Μπογιατ και Τζόζεφ Σίσκο “, *Ο Φιλελεύθερος*, 16 Ιουλίου 2007.

- Ιγνατίου Μιχάλης,, “ Μελέτη βραχυπρόθεσμης αμερικανικής πολιτικής”, *Ο Φιλελεύθερος*, 20 Ιουλίου 2007.

Το Παρόν της Κυριακής (Αθήνα)

-Παλαΐνης Αριστείδης (Συνέντευξη στο Θάνο Σιαφάκα), “ Μας πούλησε από την πρώτη μέρα ο Γεώργιος Παπαδόπουλος”, *Το Παρόν της Κυριακής*, 22 Απριλίου 2007.

- Παλαΐνης Αριστείδης (Συνέντευξη στο Θάνο Σιαφάκα), “ Ετσι ανατρέψαμε τον Παπαδόπουλο”, *Το Παρόν της Κυριακής*, 29 Απριλίου 2007.

Cyprus Mail (Κύπρος)

Pavlowitch Kosta, “ Tiny Fish in a turbulent pond-It’s in nobody’s interest, least of Cyprus’, to thwart Turkey’s EU ambitions”, *Cyprus Mail*, June 6 2004.

The New York Times (Ηνωμένες Πολιτείες)

Landler Mark , " Clinton, Familiar With Pitfalls of Mideast Politics, May Face Early Test in Gaza", *The New York Times*, January 1, 2009.

EBU-EUROVISION-News Exchanges-ICRC Palestine, 22 NOV 2006, ENS.

Ιστοσελίδες και Εγγραφα στο Διαδίκτυο

The Peel Commission Report (July 1937), League of Nations, Mandates Palestine, Report of the Palestinian Royal Commission, accessed 22. 3. 08, *Jewish Virtual Library*, διαθέσιμο από, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/peel1.html>

Report Of the United Nations Mediator To The Secretary General, March 1965, accessed, 27. 4. 08, διαθέσιμο από http://www.Cyprus-conflict.net/www.Cyprus-Conflict.net/galo_plaza_report.html

United Nations, Security Council, S/RES/228 (1966), 25 November 1966, UNISPAL, accessed 27. 5/08, διαθέσιμο από, http://domino.un.org_/UNISPAL.NSF/d7444b47860e

Straw Jack, Interview in *New Statesman Magazine*, " British Empire blamed for modern conflicts", 5 November 2002, accessed 12. 5. 08, διαθέσιμο από <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2481371.stm>

Larrabee Stephen, "Turkey as a U. S. Security Partner: Prepared for the United states air Force", Rand Corporation (2008), διαθέσιμο από, <http://www.rand.org>

[http://www. Palestine-encyclopedia. com](http://www.Palestine-encyclopedia.com)

<http://www. mideastweb. org/palestinianparties. html>

<http://www. un. int/cyprus/resolut. htm>

<http://www. mondediplo. com/>

